

Suvremeni izazovi mentalnog zdravlja u različitim radnim okruženjima

6.- 9. 11. 2024.
Hotel Ambasador
– Opatija

Knjiga
sažetaka

**Suvremeni izazovi
mentalnog zdravlja u
različitim radnim
okruženjima**

Hotel Ambasador
Organizator:
Hrvatsko psihološko društvo
Suorganizator: Društvo psihologa
Primorsko-goranske županije

6. – 9. 11. 2024.
– Opatija

Organizator

Hrvatsko psihološko društvo

Suorganizator

Društvo psihologa Primorsko-goranske županije

31. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA

Opatija, 6. - 9. 11. 2024.

Suvremeni izazovi mentalnog zdravlja u različitim radnim okruženjima

Sažetci priopćenja

Uredništvo

Mladenka Tkalčić, Irena Miletić

Programski odbor

Mladenka Tkalčić – predsjednica, Irena Miletić – tajnica, Petra Anić, Toni Babarović, Anamarija Bogović, Slavka Galić, Zrinka Greblo Jurakić, Slobodan Jović, Barbara Kalebić Maglica, Miljana Kukić, Damir Lučanin, Orjana Marušić Štimac, Alessandra Pokrajac-Bulian, Silvija Ručević, Nelija Rudolfi, Mitja Ružojčić, Ana Slišković, Zoran Sušan, Sanja Tatalović Vorkapić

Organizacijski odbor

Hrvoje Gligora – predsjednik, Nada Kegalj, Linda Kolić-Sobol, Josip Lopižić, Natalija Marković, Ljiljana Mikuš, Borka Ogrizović, Tanja Tuhtan-Maras

Grafička urednica

Irena Miletić

Tehnički organizator Konferencije

Vivid Original d.o.o., Zagreb

ISBN: 978-953-49429-5-6

Organizator
HRVATSKO PSIHOLOŠKO DRUŠTVO

Suorganizator
Društvo psihologa Primorsko-goranske županije

**Pod visokim pokroviteljstvom
predsjednika Republike Hrvatske Zorana Milanovića i
Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske**

**Organizacija 31. Godišnje konferencije hrvatskih psihologa
potpomognuta je sredstvima
Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske**

31. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA

Opatija, 6. - 9. studenoga 2024.

**Suvremeni izazovi mentalnog zdravlja
u različitim radnim okruženjima**

Znanstveno-stručni skup
s međunarodnim sudjelovanjem

Hrvatsko
Psihološko
Društvo

Sadržaj

Predgovori	5
PLENARNA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES	8
SIMPOZIJI	18
USMENA IZLAGANJA.....	117
POSTER IZLAGANJA.....	165
OKRUGLI STOLOVI	211
RADIONICE.....	221
PREDSTAVLJANJE KNJIGA, PSIHOLOGIJSKIH MJERNIH INSTRUMENATA TE DRUGIH PUBLIKACIJA I URADAKA	242
IZVAN OKVIRA.....	250
OSTALE AKTIVNOSTI	252
STRUČNI DOMJENCI	257
SASTANCI STRUČNIH SEKCIJA HRVATSKOG PSIHOLOŠKOG DRUŠTVA	260
KAZALO AUTORA	274
ZAHVALA SPONZORIMA	279

NAPOMENA:

Osim tehničkih prilagođavanja sažetaka za tisak, urednici nisu intervenirali u tekst. Jezična redakcija je autorska, samo su u manjem broju slučajeva izvršene manje korekcije koje nisu izmijenile smisao teksta.

Predgovori

Cijenjene i drage kolegice i kolege,

zadovoljstvo nam je najaviti 31. Godišnju konferenciju hrvatskih psihologa koja će se 2024. godine održati u Opatiji. Glavna tema ove Konferencije je „Suvremeni izazovi mentalnog zdravlja u različitim radnim okruženjima“. Prevencija problema i promicanja mentalnog zdravlja u različitim radnim okruženjima, uključujući i sustav odgoja i obrazovanja, odnos mentalnoga zdravlja i radne produktivnosti u doba digitalne transformacije, kao i utjecaj dobne i kulturalne raznolikosti na psihološku dobrobit na različitim mjestima rada, samo su neke od podtema ovogodišnje Konferencije.

Mentalno zdravlje jedan je od javnozdravstvenih prioriteta Svjetske zdravstvene organizacije, te je, s obzirom na težinu problema i posljedica koje mentalni poremećaji imaju na društvo u cjelini, naglasak stavljen na kreiranje i provođenje mjera promicanja i zaštite mentalnoga zdravlja u kojima naša struka ima ključnu ulogu. Naša stručna znanja i vještine, temeljene na znanstvenim spoznajama, omogućuju nam suočavanje s raznolikim izazovima koje pred nas postavlja suvremeni način življenja. U suradnji sa stručnjacima iz drugih znanstvenih disciplina, psiholozi su uključeni u očuvanje i unaprjeđenje mentalnog zdravlja, prevenciju i rano prepoznavanje problema mentalnoga zdravlja, kreiranje i provođenje biopsihosocijalnih intervencija, te zaštitu mentalnog zdravlja s ciljem poboljšanja cjelokupne kvalitete života kako pojedinaca tako i šire zajednice.

Kroz pozvana predavanja priznatih domaćih i inozemnih predavača, standardne oblike rada poput usmenih izlaganja, vođenih poster-prezentacija, simpozija, okruglih stolova i radionica, ali i stručnih domjenaka, predstavljanja psihologijskih mjernih instrumenata i knjiga, te kratkih inspirativnih prikaza aktualnih psihologijskih tema raspraviti ćemo o tome kako se kao struka prilagođavamo sve većim osobnim i društvenim izazovima i potrebama, što možemo ponuditi pojedincima i društvu u cjelini s posebnim naglaskom na jačanje ljudskih resursa i unaprjeđenja uvjeta rada u različitim radnim okruženjima, jer su zaposlenost, mjesto i organizacija rada bitne odrednice mentalnog zdravlja.

Pozivamo vas, psihologinje i psihologe, kao i druge zainteresirane stručnjake, da sudjelujete na ovoj Konferenciji i u ugodnom radnom okruženju kroz razgovor s kolegicama i kolegama razmijenite svoja profesionalna i osobna iskustva pridonoseći razvoju i promociji naše struke.

Dobro došli na 31. Godišnju konferenciju hrvatskih psihologa,
dobro došli u Opatiju!

prof. dr. sc. Mladenka Tkalčić,
predsjednica Programskog odbora 31. GKHP

Poštovane kolegice, poštovani kolege,

Zadovoljstvo nam je pozvati vas na još jednu godišnju konferenciju hrvatskih psihologa s međunarodnim sudjelovanjem koja će se po peti put održati u Opatiji, u Kongresnom centru Hotela Ambassador, od 6. do 9. studenoga 2024. godine. Središnja tema ove Konferencije je „Suvremeni izazovi mentalnog zdravlja u različitim radnim okruženjima“.

Dakle, i dalje se bavimo mentalnim zdravljem, ali ovaj put s izazovima vezanima za organizaciju i proces rada. Kakve su naše mogućnosti u očuvanju mentalnog zdravlja na radnom mjestu, kako prepoznati probleme vezane za mentalno zdravlje u pojedinoj organizaciji, u čemu je uloga naše struke u razvijanju različitih programa za poslodavce i radnike, kako u prevenciji i smanjenju psihosocijalnog stresa, stresa na radu do razvijanja optimalnih uvjeta u radnim okruženjima, kao i intervencija kad je psihosocijalna klima narušena najrazličitijim čimbenicima. Možemo li i kako razviti i postaviti standarde za zaštitu mentalnog zdravlja u različitim radnim okruženjima? Samo je dio tema i pitanja na koja ćemo pokušati odgovoriti na ovoj Konferenciji.

Ova 31. Godišnja konferencija, naš godišnji susret u Opatiji, izvrsna je prilika za susret kolegica i kolega, za nova učenja vezana ponajprije za psihologijsku praksu, ali i za upoznavanje s novim područjima psihologijske djelatnosti i izazovima koji su pred nama. Konferencije su oduvijek bile središnji godišnji skupovi psihologinja i psihologa te mjesta druženja i susreta kolega i prijatelja. Naši ljubazni domaćini, Društvo psihologa Primorsko-goranske županije najavljuje i vrlo lijepi društveni program te brojne sadržaje.

Dobrodošli u Opatiju,
dobrodošli na 31. Godišnju konferenciju hrvatskih psihologa!

Josip Lopižić,
predsjednik Hrvatskog psihološkog društva

Drage kolegice i kolege,

osam je godina prošlo od našeg posljednjeg konferencijskog susreta na Kvarneru, stoga nam je izrazito zadovoljstvo što ćemo se opet susresti u Opatiji na 31. Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa koja se održava od 6. do 9. studenog 2024. godine.

Nadamo se da će konferencijski sadržaji i programi okupiti značajan broj sudionika, i to ne samo psihologa, a ambijenti Hotela Kvarner i Ambassador u kojima se odvija program doprinijet će ugodnoj i produktivnoj atmosferi u danima našeg najvećeg strukovnog okupljanja.

Neslužbeni dio programa nastojat ćemo obogatiti i nekim sadržajima specifičnim za ovaj kraj, te s nestrpljivošću očekujemo ovogodišnji kvarnerski susret kojeg u konferencijskom vikendu zaslađuje i tradicionalni opatijski Festival čokolade.

Prošećite se (i zasladite) znamin po Kvarneru!

Hrvoje Gligora,
predsjednik Organizacijskog odbora 31. GKHP

PLENARNA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES

1. NOTHING IS AS PRACTICAL AS JOB DEMANDS-RESOURCES THEORY 9
Arnold B. Bakker
2. BUDUĆNOST STARENJA – IZAZOVI DUŽEG ŽIVOTA POJEDINCA U
BUDUĆEM DRUŠTVU 10
Jasminka Despot Lučanin
3. UNDERSTANDING UNETHICAL BEHAVIOURS AT WORK FROM A 12
SOCIAL-COGNITIVE PERSPECTIVE: THE ROLE OF MORAL
DISENGAGEMENT AND SELF-EFFICACY
Roberta Fida
4. ZNAMO LI DIJAGNOSTICIRATI *BURNOUT*? NOVE SPOZNAJE O PRIRODI I 14
PREVALENCIJI SINDROMA SAGORIJEVANJA
Darja Maslić Seršić
5. IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA U SUVREMENOM DRUŠTVU 16
Ivanka Živčić-Bećirević

Arnold B. Bakker, prof. dr.

Department of Psychology, Erasmus University
Rotterdam, The Netherlands

Arnold B. Bakker is professor of Work & Organizational Psychology at Erasmus University Rotterdam, The Netherlands. He is the chair of the Center of Excellence for Positive Organizational Psychology, and visiting professor at North-West University and University of Johannesburg (both in South Africa). Bakker is fellow of the Association for Psychological Science, the European Academy of Occupational Health Psychology, and the International Association of Applied Psychology. He is an expert regarding occupational health and well-being, and his research interests include JD-R theory, job crafting, playful work design, the work-family interface, burnout, and work engagement. Bakker is one of the most-cited scientists in the world (top-200 across all disciplines). Since 2014, he has continuously been included in Thomson Reuters' list of "The World's Most Influential Scientific Minds."

**NOTHING IS AS PRACTICAL AS
JOB DEMANDS-RESOURCES THEORY**

Kurt Lewin, a pioneer in social psychology, once famously noted that nothing is as practical as a good theory. In this presentation, I will leverage the Job Demands-Resources (JD-R) theory to illustrate the profound implications of this statement. Accordingly, organizations can prevent employee burnout and foster work engagement by providing the best possible work design – with an optimal balance between job demands and resources. However, employees may also proactively optimize their own work design and engagement. In this presentation, I discuss job crafting and playful work design – strategies aimed at proactively (a) optimizing job demands and resources, and (b) redesigning work tasks so that they are more fun and more challenging. I will discuss the results of our long-term effort to build a practical theory, and use various examples to argue that the combination of specific top-down and bottom-up approaches to work redesign is most effective in enhancing employee well-being and performance. I will argue that nothing is as practical as JD-R theory.

Jasminka Despot Lučanin, dr. sc.

u mirovini, Zagreb

Jasminka Despot Lučanin, psihologinja, redovita je profesorica u trajnom zvanju, a radila je na Odsjeku za psihologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu te kao vanjska suradnica Filozofskog fakulteta, Medicinskog fakulteta, Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, na diplomskim te poslijediplomskim specijalističkim i doktorskim studijima. Predavala je predmete iz područja psihologije odrasle dobi i starenja te zdravstvene psihologije. Glavni znanstveni interes joj je psihologija starenja. Objavila je više od 60 znanstvenih radova te brojne stručne radove i udžbenike od kojih je najnoviji „Psihologija starenja: izazovi i prilagodba” (Naklada Slap, 2022). Vodila je sedam i surađivala u pet znanstvenih projekata. Članica je uredničkog odbora časopisa *GeroPsych: The Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry*, Hogrefe (izd.) te znanstvenog savjeta časopisa *Klinička psihologija*, Naklada Slap (izd.). Usavršavala se na: Social Gerontology Courses na Interuniverzitetskom centru za poslijediplomske studije Sveučilišta u Zagrebu, Dubrovnik; Dipartimento di Psicologia dello Sviluppo, Sveučilište La Sapienza, Rim, Italija - stipendija Ministarstva znanosti i tehnologije RH i Ministarstva vanjskih poslova Republike Italije; Refugees Studies Programme, University of Oxford, Ujedinjeno kraljevstvo; International Centre for the Rehabilitation of Torture Victims, Copenhagen, Danska. Kao članica Hrvatskog psihološkog društva predsjedava Stručnom sekcijom za psihologiju starenja, dopredsjedava Stručnom sekcijom psihologa u mirovini te je predstavnica u Standing Committee for Geropsychology of the European Federation of Psychological Associations. Članica je European Health Psychology Society i bila je dugogodišnji Nacionalni delegat za Hrvatsku. Hrvatsko psihološko društvo dodijelilo joj je tri nagrade odnosno priznanja: „Ramiro Bujas” 1993. godine za osobito vrijedno ostvarenje na društvenoj afirmaciji psihologije; „Marko Marulić: Fiat Psychologia” 2016. godine za osobito vrijedan doprinos primijenjenoj psihologiji; „Zoran Bujas” 2021. godine za osobito vrijednu psihologijsku nakladničku djelatnost. Od 2022. godine je u mirovini.

BUDUĆNOST STARENJA – IZAZOVI DUŽEG ŽIVOTA POJEDINCA U BUDUĆEM DRUŠTVU

Pojmovi starosti i budućnosti čine se uzajamno isključivima, ali su stvarni i važni za sadašnje mlađe ili sredovječne generacije kako bi se mogle čim bolje pripremiti za vlastiti život u starosti i osigurati da ga prožive čim kvalitetnije. Naime, demografski podaci jasno pokazuju trendove daljnjeg starenja populacije. Na svjetskoj razini (Ujedinjeni narodi, 2023), predviđa se da će do 2050. godine udio osoba starijih od 65 godina biti podjednak udjelu djece do 12

godina. U Europskoj uniji, udio starijih od 65 godina će do 2100. godine porasti na 32.5 %, u odnosu na 21.3 % u 2023. godini. To znači da će život pojedinaca biti sve duži. Stoga je važno pratiti predviđanja o starenju u budućnosti te kakvi se budući stariji ljudi očekuju, u vremenu sve bržih promjena u svim područjima života pojedinca i društva. Pri tome, duži životni vijek povećava rizike i zahtjeve na javne usluge - financijske, zdravstvene i socijalne. Sadašnje starije osobe u prosjeku su zdravije i obrazovanije od prijašnjih generacija i nastoje nastaviti raditi, učiti i doprinosti društvu. Oni već koriste tehnološke i medicinske napretke koji im omogućuju ne samo duži, već i kvalitetniji život. Već se sada uočavaju promjene u društvenim vrijednostima u odnosu na dob pojedinca, u smjeru manje određenih dobnih granica, npr. za početak ili završetak obrazovanja, zasnivanje obitelji, odlazak u mirovinu i dr. Tako u sadašnjem trenutku politika Europske unije naglašava produktivno starenje, koje podrazumijeva čim duži radni vijek zaposlenika. Budućnost starenja trebala bi omogućiti pojedincima da žive ispunjenim, smislenim životom, aktivno socijalno uključeni dokle god im zdravstveno stanje - tjelesno i mentalno, to bude dopuštalo. Ta dobná skupina može doprinijeti zajednici ne samo mudrošću nego i praktičnim iskustvima i vještinama - u obitelji, radu, obrazovanju i raznim društvenim aktivnostima. Svime time se pobijaju dobne predrasude te potiče samopoštovanje i mentalno zdravlje starijih osoba. Smisleno, zdravo i produktivno starenje u budućnosti zahtijeva i nove teorijske modele, interdisciplinarne, kojima bi se olakšalo njegovo ostvarenje. U psihologiji, cilj je prilagoditi tumačenje "dobno neodređenog" psihičkog razvoja odraslih, neovisno o dobi ili razvojnom razdoblju pojedinca. Posljedično, uočava se otvorenost znanstvenika novim idejama - novim mogućnostima nalaženja svrhe i smisla starosti. Budući stari ljudi ste - vi!

Roberta Fida, prof. dr.

Aston Business School, Aston University,
United Kingdom

Roberta Fida is full Professor of Organisational Behaviour and Organisational Psychology at Aston Business School. She is also the Research director of the Work and Organisation Department. She is a Chartered Occupational Psychologist of the British Psychological Society and Senior Fellow of the Higher Education Academy. Roberta is the lead of the Threat and Security stream of the European Association of Work and Organizational Psychology's Impact Incubator and the convenor of the Work & Organization working group of the European Federation of Psychologists' Associations (EFPA).

Her research interests are related to work stress and unethical behaviour at work. She is known for her continuous research on the role of moral disengagement and self-efficacy. She has published more than 80 papers in scientific journals including Journal of Business Ethics, British Journal of Management, Personality and Social Psychology Bulletin, Group & Organization Management, European Journal of Work and Organizational Psychology, Personality and Individual Differences.

**UNDERSTANDING UNETHICAL BEHAVIOURS AT WORK
FROM A SOCIAL-COGNITIVE PERSPECTIVE: THE ROLE OF
MORAL DISENGAGEMENT AND SELF-EFFICACY**

Unethical behaviours at work, such as theft, bullying, harassment, and corruption, are widespread phenomena that create serious concerns for organisations globally. Although not all unethical behaviours are as severe in nature, even milder transgressions can have significant consequences for organisations, their stakeholders, and society at large. Social cognitive theory (Bandura, 1986) offers an important lens to understand the proximal explanatory factors as well as the boundary conditions influencing these behaviours.

In this keynote, Roberta will discuss the role of moral disengagement and self-efficacy in understanding unethical behaviours. Unethical behaviour at work is not limited to ruthless and unprincipled individuals (Bandura, 2016; Moore & Gino, 2013; Newman et al., 2019). Evidence suggests that, under certain conditions, ordinary people may also misbehave (e.g., Bandura, 2016; Moore & Gino, 2013; Newman et al., 2019). Moral disengagement is a psychosocial process that "weakens or eliminates moral self-restraints over detrimental practices without self-censure" (Bandura, 2018. p. 2). Through the activation of moral disengagement, misbehaviours are cognitively reframed to be more

acceptable, enabling individuals to engage in deplorable behaviour without the usual feelings of guilt and need for reparation.

Research has shown the importance of self-efficacy in mitigating the disinhibitory power of moral disengagement and its role in the routinisation of misbehaviour. Self-efficacy beliefs attest to the power of personal agency more than any other psychological construct (Bandura, 1986, 2001). It is unlikely that people engage in any pursuits, including moral challenges, unless they believe they possess the necessary capabilities (Bandura, 1997). Similarly, it is unlikely that individuals can mitigate progressive moral disengagement and change their moral conduct unless they hold the beliefs necessary to alter their course of action and face the associated costs (Bandura, 1986, 1997). Within this perspective, Roberta will specifically discuss the role of both work and moral self-efficacy in preventing engagement in unethical behaviour at work. This discussion will highlight how fostering self-efficacy can serve as a crucial intervention to maintain ethical standards and reduce the incidence of unethical behaviours in organisational settings.

Darja Maslić Seršić, prof. dr. sc.

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet,
Odsjek za psihologiju, Zagreb

Darja Maslić Seršić je redovita profesorica na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Njen istraživački interes su individualne i organizacijske odrednice adaptivnog karijernog ponašanja, a u središtu je radna dobrobit. Radove objavljuje u uglednim međunarodnim časopisima poput *European Journal of Work and Organizational Psychology*, *Economic and Industrial Democracy*, *International Journal of Selection and Assessment*, *Journal of Vocational Behavior*, *Journal of Career Assessment*, *Nature Human Behaviour*, *Scientometrics*, *Personnel Review*. Znanstveno se usavršavala na Colorado State University (Fulbright fellowship) i na Tilburg University (EAWOP fellowship). Vodila je više domaćih i međunarodnih projekata, a trenutno sudjeluje na bilateralnom projektu Hrvatske zaklade za znanost YO-VID22 istražujući karijerne putanje i mentalno zdravlje mladih u postpandemijskom kontekstu. Posljednjih godina dio je međunarodnog konzorcija Burnout Assessment Tool – BAT koji se bavi novim pristupom u mjerenju sindroma sagorijevanja na poslu. Osim znanstvenim i nastavnim radom, posvećena je i suradnji sa zajednicom, a u nastavnom radu primjenjuje metodu društveno korisnog učenja. Vodila je osnivanje fakultetskog centra Filozofski u zajednici, osnovala je i vodi Centar za razvoj karijera.

**ZNAMO LI DIJAGNOSTICIRATI *BURNOUT*?
NOVE SPOZNAJE O PRIRODI I PREVALENCIJI
SINDROMA SAGORIJEVANJA**

Sindrom sagorijevanja specifičan je oblik narušenog mentalnog zdravlja koji nastaje kao posljedica dugotrajne izloženosti stresu na poslu. U predavanju ću analizirati nove spoznaje o prirodi i prevalenciji ovog sindroma u različitim profesijama i zemljama. Okosnica predavanja bit će novi pristup mjerenju koji sindrom sagorijevanja definira kroz četiri primarna simptoma: doživljaj kronične iscrpljenosti, emocionalne i kognitivne poteškoće u radu te doživljaj mentalne distanciranosti od vlastitog posla. Osim toga, bavit ću se dinamičkim odnosom među ovim dimenzijama fokusirajući se na dvije ključne skupine simptoma – iscrpljenost i mentalnu distanciranost. Pokušat ću odgovoriti na pitanje kako se ovaj sindrom razvija i koji simptomi se prvi javljaju. Na kraju ću nešto reći o sindromu sagorijevanja koji je nevezan uz radni kontekst i odgovoriti na pitanje možemo li govoriti o općenitom sagorijevanju te sindromu sagorijevanja među učenicima i studentima. U predavanju ću se osloniti na međunarodna, ali i hrvatska istraživanja provedena na reprezentativnim nacionalnim uzorcima i longitudinalnom praćenju. Prezentirat ću nove i slobodno dostupne alate koji nam omogućuju valjanu

dijagnostiku sindroma sagorijevanja na nacionalnoj, organizacijskoj i individualnoj razini. Tako ću argumentirati pozitivan odgovor na pitanje – znaju li psiholozi dijagnosticirati *burnout*, sindrom na koji upozorava Svjetska zdravstvena organizacija, koji je opisan u Međunarodnoj kvalifikaciji bolesti (MKB-11) i na čije praćenje nas obvezuje Zakon o zaštiti na radu?

Ivanka Živčić-Bećirević, dr. sc.

u mirovini, Rijeka

Ivanka Živčić-Bećirević radila je kao redoviti profesor u trajnom zvanju na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Rijeci do 2022. godine, gdje je bila nositeljica nekoliko kolegija iz područja kliničke psihologije na diplomskom studiju, poslijediplomskom specijalističkom studiju te doktorskom studiju psihologije. Bila je voditeljica poslijediplomskog specijalističkog studija

„Psihološko savjetovanje“ na Filozofskom fakultetu u Rijeci.

Objavila je velik broj znanstvenih i stručnih radova u domaćim i stranim časopisima te poglavlja u knjigama, jednu stručnu monografiju, te podnijela preko 100 priopćenja na znanstveno-stručnim skupovima. Dugi niz godina posvećena je radu sa studentima, kako u edukaciji i istraživanjima, tako i u psihološkom tretmanu studenata s problemima prilagodbe i psihičkim poremećajima. Vodila je nekoliko znanstvenih projekata s ciljem ispitivanja i praćenja psihičkog zdravlja studenata. Bila je među osnivačima Sveučilišnog savjetovanišnog centra Sveučilišta u Rijeci te njegova voditeljica tijekom 23 godine. Predsjednica je Hrvatskog udruženja za bihevioralno-kognitivne terapije te provodi edukaciju i superviziju iz bihevioralno-kognitivne terapije u Hrvatskoj i Sloveniji. Nekoliko godina bila je predsjednica nacionalnog odbora za dodjelu EuroPsy certifikata, a aktualno je članica Europskog odbora za dodjelu specijaliziranih EuroPsy certifikata iz psihoterapije.

IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA U SUVREMENOM DRUŠTVU

Mentalno zdravlje postalo je istaknuta i svakodnevna tema novog milenija. Zanimljivo je kako napredak pojedinog društva i civilizacije općenito ne prati i poboljšanje mentalnog zdravlja stanovništva, već upravo obrnuto. Tijekom posljednja dva desetljeća došlo je do značajnog povećanja učestalosti psihičkih problema u općoj populaciji, prvenstveno simptoma anksioznosti, depresivnosti i suicidalnosti, povezanih sa stresom. Gotovo 40 % pojedinaca europske populacije ima neki od psihičkih poremećaja. Nedavna pandemija ovaj je trend samo dodatno ubrzala, osobito kod mladih pa neki autori govore o epidemiji psihičkih poremećaja kod mladih. Incidencija depresivnosti kod adolescenata i mladih odraslih (od 18 do 25 godina) se u posljednjih 10 godina udvostručila, pojava samoozlijeđivanja kod adolescentnih djevojaka (između 10 i 14 godina) utrostručila, a suicid je postao drugi uzrok smrti među mladima (od 10 do 34 godine). Ovakav negativni trend uočava se u svim dijelovima svijeta, kako u manje razvijenim, tako i u visoko razvijenim zemljama. U predavanju će se govoriti o mogućim čimbenicima koji pridonose kontinuiranom povećanju broja pojedinaca s psihičkim smetnjama.

U posljednje se vrijeme uočava smanjenje stigme te povećan interes, kao i spremnost pojedinaca za traženje stručne pomoći. Međutim, usprkos razvijenim dokazano efikasnim tretmanima, još uvijek većina ljudi s psihičkim problemima ne dobiva nikakav, a samo rijetki efikasan tretman. Postavlja se pitanje kako reagiramo na ovu krizu mentalnog zdravlja te kako možemo psihološka znanja iskoristiti i usmjeriti ka unaprjeđenju kvalitete života opće populacije, smanjenju učestalosti psihičkih poremećaja, kao i povećanju dostupnosti psiholoških tretmana onima koji ih trebaju. Smanjenje raskoraka između potreba i interesa pojedinaca s jedne strane, te mogućnosti pružanja psiholoških tretmana s druge strane, predstavlja izazov današnjice za različita društva diljem svijeta. Posebna se pažnja usmjerava na djecu i mlade s obzirom da 50 % psihijatrijskih poremećaja započinje u djetinjstvu, prije 14. godine, a čak 75 % prije 24. godine, od kojih neki postaju kronični i znatno teži za tretman. S obzirom da studenti predstavljaju posebno ranjivu skupinu za razvoj psihičkih smetnji, u predavanju će se predstaviti i rezultati višegodišnjeg praćenja mentalnog zdravlja studenata Sveučilišta u Rijeci.

SIMPOZIJI

1. UČINAK ODRASTANJA U VRIJEME RATA NA RODITELJSTVO I MENTALNO ZDRAVLJE RODITELJA I NJIHOVIH POTOMAKA
Voditeljica: *Marina Ajduković* 19
2. DISPOZICIJSKE I SITUACIJSKE ODREDNICE MENTALNOG ZDRAVLJA SPORTAŠA
Voditeljica: *Petra Anić* 26
3. NEKA OD AKTUALNIH ISTRAŽIVANJA RAZLIČITIH ASPEKATA DOBROBITI DJECE I MLADIH U REPUBLICI HRVATSKOJ
Voditelj: *Toni Babarović* 32
4. PSIHOSOCIJALNI ASPEKTI POREMEĆAJA HRANJENJA U SPORTU
Voditeljica: *Renata Barić* 38
5. MENTALNO ZDRAVLJE SPOLNO ZLOSTAVLJANE DJECE – ŠTO RADIMO I KAKO MOŽEMO BOLJE
Voditeljica: *Marija Crnković* 45
6. 20 GODINA POLICIJSKOG PREGOVARANJA U HRVATSKOJ – KAKO SE SPECIFIČNE KRIZNE SITUACIJE MOGU RIJEŠITI I KOMUNIKACIJOM?
Voditeljica: *Ivana Glavina Jelaš* 52
7. ULOGA RODITELJA U OBLIKOVANJU STIGME PRETILOSTI I NJEZINI EFEKTI NA ZDRAVLJE ADOLESCENATA
Voditeljica: *Barbara Kalebić Maglica* 60
8. PRAKTIČNA PRIMJENA MODELA PROFESIONALNE REHABILITACIJE U ZAPOŠLJAVANJU OSOBA S PSIHIČKIM POREMEĆAJIMA
Voditeljica: *Sanja Mršić Jurina* 66
9. 10. SIMPOZIJ PENOLOŠKE PSIHOLOGIJE
Voditeljica: *Višnja Omrčen* 73
10. EFEKTI DRUŠTVENIH MREŽA I PERCEPCIJE TIJELA NA RAZVOJ SIMPTOMA POREMEĆAJA HRANJENJA KOD MLADIH
Voditeljica: *Alessandra Pokrajac-Bulian* 79
11. MEĐUKULTURALNI, SPOLNI I MEDIJSKI EFEKTI NA ZADOVOLJSTVO TJELESNIM IZGLEDOM I OBRASCE HRANJENJA
Voditeljica: *Alessandra Pokrajac-Bulian* 85
12. ERASMUS+ PROJEKT BE-WELL: POZITIVNA PSIHOLOŠKA INTERVENCIJA ZA JAČANJE DOBROBITI I MENTALNOG ZDRAVLJA SREDNJOŠKOLACA, NASTAVNIKA I STRUČNIH SURADNIKA
Voditeljica: *Silvija Ručević* 91
13. XXXI. VOJNOPSIHOLOGIJSKI SIMPOZIJ „PROFESOR ŽELIMIR PAVLINA“
Voditeljica: *Ida Šintić Verem* 97

**Simpozij: UČINAK ODRASTANJA U VRIJEME RATA NA
RODITELJSTVO I MENTALNO ZDRAVLJE RODITELJA I
NJIHOVIH POTOMAKA** 20

Voditeljica: **Marina Ajduković**

1. ZBOG ČEGA JE NUŽNO RAZUMIJEVANJE MEĐUGENERACIJSKOG
PRIJENOSA TRAUME I POTEŠKOĆA MENTALNOG ZDRAVLJA RODITELJA
KAO RIZIKA ZA MENTALNO ZDRAVLJE ADOLESCENATA? 21
Marina Ajduković
2. IZLOŽENOST TRAUMATSKIM DOGAĐAJIMA TIJEKOM DJETINJSTVA I 22
ODRASTANJA ZA VRIJEME RATA I SIMPTOMI PTSP-a U ODRASLOJ DOBI
Miroslav Rajter, Marina Ajduković, Petra Kožljan
3. DOŽIVLJAJ UČINKA RATNIH ISKUSTAVA I ODRASTANJA U VRIJEME 23
DOMOVINSKOG RATA NA RODITELJSTVO IZ PERSPEKTIVE MAJKI
Linda Rajhvajn Bulat, Jelena Ogresta, Nika Sušac, Ines Rezo Bagarić
4. RODITELJSTVO IZ PERSPEKTIVE OČEVA KOJI SU ODRASTALI U VRIJEME 24
DOMOVINSKOG RATA
*Ines Rezo Bagarić, Vanja Branica, Jelena Ogresta, Luka Stanić,
Marina Ajduković*
5. SKRB UTEMELJENA NA ZNANJU O TRAUMI I SMANJIVANJE RIZIKA 25
MEĐUGENERACIJSKOG PRIJENOSA TRAUME
Dean Ajduković

UČINAK ODRASTANJA U VRIJEME RATA NA RODITELJSTVO I MENTALNO ZDRAVLJE RODITELJA I NJIHOVIH POTOMAKA

Marina Ajduković

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb

✉ marina.ajdukovic@pravo.unizg.hr

U simpoziju će biti prikazani nalazi kvalitativnog i kvantitativnog dijela opsežnog istraživačkog projekta „Međugeneracijski prijenos rizika za mentalno zdravlje adolescenata koji se provodi u razdoblju od 2021. do 2025. uz financijsku podršku Hrvatske zaklade za znanost (IP-2020-02-5967). Cilj ovog projekta je pridonijeti boljem razumijevanju povezanosti mentalnog zdravlja roditelja i djece, te međugeneracijskog prijenosa učinaka ratnih iskustava i nepovoljnih životnih događaja na stil roditeljstva i mentalno zdravlje roditelja. Iako je tema dugoročnih posljedica rata za mnoge pojedince, obitelji i zajednice u Hrvatskoj iznimno važna, ona je na žalost zanemarena. Stoga će na simpoziju koji se temelji na rezultatima znanstvenog istraživanja naglasak biti na značaju stečenih spoznaja koje psiholozi mogu koristiti u širokom dijapazonu intervencija. U prvom izlaganju „Zbog čega je nužno razumijevanje međugeneracijskog prijenosa traume i poteškoća mentalnog zdravlja roditelja kao rizika za mentalno zdravlje adolescenata?“ Marina Ajduković će prikazati najsuvremenija kvantitativna i epigenetska istraživanja o povezanosti ratnih iskustava s dugoročnim problemima mentalnog zdravlja, posebice posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP) i drugih problema mentalnog zdravlja roditelja i njihovih potomaka. Slijedi izlaganje „Izloženost traumatskim događajima tijekom djetinjstva i odrastanja za vrijeme rata i simptomi PTSP-a u odrasloj dobi“ Miroslava Rajtera, Marine Ajduković i Petre Kožljan, u kojem se temeljem kvantitativnog dijela istraživanja analizira značaj spoznaje da se aktualni simptomi PTSP - mogu objasniti s iskustvima doživljenim tijekom djetinjstva čak i 30 godina nakon rata. Pri tome se pokazalo da je spol značajni moderator koji ukazuje na veću ranjivost na PTSP žena. Slijede dva izlaganja koja se temelje na kvantitativnom dijelu istraživanja u kojima je prikazano kako majke, a kako očevi doživljavaju svoje odrastanje u vrijeme Domovinskog rata i kako ga povezuju sa svojim roditeljstvom. To su izlaganja „Doživljaj učinka ratnih iskustava i odrastanja u vrijeme Domovinskog rata na roditeljstvo iz perspektive majki“ koje će u ime istraživačkog tima izložiti Linda Rajhvajn Bulat, te „Roditeljstvo iz perspektive očeva koji su odrastali u vrijeme Domovinskog rata“ koje će u ime istraživačkog tima izložiti Ines Rezo Bagarić. Ova dva izlaganja omogućavaju zanimljivu i korisnu usporedbu rodnog diskursa kako u doživljaju prošlih traumatskih iskustava tako i u doživljaju njihovih učinaka na roditeljstvo. Simpozij završava izlaganjem Deana Ajdukovića „Skrb utemeljena na znanju o traumi i smanjivanje rizika međugeneracijskog prijenosa traume“ u kojem se temeljem integriranja nalaza ovih istraživanja opisuju načini na koje je moguće razviti učinkovite intervencije za prepoznavanje dugotrajnih učinaka traume i pružanje kompleksnih intervencija kroz promicanje otpornosti pojedinaca, obitelji i zajednica.

Ključne riječi: Domovinski rat, međugeneracijski prijenos traume, roditeljstvo, adolescenti, skrb utemeljena na znanju o traumi

ZBOG ČEGA JE NUŽNO RAZUMIJEVANJE MEĐUGENERACIJSKOG PRIJENOSA TRAUME I POTEŠKOĆA MENTALNOG ZDRAVLJA RODITELJA KAO RIZIKA ZA MENTALNO ZDRAVLJE ADOLESCENATA?

Marina Ajduković

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb

✉ marina.ajdukovic@pravo.unizg.hr

Motivacija za istraživanje međugeneracijskog prijenosa rizika za mentalno zdravlje adolescenata, s posebnim naglaskom na traumatska iskustva njihovih roditelja koji su odrastali ili bili mladi odrasli tijekom Domovinskog rata bila je višestruka. Prvo, unutar profesionalne zajednice raste svijest o poteškoćama i rizicima za mentalno zdravlje djece i adolescenata. Drugo, kao zemlja pogođena ratom, nismo do sada istražili dugoročne učinke rata na mentalno zdravlje i roditeljstvo. Treće, naš svijet prolazi kroz mnoge krize velikih razmjera – ratni sukobi, posljedice pandemija, klimatske promjene. Nasilje u bliskim odnosima još uvijek je životna činjenica za mnogu djecu, žene i obitelji. Cilj ovog simpozija je senzibilizacija profesionalne zajednice za ovu temu, na temelju kratkog pregleda istraživanja provedenih u Hrvatskoj i u svijetu koja ukazuju na povezanost ratnih iskustava s dugoročnim problemima mentalnog zdravlja, posebice posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP), anksioznih poremećaja, poremećaja raspoloženja i drugih problema mentalnog zdravlja. Također će se prikazati spoznaje o prijenosu problema mentalnog zdravlja roditelja koji su posljedica traumatskih iskustava, na mentalno zdravlje njihovih potomaka, tj. spoznaje o međugeneracijskom prijenosu traume. Povećana svijest o izvorima i utjecaju traumatizacije rezultirala je prepoznavanjem ovog specifičnog fenomena koji se do sada rijetko spominje u područjima psihosocijalnog rada. Prema Američkom psihološkom udruženju (2023) osobe koje doživljavaju međugeneracijsku traumu mogu pokazivati emocije, simptome, reakcije, obrasce ponašanja i psihološke učinke traume koju su doživjele prethodne generacije, unatoč tome što nisu direktno doživjeli traumu. Također mogu osjetiti simptome slične onima PTSP-a, uključujući povećanu pobuđenost, anksioznost i lošu regulaciju raspoloženja. Uz postojeća znanja o utjecaju socijalizacije na međugeneracijski prijenos traume, epigenetska istraživanja pokazuju kako se traume ne prenose između generacija putem gena, već kroz sofisticirane kemijske mehanizme koji modificiraju gensku ekspresiju. Stoga će u ovaj pregled biti uključene obje skupine mehanizama prijenosa traume i s njom povezanih poteškoća mentalnog zdravlja – socijalizacijski i epigenetski – s ciljem promicanja interdisciplinarnog i holističkog pristupa ovoj temi. Prikazat će se kako su ovi mehanizmi uključeni u planiranje i provođenje projekta „Međugeneracijski prijenos rizika za mentalno zdravlje adolescenata“ u okviru kojeg je provedeno kvantitativno istraživanje s adolescentima (N = 853) i njihovim roditeljima (N = 821; 432 majke i 389 očeva) i kvalitativno istraživanje (33 majke i 27 očeva). Provedeno je i epigenetsko istraživanje modulacije gena FKBP5 koji je povezan s pokazateljima mentalnog zdravlja (PTSP i depresija) za 39 dijada dijete-majka i 36 trijada dijete-otac-majka. Izlaganje je priređeno u okviru projekta kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost (IP-2020-02-5967).

Ključne riječi: mentalno zdravlje adolescenata, međugeneracijski prijenos traume, epigenetski prijenos traume, Domovinski rat

IZLOŽENOST TRAUMATSKIM DOGAĐAJIMA TIJEKOM DJETINJSTVA I ODRASTANJA ZA VRIJEME RATA I SIMPTOMI PTSP-a U ODRASLOJ DOBI

Miroslav Rajter*, Marina Ajduković, Petra Kožljan

*Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

✉ miroslav.rajter@gmail.com

Dosadašnja istraživanja pokazala su da ratna trauma može imati neposredne i dugoročne negativne učinke na mentalno zdravlje djece i odraslih. Ipak, postoji nedostatak istraživanja dugotrajnih učinaka izloženosti ratnoj traumi tijekom djetinjstva ili adolescencije na mentalno zdravlje u odrasloj dobi. Ova studija, koje je provedena uz financiju podršku Hrvatske zaklade za znanost (IP-2020-02-5967), istraživala je specifičan doprinos ratnih i poslijeratnih traumatskih iskustava djece i adolescenata simptomima PTSP-a u odrasloj dobi te moderirajuću ulogu spola. U istraživanju je sudjelovalo 298 osoba u dobi od 33 do 44 godine ($M = 40.7$; $SD = 2.65$), od toga je 197 žena u dobi od 33 do 44 godine ($M = 40.5$; $SD = 2.64$) i 101 muškarac u dobi od 34 do 44 godine ($M = 41.2$; $SD = 2.61$) činilo 66 % odnosno 34 % uzorka. Njihova dob tijekom rata bila je 3-18 godina ($M = 14.75$; $SD = 2.646$). Svi sudionici su u trenutku istraživanja bili roditelji djece koja su pohađala 1. razred srednje škole. Istraživanje je provedeno na područjima središnje Hrvatske koja su bila izrazito pogođena ratnim stradanjima. Prikupljeni su podaci o izloženosti potencijalno traumatskim događajima (PTD) koje su sudionici doživjeli kao djeca ili adolescenti tijekom i nakon rata (Upitnik doživljenih traumatskih i stresnih događaja, Ajduković i sur., 2007), te o aktualnim simptomima PTSP-a (PCL-5, Weathers i sur., 2013). Deskriptivna analiza simptoma PTSP-a pokazala je da su sudionici u prosjeku imali relativno niske rezultate simptoma, no što se tiče indikacije moguće dijagnoze PTSP-a, čak 33 sudionika (11.1 %) je postiglo rezultat iznad graničnog rezultata od 31 (Bovin i sur., 2016). Analiza je pokazala da u prosjeku žene imaju više simptoma PTSP-a, nego muškarci. Od 26 ocijenjenih PTD-a, 13 doživljenih tijekom rata i 10 nakon rata je značajno povezano s težinom simptoma PTSP-a. PTD doživljeni tijekom rata objasnili su 11.7 % varijance trenutnih simptoma PTSP-a, čak i 30 godina nakon rata. Ovi PTD, zajedno s onima koji su doživljeni nakon rata objašnjavaju 24.5 % varijance simptoma PTSP-a u odrasloj dobi. Spol je relevantan moderator koji je pokazao veću ranjivost na PTSP žena. Doživljeno neseksualno i seksualno nasilje od strane člana obitelji ili poznate osobe tijekom rata, doživljavanje teškog uskraćivanja hrane ili vode te neseksualnog napada tijekom i nakon rata povezani su s trenutnim simptomima PTSP-a. Nalazi su razmotreni pod vidom podrške dugoročnim učincima na mentalno zdravlje odraslih osoba koje su bile traumatizirane tijekom djetinjstva i odrastanja, s posebnim osvrtom na rodne razlike, te mogući učinak na partnersku i roditeljsku ulogu.

Ključne riječi: PTSP simptomi, traumatski događaji za vrijeme rata, djeca i adolescenti, spolne razlike

DOŽIVLJAJ UČINKA RATNIH ISKUSTAVA I ODRASTANJA U VRIJEME DOMOVINSKOG RATA NA RODITELJSTVO IZ PERSPEKTIVE MAJKI

Linda Rajhvajn Bulat*, Jelena Ogresta, Nika Sušac, Ines Rezo Bagarić

*Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb

✉ linda.rajhvajn@pravo.hr

Međugeneracijski prijenos ratne traume je u današnje vrijeme sve prisutnija tema s obzirom na nestabilnu situaciju u Europi i svijetu, iako je većina istraživanja u tom području provedena na temu posljedica Drugog svjetskog rata. Unatoč dugotrajnim posljedicama Domovinskog rata u Hrvatskoj, ovo područje je empirijski zanemareno, naročito u vidu kako se odrastanje djece i mladih u vrijeme rata odrazilo na to kakvi su oni roditelji danas. Dosadašnja istraživanja pokazuju da uslijed doživljene traume, roditelji mogu imati smanjeni kapacitet za skrb o djeci, što potiče i/ili održava nesigurne obrasce privrženosti kod djece, mogu iskazivati potrebu za pretjeranom zaštitom djece i strah od separacije, imati nedostatak emocionalnih kapaciteta za djecu te može doći do parentifikacije djece. Postojeće spoznaje ukazuju da su u tim obiteljima prisutni učestaliji i intenzivniji obiteljski sukobi, smanjena obiteljska kohezija i povećan rizik za zlostavljanje i zanemarivanje djece. S druge strane, roditeljstvo nakon preživljene ratne traume može biti obilježeno i prilikama za razvoj otpornosti i posttraumatski rast. Cilj ovog izlaganja je predstaviti rezultate kvalitativnog dijela istraživanja koji se odnose na pitanje kako majke doživljavaju da su se njihova ratna iskustva u djetinjstvu ili mladenaštvu odrazila na njihov odgoj djece. Istraživanje je provedeno na namjernom uzorku od 33 majke (od 37 do 60 godina) s iskustvom doživljene ratne traume u djetinjstvu. Većina majki je u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, zaposlena te višeg stupnja obrazovanja u odnosu na populaciju zajednice. Podaci su se prikupljali metodom polustrukturiranog intervjua, a podaci su analizirani tematskom analizom. Istraživanje je provedeno kao dio projekta kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost (IP-2020-02-5967). Rezultati istraživanja idu u prilog dosadašnjim spoznajama o negativnim učincima doživljene ratne traume u djetinjstvu na roditeljstvo. Sudionice istraživanja iskazuju probleme s emocionalnom regulacijom, izražen osjećaj straha za sigurnost svoje djece te povećanu potrebu za zaštitom djece. Majke iskazuju i poteškoće u postavljanju granica koje se kod dijela njih manifestiraju kroz popustljivi roditeljski stil, dok se kod dijela sudionica očituju kroz autoritarni roditeljski stil kao način održavanja kontrole i sigurnosti. U okviru percipiranih pozitivnih učinaka proživljene ratne traume, majke iskazuju prenošenje i usmjeravanje na pozitivne životne vrijednosti poput zahvalnosti, solidarnosti, tolerancije i uvažavanja različitosti, razvijanje osjećaja obiteljskog zajedništva, usmjeravanje na važnost obrazovanja te sigurnost i zaštitu djece, kao i razvijanje empatije i unapređenje vještina suočavanja sa stresom. U raspravi naglasak će biti na razvoju i unapređenju intervencija utemeljenih na znanjima o traumama, u vidu psihoedukacije roditelja o učincima traume te osnaživanja roditeljskih kapaciteta.

Ključne riječi: roditeljstvo, ratna trauma, adolescenti, majke, kvalitativno istraživanje

RODITELJSTVO IZ PERSPEKTIVE OČEVA KOJI SU ODRASTALI U VRIJEME DOMOVINSKOG RATA

**Ines Rezo Bagarić*, Vanja Branica, Jelena Ogresta, Luka Stanić,
Marina Ajduković**

*Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb

✉ ines.rezo@pravo.hr

U izlaganju će biti prikazani rezultati kvalitativnog dijela istraživanja provedenog na području Sisačko-moslavačke, Brodsko-posavske i Karlovačke županije. Cilj istraživanja bio je steći uvid u različite aspekte roditeljstva očeva adolescenata koji su odrastali ili bili mladi odrasli u vrijeme Domovinskog rata. Istraživanje je provedeno kao dio projekta kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost (IP-2020-02-5967). U intervjuima je sudjelovalo 27 očeva prosječne dobi 48.26 godina (SD = 4.32; TR = 40 - 57). U vrijeme početka Domovinskog rata bili su prosječne dobi 17.25 godina (SD = 4.32; TR = 9 - 26). Većina ima završenu strukovnu školu (70 %), živi u braku (96 %), zaposlena je (77 %), a materijalne mogućnosti obitelji procjenjuju prosječnima (63 %). Očevi su prethodno sudjelovali u kvantitativnom dijelu istraživanja te su uključeni u kvalitativno istraživanje na temelju dva kriterija: (1) suglasnost da ih se naknadno kontaktira za intervju i (2) više od četiri potencijalno traumatska događaja na Revidiranoj listi stresnih životnih događaja (The Life Stressor Checklist-Revised – LSC-R). Intervjue su u neutralnom prostoru u lokalnim zajednicama provodiliiskusni istraživači, prema strukturiranom predlošku za poluotvoreni intervju. Raspon trajanja intervju bio je od 24 do 112 minuta. Raspon dobi očeva, kao i podaci koji su neposredno od njih prikupljeni, ukazuju da su dijelom bili maloljetnici ili mlađi punoljetnici koji nisu sudjelovali neposredno u borbama tijekom Domovinskog rata (38 %), a većina su bili mladi odrasli koji su sudjelovali u ratnim operacijama (62 %). Oni koji su sudjelovali u ratnim operacijama imali su viši rezultat na upitniku aktualnih simptomima PTSP-a (PCL-5) i niži rezultat na drugim mjerama mentalnog zdravlja. O tome se vodilo računa u tematskoj analizi koja je pokazala razlike u doživljaju roditeljstva između ove dvije skupine. Očevi koji su bili aktivno uključeni u ratna zbivanja i imali više znakova PTSP-a nisu bili spremni pričati o ratnim iskustvima. Svoje roditeljstvo opisuju distanciranim, uz teškoće ostvarivanja bliskih odnosa s djecom. Očevi koji su u vrijeme rata bili djeca opisuju iskustva diskriminacije s kojom su se susreli kao prognanici te iskustvo života u lošim materijalnim uvjetima nakon rata i povratka, uz percepciju akceleriranog odrastanja i odgovornosti. Izražavaju veću uključenost u roditeljstvo i usmjerenost na djecu i njihovu dobrobit. Kod očeva u obje skupine prisutan je prijenos stereotipnih rodnih uloga, usmjerenost na školski uspjeh djece i dobro vladanje kao odraz uspjeha roditeljstva i dobrobiti djece. Rezultati kvantitativnog i kvalitativnog dijela koji se odnose na varijable roditeljstva se međusobno nadopunjuju, pokazujući negativan učinak ratne traume na roditeljstvo očeva. Time ukazuju na potrebu razvoja programa podrške očevima koji su doživjeli traumatsko iskustvo.

Ključne riječi: Domovinski rat, simptomi PTSP-a, roditeljstvo, očevi, kvalitativno istraživanje

SKRB UTEMELJENA NA ZNANJU O TRAUMI I SMANJIVANJE RIZIKA MEĐUGENERACIJSKOG PRIJENOSA TRAUME

Dean Ajduković

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb

✉ dajdukov@ffzg.hr

Nakon traumatskog iskustva korisnici imaju velika očekivanja od pomagačkih profesija da pruže trenutnu pomoć, stabilizaciju i podrže njihov oporavak. Mnogi stručnjaci, psiholozi, socijalni radnici, liječnici i drugi pomagači se često suočavaju s profesionalnim situacijama u kojima pomažu osobama koje su doživjele traumatsko iskustvo, a da trauma nije prepoznata kao uzrok problema zbog kojih su potrebne psihosocijalne usluge. Svijest da potrebe traumatiziranih pojedinaca, obitelji i zajednica zahtijevaju širi pristup od kliničkog je u (psiho)socijalnom polju dovela u posljednja dva desetljeća do razvoja koncepta skrbi utemeljene na znanju o traumi (trauma informed care – TIC - Levenson, 2017; Valgiusti, 2022). Radi se o pristupu u svim sektorima u kojima se radi s ljudima (npr. zdravstvo, socijalna skrb, obrazovanje, hitne službe) kojim se prepoznaje rašireni utjecaj traume na korisnike „uobičajenih“ usluga. Ovaj pristup polazi od stvaranja okruženja osjetljivog na učinke traume, od zlostavljanja u djetinjstvu u obitelji i institucijama, iskustva rata i izbjeglištva, do gubitaka, nesreća i katastrofa. Cilj skrbi utemeljene na znanju o traumi je podržati oporavak kroz odgovarajuće psihosocijalne intervencije i smanjiti rizike za ponovnu traumatizaciju. Premda se radi o postupcima koji vode oporavku od traume, TIC se razlikuje od terapije usmjerene na traumu tako što primarni cilj nije razrješavanje traume iz prošlosti, već identificiranje i rad na rješavanju aktualnih problema proizašlih iz traumatskih iskustava korisnika. Pristup se oslanja na skup osnovnih načela: pružanje sigurnosti, izgradnja povjerenja, pravo na izbor, suradnja radi zadovoljavanja različitih potreba korisnika i njihovo osnaživanje. U pružanju skrbi utemeljene na znanju o traumi ovi su postupci usko povezani i primjenjivani kroz sve faze rada – od prvog kontakta, procjene, planiranja do završavanja usluga. U polju psihosocijalnog rada to se odnosi na širok raspon korisnika intervencija – od zlostavljane djece, žena i starijih osoba, preko izbjeglica, ratnih veterana i njihovih obitelji, do populacije pogođene velikim nesrećama i katastrofama. Pristup utemeljen na znanju o traumi je transdisciplinarno polje u nastajanju koje nudi integrirani pogled na traumu i njezine neposredne i dugoročne učinke na život korisnika. Nova područja znanja, kao što su neuroznanosti, nude novo razumijevanje za intervencije koje nisu retraumatizirajuće i koje su usmjerene na izgradnju sustava osjetljivih za traumatizirane osobe koje kao takve nisu prepoznate u klasičnom pristupu. Povećanjem razumijevanja načina na koje se trauma prenosi s pogođene generacije na njihove potomke, moguće je razviti učinkovite intervencije za prepoznavanje dugotrajnih učinaka traume i pružanje kompleksnih intervencija kroz promicanje faktora otpornosti pojedinaca, obitelji i zajednica.

Ključne riječi: skrb utemeljena na znanju o traumi, rizici i otpornost u oporavku od traume, međugeneracijski prijenos traume

**Simpozij: DISPOZICIJSKE I SITUACIJSKE ODREDNICE
MENTALNOG ZDRAVLJA SPORTAŠA** 27

Voditeljica: **Petra Anić**

1. ULOGA PSIHOLOŠKIH POTREBA U ODNOSU MOTIVACIJE ZA
SPORT I MENTALNOG ZDRAVLJA 28
Lucia Žagar, Petra Anić
2. MOTIVACIJSKA KLIMA, CILJNA ORIJENTACIJA I EMOCIONALNA
REGULACIJA SPORTAŠA KAO ODREDNICE MENTALNOG ZDRAVLJA
I DOBROBITI 29
Anja Žarković, Petra Anić
3. ODNOS SITUACIJSKIH I DISPOZICIJSKIH FAKTORA, SPORTSKIH
OZLJEDA I MENTALNOG ZDRAVLJA SPORTAŠA 30
Dea Valenta, Petra Anić
4. POVEZANOST RELACIJSKOG NASILJA U SPORTU S PSIHOSOCIJALNOM
DOBROBITI SPORTAŠA I OBILJEŽJIMA SPORTSKOG OKRUŽENJA 31
Zrinka Greblo Jurakić, Višnja Ljubičić, Lidija Bojić-Ćaćić

DISPOZICIJSKE I SITUACIJSKE ODREDNICE MENTALNOG ZDRAVLJA SPORTAŠA

Petra Anić

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ panic@ffri.uniri.hr

Simpozij uključuje četiri izlaganja na temu mentalnog zdravlja sportaša, naglašavajući njegovu višestruku prirodu, oblikovanu složenom mrežom situacijskih i dispozicijskih faktora, poput motivacijske klime i psiholoških potreba. U prvom izlaganju naglašava se ključna uloga zadovoljenja psiholoških potreba u povezivanju sportske motivacije s mentalnim zdravljem. Drugo izlaganje razmatra povoljan utjecaj motivacijske klime usmjerene na učenje i ciljne orijentacije usmjerene na zadatak na dobrobit sportaša. Treće izlaganje fokusira se na negativne posljedice teških sportskih ozljeda na mentalno zdravlje sportaša, osobito kada je u pitanju produljeni izostanak s treninga i natjecanja. Četvrto izlaganje bavi se efektima relacijskog nasilja u sportu, posebice među adolescentima, na mentalno zdravlje, ističući kako su žrtve tog oblika nasilja sklonije povišenim razinama depresije, anksioznosti i stresa. Zaključno, izloženo jasno upućuje na potrebu za cjelovitim pristupima podršci mentalnom zdravlju sportaša, s posebnim naglaskom na kreiranje motivacijskih okruženja koja potiču osobni rast i emocionalnu dobrobit. Edukacija trenera o prepoznavanju i prevenciji vršnjačkog nasilja u sportu također je ključan aspekt u unapređenju mentalnog zdravlja sportaša na svim razinama. Daljnja istraživanja i primjena ovih nalaza mogu značajno doprinijeti poboljšanju sustava podrške i strategija za očuvanje mentalnog zdravlja sportaša različitih disciplina i razina.

Ključne riječi: mentalno zdravlje sportaša, psihološke potrebe, motivacijska klima, ciljna orijentacija, emocionalna regulacija, sportske ozljede, vršnjačko nasilje

ULOGA PSIHOLOŠKIH POTREBA U ODNOSU MOTIVACIJE ZA SPORT I MENTALNOG ZDRAVLJA

Lucia Žagar*, Petra Anić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ lucialovran@gmail.com

Uzimajući u obzir Teoriju samoodređenja, koja naglašava važnost zadovoljenja osnovnih psiholoških potreba za mentalno zdravlje, ispitana je uloga zadovoljenja psiholoških potreba na odnos motivacije za sport i pojedinih komponenti mentalnog zdravlja aktivnih i rekreativnih sportaša. U istraživanju je sudjelovalo 302 ispitanika (155 žena) prosječne dobi od 26.59 godina, od čega 117 aktivnih sportaša. Ustanovljena je značajna pozitivna povezanost između hedoničke i eudaimonijske motivacije te mentalnog zdravlja sportaša, odnosno socijalne, emocionalne i psihološke dobrobiti. Oba motiva igraju važnu ulogu kada govorimo o mentalnom zdravlju sportaša zbog čega je zaključeno da simultana prisutnost hedoničke i eudaimonijske motivacije može dovesti do najpovoljnijeg utjecaja na mentalno zdravlje sportaša. Očekivana medijacijska uloga psiholoških potreba na odnos između motivacije za sport i mentalnog zdravlja na cijelom uzorku nije potvrđena. Međutim, u slučaju kada je medijacijska analiza provedena odvojeno za rekreativce i aktivne sportaše, dobiveni su značajni rezultati. Zadovoljenje osnovnih psiholoških potreba značajni je medijator između eudaimonijske motivacije i mentalnog zdravlja kod aktivnih sportaša, dok je kod rekreativnih sportaša indirektni efekt dobiven između hedoničke motivacije i mentalnog zdravlja. Rezultati ukazuju da je odnos između motivacije za sport i mentalnog zdravlja sportaša vrlo kompleksan. Različiti rezultati dobiveni za aktivne i rekreativne sportaše impliciraju na potrebu za diferencijalnim pristupom kod poticanja i utjecaja na motivaciju sportaša ovisno o njihovom sportskom statusu. Takav pristup omogućit će najpovoljnije ishode za mentalno zdravlje sportaša.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, psihološke potrebe, motivacija, sport

MOTIVACIJSKA KLIMA, CILJNA ORIJENTACIJA I EMOCIONALNA REGULACIJA SPORTAŠA KAO ODREDNICE MENTALNOG ZDRAVLJA I DOBROBITI

Anja Žarković*, Petra Anić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ anja.zarkovic7@gmail.com

Ciljna orijentacija sportaša na zadatak povezana je s motivacijskom klimom usmjerenom na učenje, a obje su povezane s intrinzičnom motivacijom, uživanjem, zadovoljstvom sportom, interesom i sportskom predanošću (Cecchini i sur., 2001). Nadalje, percipirana je klima učenja bila pozitivno povezana s ponovnom kognitivnom procjenom i ugodnim emocijama, dok je percipirana klima izvedbe pozitivno povezana s emocionalnim potiskivanjem i neugodnim emocijama (Robazza i sur., 2022). Uz to, percipirana klima učenja ima pozitivne neizravne učinke na ugodne emocije i biopsihosocijalna iskustva putem ponovne kognitivne procjene, dok je klima usmjerena na izvedbu imala neizravne učinke na neugodne emocije putem emocionalnog potiskivanja. Ovim ćemo istraživanjem dobiti uvid u odnos između motivacijske klime, ciljne orijentacije i emocionalne regulacije s mentalnim zdravljem i dobrobiti na hrvatskoj populaciji sportaša, što do sada još nije istraživano. U istraživanju su sudjelovala 434 sportaša (201 žena), prosječne dobi 24.21 godine. Uzorak čini 91 bivši sportaš i 343 aktivna sportaša, dok je sportaša koji se bave ekipnim sportom bilo 292, a 142 sportaša se bavi individualnim sportom. Potvrđeni su već dobro znani rezultati kako sportaši kojima je motivacijska klima usmjerena na učenje, a ciljna orijentacija na zadatak, imaju značajno više sve aspekte dobrobiti u odnosu na sportaše kojima je motivacijska klima usmjerena na izvedbu, a ciljna orijentacija usmjerena na rezultat. Motivacijska klima usmjerena na učenje i ciljna orijentacija na zadatak te ponovna procjena kao strategija emocionalne regulacije značajni su prediktori psihološke dobrobiti, zadovoljstva životom i pozitivnog afekta, a klima usmjerena na učenje i ponovna procjena važne su za emocionalnu i socijalnu dobrobit. Supresija kao strategija emocionalne regulacije negativno je povezana s mentalnim zdravljem, zadovoljstvom životom i pozitivnim afektom, ali je pozitivno povezana s negativnim afektom, isto kao i ciljna orijentacija usmjerena na rezultat.

Ključne riječi: motivacijska klima, ciljna orijentacija, emocionalna regulacija, sportaši, mentalno zdravlje, dobrobit

ODNOS SITUACIJSKIH I DISPOZICIJSKIH FAKTORA, SPORTSKIH OZLJEDA I MENTALNOG ZDRAVLJA SPORTAŠA

Dea Valenta*, Petra Anić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ deavabu@gmail.com

Prema modelu stresa i ozljeda, neki psihosocijalni faktori mogu djelovati na pojavnost i težinu sportskih ozljeda putem intenziteta stresnog odgovora sportaša tijekom stresnih situacija kao što su zahtjevni treninzi ili utakmice. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos situacijskih i dispozicijskih faktora, težine sportskih ozljeda i mentalnog zdravlja kod sportaša. U ovom istraživanju koristile su se neke mjere koje ispituju situacijske faktore, kao što su percipirana motivacijska klima ekipe, simptomi depresivnosti, anksioznosti i stresa te percipirani stres i socijalna podrška, te mjere koje ispituju dispozicijske faktore, tj. ciljnu orijentaciju, strategije emocionalne regulacije, afekt, zadovoljstvo životom i mentalno zdravlje. Rezultati dobiveni na uzorku od 426 sportaša ukazuju da sportaši koji su duže izostajali zbog sportskih ozljeda doživljavaju manje pozitivnih emocija. Također, s obzirom na težinu doživljene ozljede, dobiveno je da sportaši koji su doživjeli teške ozljede i zbog toga izostali 4 ili više tjedana s treninga i utakmica, percipiraju motivacijsku klimu ekipe kao usmjerenu prema učenju značajno niže od sportaša koji su doživjeli neznatne ozljede. Osim toga, dobivene su značajne razlike u zadovoljstvu životom s obzirom na težinu doživljene ozljede, pri čemu sportaši koji su doživjeli teške ozljede imaju značajno niže zadovoljstvo životom u odnosu na sportaše koji su doživjeli neznatne ozljede. Nadalje, dobiveno je kako dužina izostanka zbog ozljede značajno doprinosi objašnjenju nižeg mentalnog zdravlja profesionalnih sportaša, moguće zbog gubitka izvora prihoda neophodnih za život.

Ključne riječi: dispozicijski faktori, situacijski faktori, sportske ozljede, mentalno zdravlje sportaša

POVEZANOST RELACIJSKOG NASILJA U SPORTU S PSIHOSOCIJALNOM DOBROBITI SPORTAŠA I OBILJEŽJIMA SPORTSKOG OKRUŽENJA

Zrinka Greblo Jurakić*, Višnja Ljubičić, Lidija Bojić-Ćaćić

*Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

✉ zgreblo@hrstud.hr

Relacijsko nasilje predstavlja specifičan oblik vršnjačkog nasilja kojeg obilježava narušavanje društvenih odnosa i socijalnog statusa žrtve kroz postupke kao što su širenje glasina, ogovaranje i socijalno izoliranje (Young i sur., 2010). S obzirom da se u dosadašnjim istraživanjima relacijsko nasilje dominantno istraživalo u školskom okruženju, cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi zastupljenost i korelate relacijskog nasilja u sportskim aktivnostima. U istraživanju je sudjelovalo 522 rukometaša i rukometašica adolescentne dobi ($M_{dob} = 14.75$; $SD = 0.956$) koji su odgovorili na pitanja o učestalosti doživljaja relacijskog nasilja u sportu te na pitanja o doživljaju zanemarivanja od strane sportskih trenera. Pored navedenog, sudionici su ispunili Ljestvicu depresivnosti, anksioznosti i stresa (Lovibond i Lovibond, 1995), Rosenbergovu skalu samopoštovanja (Rosenberg, 1965) i upitnik Percipirane motivacijske klime u sportu (Newton i sur., 2000). Dobiveni rezultati pokazuju da je 53.2 % djevojaka i 39.8 % mladića najmanje jednom doživjelo neki oblik relacijskog nasilja u sportu. Analizom razlika između mladića i djevojaka koji su doživjeli relacijsko nasilje u sportu i onih koji ne posjeduju takvo iskustvo, utvrđeno je da žrtve relacijskog nasilja postižu značajno više rezultate na dimenzijama depresivnosti, anksioznosti i stresa te niže rezultate na mjeri samopoštovanja. Nadalje, utvrđeno je da je doživljaj relacijskog nasilja negativno povezan s percepcijom motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina ($r_s = -.16$; $p < 0.01$) te pozitivno povezan s percepcijom motivacijske klime usmjerene na rezultat ($r_s = .29$; $p < 0.01$), kao i s doživljajem zanemarivanja od strane sportskih trenera ($r_s = .43$; $p < 0.01$). Dobiveni rezultati upućuju na potrebu za provedbom mjera i aktivnosti namijenjenih prevenciji relacijskog nasilja u sportu, pri čemu je posebnu pažnju potrebno posvetiti djevojkama koje su češće žrtve ovog oblika vršnjačkog nasilja. Pored navedenog, trenere koji rade s djecom i adolescentima potrebno je educirati o obilježjima različitih oblika vršnjačkog nasilja u sportu, o zaštitnim činiteljima te o činiteljima koji mogu doprinijeti pojavi i podržavanju nasilja među mladim sportašima i sportašicama.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje, psihosocijalna dobrobit, motivacijska klima, sportaši

Simpozij: NEKA OD AKTUALNIH ISTRAŽIVANJA RAZLIČITIH ASPEKATA DOBROBITI DJECE I MLADIH U REPUBLICI HRVATSKOJ 33

Voditelj: **Toni Babarović**

1. DOBROBIT DJETETA U KONTEKSTU OBITELJI 34
*Andreja Brajša-Žganec, Toni Babarović, Tihana Brkljačić,
Marija Džida, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Marina Kotrla Topić,
Maja Kučar, Maja Tadić, Ivana Hanzec Marković, Renata Miljević-Ridički*
2. DIGITALNA TEHNOLOGIJA U OBITELJI: OBRASCI PONAŠANJA I UČINCI NA RAZVOJ DJECE 35
*Marina Merkaš, Ana Žulec Ivanković, Matea Bodrožić Selak,
Marina Kotrla Topić, Katarina Perić Pavišić, Vanesa Varga*
3. RAZVOJ KARIJERE MLADIH: ULOGA AUTONOMNE KARIJERNE MOTIVACIJE I ZAŠTITNIH I RIZIČNIH FAKTORA U PROFESIONALNOM RAZVOJU ADOLESCENATA 36
*Iva Šverko, Toni Babarović, Mirta Blažev, Iva Černja Rajter,
Ivan Dević, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Eta Krpanec, Dora Popović,
Maša Tonković Grabovac, Mara Šimunović*
4. GUIDE (GROWING UP IN DIGITAL EUROPE) – PRVO PANEUROPSKO LONGITUDINALNO ISTRAŽIVANJE DOBROBITI DJECE I MLADIH 37
Toni Babarović, Gary Pollock

NEKA OD AKTUALNIH ISTRAŽIVANJA RAZLIČITIH ASPEKATA DOBROBITI DJECE I MLADIH U REPUBLICI HRVATSKOJ

Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ toni.babarovic@pilar.hr

Kroz ovaj simpozij bit će predstavljena tri aktualna istraživanja različitih aspekata dobrobiti djece i mladih koja su provedena kroz nekoliko posljednjih godina u Hrvatskoj, financirana od strane Hrvatske zaklade za znanost. Uz njih bit će predstavljeno i prvo paneuropsko longitudinalno istraživanje dobrobiti djece i mladih koje se razvijalo i planiralo kroz nekoliko višegodišnjih projekata Europske komisije, a u kojima je Hrvatska bila istaknuti član međunarodnog konzorcija. Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji, voditeljice Andreje Brajše-Žganec je longitudinalno istraživanje različitih domena dobrobiti djece osnovnoškolske dobi koje je bilo usmjereno na utvrđivanje uloge obiteljskog konteksta i roditeljskih ponašanja u predviđanju dobrobiti djece. Projekt Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece, voditeljice Marine Merkaš, imao je za cilj ispitati motivaciju, navike i okolnosti korištenja digitalne tehnologije kod djece, povezanost korištenja digitalne tehnologije s njihovom dobrobiti te ulogu interakcije roditelj-dijete pri korištenju tehnologije u njihovu ponašanju. Projekt Model slobodnog odlučivanja o karijeri: Uloga autonomne karijerne motivacije te zaštitnih i rizičnih faktora u profesionalnom razvoju adolescenata, voditeljice Ive Šverko, longitudinalnim nacrtom na uzorcima učenika osnovnih i srednjih škola, proučavao je razvoj profesionalnih interesa djece i mladih, formiranje njihovog profesionalnog identiteta, razinu njihove profesionalne adaptabilnosti te uzroke poteškoća u donošenju karijernih odluka. Za kraj simpozija planirano je predstavljanje projekta Odrastanje u digitalnoj Europi – GUIDE (eng. Growing up in digital Europe) koji predstavlja prvu europsku komparativnu longitudinalno-kohortnu studiju o dobrobiti djece i mladih, kojom će se prikupljati podaci o djeci koja odrastaju u Europi od rođenja pa do njihove 24. godine života.

Ključne riječi: djeca i mladi, dobrobit, Hrvatska, istraživački projekti

DOBROBIT DJETETA U KONTEKSTU OBITELJI

Andreja Brajša-Žganec*, Toni Babarović, Tihana Brkljačić, Marija Džida, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Marina Kotrla Topić, Maja Kučar, Maja Tadić, Ivana Hanzec Marković, Renata Miljević-Riđički

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ andreja.brajsa-zganec@pilar.hr

U izlaganju će se prezentirati projekt Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji koji financira Hrvatska zaklada za znanost. Cilj projekta bio je koristeći longitudinalno-sekvencijalni kohortni istraživački nacrt provjeriti (ne)stabilnost različitih domena dobrobiti djece te ispitati doprinos različitih karakteristika obiteljskog konteksta i roditeljskih ponašanja za predviđanje dobrobiti djece. Tijekom četiri godine, provedena su tri vala istraživanja s djecom u dobi od 9, 10, 11 i 12 godina u prvoj točki mjerenja. U sva tri vala djeca su procjenjivala vlastitu subjektivnu dobrobit te korištenje digitalnih tehnologija; roditelji su procjenjivali kognitivnu, bihevioralnu i emocionalnu regulaciju djece te obiteljsku dobrobit i roditeljska ponašanja; a učitelji socijalnu kompetenciju djece. U izlaganju će se govoriti o projektu i najrelevantnijim nalazima koji su proizašli iz trogodišnjeg longitudinalnog istraživanja. Rezultati pokazuju da je došlo do pada u subjektivnim mjerama dobrobiti djece na prelazu iz djetinjstva u adolescenciju te do porasta u mjerama socijalne kompetencije, kognitivne, bihevioralne i emocionalne regulacije djece u razdoblju srednjeg djetinjstva i na prijelazu u adolescenciju. Prema teoriji promjene pokazalo se da su indikatori obiteljske dobrobiti povezani s kvalitetom roditeljskih ponašanja te s različitim domenama dobrobiti djece. Obiteljska dobrobit predviđa dobrobit djece direktno i preko roditeljskih ponašanja zasebno za majku i oca. Također, korištenje digitalnih tehnologija povezano je s domenama dobrobiti djece te je roditeljska medijacija korištenja digitalnih tehnologija povezana s domenama dječje dobrobiti. Rezultati ovog istraživanja omogućuju proširenje spoznaja o promjenama dobrobiti djece u srednjem djetinjstvu te ranoj adolescenciji, daju neke odgovore na pitanja o tome dolazi li do promjena, kada, te u kojim domenama dobrobiti. Također, rezultati ovog istraživanja pružaju informacije o odrednicama dobrobiti djece u kontekstu obitelji. Takve spoznaje pomažu osmišljavanju strategija za poboljšanje dobrobiti djece i obitelji.

Ključne riječi: indikatori dobrobiti djeteta, dobrobit obitelji, roditeljska ponašanja, obiteljski kontekst

DIGITALNA TEHNOLOGIJA U OBITELJI: OBRASCI PONAŠANJA I UČINCI NA RAZVOJ DJECE

**Marina Merkaš*, Ana Žulec Ivanković, Matea Bodrožić Selak,
Marina Kotrla Topić, Katarina Perić Pavišić, Vanesa Varga**

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za psihologiju, Zagreb

✉ marina.merkas@unicath.hr

Cilj rada je prikazati rezultate uspostavnog istraživačkog projekta „Digitalna tehnologija u obitelji: obrasci ponašanja i učinci na razvoj djece“ (D.E.C.I.D.E.; 2020.-2024.) Hrvatske zaklade za znanost. Ciljevi projekta D.E.C.I.D.E. bili su: a) ispitati motivaciju, navike i okolnosti korištenja digitalne tehnologije kod djece te ometanje tehnologijom u obiteljskom kontekstu, b) ispitati povezanost korištenja digitalne tehnologije te ometanja tehnologijom kod djece, roditelja i obitelji s razvojem i dobrobiti djece i c) ispitati ometanje tehnologijom tijekom interakcija roditelj-dijete te učinke ometanja na ponašanje djece. U okviru projekta provedene su četiri planirane studije korištenjem različitih istraživačkih pristupa i metoda te sedam drugih istraživanja u kojima je sudjelovao preko 2000 djece, pretežno adolescentske dobi, i njihovih roditelja. Rezultati provedenih studija i istraživanja su pokazali da djeca adolescentske dobi digitalne uređaje najčešće koriste za komunikaciju i zabavu, uglavnom samostalno, te da im je omiljeni uređaj pametni telefon. Rezultati su pokazali da svako drugo dijete uređaje koristi više od preporučenog za svoju dob te da nema ograničenja i pravila korištenja uređaja dogovorenih s roditeljima. Roditelji su opisivali kako imaju poteškoća s regulacijom vlastitog i dječjeg korištenja digitalnih uređaja, posebice pametnog telefona, pri čemu su te teškoće izraženije kod roditelja s poteškoćama u emocionalnoj regulaciji. Rezultati pokazuju da dječje i roditeljsko korištenje pametnih telefona ometa obiteljsku dinamiku, posebice interakcije licem u lice, i narušava bliske odnose. Rezultati su dalje pokazali da je prekomjerno korištenje pametnog telefona značajno i negativno povezano s problemima u ponašanju i emocionalnim problemima, zdravstvenim problemima te s nižom dobrobiti kod djece. U projektu je konstruiran i niz mjernih instrumenata kojima se ispituju različiti aspekti korištenja pametnih telefona te ometanje tehnologijom. Nalazi projekta ukazuju na važnost i potrebu sustavnog praćenja trendova korištenja uređaja kod djece te potrebu roditelja i djece za obrazovanjem o učincima korištenja uređaja na zdravlje i dobrobit te načinima regulacije i zdravim navikama korištenja uređaja. Kao odgovor projektnog tima na utvrđene potrebe djece i roditelja, stvoren je OLLIE - besplatni interaktivni alat na hrvatskom jeziku namijenjen obiteljima, roditeljima i djeci kao pomoć u razvoju zdravih i pozitivnih navika korištenja medija i digitalnih uređaja, a koji će biti predstavljen na kraju izlaganja.

Ključne riječi: djeca, roditelji, obitelji, digitalna tehnologija, pametni telefon, dobrobit

RAZVOJ KARIJERE MLADIH: ULOGA AUTONOMNE KARIJERNE MOTIVACIJE I ZAŠTITNIH I RIZIČNIH FAKTORA U PROFESIONALNOM RAZVOJU ADOLESCENATA

**Iva Šverko*, Toni Babarović, Mirta Blažev, Iva Černja Rajter,
Ivan Dević, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Eta Krpanec, Dora Popović,
Maša Tonković Grabovac, Mara Šimunović**

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ iva.sverko@pilar.hr

Projekt Hrvatske zaklade za znanost „Model slobodnog odlučivanja o karijeri: Uloga autonomne karijerne motivacije te zaštitnih i rizičnih faktora u profesionalnom razvoju adolescenata” (Free Career Choice) provodi se na Institutu Ivo Pilar u razdoblju od siječnja 2020. do prosinca 2024. Projekt je usmjeren ispitivanju procesa razvoja karijere učenika osnovnih i srednjih škola te razvoju i evaluaciji kratke intervencije za poticanje profesionalne zrelosti učenika. U okviru projekta provedeno je više kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja koja su uključivala približno 5000 učenika osnovnih i srednjih škola. Trogodišnjim praćenjem učenika proučavali smo razvoj njihovih interesa, profesionalnog identiteta, profesionalne adaptabilnosti i poteškoća u donošenju karijernih odluka. Od mogućih intervenirajućih faktora, koncentrirali smo se na ulogu akademskog uspjeha, socioekonomskog statusa, utjecaja roditelja te karijernih rodni stereotipa u razvoju karijere adolescenata. Posebnu pažnju smo usmjerili na novouvedeni konstrukt autonomne karijerne motivacije, odnosno spremnosti za razvoj karijere iz internalnih, odnosno eksternalnih razloga. Temeljne spoznaje o stabilnosti i promjenjivosti navedenih konstrukata te o njihovim složenim odnosima s intervenirajućim faktorima, kao i o uspješnosti karijerne tranzicije nakon osnovne i srednje škole, bit će iznesene u ovom radu. Osim teorijskog doprinosa, praktični doprinos projekta očituje se u razvoju i evaluaciji kratke školske intervencije za podizanje profesionalne zrelosti temeljene na *online* sustavu Put karijere koja će također biti prikazana u ovom izlaganju. U provedbi projekta sudjelovale su brojne osnovne i srednje škole iz različitih regija Hrvatske, te se ovom prilikom zahvaljujemo školama, učenicima i stručnim suradnicima na velikoj pomoći u provedbi ovog projekta.

Ključne riječi: razvoj karijere, autonomna karijerna motivacija, adolescencija, Put karijere

GUIDE (GROWING UP IN DIGITAL EUROPE) – PRVO PANEUROPSKO LONGITUDINALNO ISTRAŽIVANJE DOBROBITI DJECE I MLADIH

Toni Babarović*, Gary Pollock**

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

**Manchester Metropolitan University, Manchester, UK

✉ toni.babarovic@pilar.hr

Projekt Odrastanje u digitalnoj Europi – GUIDE (eng. Growing up in digital Europe) predstavlja prvu europsku komparativnu longitudinalnu kohortnu studiju o dobrobiti djece i mladih. GUIDE će prikupljati longitudinalne podatke o djeci koja odrastaju u Europi od rođenja pa do njihove 24. godine života. Prvi val prikupljanja podataka planira se 2027. godine, a cjelokupno istraživanje bi trajalo do otprilike 2053. godine. Cilj je pratiti osobnu dobrobit i razvoj djece, u kombinaciji s ključnim pokazateljima dječjih obitelji, susjedstava i škola diljem Europe. Svaka država članica istraživačkog konzorcija osigurat će nacionalno reprezentativne uzorke koji su osmišljeni tako da zadrže reprezentativnost i statističku snagu tijekom cijelog trajanja studije. Usklađeni nacrti i postupci provedbe istraživanja osigurat će prvu međunarodno usporedivu, nacionalno reprezentativnu, longitudinalnu studiju djece i mladih u Europi. Trenutno je istraživačka infrastruktura GUIDE projekta u pripremljenoj fazi, koja se razvijala kroz nekoliko višegodišnjih pripremljenih projekata (MyWeb, ECDP, Coordinate, Guideprep). Njima je uspostavljena potrebna operativna infrastruktura, razvili su se i definirali istraživački koncepti te su se unaprijedili dizajn i metodologija istraživanja. U ovom izlaganju bit će predstavljen dizajn istraživanja GUIDE, konceptualizacija dječje dobrobiti unutar projekta, proces i rezultati pilotiranja instrumenata i istraživačkog procesa te stepenice razvoja istraživačke infrastrukture na razini zahtjevnog longitudinalnog Europskog istraživanja.

Ključne riječi: GUIDE, dobrobit, djeca i mladi, longitudinalno, Europa

**Simpozij: PSIHOSOCIJALNI ASPEKTI POREMEĆAJA
HRANJENJA U SPORTU** 39

Voditeljica: **Renata Barić**

1. TREBAMO TRENERIMA OTVORITI OČI O POREMEĆAJIMA
HRANJENJA U SPORTU: PRIKAZ PROJEKTA 40
Saša Cecić Erpić
2. PREDIKTORI ZNANJA O POREMEĆAJIMA HRANJENJA
GIMNASTIČKIH TRENERA 41
Vedran Jakobek, Renata Barić, Josipa Radaš, Marijo Možnik
3. ISKUSTVO I PRAKSA GIMNASTIČKIH TRENERA U DOMENI
POREMEĆAJA HRANJENJA – KVALITATIVNI PRISTUP 42
Renata Barić, Vedran Jakobek, Josipa Radaš, Marijo Možnik
4. HRANA I NJENE ZAMKE – ORTOREKSIJA I VRHUNSKI SPORT 43
Maja Žanko, Hrvoje Handl, Katarina Skopljak
5. NAHRANITI SE NIJE SAMO U HRANI 44
Hrvoje Handl, Maja Žanko, Katarina Skopljak

PSIHOSOCIJALNI ASPEKTI POREMEĆAJA HRANJENJA U SPORTU

Renata Barić

Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Zagreb

✉ renata.baric@kif.hr

Vrhunski sport od sportaša traži maksimalnu razinu predanosti i sportaši su nerijetko spremni na velika odricanja kako bi se približili svojim sportskim ciljevima što nosi stalan pritisak i dugoročno može ugroziti tjelesno i mentalno zdravlje. O negativnim aspektima sporta najčešće se ne progovara, no želimo li se zalagati za mentalno zdravlje sportaša i čuvati ga, takva praksa tabua mora se svesti na minimum. Iako su, sukladno istraživanjima, mentalno čvršći od nesportaša, sportaši također pate od psiholoških problema i razvijaju i psihičke poremećaje. Jedni od njih su poremećaji hranjenja (PH) koji se sve češće javljaju u sportu, osobito u konvencionalno-estetskim sportovima. Osim anoreksije, bulimije i poremećaja prejedanja postoji niz nespecifičnih poremećaja hranjenja; češći su u sportašica i otporniji na intervencije, a njihova simptomatologija potaknuta je višestrukim psihosocijalnim okidačima, od karakteristika životne okoline, neadekvatnih odnosa u obitelji i s važnim drugima osobama, vulnerabilnošću proizišlom iz ranih iskustava ili nekih karakteristika ličnosti, kontinuiranim stresom koji prelazi granice pojedinačnih mogućnosti pa bijeg u poremećaj predstavlja pokušaj stjecanja kontrole. U sportaša čest okidač jest rezultatski pritisak i ponašanje trenera koji najčešće nisu svjesni vlastite odgovornosti u tom segmentu. U okviru simpozija predstaviti će se ERASMUS+ projekt „Eating disorders in sport – opening coaches' eyes“ te neki rezultati istraživanja provedenih u okviru projekta dobiveni na podacima prikupljenima putem upitnika i dubinskih intervjua. Prikazati će se prediktori znanja hrvatskih trenera gimnastičkih sportova o PH općenito te njihova svjesnost o faktorima rizika za razvoj PH, zatim njihovo osobno iskustvo s PH, samoprocijenjena kompetentnost i sposobnost za prepoznavanje simptoma kod sportaša i djelovanje u tom slučaju. Također, prezentirati će se neki specifični oblici PH sportaša poput ortoreksije i raspraviti će se o odnosu sportaša prema hrani, treningu i sportskom rezultatu kroz prizmu sustava ranih gratifikacija gledano iz psihoanalitičke perspektive. Ovaj simpozij otvara važne teme vezano uz izazove mentalnog zdravlja u sportu kao jednom od najintragantnijih okruženja postignuća u modernom društvu. Također, naglašava važnost djelovanja psihologa na planu prevencije i zaštite mentalnog zdravlja sportaša, osobito mladih sportaša putem djelovanja na njihovu užu sportsku socijalnu okolinu – trenere, u vidu njihove edukacije, ali i osvještavanja potrebe za suradnjom sa sportskim i kliničkim psiholozima kao stručnjacima koji mogu pomoći sportašima u procesu sportske pripreme, prije ali i kada nastupe problemi s mentalnim zdravljem.

Ključne riječi: sport, treneri, edukacija, poremećaji hranjenja, mentalno zdravlje, psiholog

TREBAMO TRENERIMA OTVORITI OČI O POREMEĆAJIMA HRANJENJA U SPORTU: PRIKAZ PROJEKTA

Saša Cecić Erpič

Sveučilište u Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana

✉ sasa.cecicerpic@fsp.uni-lj.si

Mentalno zdravlje sportaša u fokusu je interesa Međunarodnog olimpijskog odbora. Između različito zastupljenih poremećaja mentalnog zdravlja među sportašima, ističu se poremećaji hranjenja čija se prevalencija među sportašima, sukladno istraživanjima kreće 1 – 19 % kod muškaraca i između 6 % i 45 % kod žena, što značajno prelazi stopu prevalencije poremećaja hranjenja u populaciji nesportaša. Treneri imaju središnju ulogu u životu sportaša i imaju određenu dozu odgovornosti i u slučaju kad kod njihovih sportaša nastupe simptomi poremećaja hranjenja ili neke poteškoće mentalnog zdravlja. Cilj ERASMUS+ projekta "Eating Disorders in Sport: Opening Coaches' Eyes" (EDS-OCE) je unaprijediti razumijevanje i sposobnosti trenera da prepoznaju pojavu simptoma poremećaja hranjenja u okviru njihovih sportova kako bi prioritet dali mentalnom zdravlju sportaša ispred sportskog rezultata. Ova je kvalitativna studija uključila 40 slovenskih i hrvatskih trenera iz sportova rizičnih za razvoj poremećaja hranjenja kao što su gimnastika, skijaški skokovi i sportsko penjanje. U okviru kvalitativnog pristupa ispitani su stavovi i vjerovanja trenera, njihova ponašanja i uobičajeni postupci koji oblikuju njihov pristup sportašima s poremećajima hranjenja. Glavni je cilj projekta razviti interaktivnu radionicu temeljem prikupljenih podataka kako bi se unaprijedilo opće znanje trenera o poremećajima hranjenja i kako bi ih se osnažilo da nauče i primjene vještine prve pomoći u tim slučajevima. U ovom radu prikazat će se ciljevi i metodologija projekta, kao i preliminarni rezultati.

Ključne riječi: poremećaji hranjenja u sportu, treneri, edukacija trenera, mentalno zdravlje

PREDIKTORI ZNANJA O POREMEĆAJIMA HRANJENJA GIMNASTIČKIH TRENERA

Vedran Jakobek*, Renata Barić, Josipa Radaš, Marijo Možnik

*Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Zagreb

✉ vedran.jakobek@kif.hr

Suvremeni sport osim brojnih benefita može i ugroziti mentalno zdravlje sportaša. Socijalna okolina, osobito treneri, mogu biti faktor rizika za razvoj takvih poteškoća, najviše zbog nedostatnog znanja i iskustva s tom simptomatologijom. Da bismo mogli preventivno djelovati važno je ispitati kakva je njihova mentalnozdravstvena pismenost i znanje o specifičnoj problematici, npr. sve češćih poremećaja hranjenja (PH) koji se javljaju osobito u estetskim sportovima poput gimnastike. Zanimalo nas je koliko spol, dob, obrazovanje, natjecateljska razina trenera kao bivših sportaša, razina kvalitete njihovih sportaša i razina mentalnozdravstvene pismenosti mogu pridonijeti objašnjavanju znanja trenera o PH. Upitnicima su ispitane sociodemografske varijable, mentalnozdravstvena pismenost i znanje o PH na uzorku 35 trenerica i 30 trenera gimnastičkih disciplina ($M_{dob} = 38.17$ g). Provedena je hijerarhijska regresijska analiza, pokazalo se da ženski spol ($\beta = .40$) i mentalnozdravstvena pismenost ($\beta = .33$) značajno objašnjavaju 42.8 % znanja trenera o PH, dok se natjecateljska razina trenera kao sportaša, razina kvalitete sportaša koje oni treniraju, dob i razina obrazovanja nisu pokazali statistički značajnim prediktorima. Istraživanja dosljedno pokazuju da su PH češći u žena nego u muškaraca, u prosjeku su kod sportašica češći i otporniji na tretman nego kod nesportašica. Pritisak socijalno-kulturalnog okruženja i samog sporta vezan uz poželjan oblik tijela ili tjelesnu masu značajno je izražen u estetskim sportovima, što gimnastiku čini rizičnim okruženjem za razvoj ove simptomatologije osobito zato jer je za uspješnu sportsku izvedbu zahtjevnih gimnastičkih elemenata važna niža tjelesna masa. Takvi sportovi godinama njeguju iste sportske vrijednosti i takvi se zahtjevi i očekivanja prenose transgeneracijski, smatraju se normalnim i poželjnim osobito među ritmičarkama i gimnastičarkama najviše kvalitete koje su tako odgajane. Takva ponašanja i poruke, osobito upućene od trenerica, značajan su izvor pritiska sportašima, osobito gimnastičarkama u doba adolescencije, što ih čini rizičnijima za razvoj simptoma PH, naročito danas u doba nereálnih standarda nametnutih društvenim mrežama. Neka istraživanja pokazuju da trenerice više poznaju simptome PH, a one koje imaju veću mentalnozdravstvenu pismenost imaju ideju kome se obratiti u slučaju poteškoća mentalnog zdravlja, imaju pozitivnije stavove o traženju pomoći i svjesnije su ozbiljnosti PH. Naši rezultati indiciraju važnost edukacije trenera o mentalnom zdravlju općenito i o specifičnim psihičkim poremećajima koji se javljaju među sportašima određenih sportova, poput PH u estetskim sportovima. U okviru edukacijskih programa i godišnjih licencnih seminara treneri bi trebali dodatnu edukaciju o ovoj tematici, osobito zbog progresivnog povećanja PH u modernom sportu, što predstavlja jednu od najsnažnijih preventivskih mjera.

Ključne riječi: sport, mentalno zdravlje, mentalnozdravstvena pismenost

ISKUSTVO I PRAKSA GIMNASTIČKIH TRENERA U DOMENI POREMEĆAJA HRANJENJA – KVALITATIVNI PRISTUP

Renata Barić*, Vedran Jakobek, Josipa Radaš, Marijo Možnik

*Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Zagreb

✉ renata.baric@kif.hr

Ovo istraživanje ispituje iskustvo trenera gimnastičkih sportova s poremećajima hranjenja (PH), njihovo znanje o PH i rizičnim faktorima za razvoj PH, te vještinama uočavanja simptoma i djelovanja kada se problem uoči. Podatci su prikupljeni putem dubinskoga, polustrukturiranoga intervjua provedenog sa 13 iskusnih trenera sportske i ritmičke gimnastike, 4 muškarca i 9 žena ($M_{\text{dob}} = 38$). Rezultati pokazuju da treneri o PH dominantno razmišljaju u smjeru anoreksije nervoze i mršavljenja kao najočiglednijega njenog simptoma, što na treningu prati pad energije i izvedbe. Kako nema definiranoga protokola djelovanja za PH propisanoga od strane Saveza ili klubova, najčešće bi treneri koristili hodogram savjetovanja s kolegama, razgovor s roditeljima pa sa sportašem i usmjeravanje stručnjacima - liječniku, psihologu ili psihoterapeutu te nutricionistu. Treneri nemaju jasnu ideju o rizičnim faktorima za razvoj PH, te ističu ženski spol, pubertet, utjecaj okoline i negativnih komentara, društvene mreže i psihološke faktore poput niskoga samopouzdanja. U domeni sporta troje trenera kao rizične faktore navode izgled i komentare kolegica iz kluba dok 11 trenerica ritmičke gimnastike ističe estetski element sporta, a dvoje ističe toksično ponašanje trenera. Svi se treneri slažu da postoji poželjan oblik tijela za pojedine gimnastičke sportove koji podrazumijeva sitniju građu, vretenast ili muskulozan izgled i manju tjelesnu masu što smatraju podjednako važnim zbog izvedbe gimnastičkih elemenata i prevencije ozljeda. Za postizanje i održavanje navedenoga četvero potpuno neprihvatljivima smatra primjenu farmakoloških sredstava za suprimiranje razvoja, apetita i slično, desetoro potpunu restrikciju i jako rigorozne dijetе. Treneri se smatraju osrednje kompetentnima za prepoznavanje PH i djelovanje (5.6 od 10). Njih je pet imalo direktno iskustvo u radu sa takvim sportašima, pet ih je svjedočilo tome u dvorani ili znalo za primjer oboljelih sportašica od kolega trenera. PH smatraju se ozbiljnim poremećajima i treneri različito procjenjuju njihovu učestalost u svojim sportovima (2 - 60 %). Intrigantan je nalaz da je 10 ispitanih trenera i trenerica imalo osobno iskustvo PH, od kojih je 6 njih imalo različite simptome, a njih 4 ozbiljnu dijagnozu. To upućuje na mogućnost transgeneracijskog prijenosa rizičnih ponašanja i vrijednosti vezanih uz izgled i hranjenje u funkciji sportske izvedbe i rezultata te na sklonost korištenju neadekvatnih postupaka usmjerenih prema mladim sportašima. To može povećati rizik i potaknuti razvoj PH, osobito kod vulnerabilnih sportaša koji imaju dodatne psihosocijalne rizike. Zato se ističe nužnost specijalizirane edukacije trenera o ovoj problematici, tim više što se u prosjeku osjećaju nedostatno kompetentnima za prepoznavanje manje očitih simptoma PH i načina djelovanja u situacijama njihova javljanja. Edukacija je i najsnažnija metoda prevencije te jedan od ciljeva projekta EDS-OCE u okviru kojega je ovo istraživanje i provedeno.

Ključne riječi: intervju, treneri, sport, anoreksija, edukacija

HRANA I NJENE ZAMKE - ORTOREKSIJA I VRHUNSKI SPORT

Maja Žanko*, Hrvoje Handl, Katarina Skopljak

*Klinika za psihijatriju Sv. Ivan, Zagreb

✉ maja.zanko@gmail.com

Zdrava prehrana jedan je od ključnih preduvjeta za održavanje ljudskog zdravlja. Kod vrhunskih sportaša zasigurno postoje specifične nutritivne potrebe u svrhu poboljšanja performansi i fizičkih sposobnosti. Mnogi sportaši i njihovi treneri polažu veliku važnost u tzv. pravilnu prehranu kao jedno od ključnih sredstava za postizanje vrhunskih sportskih rezultata. Međutim, često su prisutna i tzv. magijska vjerovanja o konzumaciji određene hrane i povezanosti toga sa sportskim uspjehom. Neki sportaši, iz posvećenosti prema prehrani, mogu razviti opsesivne obrasce ponašanja. Koja je to tanka granica koja razdvaja posvećenost od opsesije? Što je ortoreksija i kako možemo prepoznati simptome ovog poremećaja? Ortoreksija se može definirati kao patološka opsesija zdravom hranom, a simptomi mogu uključivati rigidne dijetetske obrasce i osjećaj krivnje nakon konzumiranja "nezdrave" hrane. Iz perspektive specijalistice za poremećaje hranjenja bit će predstavljen slučaj sportaša oboljelog od ortoreksije, a publici će biti objašnjeni psihološki mehanizmi koji stoje iza ovog ozbiljnog poremećaja. Osim toga, bit će diskutirani i načini na koje vrhunski sportaši mogu osigurati pravilnu prehranu bez razvijanja opsesivnih obrazaca.

Ključne riječi: zdrava hrana, opsesija, sportaši

NAHRANITI SE NIJE SAMO U HRANI

Hrvoje Handl*, Maja Žanko, Katarina Skopljak

*Klinika za psihijatriju Sv. Ivan, Zagreb

✉ hrvoje.handl@gmail.com

Teorija objektnih odnosa Melanie Klein nudi platformu na kojoj je moguće graditi potencijalnu opsjednutost sportaša hranom, treningom, vrhunskim rezultatom. Naime uzmemo li u obzir da je hrana nešto što je u svakoj ljudskoj jedinki povezano i s vrlo ranim djetinjstvom, lako je povezati sustave ranih gratifikacija s onim kasnijima u vrhunskih sportaša ili sportašica. Koliko je važno udovoljiti majci s jedne strane, a koliko je važno biti ispravan u jelu i tako gratificirati rani oralni nagon? Koliko duboko može biti porijeklo opsesivnoga i prisilnoga? Kako mogu terapeut i trener pomoći, a kako možda i odmoći? Ovo su neka od pitanja koja će se nastojati raspraviti ovim izlaganjem.

Ključne riječi: sport, psihoanalitički pristup, hranjenje

**Simpozij: MENTALNO ZDRAVLJE SPOLNO ZLOSTAVLJANE
DJECE – ŠTO RADIMO I KAKO MOŽEMO BOLJE** 46

Voditeljica: **Marija Crnković**

1. DESKRIPTIVNE I DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE DJECE S ISKUSTVOM SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA 47
Vanja Slijepčević Saftić, Vanja Oparnica, Kate Tia Divizić
2. KLINIČKA SLIKA DJECE S ISKUSTVOM SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA 48
Vanja Slijepčević Saftić, Kate Tia Divizić, Vanja Oparnica
3. PRIMJER DOBRE PRAKSE U DIJAGNOSTICI I TRETMANU SPOLNO ZLOSTAVLJANE DJEVOJČICE 49
Renata Ćorić Špoljar, Nikolina Škrlec, Marija Crnković
4. TKO JE OVDJE LUD? FRUSTRIRANI TERAPEUT, INSTITUCIJE KAO (NE)KOTERAPEUTI U TERAPIJI SPOLNO ZLOSTAVLJANOG DJETETA 50
Marija Crnković, Renata Ćorić Špoljar, Nikolina Škrlec
5. ULOGA RODITELJA U TRETMANU I OPORAVKU DJECE NAKON DOŽIVLJENOG SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA / KOTERAPEUT STRUČNJAKU 51
Nikolina Škrlec, Marija Crnković, Renata Ćorić Špoljar

MENTALNO ZDRAVLJE SPOLNO ZLOSTAVLJANE DJECE – ŠTO RADIMO I KAKO MOŽEMO BOLJE

Marija Crnković

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ marija.krmek@poliklinika-djeca.hr

U ovom simpoziju želimo podijeliti svoja iskustva u tretmanskome i savjetodavnom radu s djecom koja su doživjela spolno zlostavljanje i njihovim roditeljima. Cilj nam je kroz analizu mjerljivih podataka te niz primjera slučajeva podijeliti naša iskustva, teškoće, izazove i dileme s ostalim stručnjacima koji se bave istom tematikom. Niz je pitanja s kojima se svakodnevno susrećemo – stručnih, etičkih, moralnih, ljudskih. Prikazat ćemo naš rad u Poliklinici za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. Kroz analizu podataka pokazat ćemo deskriptivne i demografske karakteristike spolno zlostavljane djece obrađene u Poliklinici od njezinog osnutka, kliničku sliku njihovog emocionalnog stanja i teškoća, a kroz prikaze slučajeva cilj nam je podijeliti naša iskustva u terapiji spolno zlostavljane djece, i dobra i loša iskustva, naše dileme, zadovoljstva, frustracije, osjećaje bespomoćnosti, kao i važnost rada s roditeljima. Prikazat ćemo slučajeve kroz koje vidimo kako bez upornog rada visoko i specifično educiranih stručnjaka, učinkovite podrške i rada s roditeljima te suradnje različitih institucija sustava terapija djeci nije uspješna te su i veći rizici hoće li odrasti u funkcionalne članove društva. Što mi možemo učiniti? U simpoziju će sudjelovati neuropedijatrica doc. dr. sc. Vanja Slijepčević Saftić, psiholozi dr. sc. Renata Ćorić Špoljar, dr. sc. Marija Crnković, Kate Tia Divizić, Vanja Oparnica te socijalna radnica Nikolina Škrlec.

Ključne riječi: tretman, spolno zlostavljanje, suradnja

DESKRIPTIVNE I DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE DJECE S ISKUSTVOM SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA

Vanja Slijepčević Saftić, Vanja Oparnica*, Kate Tia Divizić

*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ vanja.oparnica@poliklinika-djeca.hr

Cilj ovog istraživanja bio je prikazati deskriptivne i demografske karakteristike djece kod kojih je utvrđeno iskustvo spolnog zlostavljanja. Radi se o djeci koja su multidisciplinarno obrađena u Poliklinici za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. Poliklinika je zdravstvena ustanova koja je započela s radom krajem 2002. godine s ciljem pružanja pomoći djeci s različitim traumatskim iskustvima, prvenstveno izloženoj zlostavljanju i zanemarivanju, kao i njihovim roditeljima, a kako bi se bolje i uspješnije nosili s posljedicama ovih iskustava. Referentno razdoblje za ovo istraživanje je od početka rada ustanove do početka 2020. godine. Uzorak djece koja su u navedenom razdoblju upućena na multidisciplinarnu obradu u Polikliniku heterogen je po gotovo svim karakteristikama. U navedenom razdoblju na multidisciplinarnu obradu u Polikliniku upućeno je 1323 djece kod koje je postavljena sumnja na doživljaj iskustva spolnog zlostavljanja, od čega je djevojčica/djevojaka 996 (75.28 %), dok je dječaka/mladića 327 (24.72 %). Iskustvo spolnog zlostavljanja potvrđeno je kod 867 djece (65.24 %), odnosno kod 154 (17.76 %) dječaka/mladića te kod 712 (82.24 %) djevojčica/djevojaka. U pogledu starosti, u navedenom uzorku radilo se o djeci i mladima u rasponu od 2. do 18. godine života, s prosječnom dobi od 10 godina ($M = 10.00$). Najveći broj upućene djece bio je osnovnoškolske dobi (7 - 14 godina). Detaljnije podatke otkrivamo u izlaganju.

Ključne riječi: spolno zlostavljanje, deskriptivne i demografske karakteristike, analiza

KLINIČKA SLIKA DJECE S ISKUSTVOM SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA

Vanja Slijepčević Saftić, Kate Tia Divizić*, Vanja Oparnica

*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ kate.divizic@poliklinika-djeca.hr

Cilj ovog rada bio je prikazati kliničku sliku pacijenata Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba kod kojih je utvrđeno iskustvo spolnog zlostavljanja. Riječ je o kliničkom uzorku radi čije specifičnosti broj sudionika varira ovisno o primijenjenim psihodijagnostičkim testovima. Također, raspodjela s obzirom na spol nije ujednačena. Sva djeca u ovom ispitivanju uključena su u multidisciplinarnu obradu Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, na inicijativu roditelja ili neke od institucija. Podaci su prikupljeni psihologijskim ispitivanjem koje su prikupljali psiholozi Poliklinike tijekom dijagnostičkih obrada. Primijenjeni su: upitnik ličnosti, ljestvica simptoma traume te upitnici procjene depresivnosti i anksioznosti. Broj djece upućen na timsku obradu radi sumnje u spolno zlostavljanje od početka rada do 2020. godine je 1323 od čega je djevojčica/djevojaka 996, a dječaka/mladića 327 u dobi od 2 do 18 godina. Kod ukupno 867 djece je potvrđeno iskustvo spolnog zlostavljanja i to kod 154 dječaka te 712 djevojčica. Ljestvicom simptoma traume kod većine djece nisu klinički značajno povišeni rezultati na ljestvicama anksioznosti, depresije i ljutnje, ipak kod 42.4 % dječaka nalazi se klinički značajno povišenje na ljestvici posttraumatskog stresnog poremećaja, a kod djevojčica u 43.7 % slučajeva. Detaljniji rezultati o kliničkoj slici naših pacijenata, njihovim osobnim, obiteljskim i okolinskim čimbenicima bit će prikazani u izlaganju.

Ključne riječi: spolno zlostavljanje, klinička slika

PRIMJER DOBRE PRAKSE U DIJAGNOSTICI I TRETMANU SPOLNO ZLOSTAVLJANE DJEVOJČICE

Renata Ćorić Špoljar*, Nikolina Škrlec, Marija Crnković

*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ renata.coric@poliklinika-djeca.hr

Cilj ovog rada je prikaz slučaja spolno zlostavljane djevojčice kao primjer dobre prakse kroz multidisciplinarni pristup u dijagnostici i tretmanskom radu s djevojčicom. Spolno zlostavljanje djeteta u svojoj naravi podrazumijeva i emocionalno zlostavljanje djeteta te predstavlja traumatsko iskustvo i može ostaviti posljedice na svim razinama djetetova razvoja i funkcioniranja. Istraživanja pokazuju da su za uspješno suočavanje sa seksualnim nasiljem nad djecom nužni podržavajuća i pravovremena reakcija obitelji, djetetove okoline i stručnjaka, te multidisciplinarnost i koordinirano djelovanje među institucijama sustava za zaštitu djece. S obzirom da nerijetko uključuje neugodne osjećaje poput srama, krivnje, straha od reakcija počinitelja ili drugih odraslih osoba te brige zbog posljedica razotkrivanja, spolno zlostavljanje se često ne razotkrije ili je za razotkrivanje potrebno dulje vrijeme. Reakcije obitelji i sustava na razotkrivanje mogu pomoći u oporavku djeteta žrtve, ali i biti izvor sekundarne traumatizacije. Djevojčica u ovom prikazu slučaja je duži vremenski period bila spolno zlostavljana od strane oca te izložena nasilju u obitelji. Tijekom multidisciplinarnе obrade utvrđena je psiho-traumatizacija djevojčice te je djevojčici indiciran psihologijski tretman uz podršku i savjetodavni rad s majkom kod socijalne radnice. Tretman djevojčice pokazao se uspješnim kroz redukciju simptoma u ponovljenoj procjeni, a pozitivnom ishodu tretmana doprinijela je podrška obitelji i rad s majkom kao i podrška sustava kroz pravovremene i pozitivne reakcije policije, Centra za socijalni rad i škole te brz završetak sudskog procesa.

Ključne riječi: spolno zlostavljanje, multidisciplinarni pristup u dijagnostici i tretmanu

TKO JE OVDJE LUD? FRUSTRIRANI TERAPEUT, INSTITUCIJE KAO (NE)KOTERAPEUTI U TERAPIJI SPOLNO ZLOSTAVLJANOG DJETETA

Marija Crnković*, Renata Ćorić Špoljar, Nikolina Škrlec

*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ marija.krmek@poliklinika-djeca.hr

U ovom radu ćemo prikazati slučaj spolno zlostavljane djevojčice i postupanja različitih institucija sustava, a što je često tijekom tretmana bio izvor frustracije i osjećaja bespomoćnosti za njezinog terapeuta. Radilo se o djevojčici staroj 13 godina koja je preko društvenih mreža bila u kontaktu s nepoznatom odraslom muškom osobom, upoznali su se i uživo, viđali su se pola godine (utvrdila policija), odlazila je kod njega u stan prije i poslije škole, negirala je roditeljima i policiji da ju je muškarac na išta prisiljavao, rekla da su se družili, igrali igrice, pričao joj je o svojim sado-mazo maštama, davao joj je džeparac. Djevojčica je tijekom postupanja institucija bila u izrazitom otporu tvrdeći da ju muškarac nije ni na šta prisiljavao te da je bio zaljubljen u nju (imala je 13 godina!). Nakon poduzetih radnji državno odvjetništvo je odbacilo sumnje s objašnjenjem da počinitelj nije mogao znati koliko djevojčica ima godina, no tijekom obrade u Poliklinici fizički izgled djevojčice je jasno odavao dojam da je i mlađa nego što je. Nakon godinu i pol psihologijskog tretmana djevojčica u terapiji iznosi puno više detalja iz okvira spolnog zlostavljanja (dodirivanje po intimnim dijelovima tijela, izlaganje pornografskom sadržaju...), postaju izraženije emocionalne teškoće kao posljedica traume, psiholog ponovno obavještava policiju o novim saznanjima te se od državnog odvjetništva dobivaju informacije o nemogućnosti pokretanja postupka protiv počinitelja za isto djelo. U izlaganju ćemo prikazati više detalja o suradnji institucija, reakcijama/frustracijama terapeuta te s time povezanim emocionalnim reakcijama i posljedicama za djevojčicu.

Ključne riječi: međuinstitucionalna suradnja, tretman, spolno zlostavljanje, društvene mreže

ULOGA RODITELJA U TRETMANU I OPORAVKU DJECE NAKON DOŽIVLJENOG SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA / KOTERAPEUT STRUČNJAKU

Nikolina Škrlec*, Marija Crnković, Renata Ćorić Špoljar

*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ nikolina.skrlec@poliklinika-djeca.hr

Cilj ovog rada je prikaz kliničkih iskustva stručnjaka Poliklinike u radu s obiteljima spolno zlostavljane djece u situaciji podržavajućih roditelja kao i u situaciji kada to nije tako, kao i neke od očekivanih reakcija roditelja te terapijske intervencije kako bi tretman djeteta polučio željeni rezultat. Naime, nakon što se djetetu dogodi seksualno zlostavljanje, članovi djetetove obitelji, a naročito roditelji suočavaju se s mnogo različitih, intenzivnih osjećaja i pitanja, a njihove reakcije na traumatski događaj su različite. Trauma zlostavljanog djeteta je ujedno i trauma roditelja, mijenja osobnu sliku roditelja i dovodi do poteškoća u suočavanju s konfliktom između potrebe da zašтите dijete i bespomoćnosti, osjećaja odgovornosti, ljutnje, tuge, srama.... Kod najvećeg broja i djece i odraslih ljudi vidimo želju da „se sve što prije zaboravi, da sve bude kao prije“ tj. prisutnu aktivaciju obrambenog mehanizma kojim se pokušavaju sačuvati od boli, straha i ostalih intenzivnih osjećaja. Često je prvo pitanje koje si roditelji postavljaju: kakve će biti posljedice, odnosno hoće li moje dijete moći nastaviti „normalno“ živjeti i „do kada će trajati tretman“ i „što mi je činiti da mu pomognem“. Tretman i podrška djetetovoj obitelji je, uz tretman djeteta, jedan od ključnih zaštitnih čimbenika i doprinosi jačanju otpornosti cijele obitelji, a podrška roditelja osnovni prediktor uspjeha tretmana zlostavljanog djeteta. Upravo rad s roditeljima je jedan od načina na koji pomažemo djeci tijekom terapijskog rada u Poliklinici, a da se suoče s onim što im se dogodilo, suoče s traumatskim iskustvom te tijekom terapijskog rada nauče kako prihvatiti to što se dogodilo, izregulirati svoje emocionalne reakcije i nastaviti kvalitetno živjeti. Ono što se pokazalo ključnim za oporavak djeteta je podrška i razumijevanje roditelja.

Ključne riječi: obitelj, tretman, spolno zlostavljanje

Simpozij: 20 GODINA POLICIJSKOG PREGOVARANJA U HRVATSKOJ – KAKO SE SPECIFIČNE KRIZNE SITUACIJE MOGU RIJEŠITI I KOMUNIKACIJOM? 53

Voditeljica: **Ivana Glavina Jelaš**

1. VRSTE KRIZNIH SITUACIJA I POLICIJSKO PREGOVARANJE 54
Franjo Filipović, Josip Ivanović, Željko Matković, Tihomir Šljivić, Aleksandar Zdjelar
2. PRVI KONTAKT S POČINITELJEM 55
Franjo Filipović, Josip Ivanović, Krešimir Šimić, Josip Kosantek, Luka Božić
3. OSTVARIVANJE ODNOSA S POČINITELJEM – MIT ILI STVARNOST? 56
Franjo Filipović, Ivana Glavina Jelaš, Ivan Pranjić, Jadranka Šarić, Krešimir Šimić
4. SLIČNOSTI I RAZLIKE PSIHologa I POLICIJSKIH PREGOVARAČA 57
Ivana Glavina Jelaš, Franjo Filipović, Ivan Pranjić, Josip Ivanović, Ines Matec Mamuzić
5. ČIMBENICI USPJEHA POLICIJSKOG PREGOVARANJA 58
Ivan Pranjić, Franjo Filipović, Jadranka Šarić, Josip Kosantek, Luka Božić
6. ISPITIVANJE POLICIJSKOG KORIŠTENJA AKTIVNOG SLUŠANJA TIJEKOM POSTUPANJA 59
Ivana Glavina Jelaš, Tamara Komadina, Franjo Filipović, Ruža Karlović, Kruno Mahnet

20 GODINA POLICIJSKOG PREGOVARANJA U HRVATSKOJ – KAKO SE SPECIFIČNE KRIZNE SITUACIJE MOGU RIJEŠITI I KOMUNIKACIJOM?

Ivana Glavina Jelaš

Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti, Zagreb

✉ ivana.glavinajelas@gmail.com

Policijsko pregovaranje je jedan od najznačajnijih razvojnih koraka u policiji i policijskoj psihologiji. To je jedan od najučinkovitijih policijskih alata za uspješno i mirno rješavanje različitih kriznih intervencija (otmice, pokušaji samoubojstva, talačke krize itd.). Uspješnost rješavanja svih vrsti kriznih intervencija putem policijskog pregovaranja vrlo je visoka. Istraživanja i svakodnevna policijska praksa pokazuju da ukoliko se educirani pregovarač uključi u kriznu intervenciju uspješno ju rješava mirnim putem u čak 95 % slučajeva i više. Policijsko pregovaranje predstavlja zahtjevan i složen proces koji podrazumijeva specifične tehnike i taktike postupanja kako u operativno policijskom kontekstu tako i u pogledu samih komunikacijskih vještina. Klasična podjela kriznih situacija podrazumijeva dvije vrste – ekspresivne i instrumentalne. U ekspresivnim je počinitelj emocionalno jako uznemiren i svoje nezadovoljstvo iskazuje preko taoca (ukoliko ih ima), dok u instrumentalnim počinitelj ima jasno definirani cilj i taoci mu služe za njegovo ostvarenje. Policijski pregovarači, kao i policijski službenici općenito, češće postupaju u ekspresivnim situacijama u kojima se naglasak stavlja na rad s počiniteljevim emocijama jer su počinitelji često jako uznemireni, iracionalni, nerijetko i autodestruktivni. Nalaze se u stanju osobne krize te su motivirani snažnim emocijama poput iznimne ljutnje, frustracije, tuge itd. Stoga je razvijen ekspresivni model policijskog pregovaranja koji se izgradio na psihoterapijskim principima i praksi. Ovaj pristup podrazumijeva rad s emocijama kao ključnim čimbenicima u pregovaračkom procesu i najveći naglasak stavlja se na stvaranje odnosa povjerenja između počinitelja i policijskog pregovarača kao faktorima koji dovode do prostora za utjecaj na počinitelja te promjenu njegovog ponašanja. Postoje različiti čimbenici uspjeha rješavanja kriznih situacija mirnim putem odnosno pregovaranjem, a dijele se na situacijske i osobne. Od osobnih odnosno karakteristika samih pregovarača - autentičnost, opuštenost i prirodnost u nastupu iznimno su važni, a istovremeno prilično zahtjevni za postići uzimajući u obzir okolnosti u kojima pregovarači postupaju. Prethodno izneseno detaljnije će se prikazati kroz 6 planiranih izlaganja, uključujući i izlaganje rezultata istraživanja provedenog na temu korištenja aktivnog slušanja u policijskom postupanju, budući da je aktivno slušanje jedan od važnih alata policijskih pregovarača. Sudionici će također imati mogućnost za sudjelovanje u vježbi.

Ključne riječi: policijsko pregovaranje, krizne situacije, samoubojstvo, komunikacija, aktivno slušanje

VRSTE KRIZNIH SITUACIJA I POLICIJSKO PREGOVARANJE

**Franjo Filipović*, Josip Ivanović, Željko Matković, Tihomir Šljivić,
Aleksandar Zdjelar**

*Zapovjedništvo za intervencije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb

✉ ffilipovic@mup.hr

Krizne situacije najčešće se dijele u dvije kategorije s obzirom na vrstu počinitelja, njihovo ponašanje i odnos prema taocima. U prvu kategoriju spadaju počinitelji koji imaju jasno zacrtan cilj i kojima taoci služe isključivo kao sredstvo za njegovo ostvarenje te im primarna namjera nije ozljeđivanje taoca. U drugu spadaju počinitelji koji su jako uznemireni, iracionalni, često i autodestruktivni. Nalaze se u stanju osobne krize te su motivirani snažnim emocijama poput iznimne ljutnje, frustracije, tuge itd. Nemaju jasne ciljeve te svoju frustraciju pokazuju na različite načine, ponekad uzimanjem taoca koji se u tom slučaju nazivaju žrtvama (budući da počinitelj svoje nezadovoljstvo iskazuje na njihovu štetu). Stoga postoje dva glavna pristupa policijskog pregovaranja - instrumentalni i ekspresivni koji policijskim pregovaračima omogućavaju da prepoznaju i kategoriziraju vrstu krizne situacije te odaberu najučinkovitije strategije i tehnike za rješavanje istih. Instrumentalni je nastao na temelju koncepata teorije socijalne razmjene i podrazumijeva racionalni diskurs između dvije strane pri čemu svaka strana zastupa svoje ciljeve i donosi odluke na temelju cjenkanja. No većina počinitelja u policijskim intervencijama pripada tzv. ekspresivnom profilu i s kojima je učinkovitije postupanje prema drugačijim principima. Stoga se razvio ekspresivni model koji se izgradio na psihoterapijskim principima i praksi. Ovaj pristup podrazumijeva rad s emocijama kao ključnim čimbenicima u pregovaračkom procesu te se najveći naglasak stavlja na stvaranje odnosa i povjerenja između počinitelja i policijskog pregovarača kao faktorima koji dovode do uspješnog rješavanja nastale krize. No u praksi krizne situacije ne razvrstavaju se jednostavno u opisane dvije kategorije jer se motivi počinitelja mogu promijeniti tijekom intervencije, a mogu biti i dvosmisleni od samog početka. Cilj izlaganja je detaljniji prikaz različitih kriznih situacija i pregovaračkog pristupa istima.

Ključne riječi: krizne situacije, policijsko pregovaranje, komunikacija

PRVI KONTAKT S POČINITELJEM

**Franjo Filipović, Josip Ivanović*, Krešimir Šimić, Josip Kosantek,
Luka Božić**

*Zapovjedništvo za intervencije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb

✉ jivanovic@mup.hr

Policijsko pregovaranje, između ostalog, podrazumijeva komunikaciju odnosno razgovor s počiniteljem. Taj se razgovor odvija prema određenim principima i na njegov tijek kao i sam ishod utječu mnogobrojni čimbenici. U svijetu postoji nekoliko različitih modela policijskog pregovaranja no neovisno o njihovim različitim pravilima i principima – osnovne postavke su iste. Jedna od ključnih stavki svih modela je autentičnost odnosno prirodnost u postupanju policijskog pregovarača. Laici često pregovaranje u kriznim situacijama doživljavaju na krivi način, odnosno smatraju da postoji neka „čarolija“ ili magične riječi kojima se nastala kriza rješava. Doduše, pregovaranje jest vrlo složen proces koji podrazumijeva mnogobrojna pravila i poznavanje širokog spektra policijskih tehnika i taktike postupanja kao i komunikacijskih vještina. No čini se da kad ljudi čuju izraz „krizna situacija“ očekuju set potpuno novih i neviđenih vještina, odnosno da se zanemaruje činjenica kako osnovna pravila komuniciranja mogu biti učinkovita i u kriznim situacijama. Prije svega tu se radi o prvom dojmu i svim zakonitostima u području upravljanja dojmovima. Kao i u svakodnevnoj komunikaciji, i u razgovoru s počiniteljem značajan utjecaj na tijek razgovora ima dojam koji policijski službenik odnosno pregovarač ostavlja. No za razliku od uobičajenog razgovora, u kontekstu policijskog pregovaranja sugovornik odnosno počinitelj nerijetko odbija razgovor i suradnju, svadljiv je i proživljava vrlo snažne emocije te je počinio ili prijeti počinjenjem određenih prekršajnih ili kaznenih djela. Uz navedeno, pregovaranje se često odvija uz prisutnost ostalih policijskih službenika i drugih djelatnika (hitna pomoć, vatrogasci itd.) na terenu te mnogih drugih podražaja. Stoga je razumljivo da sve navedeno utječe na sam pristup i razinu opuštenosti policijskog službenika. Postizanje opuštenosti u komuniciranju u prethodno opisanim okolnostima djeluje zahtjevno i uistinu jest, ali je upravo prirodnost u razgovoru kao i u samom prvom kontaktu s počiniteljem iznimno važna za proces pregovaranja što će detaljnije biti prikazano izlaganjem. Sudionicima će biti omogućeno i sudjelovanje u pregovaračkoj vježbi.

Ključne riječi: policijsko pregovaranje, prvi dojam, krizne situacije, komunikacija

OSTVARIVANJE ODNOSA S POČINITELJEM – MIT ILI STVARNOST?

**Franjo Filipović, Ivana Glavina Jelaš, Ivan Pranjić, Jadranka Šarić*,
Krešimir Šimić**

*Zapovjedništvo za intervencije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb

✉ jsaric3@mup.hr

Klasična podjela kriznih situacija podrazumijeva dvije vrste – ekspresivne i instrumentalne. U ekspresivnim je počinitelj emocionalno jako uznemiren i svoje nezadovoljstvo iskazuje preko taoca (ukoliko ih ima), dok u instrumentalnim počinitelj ima jasno definirani cilj i taoci mu služe za njegovo ostvarenje. Policijski pregovarači, kao i policijski službenici općenito, najčešće postupaju u situacijama u kojima subjektivni faktori imaju krucijalnu ulogu i u kojima su prisutne visoke razine tjeskobe, ljutnje, nesigurnosti i straha svih uključenih. Stoga se razvio ekspresivni model koji se izgradio na psihoterapijskim principima i praksi. Ovaj pristup podrazumijeva rad s emocijama kao ključnim čimbenicima u pregovaračkom procesu i najveći naglasak stavlja se na stvaranje odnosa povjerenja između počinitelja i policijskog pregovarača kao faktorima koji dovode do uspješnog rješavanja nastale krize. Svi recentni modeli policijskog pregovaranja kao važnu stavku imaju ostvarivanje odnosa između pregovarača i počinitelja. BISM (eng. The Behavioral Influence Stairway Model) model jedan je od najzastupljenijih i najkorištenijih u policijskom pregovaranju diljem svijeta, a kreirali su ga dugogodišnji iskusni pregovarači FBI-a. Kao ključni čimbenik procesa pregovaranja model ističe stvaranje odnosa povjerenja u čijoj pozadini stoji aktivno slušanje, ne osuđujući stav i iskazivanje empatije. Pregovaračka težnja ostvarivanju prijateljskog i ugodnog odnosa s počiniteljem laicima, ali i ostalim policijskim službenicima, može djelovati u najmanju ruku čudno ili čak i pogrešno. Počinitelji su nerijetko osobe koje su počinile ili prijete počinjenjem različitih prekršajnih i kaznenih djela, uključujući i ozljeđivanje svojih bližnjih te su razumljivi negativni osjećaji koje bude u policijskim službenicima koji postupaju prema njima (a koje ne smiju pokazivati). Teško je i zamislivo nalaženje zajedničkog jezika s takvom populacijom, no pregovaračevo iskazivanje razumijevanja prema počinitelju ne podrazumijeva uvažavanje onoga što je počinitelj napravio, već uvažavanje i razumijevanje njegovih emocija – što je jedan od važnih čimbenika u umirivanju, stvaranju odnosa i utjecaja na počiniteljevo ponašanje. Navedeno će detaljnije biti pojašnjeno ovim izlaganjem.

Ključne riječi: policijsko pregovaranje, počinitelj, krizne situacije, komunikacija

SLIČNOSTI I RAZLIKE PSIHOLOGA I POLICIJSKIH PREGOVARAČA

**Ivana Glavina Jelaš*, Franjo Filipović, Ivan Pranjić, Josip Ivanović,
Ines Matec Mamuzić**

*Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti, Zagreb

✉ iglavina@fkz.hr ; ffilipovic@mup.hr

Policijsko pregovaranje predstavlja vrlo zahtjevan i složen proces koji podrazumijeva specifične tehnike i taktike postupanja kako u operativno policijskom kontekstu tako i u pogledu samih komunikacijskih vještina. Onome tko promatra sam proces pregovaranja on izgleda kao razgovor između (najčešće) dvoje sugovornika od kojih je jedan počinitelj, a drugi policijski službenik odnosno pregovarač. U tom kontekstu odnosno u samoj komunikaciji kao dijelu pregovaračkog postupanja, nalaze se određene poveznice odnosno sličnosti između ove vrste policijskog posla i psihologije kao djelatnosti. U pregovaračkoj literaturi se nerijetko nailazi na navedenu usporedbu koja se najčešće radi u kontekstu specifičnih procesa i pojava koje se javljaju tijekom psihoterapijskih tretmana i procesa pregovaranja. Dalje, jedna od vještina koju pregovarači dijele s psiholozima, a koja je nezaobilazna u pregovaranju s tzv. ekspresivnim počiniteljima (oni koji za razliku od tzv. instrumentalnih počinitelja proživljavaju snažne emocije) jest aktivno slušanje. U pregovaračkom kontekstu ono omogućava prikupljanje informacija, smirivanje, iskazivanje empatije te stvaranje odnosa povjerenja što u konačnici dovodi do prostora za utjecaj na počiniteljevo ponašanje. No osim što su pregovarači policijski službenici čiji se posao u potpunosti razlikuje od posla psihologa, zajedničke vještine - poput navedenog aktivnog slušanja pregovarači koriste u prilično drugačijim uvjetima. Za razliku od psihoterapijskih seansi, koje prije svega podrazumijevaju dobrovoljno javljanje klijenta kao i ugodnu atmosferu (od osvjetljena, temperature do razine buke u prostoriji) u sigurnim uvjetima - pregovarač istu vještinu koristi u potpuno drugačijim okolnostima. To najčešće podrazumijeva počinitelje koji odbijaju razgovor i suradnju kao i postupanje na javnim prostorima uz prisutnost mnogobrojne publike u vidu ostalih policijskih službenika, vatrogasaca, medicinskog osoblja, predstavnika medija, počiniteljevih bližnjih i sl. kao i mnogih fizičkih podražaja poput buke, hladnoće itd. Navedeno će detaljnije biti pojašnjeno izlaganjem.

Ključne riječi: policijsko pregovaranje, psihologija, krizne situacije, psihoterapija, aktivno slušanje

ČIMBENICI USPJEHA POLICIJSKOG PREGOVARANJA

Ivan Pranjić*, Franjo Filipović, Jadranka Šarić, Josip Kosantek, Luka Božić

*Jedinica specijalne i interventne policije, Ministarstvo unutarnjih poslova,
Zagreb

✉ ivanpranjic@mup.hr

Istraživanja i svakodnevna policijska praksa diljem svijeta dosljedno pokazuju kako je policijsko pregovaranje jedan od najučinkovitijih policijskih alata za rješavanje kriznih intervencija, koje rješava s gotovo sto postotnom učinkovitošću mirnim putem, odnosno bez uporabe sredstava prisile. Praksa i pregovaračka literatura ukazuju na različite čimbenike važne i potrebne za uspješno obavljanje ove policijske djelatnosti kao i cjelokupni tijek pregovora te rješavanje krizne situacije pregovaranjem. Prije svega tu se radi o specifičnim karakteristikama policijskih pregovarača, odnosno policijskih službenika koji se selekcijskim postupkom odabiru za ovaj posao. Pokazalo se kako su kod policijskih pregovarača najvažnije: specifična struktura ličnosti, racionalni i intuitivni stil donošenja odluka, velika sposobnost regulacije emocija, mentalna čvrstoća i otpornost, adaptivni mehanizmi suočavanja sa stresom, visok stupanj emocionalne inteligencije, autentičnost, sklonost timskom radu i prilagodljivost. Osim karakteristika i osobina samih pregovarača u pozadini visokog postotka uspješnog rješavanja kriznih intervencija pregovaranjem stoje i specifični i djelotvorni principi odnosno tehnike i taktike pregovaračkog područja. Od samog početka policijskog pregovaranja sedamdesetih godina prošlog stoljeća kreirani su i validirani različiti pregovarački modeli, a BISM (eng. The Behavioral Influence Stairway Model) je jedan od najcitiranijih i najkorištenijih. Model podrazumijeva različite tehnike i smjernice za postupanja koji će se, zajedno s ostalim čimbenicima, detaljnije predstaviti tijekom izlaganja.

Ključne riječi: policijsko pregovaranje, krizne situacije, komunikacija, aktivno slušanje

ISPITIVANJE POLICIJSKOG KORIŠTENJA AKTIVNOG SLUŠANJA TIJEKOM POSTUPANJA

**Ivana Glavina Jelaš*, Tamara Komadina, Franjo Filipović,
Ruža Karlović, Kruno Mahnet**

*Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova,
Zagreb

✉ ivana.glavinajelas@gmail.com

Cilj istraživanja je ispitivanje korištenja tehnika aktivnog slušanja u svakodnevnom policijskom poslu, kao i ispitivanje policijskih stavova o ulozi i važnosti komunikacijskih vještina u policijskom poslu. Istraživanje se provodi na policijskim službenicima u svojstvu studenta Veleučilišta kriminalistike i javne sigurnosti te policijskim službenicima nekoliko policijskih postaja PU Primorsko-goranske. Upitnik je konstruiran u svrhu istraživanja i sastoji se od 64 čestice te 4 subskale. Prva mjeri upotrebu tehnika aktivnog slušanja u postupanju prema počinitelju, druga - upotrebu tehnika aktivnog slušanja u postupanju prema žrtvi, treća subskala mjeri stav o ulozi i koristi komunikacijskih vještina te četvrta subskala ispituje vrstu intervencija u kojima su policijski službenici postupali. Od statističke obrade, osim analize deskriptivnih podataka, provest će se regresijska analiza s ciljem ispitivanja pojedinačnog doprinosa prediktora (tehnika korištenih s počiniteljima, tehnika korištenih sa žrtvama te iskustva u intervencijama) u objašnjenju postotka varijance policijske percepcije važnosti komunikacije u policijskom poslu kao kriterija. Očekuje se da će oni policajci koji manje koriste te su manje upoznati s tehnikama aktivnog slušanja i koji imaju manje iskustva u specifičnim intervencijama (primjerice zabarikadirani počinitelji, počinitelji koji prijete ozljeđivanjem sebe ili druge osobe i sl.) procjenjivati manje važnim i korisnim komunikaciju kao policijski alat. Također se očekuje da će rezultati pokazati značajne razlike u načinu komunikacije ovisno o ulozi osobe prema kojoj se postupa. U pogledu praktične implikacije odnosno iskoristivosti rezultata – rezultati će biti važna smjernica u kreiranju i provedbi daljnje edukacije policijskih službenika u području komunikacijskih vještina.

Ključne riječi: policija, intervencije, komunikacija, aktivno slušanje

**Simpozij: ULOGA RODITELJA U OBLIKOVANJU STIGME
PRETILOSTI I NJEZINI EFEKTI NA
ZDRAVLJE ADOLESCENATA** 61

Voditeljica: **Barbara Kalebić Maglica**

1. PREFERENCIJA DJECE VRTIĆKE DOBI PREMA VRŠNJACIMA
RAZLIČITE TJELESNE TEŽINE 62
Tamara Mohorić, Barbara Kalebić Maglica, Samanta Draščić
2. ULOGA RODITELJA U OBLIKOVANJU STAVOVA DJECE PREMA
OSOBAMA PREKOMJERNE TJELESNE TEŽINE 63
Barbara Kalebić Maglica, Tamara Mohorić, Samanta Draščić
3. MEDIJATORSKA ULOGA SOCIJALNE PODRŠKE I OSOBINA
LIČNOSTI U ODNOSU IZMEĐU STIGMATIZACIJE TEMELJENE NA
TJELESNOJ TEŽINI I ZDRAVLJA ADOLESCENATA 64
Ivana Ivančić, Barbara Kalebić Maglica, Tamara Mohorić, Ana Kurtović
4. STAVOVI PREMA OSOBAMA PREKOMJERNE TJELESNE TEŽINE I
PERCEPCIJA UZROKA PRETILOSTI KOD SPORTSKIH DJELATNIKA 65
Ivor Nikolovski, Ivana Ivančić, Barbara Kalebić Maglica

ULOGA RODITELJA U OBLIKOVANJU STIGME PRETILOSTI I NJEZINI EFEKTI NA ZDRAVLJE ADOLESCENATA

Barbara Kalebić Maglica

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ barbarakm@ffri.uniri.hr

Prekomjerna tjelesna težina i pretilost predstavljaju sve ozbiljniji javnozdravstveni problem. Osim što postoje negativni efekti prekomjerne tjelesne težine na zdravlje djece i adolescenata, oni su izloženi i stigmatizaciji zbog vlastitog izgleda. Važno je ispitati mehanizme usvajanja stigme pretilosti te njezine efekte na zdravlje adolescenata. Stoga se u prvom istraživanju bavimo ispitivanjem preferencija djece vrtičke dobi prema vršnjacima različite tjelesne težine. U istraživanju je sudjelovalo 60 djece koja su opisivala figure različite tjelesne težine pomoću 12 pridjeva te procjenjivala koliko im se te figure sviđaju, koju bi imali za prijatelja i s kojim bi se voljeli igrati. U drugom će istraživanju biti prikazani rezultati povezanosti roditeljskih stavova prema osobama prekomjerne tjelesne težine i preferencija djece prema vršnjacima različite tjelesne težine. Roditelji (60 majki i 60 očeva) su ispunjavali skale stavova prema osobama prekomjerne tjelesne težine, koliko kontroliraju prehranu svog djeteta, koliko su zadovoljni svojim tijelom i koliko ulažu u vlastiti fizički izgled. U trećem radu smo se usmjerili na efekte stigmatizacije na tjelesno i mentalno zdravlje adolescenata. Ispitana je i medijacijska uloga osobina ličnosti i socijalne podrške. U ovom istraživanju je sudjelovalo 1014 učenika srednjih škola. Kako se djecu i adolescente prekomjerne tjelesne težine potiče na različite sportske i rekreativne aktivnosti, posljednje istraživanje ispituje stavove sportskih djelatnika i studenata kineziologije o prekomjernoj tjelesnoj težini i njihovu percepciju uzroka pretilosti. U istraživanju je sudjelovao 101 sudionik. Dobiveni rezultati pokazuju da djeca vrtičke dobi u manjoj mjeri preferiraju vršnjake prekomjerne tjelesne težine, ali i da ti stavovi nisu povezani s roditeljskim stavovima. Prisutni su efekti stigmatizacije na tjelesno i mentalno zdravlje adolescenata pri čemu se neuroticizam javlja kao rizični, a podrška obitelji i profesora kao zaštitni čimbenici u navedenom odnosu. Sportski djelatnici imaju neutralne stavove prema osobama prekomjerne tjelesne težine te u većoj mjeri pripisuju odgovornost pretilim osobama za svoju težinu. Nalazi dobiveni u ovim istraživanjima mogu pomoći u planiranju prevencija koje imaju za cilj smanjenje stigme pretilosti te povećanje kvalitete života osoba s prekomjernom tjelesnom težinom i pretilih osoba.

Ključne riječi: stavovi prema osobama prekomjerne tjelesne težine, djeca, roditelji, sportski djelatnici, stigmatizacija, zdravlje

PREFERENCIJA DJECE VRTIČKE DOBI PREMA VRŠNJACIMA RAZLIČITE TJELESNE TEŽINE

Tamara Mohorić*, Barbara Kalebić Maglica, Samanta Draščić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ tmohoric@ffri.uniri.hr

Problem prekomjerne tjelesne težine i pretilosti prisutan je kod djece i odraslih u gotovo svim zemljama i predstavlja ozbiljan javnozdravstveni problem. Osim što imaju poteškoće s tjelesnim i mentalnim zdravljem, osobe prekomjerne tjelesne težine, kao i one pretile izložene su stigmatizaciji u različitim kontekstima, poput školskog, radnog i/ili zdravstvenog. Kako bi smanjili negativne stavove prema osobama prekomjerne tjelesne težine, potrebno je utvrditi kada se oni javljaju. Stoga je cilj ovoga istraživanja ispitati preferenciju djece vrtičke dobi prema vršnjacima različite tjelesne težine. U istraživanju je sudjelovalo 60 djece prosječne dobi od pet godina ($M = 4.97$; $SD = 1.15$), od toga 32 djevojčice i 28 dječaka. Svakom su djetetu prezentirane tri figure različite tjelesne težine (ispodprosječna, prosječna i pretiła figura). Djecu se pitalo da opišu pojedinu figuru koristeći skalu od 12 pridjeva poput dobar/loš, lijep/ružan (Zadatak atribucije pridjeva). Nakon toga, djeca su gledajući figure različite tjelesne težine trebala procijeniti koja figura im se više sviđa, koju bi radije imali za prijatelja i s kojom se ne bi voljeli igrati (Zadatak selekcije prijatelja). Rezultati provedenih analiza pokazuju da djeca pretiłoj figuri pridaju više negativnih pridjeva, manje im se sviđa, u većoj mjeri je ne bi imala za prijatelja i s njom se ne bi voljela igrati. Dobiveni rezultati mogu poslužiti za planiranje prevencija i intervencija usmjerenih na smanjenje negativnih stavova prema osobama prekomjerne tjelesne težine, kao i onih pretiilih već kod djece vrtičke dobi.

Ključne riječi: djeca, tjelesna težina, preferencije, stavovi

ULOGA RODITELJA U OBLIKOVANJU STAVOVA DJECE PREMA OSOBAMA PREKOMJERNE TJELESNE TEŽINE

Barbara Kalebić Maglica*, Tamara Mohorić, Samanta Draščić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ barbarakm@ffri.uniri.hr

Različita istraživanja pokazuju da djeca već u dobi od pet godina iskazuju manju preferenciju prema vršnjacima prekomjerne tjelesne težine. Postavlja se pitanje koja je uloga roditelja u oblikovanju takvih stavova? U literaturi se spominju teorije koju kažu da djeca usvajaju stavove svojih roditelja kroz proces socijalizacije, dok neke druge teorije navode da djeca ne usvajaju stavove svojih roditelja pogotovo do sedme godine zbog toga što nemaju kognitivne sposobnosti za razumijevanje i internaliziranje takvih stavova. Stoga je cilj ovoga istraživanja ispitati povezanost roditeljskih stavova prema osobama prekomjerne tjelesne težine i preferencija djece prema vršnjacima različite tjelesne težine. U istraživanju je sudjelovalo 60 roditelja (i očeva i majki). Raspon dobi majki kreće se od 27 do 50 godina ($M = 36.53$; $SD = 4.45$), a očeva od 28 do 57 godina ($M = 39.70$; $SD = 5.91$). Oba roditelja su ispunila skalu stavova prema pretilim osobama, u kojoj mjeri kontroliraju prehranu djece, koliko su zadovoljni svojim tijelom i koliko ulažu u svoj fizički izgled. U istraživanju je sudjelovalo i 60 djece prosječne dobi od pet godina ($M = 4.97$; $SD = 1.15$; 32 djevojčice i 28 dječaka). Djeca su procjenjivala figure različite tjelesne težine na 12 pridjeva (npr. dobar/loš; Zadatak atribucije pridjeva) te koliko im se te figure sviđaju, koju bi radije imali za prijatelja i s kojom se ne bi družili (Zadatak selekcije prijatelja). Rezultati pokazuju da roditeljski stavovi, zadovoljstvo tijelom i ulaganje u fizički izgled nisu povezani s preferencijama djece niti kod majki niti kod očeva. Jedino je nadziranje prehrane od strane majki povezano s dječjim preferencijama figura prekomjerne tjelesne težine, odnosno što majke više nadziru prehranu svog djeteta to djeca pretile figure opisuju s više negativnih pridjeva. Ta povezanost nije dobivena za očeve. Dobiveni rezultati pokazuju da djeca ne upijaju stavove svojih roditelja, što se može iskoristiti za planiranje intervencija vezanih uz oblikovanje stavova prema osobama prekomjerne tjelesne težine i onih pretilih već u vrtićkoj dobi.

Ključne riječi: djeca, roditelji, stavovi prema osobama prekomjerne tjelesne težine

MEDIJATORSKA ULOGA SOCIJALNE PODRŠKE I OSOBINA LIČNOSTI U ODNOSU IZMEĐU STIGMATIZACIJE TEMELJENE NA TJELESNOJ TEŽINI I ZDRAVLJA ADOLESCENATA

Ivana Ivančić*, Barbara Kalebić Maglica, Tamara Mohorić, Ana Kurtović

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ ivana.ivancic98@ffri.uniri.hr

Prevalencija pretilosti kod djece i adolescenata bilježi drastičan rast u posljednjih nekoliko desetljeća, što nosi sa sobom niz zdravstvenih rizika. Osim toga, prekomjerna tjelesna težina i pretilost povećavaju rizik od doživljavanja stigmatizacije u socijalnom okruženju, što ju čini izrazito važnom istraživačkom temom, posebice u populaciji adolescenata koji su osobito osjetljivi na njene moguće negativne posljedice. Iako je stigmatizacija dosad prepoznata kao važan psihosocijalni čimbenik u razumijevanju zdravstvenog stanja i dobrobiti pojedinca, mehanizmi putem kojih stigmatizacija djeluje na zdravstvene ishode još uvijek nisu dovoljno istraženi. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati efekte stigmatizacije zbog tjelesne težine na ishode mentalnog i tjelesnog zdravlja adolescenata, uzimajući pritom u obzir medijsku ulogu percipirane socijalne podrške i osobina ličnosti u navedenom odnosu. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 1014 učenika srednjih škola, od čega 405 muškog i 605 ženskog spola, prosječne dobi od 16.5 godina. Ispitivanje je provedeno primjenom Upitnika petofaktorskog modela ličnosti, Upitnika socijalne podrške, Mjere doživljaja stigmatizacije zbog tjelesne težine, Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa te Upitnika tjelesnih simptoma. Rezultati pokazuju pozitivan izravan efekt stigmatizacije temeljene na tjelesnoj težini na razine anksioznosti, depresivnosti i stresa, kao i neizravan efekt stigmatizacije preko neuroticizma i percipirane podrške obitelji, koje posreduju u njenom odnosu sa svakim od ishoda mentalnog zdravlja. Također, utvrđen je pozitivan izravan efekt stigmatizacije zbog tjelesne težine na razinu somatizacije te njen neizravan efekt na somatizaciju preko neuroticizma te percipirane podrške profesora. Nalazi istraživanja proširuju dosadašnje spoznaje o odnosu psihosocijalnih čimbenika sa zdravstvenim ishodima te omogućuju identifikaciju rizičnih i zaštitnih čimbenika zdravlja adolescenata. Također, spoznaje pružaju praktične implikacije za osmišljavanje preventivnih i intervencijskih pristupa usmjerenih na smanjenje potencijalno negativnog efekta stigmatizacije i promicanje zdravlja adolescenata.

Ključne riječi: stigmatizacija temeljena na tjelesnoj težini, mentalno zdravlje, tjelesno zdravlje, osobine ličnosti, socijalna podrška

STAVOVI PREMA OSOBAMA PREKOMJERNE TJELESNE TEŽINE I PERCEPCIJA UZROKA PRETILOSTI KOD SPORTSKIH DJELATNIKA

Ivor Nikolovski*, Ivana Ivančić, Barbara Kalebić Maglica

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ ivor.nikolovski@student.uniri.hr

Pretilost je trenutno prepoznata kao jedan od najvećih zdravstvenih problema na svijetu. Samim time, stigmatizacija osoba prekomjerne tjelesne težine i pretilih osoba posljedično je također u porastu, posebice u kontekstu sporta i tjelesnog vježbanja. Stigmatizacijom pretilih osoba otežava se njihovo uključivanje u društvo, time i sportske aktivnosti te pružanje pomoći koja im je prijeko potrebna u suočavanju s prekomjernom tjelesnom težinom. Budući da upravo treneri i ostali profesionalci u području sporta i tjelesnog vježbanja imaju ključnu ulogu u procesu rješavanja problema s prekomjernom tjelesnom težinom te su često u direktnom bliskom kontaktu s pretilim osobama, važno je dobiti uvid u njihove stavove prema ovoj populaciji. Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati razinu stigmatizacije zbog tjelesne težine koju treneri imaju prema pretilim osobama. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 104 sudionika, od čega 56 trenerica i 48 trenera prosječne dobi od 38.8 godina. Ispitivanje je provedeno primjenom Skale stavova prema pretilim osobama, Skale uzroka pretilosti, Skale kontakta s osobama prekomjerne tjelesne težine i pretilim osobama te primjenom kratke i sažete priče – vinjete. Dobiveni rezultati pokazuju kako ispitanici u prosjeku iskazuju neutralan stav prema pretilim osobama ($M = 3.57$; $SD = 0.55$). Povrh toga, utvrđeno je da žene posjeduju značajno pozitivnije stavove od muškaraca. Nadalje, pretilost se u ispitivanom uzorku u najvećoj mjeri atribuirala internalnim uzrocima, potom socijalnim uzrocima, dok se fizički uzročnici u najmanjoj mjeri prepoznaju kao uzrok pretilosti. Osim toga, muškarci u značajno većoj mjeri pripisuju pretilost internalnim uzrocima u odnosu na žene. Glavni efekti vrste trenerskog posla (ili sporta) te godina radnog staža na stavove i uvjerenja o uzročnicima pretilosti nisu dobiveni. Korelacijskom analizom dobivena je značajna pozitivna povezanost dobi trenera/ice i njihovih stavova prema pretilim osobama, kao i pozitivna korelacija dobi ispitanika s uvjerenjima u fizičke uzroke te negativna korelacija s uvjerenjima u socijalne i internalne uzroke pretilosti. Također, stavovi prema pretilima negativno su povezani sa vjerovanjima u socijalne i internalne uzroke pretilosti, dok su učestalost kontakta i procjena kvalitete kontakta s osobom prekomjerne tjelesne težine ili pretilom osobom pozitivno povezani sa stavovima prema istima. Naposljetku, kroz kratku priču ponuđen nam je uvid u ponavljajuće razloge koje ispitanici navode kao uzrok pretilosti, te nam nude načine za razumijevanje ove problematike i daljnju edukaciju. Ove spoznaje pružaju nam smjernice za smanjivanje stigmatizacije u okruženju sporta i tjelesnog vježbanja kroz bolje razumijevanje stavova samih trenera. Prateći zaključke ovog, i svakog sljedećeg sličnog istraživanja, moguće je kreirati ciljanu edukaciju i napatke trenerima te omogućiti što sigurnije i inkluzivnije okruženje u radu sa pretilim osobama.

Ključne riječi: pretilost, stigmatizacija, sport, tjelesno vježbanje, treneri

**Simpozij: PRAKTIČNA PRIMJENA MODELA
PROFESIONALNE REHABILITACIJE U ZAPOŠLJAVANJU
OSOBA S PSIHIČKIM POREMEĆAJIMA**

67

Voditeljica: **Sanja Mršić Jurina**

1. PRIKAZ MODELA PROFESIONALNE REHABILITACIJE OSOBA S
INVALIDITETOM U REPUBLICI HRVATSKOJ 68
Sanja Mršić Jurina
2. PROFESIONALNA REHABILITACIJA KORISNICE S ORGANSKIM 69
AFEKTIVNIM POREMEĆAJEM U VIDU PRERASPODJELE NA
DRUGO RADNO MJESTO – PRIKAZ SLUČAJA
Ruben Betlehem, Ena Pavić, Antonija Herceg, Greta Werkmann
3. ISKUSTVA IZ PRAKSE CENTRA ZA PROFESIONALNU 70
REHABILITACIJU ZAGREB U PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI
OSOBA S PSIHIČKIM POREMEĆAJIMA
Ivana Pavlović, Tajana Prlić
4. PSIHOLOŠKA PODRŠKA KAO PRIPREMA ZA ZAPOŠLJAVANJE 71
KORISNIKA SA SHIZOTIPNIM POREMEĆAJEM LIČNOSTI – PRIKAZ
SLUČAJA
Mia Rogić, Zdravko Tovilović, Laura Pavičić
5. PROFESIONALNA REHABILITACIJA KORISNICE S DIJAGNOZOM 72
SHIZOAFEKTIVNOG POREMEĆAJA MANIČNOG TIPA – PRIKAZ
SLUČAJA
Marina Vlaić

PRAKTIČNA PRIMJENA MODELA PROFESIONALNE REHABILITACIJE U ZAPOŠLJAVANJU OSOBA S PSIHIČKIM POREMEĆAJIMA

Sanja Mršić Jurina

Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Zagreb

✉ smrsicjurina@gmail.com

Na temelju podataka iz Registra osoba s invaliditetom Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (zadnji publicirani podaci su iz rujna 2023. godine) dijagnoze psihičkih poremećaja predstavljale su 30 % svih uzroka invaliditeta u Republici Hrvatskoj. Dijagnoze koje prema podacima u potpunosti ili većoj mjeri invalidiziraju osobu najčešće su bile iz skupina organskih i simptomatskih mentalnih poremećaja, shizofrenija, shizotipni poremećaj ličnosti i sumanutni poremećaji. Iako se o psihičkim poremećajima, važnosti njihovog prepoznavanja, prevenciji i tretmanu javno govori više nego ikada prije, osobe s psihičkim poremećajima i dalje nisu u cijelosti integrirane u svijet rada, pa time niti u društvo. Razlog za to je, kako u kliničkoj slici same bolesti odnosno posljedicama poput primjerice sporosti u radu, slabije koncentracije, manjkave motivacije i sl., tako i u negativnim stavovima okoline. Psihički poremećaji izazivaju subjektivnu patnju, smanjuju kvalitetu života oboljelih i njihove okoline te rezultiraju različitim poteškoćama u interpersonalnom, obiteljskom, akademskom i radnom funkcioniranju. Stoga profesionalna rehabilitacija osoba s psihičkim poremećajima, njihovo uključivanje u svijet rada i održavanje zaposlenosti imaju iznimnu ulogu za oboljele osobe, njihovu bližu okolinu i društvo u cjelini. U sklopu ovog simpozija cilj nam je prezentirati praktičnu primjenu jedinstvenog modela profesionalne rehabilitacije u Republici Hrvatskoj u zapošljavanju i održavanju zapošljivosti osoba s različitim psihičkim poremećajima. S obzirom na to da je zapošljavanje na otvorenom tržištu rada i pod posebnim uvjetima moguće samo uz prethodno pribavljen nalaz i mišljenje stručnog tima iz jednog od četiri regionalna centra za profesionalnu rehabilitaciju (u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu), nakon uvodnog izlaganja, psiholozi iz ova četiri centra će kroz prikaze slučaja iznijeti svoja praktična iskustva i izazove u profesionalnoj rehabilitaciji, zapošljavanju i održavanju zapošljivosti osoba s različitim psihičkim poremećajima.

Ključne riječi: psihički poremećaji, profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje, centri za profesionalnu rehabilitaciju

PRIKAZ MODELA PROFESIONALNE REHABILITACIJE OSOBA S INVALIDITETOM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sanja Mršić Jurina

Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Zagreb

✉ smrsic@zosi.hr

U izlaganju će se sažeto opisati biopsihosocijalni model profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Model profesionalne rehabilitacije se sastoji od skupa različitih aktivnosti usmjerenih na profesionalno i radno osposobljavanje, zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom. U sklopu modela, prikazat će se mogući oblici zapošljavanja osoba s invaliditetom, uključujući i osobe s psihičkim poremećajima na otvorenom tržištu rada (bez financijske potpore ili stručne podrške, uz financijsku potporu, uz stručnu podršku te uz financijsku potporu i stručnu podršku) i pod posebnim uvjetima (u integrativnim i zaštitnim radionicama) predviđeni Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 157/13; 152/14; 39/18; 32/20). Iznijet će se osnovni numerički pokazatelji o postojećim zaštitnim i integrativnim radionicama te o osobama s različitim vrstama invaliditeta zaposlenim u istima. Nadalje u izlaganju će se govoriti o centrima za profesionalnu rehabilitaciju s obzirom na to da je zapošljavanja na otvorenom tržištu rada uz podršku i/ili potporu, kao i zapošljavanje pod posebnim uvjetima moguće samo uz prethodno pribavljen nalaz i mišljenje stručnog tima centra za profesionalnu rehabilitaciju. Za sada postoje 4 regionalna centra za profesionalnu rehabilitaciju: u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu. Centri su okosnica razvoja u području profesionalne rehabilitacije te podrška osobama s invaliditetom i poslodavcima. Centri provode usluge profesionalne rehabilitacije na način i u opsegu koji je utvrđen Standardima usluga profesionalne rehabilitacije, na jednak način u svim dijelovima Republike Hrvatske.

Ključne riječi: model profesionalne rehabilitacije, osobe s invaliditetom, zapošljavanje, centri za profesionalnu rehabilitaciju

PROFESIONALNA REHABILITACIJA KORISNICE S ORGANSKIM AFEKTIVNIM POREMEĆAJEM U VIDU PRERASPODJELE NA DRUGO RADNO MJESTO – PRIKAZ SLUČAJA

Ruben Betlehem*, Ena Pavić, Antonija Herceg, Greta Werkmann

*Centar za profesionalnu rehabilitaciju Osijek, Osijek

✉ ruben.betlehem@cpr.hr

Cilj ovog rada je prikazati slučaj korisnice u dobi od 44 godine koja je u ožujku 2023. godine u Centar upućena od strane Sektora za vještačenje Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Bila je zaposlena na radnom mjestu prodavača u drogerijskoj trgovini, a u trenutku dolaska u Centar bila je dvije godine na neprekidnom bolovanju zbog organskog afektivnog i organskog disocijativnog poremećaja. Uloga Centra u pogledu profesionalne rehabilitacije bila je ostvariti kontakt s poslodavcem radi mogućnosti preraspodjele korisnice na adekvatno radno mjesto, poštujući njezina zdravstvena ograničenja. Po dolasku u Centar provedena je Usluga 1: Rehabilitacijska procjena razine radne sposobnosti, znanja, vještina, radnih navika i profesionalnih interesa koja je uključivala psihologijsku procjenu, medicinski status, socijalnu i profesionalnu anamnezu, procjenu školskog znanja te procjenu radno-funkcionalnih sposobnosti. Psihologijska procjena je ukazala na prisutnost izražene anksiozno-depresivne simptomatologije, ruminativnu zaokupljenost vlastitim zdravljem te kompromitiranu sposobnost rješavanja problema. Uočena je povećana potreba za distanciranjem od socijalne okoline te javljanje osjećaja osobne ranjivosti. Tijekom procjene gospođa je iskazala motivaciju za povratak na radno mjesto uz prilagodbu u vidu ograničenog rada s kupcima te je iskazala želju za prelazak u manju poslovnicu u drugom području naše zemlje. Prema mišljenju specijaliste medicine rada utvrđene su sljedeće kontraindikacije: teški fizički rad, rad u nefiziološkim položajima kralježnice, rad sa strojevima, rad na visini, rad noću, rad na normu, rad koji iziskuje veće psihofizičke i emocionalne zahtjeve. Nakon provedbe sveobuhvatne procjene održan je sastanak s predstavnikom poslodavca. Stručni tim Centra je na radnom sastanku upoznao predstavnika poslodavca sa zdravstvenim ograničenjima korisnice te je ukazao na potrebu prilagodbe radnog mjesta ili preraspodjele na drugo radno mjesto u skladu s utvrđenim kontraindikacijama. Poslodavac je bio voljan zadržati korisnicu u tvrtki te je predložio prilagodbu radnog mjesta u vidu izuzeća od izravnog rada s kupcima uz ponuđen rad na 20 sati tjedno u poslovnicu u drugom području naše države. Nakon završetka bolovanja gospođa je nastavila raditi kod istog poslodavca na prilagođenom radnom mjestu. Temeljem naknadnog kontakta utvrđeno je da je korisnica zadovoljna s učinjenim prilagodbama te da i dalje radi na prilagođenom radnom mjestu uz minimalna bolovanja.

Ključne riječi: organski afektivni poremećaj, rehabilitacijska procjena, prilagodba radnog mjesta

ISKUSTVA IZ PRAKSE CENTRA ZA PROFESIONALNU REHABILITACIJU ZAGREB U PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI OSOBA S PSIHIČKIM POREMEĆAJIMA

Ivana Pavlović*, Tajana Prlić

*Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb, Zagreb

✉ ivana.pavlovic@cpz.hr; tajana.prlic@cpz.hr

Osobe koje pate od nekog psihičkog poremećaja i dalje nisu u potpunosti integrirane u društvo. Rad je osobama s psihičkim poremećajima važan za povećanje osjećaja vlastite vrijednosti i kvalitete života, ali i za oporavak od bolesti. Zapošljavanje i zadržavanje zaposlenja osobama s psihičkim smetnjama ponekad otežava njihova klinička slika, a ponekad i negativni stavovi okoline i manjak podrške. Centri za profesionalnu rehabilitaciju kroz različite usluge profesionalne rehabilitacije nastoje omogućiti uključivanje osoba s invaliditetom, pa tako i osoba s psihičkim poremećajima, na tržište rada i njihovo učinkovitije radno funkcioniranje. Temelj profesionalne rehabilitacije je rehabilitacijska procjena tj. procjena radnih sposobnosti, znanja, vještina, radnih navika i profesionalnih interesa osobe s invaliditetom, pa tako i osobe s psihičkim poremećajem, koju provodi multidisciplinarni tim koji čine: psiholog, socijalni radnik, edukacijski rehabilitator, reha-tehnolog, trener, specijalist medicine rada te prema potrebi i ostali specijalisti. Rehabilitacijska procjena je usmjerena na cjelovitu procjenu osobe s invaliditetom uključujući i procjenu potencijalnih prepreka zapošljavanju i održavanju zaposlenja kao i stupnja potrebne podrške i prilagodbe na potencijalnom radnom mjestu. Osnova je za davanje mišljenja o mogućnostima, vrsti i načinu profesionalne rehabilitacije te za izradu plana profesionalne rehabilitacije, individualno za svaku osobu. Po završetku rehabilitacijske procjene, ako se osoba uključuje u neku od usluga profesionalne rehabilitacije, izrazito značajan dio procesa je i pružanje individualizirane stručne podrške osobi od strane stručnih radnika CPR-a. Podrška obuhvaća i rad s poslodavcem kako bi se osiguralo senzibilizirano okruženje i razumna prilagodba osobi s invaliditetom na konkretnom radnom mjestu. Kroz primjere iz prakse predstaviti ćemo naše iskustvo u opisanim izazovima profesionalne rehabilitacije osoba s različitim psihičkim poremećajima (anksiozno depresivne smetnje, psihoze i dr. poremećaji).

Ključne riječi: rehabilitacijska procjena, osobe s psihičkim poremećajima, prepreke pri zapošljavanju, stručna podrška, razumna prilagodba

PSIHOLOŠKA PODRŠKA KAO PRIPREMA ZA ZAPOŠLJAVANJE KORISNIKA SA SHIZOTIPNIM POREMEĆAJEM LIČNOSTI – PRIKAZ SLUČAJA

Mia Rogić*, Zdravko Tovilović, Laura Pavičić

*Centar za profesionalnu rehabilitaciju Rijeka, Rijeka

✉ mia.rogic@cpr-rijeka.hr

Radna aktivnost zaštitni je faktor mentalnog zdravlja. Osobe s invaliditetom često ne uspijevaju ni postati niti ostati radno aktivni što dodatno ugrožava mentalno zdravlje. To posebice vrijedi kod osoba s mentalnim teškoćama. Sama priroda mentalnih teškoća u paketu donosi više prepreka za profesionalno aktiviranje nego što je to slučaj kod osoba s drugim tipovima invaliditeta: to su npr. nedostatni motivacija i samopouzdanje, životna neusmjerenost, nedovoljne socijalne vještine, izolacija, teškoće razumijevanja radnih i socijalnih situacija, različiti strahovi itd. Stoga je nerijetko potrebna dobra priprema i dugotrajan psihološki rad s korisnikom, prije bilo kakvog uključivanja u neke konkretnije rehabilitacijske aktivnosti. Psiholozi inače sudjeluju kao članovi interdisciplinarnog stručnog tima u različitim procesima rehabilitacije, no kada su korisnici Centra osobe s mentalnim teškoćama onda psiholozi preuzimaju veću ulogu od ostalih članova tima, jer je rad na psihološkom aspektu radne prilagodbe puno intenzivniji nego što je to slučaj kada su korisnici usluga osobe s nekim drugim vidom invaliditeta. Povremeno imaju prilike uz profesionalni napredak, svjedočiti i osobnoj transformaciji korisnika. Kroz prikaz slučaja izrazito skokovitog napretka korisnika s dijagnozom shizotipnog poremećaja ličnosti prikazana je važnost adekvatnog tempiranja početka psihološke podrške. Rani početak pružanja podrške, uz individualiziranje i interdisciplinarnost pristupa te njeno kontinuirano trajanje pokazali su se najbitnijim sistemskim faktorima rehabilitacijskog napretka odnosno pripreme korisnika za ulazak u svijet rada. Ključni pokretač osobne promjene je pak puno intimniji i proizlazi iz kvalitetnog odnosa psihologa i korisnika: pokazalo se kako su pružanje dodatne pažnje i a priori povjerenja u osobne kapacitete korisnika ponekad i više nego dovoljan poticaj.

Ključne riječi: profesionalna rehabilitacija, psihološka podrška, osobna transformacija, rani početak, povjerenje

PROFESIONALNA REHABILITACIJA KORISNICE S DIJAGNOZOM SHIZOAFEKTIVNOG POREMEĆAJA MANIČNOG TIPA – PRIKAZ SLUČAJA

Marina Vlaić

Centar za profesionalnu rehabilitaciju Split, Split

✉ marina.vlaic@czprs.hr

Ovaj slučaj prikazuje primjer osobe s ozbiljnim poremećajem mentalnog zdravlja koja unatoč dijagnozi uspješno funkcionira u radnom okruženju, unutar obiteljske tvrtke, no na otvorenom tržištu rada. Demonstrirat će se profesionalna rehabilitacija usmjerena na postizanje optimalnog radnog učinka, uz minimaliziranje rizika od daljnjeg narušavanja preostalih radnih i općih sposobnosti. Korisnica, po zvanju arhitektica, od 2012. godine radi kao projektantica suradnica te je obnašala funkciju direktorice biroa koji zapošljava i ovlaštenu arhitekticu na puno radno vrijeme. Samostalno je, u dobi od 36 godina, inicirala postupak procjene radne učinkovitosti. Proces je proveo polivalentni tim stručnjaka, koji uključuje specijalista medicine rada, specijalista psihijatrije, kliničkog psihologa, socijalnog radnika i rehabilitatora. Obzirom na teškoće poseban naglasak stavljen je na psihodijagnostičku obradu i psihoedukaciju, ali i na usmjeren posjet radnom mjestu, opažanje, (samo)procjenu te analizu radnog mjesta. Cilj je bio osigurati da korisnica može nastaviti raditi uz maksimalnu prilagodbu radnog okruženja, čime se omogućuje očuvanje njezinih preostalih kapaciteta. Temeljem procjene, doznaje se kako gospođi u radnom funkcioniranju posebnu teškoću pričinjava nedostatna razina energije, teškoće sa zaspivanjem te teškoće sa spavanjem u vidu otežanog buđenja, učestalo plakanje, tjeskoba, verbalna agresija, teškoće na bihevioralnom planu, strah od psihičke dekompenzacije te kognitivne teškoće izražene na planu koncentracije i učenja. Poslodavac procjenjuje radnu neučinkovitost na razini od 80 %. Nadalje, utvrđeno je i da trenutna radna pozicija direktorice nije primjerena za korisnicu zbog njezinih teškoća na psihičkom planu. Stoga je preporučena nastavak rada isključivo na suženim poslovima projektantice suradnice, koji su već dostatno rutinizirani, u prilagođenom ritmu rada te kontinuiranu podršku radne okoline. Stručni tim zaključuje da je gospođa zapošljiva na zaštitnom radnom mjestu za što bi bila predložena subvencija od 75 % bruto I plaće. Kako je gospođa aktualno zaposlena na otvorenom tržištu rada, predlaže se subvencija plaće u iznosu 70 % bruto I plaće čime se podupire daljnja zapošljivost.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, interdisciplinarnost, profesionalna rehabilitacija

Simpozij: 10. SIMPOZIJ PENOLOŠKE PSIHOLOGIJE 74

Voditeljica: **Višnja Omrčen**

1. BROJNOST I POLOŽAJ POMAGAČA UNUTAR ZATVORSKOG SUSTAVA I
PROBACIJE, S OSVRTOM NA ULOGU PSIHOLOGA 75
Marta Cifrek-Kolarić, Iva Prskalo
2. INFORMATIVNE PLOČE KAO OBLIK PSIHOLOŠKE POTPORE 76
SLUŽBENICIMA ZATVORSKOG SUSTAVA I PROBACIJE
Suzana Jurač Štefančić, Iva Prskalo, Zoran Šimić
3. IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA U ZATVORSKOM OKRUŽENJU 77
Marina Štimac
4. ULOGA PSIHOLOGA U SPRJEČAVANJU MUČENJA 78
Ksenija Bauer

10. SIMPOZIJ PENOLOŠKE PSIHLOGIJE

Višnja Omrčen

Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Pula

✉ hpd.penoloska.sekcija@gmail.com

Kao i u većini europskih zatvorskih sustava i zatvorski sustav Republike Hrvatske za svrhu ima rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju zatvorenika te njihovo osposobljavanje za život na slobodi bez činjenja novih kaznenih djela. Pomagači, uključujući socijalne radnike, psihologe, socijalne pedagoge i povezane struke, igraju ključnu ulogu u rehabilitaciji unutar zatvorskog sustava i probacije te je cilj prvog rada u okviru simpozija prikazati na koji način se mijenjala zastupljenost pomagačkih struka u zatvorskom sustavu RH u posljednjih 15 godina s posebnim naglaskom na zastupljenost psihologa. Posao u zatvorskom sustavu i probaciji izrazito je zahtjevan, dinamičan i rizičan zbog specifičnosti radnih uvjeta te karakteristika zatvoreničke populacije. Primarni zadatak službenika je zaštita društva, smanjenje potencijalne opasnosti od počinitelja kaznenih djela te njihova rehabilitacija, što je često obilježeno velikim brojem neočekivanih i stresnih situacija. Izloženost takvom obliku rada odražava se narušavanjem psihičkog zdravlja službenika, zbog čega je dostupna i efikasna psihološka potpora od izrazite važnosti. U drugom radu je predstavljen način na koji se, na brz, jednostavan i ekonomičan način može doprijeti do gotovo svakog službenika u kaznenom tijelu ili probacijskom uredu putem informativnih ploča na kojima je objavljen edukativni i informativni materijal s temama unapređenja psihičkog zdravlja. U trećem izlaganju predstavljeni su izazovi mentalnog zdravlja u zatvorskom okruženju. U izlaganju "Uloga psihologa u sprječavanju mučenja", daje se kratak prikaz ustroja Nacionalnog preventivnog mehanizma za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (NPM) te njegovo djelovanje na području zatvorskog sustava, s posebnim naglaskom na ulogu psihologa.

Ključne riječi: zatvorski sustav, penološka psihologija, psihološka potpora, informativne ploče, ljudska prava, položaj psihologa, Nacionalni preventivni mehanizam za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja

BROJNOST I POLOŽAJ POMAGAČA UNUTAR ZATVORSKOG SUSTAVA I PROBACIJE, S OSVRTOM NA ULOGU PSIHOLOGA

Marta Cifrek-Kolaric*, Iva Prskalo

*Zatvor u Zadru, Zadar

✉ Marta.cifrekkolaric@zsd.pravosudje.hr

Kao i u većini europskih zatvorskih sustava i zatvorski sustav Republike Hrvatske za svrhu ima rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju zatvorenika te njihovo osposobljavanje za život na slobodi bez činjenja novih kaznenih djela. Pomagači, uključujući socijalne radnike, psihologe, socijalne pedagoge i povezane struke, igraju ključnu ulogu u rehabilitaciji unutar zatvorskog sustava i probacije te je cilj ovog rada prikazati na koji način se mijenjala zastupljenost pomagačkih struka u zatvorskom sustavu RH u posljednjih 15 godina s posebnim naglaskom na zastupljenost psihologa. Rad donosi pregled broja pomagača u zatvorskom sustavu i probaciji u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na psihologe, te koji je položaj žena unutar tih profesija. Pomagači, uključujući socijalne radnike, psihologe, socijalne pedagoge i povezane struke, igraju ključnu ulogu u rehabilitaciji unutar zatvorskog sustava i probacije. Kroz istraživanje je ispitano i koliko su žene zastupljene kao stručnjaci u sustavu, te kakav je njihov položaj u odnosu na muške kolege, u pružanju podrške i resocijalizaciji zatvorenika.

Ključne riječi: pomagači, zatvorski sustav, položaj psihologa

INFORMATIVNE PLOČE KAO OBLIK PSIHOLOŠKE POTPORE SLUŽBENICIMA ZATVORSKOG SUSTAVA I PROBACIJE

Suzana Jurač Štefančić*, Iva Prskalo, Zoran Šimić

*Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Odjel za psihološku potporu
službenicima zatvorskog sustava i probacije, Zagreb

✉ suzana.juracstefancic@mpudt.hr

Posao u zatvorskom sustavu i probaciji izrazito je zahtjevan, dinamičan i rizičan zbog specifičnosti radnih uvjeta te karakteristika zatvoreničke populacije. Primarni zadatak službenika je zaštita društva, smanjenje potencijalne opasnosti od počinitelja kaznenih djela te njihova rehabilitacija, što je često obilježeno velikim brojem neočekivanih i stresnih situacija. Izloženost takvom obliku rada odražava se narušavanjem psihičkog zdravlja službenika, zbog čega je dostupna i efikasna psihološka potpora od izrazite važnosti. Službenici zatvorskog sustava i probacije, a posebice službenici pravosudne policije koji čine najveći udio zaposlenika, često nisu skloni tražiti psihološku potporu. Prvenstveno, postoji stigma povezana sa psihičkim zdravljem u mnogim radnim okruženjima, osobito u sigurnosnim i pravosudnim službama, gdje se može smatrati da traženje pomoći ukazuje na slabost, a zbog prirode posla, naglasak je na kontroli, snazi i autoritetu. Nadalje, prisutan je nedostatak povjerenja u sustav podrške i vjerovanje da će traženje pomoći negativno utjecati na njihovu karijeru. Također, mogu postojati i praktične prepreke, poput preopterećenosti poslom i nedostatka vremena za traženje podrške. Na kraju, mnogi službenici možda nisu svjesni dostupnosti psihološke pomoći ili nemaju dovoljno informacija o tome kako ona može poboljšati njihovo psihičko zdravlje i otpornost u suočavanju s izazovima koje nosi njihov posao. Zbog navedenih prepreka i s idejom da sustav psihološke potpore bude pristupačniji svim službenicima, Odjel za psihološku potporu službenicima zatvorskog sustava i probacije pronašao je metodu kojom na brz, jednostavan i ekonomičan način može doprijeti do gotovo svakog službenika u kaznenom tijelu ili probacijskom uredu. Informativne ploče, na kojima je objavljen edukativni i informativni materijal primarno s temama unapređenja psihičkog zdravlja, postavljene su u svim kaznenim tijelima i probacijskim uredima na najfrekventnijim mjestima, kako bi kontroliran i relevantan sadržaj bio dostupan svim službenicima.

Ključne riječi: psihološka potpora, zatvorski sustav, probacija, informativne ploče

IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA U ZATVORSKOM OKRUŽENJU

Marina Štimac

Zatvorska bolnica u Zagrebu, Zagreb

✉ marina.stimac@zbo.pravosudje.hr

Kada govorimo o mentalnom zdravlju i porastu psihičkih poremećaja nakon epidemije, razvidno je da je povećan priliv osoba lišenih slobode u zatvorski sustav kod kojih su prisutni problemi mentalnog zdravlja. Sve je više zatvorenika kod kojih je dijagnosticirana prava duševna bolest, u porastu je broj mladih, odnosno, sve je niža kronološka dob za pojavu prave duševne bolesti. Povećan je broj zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja kod kojih su dijagnosticirani ozbiljni mentalni poremećaji. Odgajanci na izvršavanju mjere upućivanja u odgojni zavod ili kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora sve su skloniji samoozljeđivanju, pokušaju suicida, od ranije su u tretmanu mentalnog zdravlja. Istovremeno se smanjuje broj službenika u zatvorskom sustavu, kako službenika odjela osiguranja, tako i službenika tretmana, psihologa, socijalnih radnika, socijalnih pedagoga, liječnika. S jedne strane prisutan je prirodni odljev zbog odlaska u mirovinu, ali i donedavna politika zabrane zapošljavanja te destimulirajuća novčana primanja za ovako zahtjevne poslove, koji pred zatvorske službenike postavljaju sve veće izazove. Slijedom svega navedenog, službenici nerijetko izgaraju i kod njih su sve više prisutni problemi mentalnog zdravlja, potrebna im je konstantna potpora i supervizija, a istovremeno moraju biti potpora i podrška osobama lišenim slobode. Zaposlenici i osobe lišene slobode u svakodnevnoj su interakciji, posljedice, što pozitivne, što negativne, svog mentalnog zdravlja prenose jedni na druge i da bi uspješno funkcionirali, nužno je ulagati u mentalno zdravlje i s jedne i s druge strane zida.

Ključne riječi: zatvorenici odgajanci, službenici, mentalno zdravlje, izgaranje, potpora, supervizija

ULOGA PSIHOLOGA U SPRJEČAVANJU MUČENJA

Ksenija Bauer

Pučki pravobranitelj, Zagreb

✉ ksenija.bauer@ombudsman.hr

U ovom izlaganju daje se kratak prikaz ustroja Nacionalnog preventivnog mehanizma za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (NPM) te njegovo djelovanje na području zatvorskog sustava. U Republici Hrvatskoj, sukladno Zakonu o nacionalnom preventivnom mehanizmu za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, poslove NPM-a obavlja pučki pravobranitelj. Najvažniji posao NPM-a je nedvojbeno obilazak mjesta gdje se nalaze ili bi se mogle nalaziti osobe lišene slobode, kako bi spriječili mučenje i druge okrutne, neljudske ili ponižavajuće postupke ili kažnjavanje. Psihologija ima važno mjesto u zaštiti ljudskih prava ranjivih skupina, u koje zasigurno pripadaju osobe lišene slobode. U prevenciji kršenja njihovih prava u zatvorskom sustavu, nisu nam važna samo specifična znanja o psihološkim karakteristikama osoba lišenih slobode i o mogućim načinima njihovog reagiranja, već su važna i znanja o mogućim posljedicama kršenja njihovih ljudskih prava. Ovo područje je multidisciplinarno i od psihologa, koji se njime bave, zahtjeva poznavanje međunarodnih konvencija i nacionalnih propisa.

Ključne riječi: ljudska prava, osobe lišene slobode, Nacionalni preventivni mehanizam za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, zatvorski sustav, psiholozi

**Simpozij: EFEKTI DRUŠTVENIH MREŽA I PERCEPCIJE
TIJELA NA RAZVOJ SIMPTOMA POREMEĆAJA
HRANJENJA KOD MLADIH** 80

Voditeljica: **Alessandra Pokrajac-Bulian**

1. KORIŠTENJE DRUŠTVENIH MREŽA, SOCIJALNA ANKSIOZNOST I OSJETLJIVOST NA ODBIJANJE ZBOG IZGLEDA KAO PREDIKTORI SIMPTOMA POREMEĆAJA HRANJENJA 81
Ivana Blašković, Alessandra Pokrajac-Bulian, Nicole Kramar
2. NADZIRANJE TIJELA I SRAM KAO PREDIKTORI SIMPTOMA POREMEĆAJA HRANJENJA 82
Alessandra Pokrajac-Bulian, Tamara Mohorić, Barbara Kalebić Maglica, Ana Horvat
3. EFEKTI OZNAKA O DIGITALNOM UREĐENJU FOTOGRAFIJA NA RASPOLOŽENJE I SLIKU TIJELA KOD MLADIH ŽENA 83
Tea Štrbac, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić, Barbara Kalebić Maglica
4. MOTIVACIJA ZA KORIŠTENJEM DRUŠTVENIH MREŽA KOD SREDNJOŠKOLACA 84
Tamara Mohorić, Miljana Kukić, Tamara Martinac Dorčić

EFEKTI DRUŠTVENIH MREŽA I PERCEPCIJE TIJELA NA RAZVOJ SIMPTOMA POREMEĆAJA HRANJENJA KOD MLADIH

Alessandra Pokrajac-Bulian

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ pokrajac@ffri.uniri.hr

Postoji veliki nedostatak istraživanja u Hrvatskoj koja povezuju korištenje društvenih mreža i nepovoljnih ishoda za adolescente, osobito ako se pod nepovoljne ishode misli na negativnu sliku tijela, zabrinutost težinom i izgledom te poremećaje hranjenja. Potaknuti upravo nedostatkom istraživanja i urgentnosti problema, a svjesni značaja i raširenosti poremećaja hranjenja u Hrvatskoj, istraživačko pitanje koje smo postavili jest provjeriti efekte korištenja društvenih mreža na nezadovoljstvo tijelom i odstupajuća ponašanja u vezi hranjenja kod adolescenata i mladih odraslih. Neke su društvene mreže usmjerene isključivo na vizualne sadržaje i izgled pa je njihovo korištenje povezano sa zabrinutošću izgledom tijela i odstupajućim navikama hranjenja. Kroz rezultate četiriju različitih istraživanja provjereni su efekti korištenja društvenih mreža na ukupno 940 srednjoškolaca (prosječne dobi 16 godina) i 105 studentica (prosječne dobi 22 godine). Sudionici su ispitani o najčešće korištenim društvenim mrežama, vremenu provedenom na mrežama, aktivnom ili pasivnom načinu njihova korištenja te specifičnim motivacijama za njihovo korištenje npr. samoprezentacija, pripadanje, socijalna usporedba ili zabava. Teorijski je okvir ovih istraživanja temeljen na sociokulturnoj teoriji koja pretpostavlja da društveni čimbenici poput medija, vršnjaka i obitelji izazivaju snažnu potrebu za usklađivanjem s društvenim idealima izgleda i ljepote kroz procese internalizacije ideala ljepote i usporedbe izgleda tijela. Nesrazmjer između vlastitoga izgleda i izgleda drugih u medijima doprinosi nastanku negativne slike tijela. Iz pozicije feminističkih teorija, govori se o svijesti o objektivizaciji tijela što znači njegovo sagledavanje kao objekta, što posljedično vodi ka negativnom doživljaju tijela. Rezultati ovih istraživanja pokazali su da postoje neki čimbenici rizika poput nadziranja tijela i srama zbog izgleda te osjetljivosti na odbacivanje i socijalne anksioznosti zbog izgleda u predviđanju nastanka simptoma poremećaja hranjenja. U istraživanju na studenticama dobiven je zaštitni efekt opisa o digitalnom uređenju fotografija koji mogu biti korisni za umanjivanje negativnih efekata idealiziranih fotografija žena na negativno raspoloženje i nezadovoljstvo tijelom. Kako su među mladima društvene mreže sveprisutni oblik medija, klinički i savjetodavni psiholozi moraju osvijestiti mjeru u kojoj društveni mediji mogu utjecati na mentalno zdravlje mladih klijenata.

Ključne riječi: društvene mreže, adolescenti, negativna slika tijela, poremećaji prehrane

KORIŠTENJE DRUŠTVENIH MREŽA, SOCIJALNA ANKSIOZNOST I OSJETLJIVOST NA ODBIJANJE ZBOG IZGLEDA KAO PREDIKTORI SIMPTOMA POREMEĆAJA HRANJENJA

Ivana Blašković*, Alessandra Pokrajac-Bulian, Nicole Kramar

*Sveučilište u Rijeci, Sveučilišni savjetovanišni centar, Rijeka

✉ ivana.blaskovic@uniri.hr

Izgled i slika tijela među najvažnijim su preokupacijama u periodu adolescencije. Brojna istraživanja utvrdila su povezanost korištenja društvenih mreža, okupiranosti izgledom i simptoma poremećaja hranjenja. U cilju provjere povezanosti ovih varijabli, provedeno je istraživanje na 192 učenika srednjih škola (75 % djevojaka), raspona dobi od 15 do 18 godina ($M = 15.95 \pm 0.77$). Rezultati samoprocjene pokazali su da učenici prosječno provode 5.4 sata dnevno na društvenim mrežama (1 – 16 sati dnevno), navodeći da to čine iz dosade (62.4 %), kako bi provjerili što rade njihovi prijatelji (21.2 %) te kako bi se informirali o događajima u zemlji i inozemstvu (16.4 %). Njih 26.3 % navodi da se društvenim mrežama koriste aktivno (objavljaju i komuniciraju s drugima), a 45.8 % pasivno (gledaju fotografije te čitaju objave drugih). Učenici su ispunili Upitnik socijalne anksioznosti zbog izgleda (SAAS; Social Appearance Anxiety Scale, Hart i sur., 2008), Upitnik osjetljivosti na odbijanje zbog izgleda za adolescente (Appearance-RS; Appearance-Based Rejection Sensitivity Scale for Adolescents, Bowker, 2012) te Upitnik navika hranjenja (EAT-26; Eating Attitudes Test-26, Garner i sur., 1982). Pokazala se statistički značajna pozitivna povezanost između socijalne anksioznosti zbog izgleda i osjetljivosti na odbijanje zbog izgleda ($r = .82$; $p < .001$) i indeksa tjelesne mase ($r = .19$; $p < .05$), a negativna korelacija socijalne anksioznosti zbog izgleda i spola ($r = -.29$; $p < .001$). Višu socijalnu anksioznost zbog izgleda pokazuju djevojke te adolescenti višeg indeksa tjelesne mase. Osjetljivost na odbijanje zbog izgleda povezana je s brojem sati provedenim na društvenim mrežama ($r = .16$; $p < .05$). Više simptoma poremećaja hranjenja pokazuju djevojke ($r = -.22$; $p < .01$) te srednjoškolci koji doživljavaju više razine anksioznosti zbog izgleda ($r = .59$; $p < .001$) i koji su osjetljiviji na odbijanje zbog izgleda ($r = .56$; $p < .001$). Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da su ženski spol i stupanj uhranjenosti značajni u predviđanju simptoma poremećaja hranjenja, dok su se osjetljivost na odbijanje i socijalna anksioznost zbog izgleda pokazali značajnim prediktorima u drugom, odnosno trećem koraku analize, objašnjavajući zajedno 38 % varijance, dok spol i indeks tjelesne mase prestaju biti značajnima. Broj sati koje adolescenti dnevno provode na društvenim mrežama, niti aktivno/pasivno korištenje društvenih mreža nisu se pokazali značajnim prediktorima simptoma poremećaja hranjenja. Implikacije za buduća istraživanja uključuju problem uzorka, zajedničke varijance mjerenih konstrukata, kao i problem metode samoprocjene u mjerenju korištenja društvenih mreža, koje u adolescenata postaje globalni javnozdravstveni problem. Potrebno je kreirati naprednije metode mjerenja koje će omogućiti uvid u kompleksnost povezanosti korištenja društvenih mreža s mogućim nepovoljnim ishodima. Naposljetku, valja dodatno provjeriti koji je od izmjerenih konstrukata centralniji u predviđanju simptoma poremećaja hranjenja.

Ključne riječi: društvene mreže, socijalna anksioznost zbog izgleda, osjetljivost na odbijanje zbog izgleda, simptomi poremećaja hranjenja

NADZIRANJE TIJELA I SRAM KAO PREDIKTORI SIMPTOMA POREMEĆAJA HRANJENJA

**Alessandra Pokrajac-Bulian*, Tamara Mohorić, Barbara Kalebić Maglica,
Ana Horvat**

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ pokrajac@ffri.uniri.hr

Fredrickson i Roberts (1997) unutar teorije objektivizacije problematiziraju seksualnu objektivizaciju ženskih tijela. Objektivizacija se, prema ovoj teoriji, javlja kada se tijelo pojedinca sagledava kao objekt, odnosno kada se žensko tijelo i njegovi dijelovi ocjenjuju odvojeno od žene kao osobe. Takva iskustva mogu navesti djevojke i žene da počnu opažati sebe kao objekte koje treba vrednovati, odnosno, počinju se samoobjektivizirati. Mogući negativni ishodi samoobjektivizacije su tjelesni sram i tjeskoba, koji zauzvrat mogu dovesti do depresije, seksualnih disfunkcija i poremećaja hranjenja. Proces samoobjektivizacije može se manifestirati kroz nadziranje tijela (npr. redovito praćenje izgleda vlastitoga tijela), a učestalo se povezuje sa sramom. Učestalije je korištenje društvenih mreža povezano s višom svijesti o objektivizaciji tijela, a manifestira se kroz objavljivanje slika na društvenim mrežama i dobivanjem povratnih informacija. U cilju provjere odnosa između vremena provedenoga na društvenim mrežama i simptoma poremećaja hranjenja, ispitano je 198 srednjoškolki, u školama gimnazijskih i strukovnih programa, dobi 15-19 godina ($M = 16.19 \pm 1.21$). Ispitanice su odgovarale na pitanja o vremenu koje dnevno provode na društvenim mrežama, učestalosti nadziranja tijela i zabrinutosti za izgled, osjećaju srama u vezi tijela (Skala objektivizirane tjelesne svijesti) te nekim odstupajućim ponašanjima u vezi hranjenja npr. provođenje dijete, prejedanje ili povraćanje (EAT-26; Upitnik navika hranjenja). Rezultati su pokazali da adolescentice u prosjeku provode 5 sati dnevno na društvenim mrežama (raspon 1-15 sati). Pokazala se statistički značajna povezanost između obje dimenzije samoobjektivifikacije, nadziranja tijela i osjećaja srama ($r = .61$; $p < .001$), te vremena provedenoga na društvenim mrežama ($r_{NT} = .18$; $p < .05$; $r_S = .15$; $p < .05$). Više simptoma poremećaja hranjenja pokazuju djevojke koje češće nadziru svoje tijelo ($r = .43$; $p < .001$) i izražavaju viši sram zbog tijela ($r = .61$; $p < .001$). Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da dob i stupanj uhranjenosti nisu značajni u predviđanju simptoma poremećaja hranjenja, dok su se nadziranje tijela i sram pokazali značajnim prediktorima u drugom, odnosno trećem koraku analize. Zbog visoke korelacije konstrukta nadziranja tijela i srama, istraživanje je pokazalo da je sram zbog izgleda vlastitoga tijela snažniji prediktor simptoma poremećaja hranjenja u djevojaka ($\beta = .60$, $p < .01$). Zabrinjavajući je i rezultat od 12 % djevojaka koje pokazuju simptome poremećaja hranjenja. Rezultati ovoga istraživanja imaju primjenjive implikacije u savjetodavnom radu psihologa i stručnjaka za mentalno zdravlje. Budući da su društvene mreže sveprisutni oblik medija, osobito među mladima, klinički psiholozi moraju osvijestiti mjeru u kojoj društveni mediji mogu utjecati na mlade klijente i njihovo mentalno zdravlje.

Ključne riječi: društvene mreže, nadziranje tijela, sram, simptomi poremećaja hranjenja

EFEKTI OZNAKA O DIGITALNOM UREĐENJU FOTOGRAFIJA NA RASPOLOŽENJE I SLIKU TIJELA KOD MLADIH ŽENA

Tea Štrbac*, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić,
Barbara Kalebić Maglica

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ tstrbac@student.uniri.hr

Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati efekte opisa o digitalnom uređenju fotografija na negativno raspoloženje i nezadovoljstvo tijelom kod mladih žena. Istraživanja pokazuju da opisi o digitalnom uređenju fotografija uglavnom nisu efikasni u ublažavanju negativnih efekata izloženosti idealiziranim fotografijama žena, no recentnija istraživanja pokazuju da opisi nemaju jednake efekte na sve žene te se stoga u istraživanjima počinju uključivati specifične karakteristike ličnosti poput samouvjerenosti, bazično negativne slike tijela ili sklonosti manipulaciji fotografijama. U ovom su istraživanju ispitani moderatorski efekti sklonosti socijalnoj usporedbi na društvenim mrežama te digitalnoj manipulaciji fotografijama. Istraživanje se provodilo u laboratoriju Filozofskog fakulteta u Rijeci na uzorku od 105 mladih žena, prosječne dobi od 22.08 godina ($SD = 2.53$). Ispitanice su bile raspoređene nasumično u tri uvjeta: gledanje idealiziranih fotografija žene bez opisa o digitalnom uređenju fotografija (prvi eksperimentalni uvjet), gledanja fotografija žene s opisom o digitalnom uređenju (drugi eksperimentalni uvjet) te gledanje fotografija prirode kao kontrolni uvjet. Ispitanice su u sva tri uvjeta, prije i poslije izlaganja eksperimentalnim podražajima, procjenjivale trenutno negativno raspoloženje te nezadovoljstvo tijelom, dok su ispitanice koje su bile izložene idealiziranim fotografijama žene dodatno procjenjivale sklonost socijalnoj usporedbi te manipulaciji fotografija. Rezultati su eksperimenta pokazali da je kod ispitanica u uvjetu bez opisa o digitalnom uređenju fotografija došlo do porasta nezadovoljstva tijelom, dok u ostala dva uvjeta nije došlo do značajnih promjena. Dobiven je značajan prediktorski te moderatorski efekt sklonosti manipulaciji fotografijama, na način da je kod ispitanica koje su sklonije manipulirati fotografijama izlaganje fotografijama s opisom o digitalnom uređenju rezultiralo značajno nižom razinom negativnoga raspoloženja u odnosu na ispitanice koje su sklonije manipulirati svojim fotografijama u uvjetu bez opisa o digitalnom uređenju. Dobiveni rezultati sugeriraju da opisi o digitalnom uređenju fotografija mogu biti korisni za umanjivanje negativnih efekata idealiziranih fotografija žena na negativno raspoloženje i nezadovoljstvo tijelom, pri čemu treba uzeti u obzir individualne razlike među ženama.

Ključne riječi: oznake o digitalnom uređenju fotografija, negativno raspoloženje, negativna slika tijela, mlade žene

MOTIVACIJA ZA KORIŠTENJEM DRUŠTVENIH MREŽA KOD SREDNJOŠKOLACA

Tamara Mohorić*, Miljana Kukić, Tamara Martinac Dorčić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ tmohoric@ffri.uniri.hr

Razumijevanje motivacije koja se nalazi u podlozi korištenja društvenih mreža može pomoći u identifikaciji onih adolescenata koji su podložniji negativnim ishodima, poput većeg nezadovoljstva tijelom. Stoga su nam potrebni provjereni i valjani mjerni instrumenti te smo u našem istraživanju provjerili faktorsku strukturu dviju skala motivacije za korištenjem društvenih mreža. Prvo je istraživanje provedeno na 266 srednjoškolaca (75 % djevojaka) u dobi od 14 do 18 godina. Prema samoprocjenama, ispitanici na društvenim mrežama provode u prosjeku 5.15 sati dnevno ($SD = 2.41$), a najviše koriste TikTok, zatim Snapchat i Instagram. Sudionici su ispunili hrvatski prijevod Ljestvice motivacije za korištenje društvenih mreža (Motivations for Social Media Use Scale – MSMU; Rodgers i sur., 2021). Ljestvica se sastoji od 15 čestica, raspoređenih u 4 faktora (Povezanost, Popularnost, Vrijednosti i interesi, Izgled), a ispitanici trebaju označiti koliko često koriste društvene mreže iz navedenih razloga (npr. kako bih dobio mišljenje prijatelja o svom izgledu), na skali od 1 (nikad) do 5 (uvijek). Provedena konfirmatorna analiza ukazuje na slabo pristajanje predložene četvero-faktorske strukture ($\chi^2 = 272.34$; $df = 84$; $p < .001$; CFI = .827; TLI = .783; RMSEA = .092; SRMR = .078). Faktori uglavnom imaju visoke pouzdanosti (.70 do .74), osim faktora 1 (Povezanost) koji ima pouzdanost od .52. U drugom je istraživanju sudjelovalo 285 srednjoškolaca (70.5 % djevojaka) u dobi od 15 do 18 godina. Prema samoprocjenama, oni na društvenim mrežama provode u prosjeku 4.8 sati dnevno ($SD = 1.98$). Pri tome najveći broj adolescenata procjenjuje da najviše koriste TikTok i Snapchat. Srednjoškolci su ispunili prevedenu Ljestvicu motiva za korištenje društvenih mreža (Motives to Use Social Networking Sites Scale – MOTUS, Reimann i sur., 2023). Prema autorima skale, ljestvicom se ispituju različiti motivi upotrebe društvenih mreža (potreba za samoprezentacijom, pripadanjem, socijalnom usporedbom, zabavom) uz istovremeno zahvaćanje aktivnog odnosno pasivnog korištenje mreža vezano uz te motive. Ljestvica se sastoji od 28 čestica raspoređenih u osam faktora: potreba za samoprezentacijom (aktivno, pasivno), potreba za pripadanjem (aktivno-bliski prijatelji, aktivno-grupe, pasivno), potreba za socijalnom usporedbom (pasivno), potreba za zabavom (aktivno, pasivno). Zadatak je ispitanika procijeniti koliko često se ponašaju na opisan način prilikom korištenja društvenih mreža i to na skali od 1 (nikad) do 5 (često). Provedena konfirmatorna analiza ukazuje na relativno dobro pristajanje predložene strukture ($\chi^2 = 1017.75$; $df = 322$; $p < .001$; CFI = .955; TLI = .947; RMSEA = .091; SRMR = .102). Pouzdanost većine faktora je zadovoljavajuća i kreće se od .70 do .83. S obzirom na važnu ulogu društvenih mreža u životu adolescenata i njihov potencijalni utjecaj na različite aspekte mentalnog zdravlja, potrebna je daljnja provjera metrijskih karakteristika ljestvica koje ispituju motivaciju za korištenjem društvenih mreža.

Ključne riječi: motivacija, društvene mreže, adolescenti, faktorska struktura

**Simpozij: MEĐUKULTURALNI, SPOLNI I MEDIJSKI EFEKTI
NA ZADOVOLJSTVO TJELESNIM IZGLEDOM I
OBRASCE HRANJENJA** 86

Voditeljica: **Alessandra Pokrajac-Bulian**

1. KOLIKO POŠTUJEMO SVOJE TIJELO? MEĐUKULTURALNE I SPOLNE RAZLIKE U POŠTOVANJU PREMA VLASTITU TIJELU I ZADOVOLJSTVU TJELESNIM IZGLEDOM 87
Ivana Kurilić, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić, Barbara Kalebić Maglica
2. ULOGA ZADOVOLJSTVA TJELESNIM IZGLEDOM U MENTALNOM ZDRAVLJU I PSIHOLOŠKOJ DOBROBITI MLADIH U HRVATSKOJ I SLOVENIJI 88
Gordana Kuterovac Jagodić, Sandra Antulić Majcen
3. POVEZANOST ZADOVOLJSTVA TJELESNIM IZGLEDOM S RAZLIČITIM ASPEKTIMA UTJECAJA MEDIJA KOD ŽENA I MUŠKARACA MLAĐE ODRASLE DOBI 89
Ida Dukić, Zrinka Greblo Jurakić
4. "JEDE LI I TEBE STRES?" – POVEZANOST OBRAZACA HRANJENJA I STRESA KOD STUDENATA 90
Vivien Gudlin, Eva Čurin, Lorna Trdina

MEĐUKULTURALNI, SPOLNI I MEDIJSKI EFEKTI NA ZADOVOLJSTVO TJELESNIM IZGLEDOM I OBRASCE HRANJENJA

Alessandra Pokrajac-Bulian

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ pokrajac@ffri.uniri.hr

Pojam poštovanja prema vlastitom tijelu obuhvaća prihvaćanje i vrednovanje tijela bez obzira na težinu, oblik ili nesavršenosti, uz promicanje zdravih ponašanja i odbacivanje nerealnih idealizacija tijela koje nameću mediji. Ovaj simpozij istražuje različite aspekte poštovanja tijela, zabrinutost izgledom i težinom te njihovu povezanost s nezadovoljstvom vlastitim tijelom. Prvo istraživanje analizira međukulturalne i spolne razlike između hrvatskih i španjolskih studenata u poštovanju tijela i nezadovoljstvu tijelom. Drugo istraživanje, koje obuhvaća 2.500 mladih iz Hrvatske i Slovenije, povezuje zadovoljstvo tijelom s psihičkim zdravljem i općom dobrobiti. Istraživanja nedvosmisleno pokazuju da nezadovoljstvo tijelom može dovesti do smanjenog samopoštovanja, emocionalnih poteškoća, anksioznosti, depresije, nižeg zadovoljstva životom i poremećaja hranjenja. U kontekstu psihološke dobrobiti, Ryffov model naglašava važnost samoprihvatanja, sugerirajući da prihvaćanje vlastitoga izgleda, unatoč nedostacima, doprinosi općem blagostanju. Iako se (ne)zadovoljstvo tijelom često istražuje među ženama zbog pritisaka vezanih uz izgled, postoji nedostatak istraživanja koja uključuju muškarce. Treće istraživanje u okviru simpozija analizira odnose između zadovoljstva tijelom i utjecaja medija na oba spola, s ciljem boljeg razumijevanja percepcije tijela i prehrambenih navika. Prehrambene su navike često pod utjecajem percipiranoga stresa, osobito među studentima koji prolaze kroz specifična razvojna razdoblja. Uobičajene navike jedenja mogu uključivati nezdravu prehranu, preskakanje obroka i emocionalno jedenje. Strategije suočavanja sa stresom, kao što su problemu usmjereno suočavanje, suočavanje usmjereno na emocije i izbjegavanje, također oblikuju obrasce hranjenja. Rezultati četvrtoga istraživanja pokazuju da različiti načini suočavanja imaju značajan medijski ili moderatorski učinak u odnosu između percipiranoga stresa i obrazaca hranjenja. Zaključno, rezultati istraživanja naglašavaju da poštovanje vlastitoga tijela može doprinijeti razvoju pozitivne slike tijela i smanjenju simptoma poremećaja prehrane, dok zadovoljstvo tjelesnim izgledom značajno predviđa mentalno zdravlje i dobrobit mladih. Također, važno je razumjeti da medijske poruke o tjelesnom izgledu mogu različito utjecati na mladiće i djevojke, što je ključno za kreiranje relevantnih medijskih sadržaja. Educiranje mladih o adaptivnim načinima suočavanja sa stresom i zdravim prehrambenim navikama bitno je za njihovu psihološku dobrobit i pozitivne zdravstvene ishode.

Ključne riječi: poštovanje prema vlastitom tijelu, zabrinutost izgledom i težinom, simptomi poremećaja hranjenja, mentalno zdravlje mladih

KOLIKO POŠTUJEMO SVOJE TIJELO? MEĐUKULTURALNE I SPOLNE RAZLIKE U POŠTOVANJU PREMA VLASTITU TIJELU I ZADOVOLJSTVU TJELESNIM IZGLEDOM

Ivana Kurilić*, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić,
Barbara Kalebić Maglica

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ ivanakurilic99@gmail.com

Poštovanje prema vlastitu tijelu odnosi se na prihvaćanje i poštovanje vlastitoga tijela neovisno o njegovoj težini, obliku i nesavršenostima, uključivanje u ponašanja koja promoviraju zdravlje te odbacivanje nerealnih ideala tijela koji se promoviraju putem medija. Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati međukulturalne i spolne razlike u poštovanju prema vlastitu tijelu, zabrinutosti za težinu kod žena i snage gornjeg dijela tijela kod muškaraca te provjeriti odnos između poštovanja prema vlastitu tijelu i nezadovoljstva tijelom. U istraživanju je sudjelovalo 437 studenata ($M_{dobi} = 21.67 \pm 2.53$), od čega 225 hrvatskih ($M_{dobi} = 22.64 \pm 2.16$) i 212 španjolskih ($M_{dobi} = 20.65 \pm 2.50$). Istraživanje je provedeno *online*. Ispitanici su odgovarali na pitanja o prihvaćanju i poštovanju vlastitoga tijela (BAS-2; Ljestvica poštovanja prema vlastitu tijelu), o tome što osjećaju o pojedinom dijelu ili funkciji vlastitoga tijela (BES-R; Revidirani upitnik zadovoljstva tjelesnim izgledom – koji ispituje različite karakteristike tijela za žene i muškarce npr. zabrinutost za težinu vs. snagu gornjeg dijela tijela) te su odabirali siluete figura koje najbolje predstavljaju njihov sadašnji, odnosno željeni izgled (FRS; Ljestvica percepcije tjelesnog izgleda slikovnim podražajima, gdje razlika između procjene sadašnjeg i željenog izgleda ukazuje na razinu nezadovoljstva tijelom). Za analizu podataka korišteni su t-testovi za nezavisne skupine te su izračunati parcijalni koeficijenti korelacije. Dobiveni rezultati pokazuju da Hrvati/Hrvatice imaju više poštovanje prema vlastitu tijelu u odnosu na Španjolce/Španjolke ($t_{435} = 2.01$; $p < .05$). Također, dobivena je statistički značajna razlika u poštovanju prema vlastitu tijelu s obzirom na spol, pri čemu muškarci imaju više poštovanje prema vlastitu tijelu negoli žene ($t_{431} = -5.62$; $p < .01$). Hrvatice imaju značajno više poštovanje prema vlastitu tijelu te su manje zabrinute za vlastitu težinu u odnosu na Španjolke ($t_{229} = 2.60$; $p < .01$). Statistički značajna negativna parcijalna korelacija između poštovanja prema vlastitu tijelu i nezadovoljstva tijelom ($r = -.57$; $p < .01$) upućuje na to da se s povećanjem poštovanja prema vlastitu tijelu smanjuje nezadovoljstvo tijelom bez obzira na državu u kojoj su ispitanici živjeli većinu svojega života. Nadalje, 46.3 % ženskih te 46.5 % muških ispitanika bilo je blago nezadovoljno vlastitim tijelom, dok je izrazito nezadovoljstvo tijelom pokazalo 16.4 % žena i 15.4 % muškaraca. Rezultati upućuju na to da je pozitivna slika tijela više podržana u Hrvatskoj nego u Španjolskoj i da ona ne znači nužno izostanak nezadovoljstva tijelom. Ipak, veličina uzorka i okolnosti u kojima su podaci prikupljeni otvaraju mogućnosti za raspravu o globalizaciji ideala mršavosti koja bi mogla umanjiti međukulturalne razlike. Osmišljavanje i provedba radionica o načinima kako povećati poštovanje prema vlastitu tijelu može pridonijeti razvoju pozitivne slike tijela i smanjenju simptoma poremećaja prehrane.

Ključne riječi: poštovanje prema vlastitu tijelu, nezadovoljstvo tijelom, međukulturalne razlike, spolne razlike

ULOGA ZADOVOLJSTVA TJELESNIM IZGLEDOM U MENTALNOM ZDRAVLJU I PSIHOLOŠKOJ DOBROBITI MLADIH U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

Gordana Kuterovac Jagodić*, Sandra Antulić Majcen

*Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb

✉ gkuterovac@ffzg.hr

Zadovoljstvo tijelom je evaluativni aspekt slike tijela koji se odnosi na misli i osjećaje povezane s vlastitim tijelom. Slika tijela formira se pod različitim socijalnim utjecajima poput utjecaja vršnjaka i članova obitelji, a u novije se vrijeme ističe utjecaj društvenih medija. Budući da društveni mediji obično prikazuju idealiziranu sliku života i izgleda njihovih korisnika i osoba iz svijeta estrade, u istraživanjima se najčešće pronalazi negativna povezanost između količine korištenja društvenih medija i zadovoljstva vlastitim tijelom. Zadovoljstvo tijelom u velikoj se mjeri odnosi na pozitivnu procjenu vanjskoga izgleda vlastitoga tijela kao što su oblik i veličina tijela, tjelesna težina i sveukupni izgled te ima snažne implikacije po sveukupnu dobrobit svake osobe. Utvrđeno je kako je zadovoljstvo tijelom povezano s psihičkim zdravljem i dobrobiti, dok nezadovoljstvo tijelom može utjecati na sniženo samopoštovanje te izazvati emocionalne teškoće poput anksioznosti i depresivnosti, ali i nižega zadovoljstva životom i poremećaje hranjenja. U multidimenzionalnom modelu Ryffove (1989) samoprihvatanje je jedna od šest dimenzija psihološke dobrobiti, tako da se može postulirati da i prihvatanje vlastitoga izgleda usprkos svjesnosti o njegovim nedostacima, također doprinosi općoj psihološkoj dobrobiti. U ovom izlaganju bit će prikazan dio rezultata međunarodnoga projekta istraživanja dobrobiti mladih YOVID-22 u kojemu su sudjelovali reprezentativni uzorci mladih u dobi 16-29 godina iz Hrvatske (N = 1.216) i Slovenije (N = 1.287). Cilj je rada bio usporediti zadovoljstvo tjelesnim izgledom mladih u Hrvatskoj i Sloveniji, utvrditi ulogu tjelesnoga izgleda u općem zadovoljstvu životom mladih u usporedbi s ostalom aspektima zadovoljstva životom. Također je cilj bio utvrditi doprinosi li zadovoljstvo tjelesnim izgledom, uz ostale sociodemografske varijable, te socijalni utjecaj obitelji i medija, stresa i podrške i u kojoj mjeri, psihološkoj dobrobiti i mentalnom zdravlju mladih u Hrvatskoj i Sloveniji. Zadovoljstvo tjelesnim izgledom veće je kod mladih u Hrvatskoj, kod mladića i zaposlenih u odnosu na nezaposlene i one koji se obrazuju. Opće zadovoljstvo životom mladih u većoj se mjeri može objasniti zadovoljstvom tjelesnim izgledom u Sloveniji negoli u Hrvatskoj. Zadovoljstvo tjelesnim izgledom je, uz ostale prediktore, značajno u predviđanju kako mentalnoga zdravlja tako i dobrobiti mladih u obje zemlje.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, psihološka dobrobit, zadovoljstvo izgledom, mladi, Hrvatska/Slovenija

POVEZANOST ZADOVOLJSTVA TJELESNIM IZGLEDOM S RAZLIČITIM ASPEKTIMA UTJECAJA MEDIJA KOD ŽENA I MUŠKARACA MLAĐE ODRASLE DOBI

Ida Dukić*, Zrinka Greblo Jurakić

*Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb

✉ dukic.ida@gmail.com

Suvremeno društvo naglašava važnost tjelesnoga izgleda, a o stupnju njegovim zadovoljstvom govori konstrukt zadovoljstvo tijelom (Mendelson i sur., 2001). Iako se u literaturi najčešće navodi njegova povezanost s globalnim samopoštovanjem (Williams i Currie, 2000), na zadovoljstvo tijelom mogu djelovati i drugi faktori, poput sveprisutne i gotovo neizbježne izloženosti porukama medija o idealima tjelesnog izgleda. Zadovoljstvo tijelom dominantno se istražuje na populaciji žena zbog snažnijih pritisaka konformiranju socijalnim normama o izgledu, što može dovesti do negativnih posljedica poput iskrivljene slike o tijelu ili razvoja poremećaja hranjenja (Olenik-Shemesh i sur., 2018). S druge strane, uočen je nedostatak istraživanja na populaciji muškaraca, stoga je cilj provedenoga istraživanja bio ispitati odnose između zadovoljstva tijelom i utjecaja medija kod žena i muškaraca. U *online* istraživanju je sudjelovalo 608 studenata, 491 djevojka i 117 mladića čija se dob kretala od 18 do 29 godina. Sudionici su uz sociodemografski upitnik ispunili i Ljestvicu zadovoljstva tijelom za adolescente i odrasle (Mendelson i sur., 2001) te ljestvicu Utjecaj medija (McCabe i Ricciardelli, 2001). Analizom rodnih razlika utvrđeno je da djevojke postižu statistički značajno više rezultate na varijablama utjecaja medija na mršavljenje ($t = -6.75$; $p < .001$) i utjecaja medija na povećanje mišićne mase ($t = -2.02$; $p < .05$), dok mladići postižu više rezultate na dimenziji utjecaja medija na dobivanje na tjelesnoj težini ($t = 2.1$; $p < .05$). Kod mladića i kod djevojaka, zadovoljstvo tjelesnim izgledom je negativno povezano s utjecajem medija na mršavljenje i utjecajem medija na povećanje mišićne mase. Dodatno, na uzorku djevojaka utvrđena je i niska statistički značajna pozitivna povezanost zadovoljstva tjelesnim izgledom i utjecaja medija na dobivanje tjelesne težine. Temeljem varijabli utjecaja medija moguće je objasniti 16.2 % varijance zadovoljstva tjelesnim izgledom mladića i 24.4 % varijance zadovoljstva tjelesnim izgledom djevojaka. Prema dobivenim rezultatima, višu razinu zadovoljstva tjelesnim izgledom možemo očekivati kod mladića koji postižu niže rezultate na ljestvicama utjecaja medija na mršavljenje i utjecaja medija na povećanje mišićne mase. Na uzorku djevojaka, statistički značajni prediktori zadovoljstva tjelesnim izgledom su utjecaj medija na mršavljenje i utjecaj medija na dobivanje na tjelesnoj težini, pri čemu viša razina zadovoljstva tjelesnim izgledom karakterizira djevojke koje postižu niže rezultate na ljestvici utjecaja medija na mršavljenje i više rezultate na ljestvici utjecaja medija na dobivanje na tjelesnoj težini. Dobiveni rezultati upućuju na to da medijske poruke usmjerene na promjenu tjelesnoga izgleda mogu drugačije djelovati na mladiće i na djevojke o čemu je potrebno voditi računa prilikom kreiranja medijskih sadržaja na temu tjelesnog izgleda.

Ključne riječi: zadovoljstvo tijelom, utjecaji medija, rodne razlike

“JEDE LI I TEBE STRES?” – POVEZANOST OBRAZACA HRANJENJA I STRESA KOD STUDENATA

Vivien Gudlin*, Eva Čurin, Lorna Trdina

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ vgudlin@ffri.uniri.hr

Različiti faktori utječu na navike prehrane kod ljudi, pri čemu je percipirani stres jedan od njih. Dobiva se da su kod studenata, populacije koja doživljava visoke razine stresa, prehrambene navike često povezane s njihovim stresnim načinom života. Osim što se nezdravo hrane i preskaču obroke, njihovi su obrasci hranjenja nerijetko nezdravi. Obrasci su hranjenja set kognicija koje upravljaju hranidbenim ponašanjem pojedinca, a najčešća tri obrasca koja se spominju u istraživanjima jesu nekontrolirano jedenje, emocionalno jedenje i kognitivno suzdržavanje. O složenosti odnosa između percipiranoga stresa i hranjenja govori i to da se ljudi razlikuju s obzirom na korištene strategije suočavanja sa stresom, gdje se razlikuju suočavanje usmjereno na problem, suočavanje usmjereno na emocije i izbjegavanje. Dodatno, na odnos između stresa i hranjenja mogu utjecati i određeni socijalni faktori, poput kvalitete socijalne podrške. S obzirom na to, cilj je provedenoga istraživanja bio ispitati odnose obrazaca hranjenja, percipiranog stresa, načina suočavanja sa stresom i socijalne podrške kod studenata. U istraživanju je sudjelovalo 147 studentica i studenata raspona dobi 19-28 godina, a provodilo se *online*, putem Google obrasca. Primijenjeni su Trofaktorski upitnik obrazaca hranjenja, Upitnik percipiranoga stresa, Upitnik suočavanja sa stresnim situacijama i Ljestvica za procjenu socijalne podrške. S ciljem ispitivanja odnosa između konstrukata, izračunate su korelacije te su ispitani određeni medijacijski i moderatorski efekti. Dobiveno je da suočavanje usmjereno na emocije ima značajan medijacijski efekt u odnosu između percipiranoga stresa i nekontroliranoga jedenja te percipiranoga stresa i emocionalnoga jedenja. Suočavanje usmjereno na problem pokazalo se značajnim moderatorom u odnosu između percipiranoga stresa i kognitivnoga suzdržavanja od jedenja, a skupina studenata koja nije promijenila mjesto boravka zbog studija češće je imala nekontrolirani obrazac jedenja u odnosu na studente koji su promijenili mjesto boravka zbog studija. S obzirom na dobivene rezultate, nametnula se potreba da se studente educira o adaptivnim načinima suočavanja sa stresom, zdravim navikama hranjenja te o povezanosti percipiranoga stresa i navika hranjenja, kako ovaj odnos može imati značajne efekte na njihovu psihološku dobrobit i zdravstvene ishode. Upravo s tim ciljem, na temelju je rezultata ovoga istraživanja provedena javna akcija naziva “Jede li i tebe stres?”, gdje su studenti imali priliku provjeriti svoje obrasce hranjenja i načine suočavanja sa stresom, ali i naučiti kako ih poboljšati.

Ključne riječi: studenti, obrasci hranjenja, stres, socijalna podrška, javna akcija

**Simpozij: ERASMUS+ PROJEKT BE-WELL: POZITIVNA
PSIHOLOŠKA INTERVENCIJA ZA JAČANJE DOBROBITI I
MENTALNOG ZDRAVLJA SREDNJOŠKOLACA, NASTAVNIKA
I STRUČNIH SURADNIKA** 92

Voditeljica: **Silvija Ručević**

1. PREGLED I VODEĆA NAČELA ERASMUS+ BE-WELL PROJEKTA 93
Marko Divjak
2. POZITIVNE PSIHOLOŠKE INTERVENCIJE U ŠKOLI – SUSTAVNI
PREGLED 94
Silvija Ručević
3. POZITIVNE PSIHOLOŠKE INTERVENCIJE U ŠKOLI – PRIMJERI
DOBRE PRAKSE 95
Silvija Ručević
4. BE-WELL – NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA NASTAVNIKE/
STRUČNE SURADNIKE 96
Živa Veingerl Čič

ERASMUS+ PROJEKT BE-WELL: POZITIVNA PSIHOLOŠKA INTERVENCIJA ZA JAČANJE DOBROBITI I MENTALNOG ZDRAVLJA SREDNJOŠKOLACA, NASTAVNIKA I STRUČNIH SURADNIKA

Silvija Ručević

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ srucevic@ffos.hr

U proteklih desetak godina svjedočimo povećanju razine psihosocijalnog stresa među adolescentima što negativno utječe na njihovu dobrobit i mentalno zdravlje (Chawla i sur., 2021; Panchal i sur., 2021). Unatoč tome, u srednjoškolskim kurikulumima općenito nedostaju teme i pristupi usmjereni na razvoj vještina i kompetencija za učinkovito suočavanje sa psihosocijalnim problemima, kako kod učenika, tako i kod nastavnika i stručnih suradnika. Dosadašnja istraživanja pokazuju da su pozitivne psihološke intervencije (PPI) učinkovite u poboljšanju dobrobiti i mentalnog zdravlja adolescenata i odraslih (Kwok i sur., 2022).

S obzirom na navedeno, cilj BE-WELL projekta je:

- (1) educirati srednjoškolske nastavnike i stručne suradnike o primjeni PPI-a;
- (2) razviti mehanizme zaštite za učenike srednjih škola kroz PPI, s posebnim naglaskom na one koji odrastaju u nepovoljnim životnim okolnostima;
- (3) osnažiti srednjoškolske nastavnike i stručne suradnike unaprjeđenjem vlastite dobrobiti i mentalnog zdravlja kroz stjecanje znanja i vještina iz područja PPI.

Ključne riječi: pozitivna psihologija, dobrobit, adolescenti, nastavnici, stručni suradnici

PREGLED I VODEĆA NAČELA ERASMUS+ BE-WELL PROJEKTA

Marko Divjak

Doba Fakulteta, Maribor

✉ marko.divjak@do.ba.si

BE-WELL je akronim ERASMUS+ projekta pod nazivom Positive Psychology Interventions to Strengthen High School Students' Wellbeing and Mental Health (KA220-SCH-B95241AC). Obrazloženje za pokretanje projekta BE-WELL bilo je trostruko: (1) posljednjih godina, pandemija COVID-19 i njezina ograničenja značajno su povećali razinu psihosocijalnog distresa među adolescentima i pogoršali njihovu dobrobit i mentalno zdravlje (Chawla i sur., 2021; Panchal i sur., 2021); (2) u srednjoškolskim kurikulumima općenito nedostaju teme i pristupi za razvijanje vještina i kompetencija za učinkovito suočavanje s psihosocijalnim nevoljama i za život sretnog i zdravog života na razini učenika i nastavnika; te (3) pozitivne psihološke intervencije (PPI) znanstveno su dokazane kao učinkovite i uspješne u poboljšanju dobrobiti i mentalnog zdravlja (Kwok i sur., 2022). Zbog povišene razine psihosocijalnog distresa među srednjoškolcima i nedostatka alata i kompetencija kod nastavnika za suočavanje s distresom, cilj projekta BE-WELL je educirati srednjoškolske nastavnike i stručne suradnike za primjenu PPI-a u radu sa srednjoškolcima, posebice onih koji su u većem riziku poput mladih iz obitelji niskog socioekonomskog statusa ili u riziku od siromaštva. Projekt BE-WELL namijenjen je nastavnicima i stručnim suradnicima kao primarnoj ciljnoj skupini te mladima u dobi od 15 do 19 godina kao sekundarnoj ciljnoj skupini. Glavni rezultat projekta bit će osmišljavanje i provedba edukacije za nastavnike i stručne suradnike s minimalno 30 sudionika koji će biti osposobljeni za korištenje i primjenu PPI-a sa srednjoškolcima tijekom nastave. Očekujemo da će se dobrobit uključenih nastavnika i stručnih suradnika značajno povećati nakon provedbe edukacije. Također, očekujemo da će se dobrobit srednjoškolaca u eksperimentalnoj skupini značajno povećati nakon intervencije te da će istovremeno biti značajno veća nego u kontrolnoj skupini. Jedna od ključnih prednosti pristupa poboljšanju dobrobiti koji se temelji na upotrebi i primjeni PPI je činjenica da se radi o „praktičnom“ pristupu, koji svatko može naučiti i koristiti – bilo u individualnim ili grupnim postavkama. Pristup PPI ne zahtijeva psihološko iskustvo; imajući ovo na umu, rezultati projekta BE-WELL mogli bi se široko koristiti i diseminirati.

Ključne riječi: BE-WELL, pozitivna psihologija, intervencija, ERASMUS+

POZITIVNE PSIHOLOŠKE INTERVENCIJE U ŠKOLI – SUSTAVNI PREGLED

Silvija Ručević

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ srucevic@ffos.hr

Prethodni sustavni pregledi i meta-analize su, iako ograničenog broja, utvrdili pozitivan učinak školskih višekomponentnih pozitivnih psiholoških (PP) intervencija na mentalno zdravlje i dobrobit adolescenata. Pri tome su utvrđeni dugoročni, iako male veličine, učinci za subjektivnu i psihološku dobrobit te simptome depresije (Tejada-Gallardo i sur., 2020). Unatoč obećavajućim nalazima, kriteriji uključivanja intervencija u sustavne preglede i meta-analize su bili vrlo restriktivni, što ih čini podložnima pristranosti. Stoga je potreban sveobuhvatniji sustavni pregled s manje strogim kriterijima kako bi se identificirao veći broj potencijalno prihvatljivih studija za daljnju meta-analizu. Stoga je cilj ovog sustavnog pregleda bio trostruk: (a) identificirati višekomponentne pozitivne psihološke intervencije u školi koje promiču dobrobit adolescenata koristeći manje stroge kriterije, (b) sintetizirati postojeće intervencije i (c) sažeti kvalitetu studija koje su identificirane. Sustavni pregled planiran je i proveden u skladu sa smjernicama Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) za sustavne preglede i meta-analize (Moher i sur., 2009), kao i preporukama Cochrane Review skupine (Higgins i Green, 2011). Za procjenu kvalitete studije korištena je ljestvica od sedam čestica, temeljena na alatu Cochrane Collaboration za procjenu rizika od pristranosti (Higgins i sur., 2011). U analizu su uključene i studije koje su koristile kvalitativne ili mješovite metode, uključivale uzorke srednjih i kasnih adolescenata te studije objavljene na engleskom, španjolskom, slovenskom i hrvatskom jeziku. U usporedbi s prijašnjim sustavnim pregledima i meta-analizama, početna pretraga dala je veći broj članaka. Od tih članaka, njih 32 (nasuprot devet) uključeno je u konačnu analizu i sintezu. Više od polovice intervencija pokazalo je pozitivan ishod nakon provedbe. No, većina analiziranih studija bila je loše ili dobre kvalitete. Ovaj sustavni pregled pokazuje da postoji nekoliko visokokvalitetnih školskih višekomponentnih PP intervencija tijekom srednje i kasne adolescencije. Potrebna su dodatna istraživanja kako bi se dodatno potvrdila učinkovitost školskih višekomponentnih PP intervencija u promicanju dobrobiti adolescenata.

Ključne riječi: PRISMA, pozitivna psihologija, sustavni pregled, adolescenti

POZITIVNE PSIHOLOŠKE INTERVENCIJE U ŠKOLI – PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Silvija Ručević

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ srucevic@ffos.hr

Prethodni sustavni pregledi i meta-analize pokazali da su višekomponentne pozitivne psihološke (PP) intervencije koje se provode u školskom okruženju učinkovite u smanjenju problema povezanih s mentalnim zdravljem kod adolescenata. No, postavlja se pitanje što primjer dobre prakse čini dobrim. Kako bi se odgovorilo na ovo pitanje, korištenjem RE-AIM okvira (Belza i sur., 2006) identificirani su najbolji primjeri PP intervencija u školskom okruženju, odnosno ključni elementi koji se dalje mogu koristiti za razvoj PP intervencija koje će zaista biti i implementirane u školama. Na temelju unaprijed definiranih kriterija, 32 intervencije analizirane su pomoću okvira RE-AIM. Okvir RE-AIM sastoji se od niza pitanja na koje se odgovara s „da“ i „ne“, pri čemu veći broj odgovora „da“, odnosno veći rezultat ukazuje na bolje razvijenu i potencijalno učinkovitiju intervenciju. Na temelju rezultata procjene RE-AIM-a, deset intervencija je isključeno jer su postigle ocjenu ispod 40 %. Od preostala 22 članka, deset intervencija imalo je ocjenu 80 % i više, a 12 intervencija ocjenu između 60 % i 79 %. Korištenjem okvira RE-AIM, preliminarni nalazi sugeriraju da primjeri najbolje prakse uključuju upotrebu objavljenih protokola s jasno identificiranim primarnim ishodom(ima) i priručnika sa strukturiranim i sekvencijalnim lekcijama koje izvode dobro obučeni praktičari (npr. nastavnici), a ne nužno stručnjaci za mentalno zdravlje (npr. psiholozi), tijekom školskih sati. Osim toga, višekomponentni programi pokazali su veću učinkovitost, osobito u kombinaciji s komplementarnim intervencijama (npr. CBT, coaching) u odnosu na jednokomponentne intervencije. No, zbog velikog broja kombinacija komponenti uključenih u PP intervencije nije moguće donijeti zaključke koje su to ključne komponentne zaslužne za uspjeh intervencije.

Ključne riječi: pozitivna psihologija, RE-AIM, mladi, školsko okruženje

BE-WELL – NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA NASTAVNIKE/STRUČNE SURADNIKE

Živa Veingerl Čič

Doba Fakulteta, Maribor

✉ ziva.veingerl-cic@doba.si

BE-WELL intervencija osmišljena je kao sveobuhvatan program s ciljem poboljšanja psihološke dobrobiti i mentalnog zdravlja nastavnika/stručnih suradnika i srednjoškolaca. BE-WELL intervencija nastoji osnažiti nastavnike/stručne suradnike i učenike kroz razvoj pozitivnih psiholoških resursa te im pružiti alate za nošenje sa svakodnevnim stresom, emocijama i međuljudskim odnosima. Program je podijeljen u četiri ključna modula, od kojih se svaki sastoji od četiri susreta, pri čemu svaki susret traje 45 minuta. U nastavku ćemo predstaviti ukratko svaki od četiri modula.

Modul 1: Izgradnja pozitivnog načina razmišljanja. Ovaj modul usmjeren je na poticanje pozitivnog stava prema životu kroz razvoj snaga karaktera, zahvalnosti, optimizma i samopoštovanja. Sudionici uče prepoznati i koristiti svoje unutarnje resurse kako bi povećali osobno zadovoljstvo i otpornost na stres. Aktivnosti su prilagođene adolescentima kako bi potaknuli promjenu u načinu razmišljanja i razvijanje veće samosvijesti.

Modul 2: Emocionalna dobrobit i regulacija. Drugi modul fokusira se na vještine emocionalne regulacije. Sudionici uče tehnike usredotočene svjesnosti (*mindfulness*), upravljanje stresom i ljutnjom te učinkovite strategije suočavanja s emocijama. Cilj je pomoći učenicima prepoznati i kontrolirati svoje emocionalne reakcije, smanjujući time rizik od razvoja problema s mentalnim zdravljem.

Modul 3: Socijalne i interpersonalne vještine. Treći modul usmjeren je na razvoj socijalnih vještina, suosjećanja i rješavanja problema u međuljudskim odnosima. Učenici će učiti kako bolje komunicirati, rješavati sukobe i razvijati suosjećanje prema sebi i drugima, što pridonosi boljoj socijalnoj integraciji i osjećaju pripadnosti.

Modul 4: Osobni rast i orijentacija prema budućnosti. Zadnji modul usmjeren je na osobni razvoj i postavljanje ciljeva. Učenici će raditi na razvijanju otpornosti, upornosti i pronalaženju smisla u osobnim ciljevima, s naglaskom na dugoročni osobni rast i pozitivnu orijentaciju prema budućnosti.

Ovaj strukturirani program ima za cilj pružiti mladima alate za uspješno nošenje s izazovima adolescencije, istovremeno promovirajući dugoročno psihološko blagostanje. No, program ima i niz aktivnosti, podijeljene u iste module, namijenjene osnaživanju nastavnika i stručnih suradnika kao ključnih dionika obrazovnog procesa.

Ključne riječi: BE-WELL, moduli, nastavni plan i program, pozitivna psihologija

**XXXI. VOJNOPSIHOLOGIJSKI SIMPOZIJ
„PROFESOR ŽELIMIR PAVLINA“**

99

Voditeljica: Ida Šintić Verem

1.	POVEZANOST STAVOVA I ZNANJA O PSIHIČKOM ZDRAVLJU SA
PSIHIČKOM DOBROBITI PRIPADNIKA OS RH
<i>Dijana Sedinić, Tea Tadić, Ivana Ereiz</i>	100
2.	ISPITIVANJE RAZINE STRESA I PROMJENA U RAZINI STRESA KOD
PRIPADNIKA OS RH
<i>Ivana Selak, Adrijana Mijoković</i>	101
3.	UČESTALOST KORIŠTENJA RAZLIČITIH STRATEGIJA SUOČAVANJA
SA STRESOM I NJIHOVA POVEZANOST S CRTAMA OSOBNOSTI I
SAMOPOŠTOVANJEM
<i>Marina Bajs Pribisalić</i>	102
4.	PRIKAZ PROVEDBE PSIHOLOŠKIH KRIZNIH INTERVENCIJA NAKON
KRIZNOG DOGAĐAJA NA RADNOM MJESTU
<i>Marija Bajić, Lolita Cikojević, Teo Rako, Ana Tadić</i>	103
5.	STVARANJE SIGURNIJEG SUSTAVA: IMPLEMENTACIJA MODELA
ANALIZE I KLASIFIKACIJE LJUDSKOG ČIMBENIKA (HFACS) KROZ
PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA ČASNIKA ZA SIGURNOST LETENJA
U HRZ-u
<i>Višnja Livajić Pezer</i>	104
6.	PSIHOLOGIJSKA SELEKCIJA VOJNIH PILOTA
<i>Milana Kljajić, Asja Madunić</i>	105
7.	NEKI ČIMBENICI USPJEŠNOSTI KANDIDATA ZA VOJNE PILOTE
NA SELEKCIJSKOM LETENJU – ULOGA PRILAGODBE I SOCIJALNE
POTPORE
<i>Stela Ferić-Živaljić, Elizabeta Stipčević</i>	106
8.	RADNE VRIJEDNOSTI I MOTIVACIJA ZA DJELATNU VOJNU SLUŽBU
<i>Irena Horvat</i>	107
9.	RAZLIKE U MOTIVACIJI ZA RUKOVOĐENJEM OVISNO O
VOJNOSTUDIJSKOM SMJERU
<i>Loreta Drenški, Dora Hunjadi</i>	108
10.	ISPITIVANJE POVEZANOSTI NEKIH CRTA OSOBNOSTI S
PROCJENAMA USPJEŠNOG VOĐENJA
<i>Vlatka Hoffmann</i>	109
11.	ISTRAŽIVANJE STABILNOSTI KARAKTERISTIKA OSOBNOSTI
PROCIJENJENIH UPITNIKOM SAMOPROCJENE OSOBNOSTI U
DVIJE VREMENSKE TOČKE
<i>Sebastijan Kuprešak</i>	110
12.	PETA OBLJETNICA „OBUKE ZA RAZVOJ VOĐA“ I ULOGA VOJNIH
PSIHOLOGA
<i>Marina Bajs Pribisalić, Suzana Filjak, Irena Horvat, Irma Gračić</i>	111

13.	PRAĆENJE I OCJENJIVANJE RADNE USPJEŠNOSTI DJELATNIH VOJNIH OSOBA
<i>Marina Kovačić, Anamarija Malada, Irma Gračić</i>	112
14.	SPREMNOST ISPITANIKA NA SUDJELOVANJE U NEANONIMNOM VREDNOVANJU VOJNE IZOBRAZBE
<i>Suzana Filjak, Jakov Karin</i>	113
15.	PRIMJENA PRILAGOĐENOG "GROSSMANOVOG MODELA" U OBJAŠNJAVANJU PONAŠANJA PROVODITELJA ETNIČKOG ČIŠĆENJA
<i>Tomislav Filjak</i>	114
16.	„PREVENCIJA NASILJA U OBITELJI ZA PRIPADNIKE ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE“ – VODIČ ZA PRIPADNIKE I VODIČ ZA ZAPOVJEDNIKE
<i>Marcela Kovačić Tomac</i>	115
17.	PRIKAZ ODRŽAVANJA KOLEGIJA IZ PODRUČJA VOJNE PSIHOLOGIJE NA STUDIJIMA PSIHOLOGIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ
<i>Ida Šintić Verem</i>	116

XXXI. VOJNOPSIHOLOGIJSKI SIMPOZIJ „PROFESOR ŽELIMIR PAVLINA“**Ida Šintić Verem**

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ sintic.ida@gmail.com

Tradicionalno se svake godine u okviru godišnje konferencije hrvatskih psihologa održava i Vojnopsihologijski simpozij u kojemu hrvatski vojni psiholozi prezentiraju svoje znanstveno-stručne radove tematski vezane uz njihovo područje rada. Obzirom na temu ovogodišnje konferencije koja se odnosi na mentalno (psihičko) zdravlje, Simpozij ćemo započeti izlaganjima iz područja psihološke prevencije i potpore. U prvom dijelu ovoga Simpozija izlaganja ćemo započeti prikazom ispitivanja povezanosti stavova i znanja o psihičkom zdravlju sa psihičkom dobrobiti pripadnika OS RH. U drugom će izlaganju biti prikazani trendovi u razini stresa u posljednje četiri godine, ispitani na prigodnom uzorku polaznika antistresnih radionica. Nadalje će biti prikazani rezultati učestalosti korištenja različitih strategija suočavanja sa stresom i njihova povezanost s crtama osobnosti i samopoštovanjem. Nakon toga slijedi prikaz postupaka u provedbi psihološke krizne intervencije nakon jednog kriznog događaja na radnom mjestu. U ovom dijelu Simpozija bit će prikazana još tri rada koja se odnose na zrakoplovnu psihologiju: prikaz teorijskog modela *The Human Factors Analysis and Classification System* kojemu je cilj prevencija zrakoplovnih nezgoda i nesreća, izlaganje vezano za psihološku selekciju kandidata za vojne pilote te nekih čimbenika uspješnosti kandidata za vojne pilote na selekcijskom letenju. U drugom dijelu Simpozija izlaganja ćemo započeti prikazom rezultata ispitivanja radnih vrijednosti i motivacije za službu. Nastavno će biti prikazani rezultati ispitivanja motivacije za vođenjem kod studenata dva različita vojna studijska programa. Slijedi prikaz rezultata ispitivanja povezanosti nekih crta osobnosti s procjenama uspješnog vođenja te rezultati longitudinalnog istraživanja stabilnosti crta osobnosti procijenjenih upitnikom samoprocjene. Povodom pete obljetnice provedbe „Obuke za razvoj vođa“ prikazat će se uloga vojnih psihologa u navedenoj obuci. Ovaj dio Simpozija završit ćemo izlaganjem na temu praćenja i ocjenjivanja radne uspješnosti djelatnika. Obzirom na veći broj izlaganja, nastavit ćemo s priopćenjima u trećem dijelu u kojemu će biti prikazano ispitivanje spremnosti ispitanika na sudjelovanje u neanonimnom vrednovanju vojne izobrazbe. Nadalje će biti prikazana primjena prilagođenog „Grossmanovog modela“ u objašnjavanju ponašanja provoditelja etničkog čišćenja. Predstaviti će se nova brošura „Prevencija nasilja u obitelji za pripadnike OS RH“ – vodič za pripadnike i vodič za zapovjednike. Na kraju će biti prikazan pregled održavanja kolegija iz područja vojne psihologije na studijima psihologije u Republici Hrvatskoj od Domovinskog rata do danas. Nakon Simpozija održat će se sastanak Sekcije za vojnu psihologiju te radionica na temu „Izazovi mentalnog zdravlja vojnih psihologa“. Teme radova prate određena područja rada vojnih psihologa koja su međusobno povezana u funkciji što boljeg psihičkog funkcioniranja svakog pripadnika u obrambenom sustavu.

Ključne riječi: vojna psihologija, psihološka prevencija i potpora, mentalno (psihičko) zdravlje, psihologijska selekcija, upravljanje

POVEZANOST STAVOVA I ZNANJA O PSIHIČKOM ZDRAVLJU SA PSIHIČKOM DOBROBITI PRIPADNIKA OS RH

Dijana Sedinić, Tea Tadić, Ivana Ereiz

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ dijana.sedinic@gmail.com; tea2610@gmail.com; iereiz6@gmail.com

Psihičko zdravlje sastavni je dio cjelokupnog zdravlja te je od ključne važnosti za funkcioniranje pojedinaca. Osobe koje brinu o svom psihičkom zdravlju, mogu se nositi sa svakodnevnim stresovima te uspijevaju produktivno funkcionirati i doprinosti društvu i zajednici. Pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske (OS RH) izloženi su različitim stresnim situacijama što može utjecati na psihičko zdravlje. Novi sigurnosni izazovi, globalna događanja i promjene utječu na psihičko zdravlje. Psihičko zdravlje pripadnika OS RH u znatnoj mjeri utječe na djelotvornost pojedinca, njegovog tima i postrojbe. Za visok stupanj vojnostručne osposobljenosti i uvježbanosti, potrebnu tjelesnu kondiciju i visoku razinu motiviranosti potrebna je stalna briga o psihičkom zdravlju pripadnika, koje nije trajno i statično već je podložno promjenama. Znanje o psihičkom zdravlju i pozitivan stav prema traženju potrebne pomoći stručnjaka za psihičko zdravlje jedne su od najvažnijih stavki za jačanje psihološkog zdravlja pojedinca. Kao najveće prepreke za traženje pomoći možemo izdvojiti neznanje i stigmatizaciju koje smanjuju mogućnost da će osoba potražiti stručnu pomoć, uvjerenje kako njihovi problemi nisu dovoljno ozbiljni, sumnja u učinkovitost stručne pomoći te neinformiranost o tome kako se obratiti za pomoć. Shodno tome, cilj ovog istraživanja je razumjeti stavove pripadnika OS RH prema psihičkom zdravlju, njihovo znanje o psihičkom zdravlju i provjeriti povezanost između tih stavova i sociodemografskih karakteristika s njihovim psihičkim zdravljem i dobrobiti. Ključno istraživačko pitanje glasi: "Kako pripadnici percipiraju važnost psihičkog zdravlja u vojnom okruženju te koje su njihove predrasude prema traženju pomoći za psihičke probleme?" S obzirom na važnost dobrog psihičkog zdravlja pripadnika OS RH, nužno je razumjeti ovaj odnos kako bi se kontinuirano razvijale strategije koje će unaprijediti njihovo razumijevanje i znanje o psihičkom zdravlju. Za prikupljanje podataka izradili smo upitnik koji je sadržavao niz pitanja koja se odnose na različite aspekte o psihičkom zdravlju, kvaliteti i dostupnosti usluga za očuvanje psihičkog zdravlja. Uzorak za istraživanje sastojao se od pripadnika OS RH (N = 180) iz različitih područja unutar vojnog sustava. Rezultati ispitivanja ukazuju na povezanost između znanja o psihičkom zdravlju i traženja stručne pomoći. Nadalje, mlađi pripadnici i žene iskazuju veću sklonost korištenju pozitivnih strategija suočavanja. Također, pripadnici koji percipiraju bolju dostupnost i kvalitetu usluga stručnjaka za psihičko zdravlje češće traže stručnu psihološku pomoć.

Ključne riječi: psihičko zdravlje, stavovi, psihološka pismenost, OS RH

ISPITIVANJE RAZINE STRESA I PROMJENA U RAZINI STRESA KOD PRIPADNIKA OS RH

Ivana Selak, Adrijana Mijoković

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ selak.ivana85@gmail.com; adrijana18@gmail.com

Stres na radnom mjestu drugi je najčešći prijavljeni zdravstveni problem povezan s radom u Europi. Možemo ga definirati kao osobnu procjenu o nemogućnostima nošenja sa zahtjevima na radnom mjestu koje dovode do emocionalnih, kognitivnih, tjelesnih i ponašajnih reakcija. Vojno zanimanje smatramo jednim od stresnijih zanimanja te je sposobnost pojedinca da regulira svoju razinu stresa vrlo važna. Zbog navedenog unazad dužeg perioda u Oružanim snagama RH provodi se antistresna radionica kojom se podučava polaznike o stresu i njegovom utjecaju, provjerava se percipirana razina stresa polaznika te ih se upoznaje s raznim tehnikama regulacije stresa. Zanimalo nas je dolazi li do promjena u percipiranoj razini stresa pripadnika OS RH tokom godina te kako zaštitni faktori djeluju na stres. U istraživanju su sudjelovali pripadnici jedne postrojbe OS RH (N = 357) koji su sudjelovali na antistres radionicama tokom posljednje četiri godine. Sudionici su ispunjavali ulazni upitnik, upitnik stresa, te izlazni upitnik. U ovom radu smo iz ulaznog upitnika koristili podatke o spolu i percipiranoj socijalnoj podršci okoline kao zaštitni faktor od stresa, dok smo iz izlaznog upitnika koristili podatke percipirane osobne potrebe za programom jačanja psihičke otpornosti. Primijenili smo interni upitnik koji mjeri razinu stresa u tri područja kao i ukupnu razinu stresa. Rezultati istraživanja pokazuju statistički značajan, ali blagi porast ukupne razine stresa u ispitivanom razdoblju. U skladu s podacima u općoj populaciji, procjena razina stresa viša je kod ženskih sudionika i osoba s manjom socijalnom podrškom. Detaljniji nalazi će biti prikazani u priopćenju.

Ključne riječi: stres, zaštitni faktori, psihička otpornost

UČESTALOST KORIŠTENJA RAZLIČITIH STRATEGIJA SUOČAVANJA SA STRESOM I NJIHOVA POVEZANOST S CRTAMA OSOBNOSTI I SAMOPOŠTOVANJEM

Marina Bajs Pribisalić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ marina.bajs@gmail.com

Različite strategije suočavanja sa stresom, odnosno način na koji reagiramo na stresore iz okoline utječe na naše cjelokupno funkcioniranje. Odabir učinkovitih strategija suočavanja može značajno umanjiti negativne učinke stresa te sačuvati tjelesno i psihičko zdravlje. Istraživanja pokazuju da crte osobnosti utječu na strategije suočavanja sa stresom koje pojedinac koristi. Cilj je ovog istraživanja ispitati učestalost korištenja različitih strategija suočavanja sa stresom kod djelatnih vojnih osoba te njihovu povezanost s crtama osobnosti i samopoštovanjem. U istraživanju je sudjelovalo 100 djelatnih vojnih osoba iz različitih postrojbi. Primijenjeni su sljedeći psihologijski mjerni instrumenti: Upitnik 16 faktora ličnosti (16PF), Upitnik o načinima suočavanja sa stresom (WOC) i Rosenbergov upitnik samopoštovanja. Rezultati su pokazali da su najčešće korištene strategije suočavanja sa stresom plansko rješavanje problema, pozitivna ponovna procjena i samokontrola. Kao najrjeđe korištene strategije pokazale su se prihvaćanje odgovornosti te bijeg-izbjegavanje. Vežano uz povezanost strategija suočavanja sa stresom i crtama osobnosti, pokazalo se da ispitanici koji postižu visoke rezultate na ljestvici ekstraverzije češće biraju plansko rješavanje problema, a rijetko bijeg-izbjegavanje kao strategiju suočavanja sa stresom. Nadalje, ispitanici koji postižu visoke rezultate na ljestvici anksioznosti najčešće kao strategiju suočavanja sa stresom biraju bijeg-izbjegavanje, dok ispitanici koji postižu visoke rezultate na ljestvici samokontrole rijetko biraju tu strategiju suočavanja sa stresom. Ispitanici koji postižu visoke rezultate na upitniku samopoštovanja češće biraju plansko rješavanje problema kao strategiju suočavanja sa stresom.

Ključne riječi: strategije suočavanja sa stresom, crte osobnosti, samopoštovanje

PRIKAZ PROVEDBE PSIHOLOŠKIH KRIZNIH INTERVENCIJA NAKON KRIZNOG DOGAĐAJA NA RADNOM MJESTU

Marija Bajić, Lolita Cikojević, Teo Rako, Ana Tadić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ *mare.bajic@gmail.com ; pikulica18@gmail.com ; teo.rako@gmail.com*

Krizni događaj je svaki događaj koji nastupi iznenada i izrazito je uznemirujući i stresan za većinu ljudi. Nakon kriznog događaja ljudi obično imaju osjećaj gubitka kontrole, a ukoliko se dogodi na radnom mjestu prilikom izvršavanja redovitih zadaća zaposlenicima je potrebno pružiti psihološku potporu kako bi se što prije oporavili nakon tragičnog događaja i vratili redovitim radnim zadaćama. S obzirom da u postrojbama Hrvatske vojske rade psiholozi koji su osposobljeni za provedbu psiholoških kriznih intervencija, nakon tragičnog događaja u jednoj postrojbi je pokrenuta standardna procedura i angažiran je tim za krizne intervencije koji je upućen na teren. U ovom radu ćemo prikazati sve postupke koje smo proveli u jednoj postrojbi nakon nesreće u kojoj je smrtno stradao djelatnik prilikom izvođenja redovite zadaće. Prikazat ćemo sve olakotne i otegotne okolnosti s kojima smo se susreli pri provođenju psiholoških kriznih intervencija s posebnim naglaskom na formalni proces pružanja podrške – procjena stanja, planiranje i provedba psihološke krizne intervencije te praćenja stanja pojedinca i skupine po završetku psihološke krizne intervencije u užem smislu. Cilj ovog rada je analizirati provedbu psiholoških kriznih intervencija nakon tragičnog događaja, utvrditi sve dobre i loše strane što bi u budućnosti dovelo do još bolje i učinkovitije provedbe psiholoških kriznih intervencija.

Ključne riječi: psihološke krizne intervencije, kriza, oporavak

STVARANJE SIGURNIJEG SUSTAVA: IMPLEMENTACIJA MODELA ANALIZE I KLASIFIKACIJE LJUDSKOG ČIMBENIKA (HFACS) KROZ PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA ČASNIKA ZA SIGURNOST LETENJA U HRZ-u

Višnja Livajić Pezer

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ visnja.livajic-pezer@morh.hr

S obzirom da istrage zrakoplovnih nesreća pokazuju da se ljudskoj grešci može pripisati 80 do 90 % svih civilnih i vojnih zrakoplovnih nesreća, ovim se radom želi ukazati na važnost analize i klasifikacije ljudskog čimbenika u procesu istraživanja događaja koji su se mogli razviti u eventualne zrakoplovne nesreće. Cilj istraživanja i analize događaja povezanih s ugrožavanjem sigurnosti letenja je prepoznati greške i uvjete u svrhu razumijevanja zašto se događaj dogodio i kako se može spriječiti da se ponovo dogodi. Uočavajući teškoće u točnom i pouzdanom kategoriziranju ljudskog čimbenika Wiegman i Shappell (2000) su razvili teorijski model HFACS (*The Human Factors Analysis and Classification System*) koji se temelji na Reasonovom (1990) organizacijskom modelu ljudske greške. Ovaj model analize i klasifikacije ljudskog čimbenika koristi se u HRZ-u već nekoliko godina za sustavnu analizu događaja povezanih s ugrožavanjem sigurnosti letenja. Model analize i klasifikacije ljudskog čimbenika započinje identificiranjem neposrednog uzročnika događaja i širi se na razmatranje dodatnih okolinskih i organizacijskih čimbenika koji su potpomogli, dopustili i/ili propustili spriječiti negativan rezultat odnosno posljedicu. Korektivne radnje koje proizlaze iz njihove primjene usmjerene su na 'sustav' umjesto na 'osobu'. Preporuke su zamišljene tako da ukažu na barijere i/ili upravljanje koje je propustilo djelovati, kao i na područja organizacijskih slabosti koje su doprinijele ugrožavajućoj situaciji, umjesto usmjeravanja na ponašanje određenog pojedinca uključenog u događaj. Sustavna primjena modela analize i klasifikacije ljudskog čimbenika omogućila je HRZ-u razvijanje programa za prevenciju ljudskih grešaka i/ili posljedica tih grešaka. Uvođenje poboljšanja temeljem znanstveno utemeljenih dokaza generirale su značajnu redukciju rizika kroz sustav proaktivnog uklanjanja opasnosti i uvjeta koji su omogućili nastajanje grešaka 'na terenu'. Na taj način proaktivne metode, u našem slučaju HFACS, omogućuju pozitivan pomak od 'kulture okrivljavanja' prema pristupu 'kulture pravičnosti' kod istraga sigurnosti. Cilj ovog izlaganja je prikazati razvoj i teoretsku podlogu HFACS modela kojem je cilj prevencija zrakoplovnih nezgoda i nesreća. Ova istraživačka tehnika koja se temelji na objektivnim i valjanim podacima (razvijena i dokazana u američkom zrakoplovstvu) implementirana je u HRZ u Programu osposobljavanja časnika za sigurnost letenja kroz praćenje i analiziranje događaja povezanih s ugrožavanjem sigurnosti letenja u svakodnevnim letačkim aktivnostima.

Ključne riječi: HFACS, sigurnost letenja, ljudski čimbenik, prevencija

PSIHOLOGIJSKA SELEKCIJA VOJNIH PILOTA

Milana Kljajić, Asja Madunić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ *milana.d@vip.hr; asja.madunic@gmail.com*

Psihologijska selekcija vojnih pilota sveobuhvatan je, složen i zahtjevan postupak testiranja različitih vrsta sposobnosti kod kandidata za vojne pilote s ciljem što boljeg selekcioniranja kandidata. Dobrom selekcijom povećavamo razinu učinkovitosti provedbe zadaće te umanjujemo mogućnost negativnih posljedica. Psihologijska selekcija vojnih pilota provodi se već više od sto godina. Napredak u selekciji pilota od 1910. godine do danas kombinacija je novih teorija, selekcijskih instrumenata, statističkih metoda i tehnologije. Osobine koje se procjenjuju određene su analizom radnog mjesta i zahtjevima zakonske regulative. 1992. godine osnovan je Zavod za zrakoplovnu medicinu, u kojem se i danas provode psihologijski pregledi svog zrakoplovnog osoblja Oružanih snaga Republike Hrvatske. Psihologijska selekcija vojnih pilota obuhvaća standardizirane testove kognitivnih i psihomotoričkih sposobnosti, testove pozornosti, upitnike osobnosti, upitnike biografskih podataka i intervju. Logičko rezoniranje, mentalna aritmetika, funkcije memorije (učenje i pamćenje vizualno i/ili verbalno kodiranih informacija), funkcije pažnje (detekcija signala, dugotrajna selektivna pažnja, distribucija pažnje), brzina i točnost opažanja, spacijalne sposobnosti (orijentacija i vizualizacija), psihomotoričke funkcije (brzina reagiranja, senzomotorne koordinacije) i sposobnosti simultanog djelovanja vojnih pilota moraju biti na razini gornjeg prosjeka ili više. Piloti moraju biti emocionalno stabilne i zrele osobe, bez odstupanja u odnosu na sebe i okolinu te s izgrađenim voljno-motivacijskim osobinama. Budući da su zahtjevi vojno pilotske struke visoko specifični te da vojno letenje predstavlja jednu od najopasnijih i najskupljih ljudskih djelatnosti, neophodno je provoditi psihologijsku selekciju kako bi odabrali najbolje kandidate za vojne pilote. Prema dosadašnjim empirijskim spoznajama pilotska uspješnost se najbolje prognozira testovima kognitivnih i psihomotoričkih sposobnosti. U novije vrijeme sve je češće korištenje simulatora letenja u selekciji i klasifikaciji vojnih pilota.

Ključne riječi: vojni pilot, psihologijska selekcija, kognitivne sposobnosti, psihomotoričke sposobnosti, crte osobnosti

NEKI ČIMBENICI USPJEŠNOSTI KANDIDATA ZA VOJNE PILOTE NA SELEKCIJSKOM LETENJU – ULOGA PRILAGODBE I SOCIJALNE POTPORE

Stela Ferić-Živaljić, , Elizabeta Stipčević

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ zstela@yahoo.com; elizabeta_stipcevic@yahoo.com

Ovladati vještinama letenja izuzetno je zahtjevno i stresno. Upravljanje letjelicom podrazumijeva fizičke, mentalne i emocionalne izazove na koje većina populacije ne može uspješno odgovoriti. Stoga je selekcijski postupak za vojne pilote složen, sveobuhvatan i vrlo zahtjevan. U Hrvatskom ratnom zrakoplovstvu, kao i u većini zračnih snaga drugih zemalja, nakon administrativne, psihologijske i medicinske selekcije, kandidati pristupaju selekcijskom letenju – početnom letačkom osposobljavanju tijekom kojeg stječu prva iskustva ne samo u pilotskoj kabini, već i u vojnom okruženju. Poznato je da je letenje rizična ljudska djelatnost, a rizicima tijekom letačke izobrazbe uvelike doprinosi neiskustvo kandidata. Stoga je selekcijsko letenje jedan od najzahtjevnijih postupaka u razvoju letača kako za provoditelje, tako i za kandidate koji mu pristupaju. U takvim okolnostima od velikog su interesa svi čimbenici koji, osim kandidatovih sposobnosti, mogu utjecati na njihovu uspješnost. Neki istaknutiji su: socijalna podrška obitelji, podrška ostalih polaznika u skupini i osoblja uključenog u provedbu selekcijskog letenja, tijekom prilagodbe kandidata na letjelicu i letenje te na život i rad u vojnoj sredini. S obzirom na mali broj kandidata koji udovoljavaju kriterijima za pristupanje selekcijskom letenju, kao i prirodu navedenih čimbenika, njihovo istraživanje predstavlja metodologijski izazov. U ovom radu provedena je tematska analiza odgovora na polustrukturiranom situacijskom intervjuu sa 140 kandidata za vojne pilote. Rezultati ukazuju na veliki značaj roditeljske potpore za prijavljivanje kandidata na natječaj za vojne pilote, uz izražen motivirajući utjecaj članova obitelji koji su pripadnici OS RH i/ili hrvatski branitelji iz Domovinskog rata. Važan čimbenik za uspješnu prilagodbu kandidata je kvaliteta odnosa s nastavnikom letenja. Osim nastavnikovih stručnih znanja, kandidati osobito cijene vještinu pojašnjavanja, profesionalnu posvećenost i pružanje pomoći tijekom svladavanja temeljnih letačkih vještina. Kandidati za vojne pilote selekcijsko letenje doživljavaju visoko zahtjevnim, a izostanak osobnih kompetencija za učenje, osjetljivost na vlastite greške, strah od mogućeg neuspjeha te tjelesne reakcije povezane s letenjem najčešće su percipirani izvori teškoća.

Ključne riječi: kandidati za vojne pilote, selekcijsko letenje, prilagodba, socijalna podrška, tematska analiza

RADNE VRIJEDNOSTI I MOTIVACIJA ZA DJELATNU VOJNU SLUŽBU

Irena Horvat

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ irena.lovric@gmail.com

Osim što osigurava egzistenciju samog pojedinca i onih koji o njemu ovise, rad omogućava socijalnu interakciju pojedinca sa suradnicima na poslu te predstavlja izvor društvenog statusa i prestiža. Rad također ima intrinzični značaj za pojedinca kao izvor identiteta, samopoštovanja i samoaktualizacije. Vrijednosti se smatraju jednom od ključnih odrednica ljudskog ponašanja te su često istraživane u svrhu razumijevanja općeg funkcioniranja ljudi, a sve se češće istražuju u svrhu razumijevanja ljudskog funkcioniranja u radnoj okolini. Radne vrijednosti mogu se shvatiti kao skup vjerovanja, mišljenja i stavova koji služi kao referentni okvir za evaluaciju ljudi, ponašanja i iskustva u radnoj okolini, a moguće ih je proučavati na razini pojedinca, tima, grupe i organizacije (Šverko i sur., 1995). Različita istraživanja pokazuju kako se putem radnih vrijednosti mogu predviđati različiti aspekti radnog ponašanja. Istraživanje Cohena i Lyua (2011) pokazuje kako su osobne radne vrijednosti značajno povezane s organizacijskim učenjem, odanosti organizaciji i odgovornim organizacijskim ponašanjem. Danuta i Vytautas (2010) vrijednosti smatraju značajnim prediktorima organizacijske odanosti i zadovoljstva poslom. Dylag i suradnici (2013) visoko vrednovanje radnih vrijednosti usmjerenih na ljude povezuju s nižom razinom simptoma stresa te s manje slučajeva izgaranja na poslu. Cilj provedenog istraživanja je ispitati radne vrijednosti i motivaciju za djelatnu vojnu službu. Ispitivanje je provedeno na 90 vojnika na specijalističkoj vojnoj obuci (od toga 10 vojnkinja). Primijenjen je modificirani Upitnik radnih vrijednosti koji sadrži 22 radne vrijednosti sa pripadajućim opisom i ljestvicom procjene. Također, ispitanici su navodili razloge za pristupanje profesionalnom sastavu. Rezultati su pokazali da su najvišim ocijenjeni rad s drugim ljudima, fizička aktivnost, korištenje sposobnosti, postignuće i međuljudski odnosi. Kada se pripadnike tražilo da rangiraju radne vrijednosti prema važnosti, pokazalo se da je najviša radna vrijednost doprinos društvu (17.8 % pripadnika ju je rangiralo na 1. mjesto), zatim napredovanje, međuljudski odnosi, fizička aktivnost i ekonomska sigurnost. Motiviranost za djelatnu vojnu službu je izrazito visoka (9.46), a kvalitativnom analizom je ustanovljeno da su motivi koje pripadnici navode u skladu s njihovim radnim vrijednostima te obuhvaćaju intrinzične i ekstrinzične faktore koji djeluju na njihovu motivaciju (domoljublje, napredovanje, povećanje psihofizičke spremnosti, pripadnost, timski rad, izazovi, stjecanje novih znanja i vještina, mogućnost odlaska u misije, siguran posao, plaća, ugled u društvu i sl.).

Ključne riječi: rad, radne vrijednosti, motivacija

RAZLIKE U MOTIVACIJI ZA RUKOVOĐENJEM OVISNO O VOJNOSTUDIJSKOM SMJERU

Loreta Drenški, , Dora Hunjadi

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ loreta.drenski@gmail.com; dora.beno94@gmail.com

Motivacija za rukovođenjem se povezuje s dijelom motivacije za moći koji se odnosi na neposredno utjecanje na društvene procese. Prisutnost navedenog je ključno za dobrog i uspješnog rukovoditelja, menadžera, vođu ili zapovjednika, drugim riječima, za osobu koja mora upravljati ljudima u bilo kakvoj vrsti organizacije. Niz istraživanja pokazuje kako su osobe na takvim vodećim pozicijama ključ uspjeha organizacije i dobrobiti njihovih zaposlenika. Oružane snage RH imaju tri temeljne misije, a to su: obrana Republike Hrvatske i saveznika, doprinos međunarodnoj sigurnosti i potpora civilnim institucijama. S obzirom na veliku važnost i značaj OS RH bitno je da zapovjedni kadar bude kvalitetan i visoko motiviran za rukovođenje. U ovom radu zanimalo nas je postoji li razlika u motivaciji za rukovođenje kod studenata na Vojnom studiju Sveučilišta u Zagrebu s obzirom na smjer vojno-studijskog programa te koliko im je visoka. U istraživanju su sudjelovali studenti Vojnog studija Sveučilišta u Zagrebu (smjer Vojno vođenje i upravljanje te Vojno inženjerstvo) (N = 60) koji su ispunjavali Bohumski inventar za opis ličnosti u radnom okruženju. Studij Vojno vođenje i upravljanje (dalje u tekstu VVIU) primarno je usmjeren na društveno područje, dok je studij Vojno inženjerstvo (dalje u tekstu VI) usmjeren na tehničko. Na oba studijska programa, uz tipične akademske sadržaje, uključeni su i cjeloviti vojno obučni i vojno stručni sadržaji za postizanje traženih kompetencija za prvu časničku dužnost. Pretpostavka je kako će veću motivaciju za rukovođenje imati kadeti VVIU od kadeta VI s obzirom na odabir smjera koji je više društvenog usmjerenja, a i sam naziv veže se uz rukovođenje. Rezultati pokazuju razliku ovisno o smjeru studija na način da sudionici koji su studenti smjera VVIU pokazuju više rezultate na dimenziji motivacije za rukovođenjem u odnosu na sudionike koji su studenti smjera VI. Detaljniji rezultati će biti prikazani u radu.

Ključne riječi: motivacija za rukovođenjem, vođenje, osobnost

ISPITIVANJE POVEZANOSTI NEKIH CRTA OSOBNOSTI S PROCJENAMA USPJEŠNOG VOĐENJA

Vlatka Hoffmann

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ vlatka.n@gmail.com

Jedan od uvjeta uspješnog funkcioniranja organizacije je kvalitetno vođenje. Unutar vojnog okruženja i vojnog djelovanja uloga zapovjednika je ključna jer su u pitanju osim izvršenja zadaće i životi pripadnika postrojbe. Zbog toga se dugi niz godina proučava vođenje i pokušava odrediti osobine koje su potrebne za dobro vođenje. Pored selekcije koja se provodi kod prijma za djelatnu vojnu službu, djelatnici koji su unutar sustava znaju prolaziti različita selekcijska ispitivanja. Često se susrećemo s pitanjem je li moguće psihološkim ispitivanjem utvrditi hoće li netko biti dobar zapovjednik. Zbog toga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi je li moguće upitnikom Big Five Questionnaire (dalje: BFQ) diferencirati osobe koje rade kao djelatne vojne osobe po kvaliteti vođenja. U ispitivanju je sudjelovalo 146 ispitanika iz 7 različitih ustrojbenih cjelina te je korišten upitnik BFQ i sociometrijski upitnik pripremljen za ovu prigodu. Sociometrijski upitnik je sastavljen od pet pitanja u kojima su za svako djelatnici birali po 3 osobe koje su smatrali najboljima za različite borbene ili radne situacije u kojima se vidi kvaliteta vođenja. Nakon provedene sociometrije, djelatnici su podijeljeni u tri grupe s obzirom na stupanj biranja (nizak, srednji i visok broj odabira). Analizom varijance utvrđivana je značajnost razlike između navedene tri kategorije i rezultata ostvarenih na upitniku BFQ. Statistički značajna razlika pronađena je samo u rezultatima podljestvice Dominacije za jednu komponentu uspješnog vođenja te u ljestvici L (laganja) za dva pitanja sociometrijskog upitnika. Statistički značajna povezanost je pronađena između rezultata ljestvice Dominacije, Kontrole impulsa, Laganja i Savjesnosti sa rezultatima iz jednog pitanja sociometrijskog upitnika. Ostali rezultati bit će prikazani u priopćenju.

Ključne riječi: crte osobnosti, vođenje, selekcija

ISTRAŽIVANJE STABILNOSTI KARAKTERISTIKA OSOBNOSTI PROCIJENJENIH UPITNIKOM SAMOPROCJENE OSOBNOSTI U DVIJE VREMENSKE TOČKE

Sebastijan Kuprešak

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ sebastijan.kupresak@gmail.com

Jedan od osnovnih uvjeta adekvatne radne učinkovitosti su sposobnosti: tjelesne, psihičke i zdravstvene. U Hrvatskoj vojsci psihologijska selekcija je prisutna od najranijih početaka i danas se provodi za različite svrhe (prijam kandidata, upućivanje na različite razine školovanja, upućivanje u operacije potpore miru i slično). Iz navedenog proizlazi, između ostalog, i potreba za neprestanim radom na provjeravanju trenutnih postupaka testiranja, kao i njihovim eventualnim poboljšanjima. Ovo istraživanje bavi se stabilnošću profila osobnosti mjerene u dvije različite vremenske točke koristeći Eysenckov upitnik osobnosti (EPQ), renomirani psihometrijski alat za mjerenje tri glavne dimenzije osobnosti: psihoticizam (P), neuroticizam (N) i ekstraverziju (E), uz dodatak C ljestvice koja mjeri sklonost kriminalnom ponašanju. Cilj istraživanja je bio otkriti postoje li promjene u ovim dimenzijama osobnosti kod 36 ispitanika, gdje je prvo mjerenje provedeno kod prijma na dragovoljno služenje vojnog roka, a drugo mjerenje kod odabira za izobrazbu za razvoj vođa, s prosječnim vremenskim intervalom od 3.3 godine između mjerenja. Iako je, temeljeno na pretpostavci o generalnoj stabilnosti crta osobnosti, pretpostavljena hipoteza bila da neće doći do značajnih promjena u profilima osobnosti, rezultati su otkrili statistički značajne razlike na razini $p < 0.05$ u rezultatima psihoticizma, neuroticizma i sklonosti kriminalnom ponašanju (C ljestvica). Mogući razlozi postojanju razlika mogu biti u procesu maturacije, ali i specifičnim okolnostima u životima ispitanika. Ovo istraživanje sugerira potrebu za daljnjim istraživanjem dinamike osobnosti u profesionalnom okruženju koja podliježe visokim zahtjevima i stresu.

Ključne riječi: EPQ, longitudinalno istraživanje, vojno osoblje, stabilnost osobnosti

PETA OBLJETNICA „OBUKE ZA RAZVOJ VOĐA“ I ULOGA VOJNIH PSIHOLOGA

Marina Bajs Pribisalić, Suzana Filjak, Irena Horvat, Irma Gračić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ *marina.bajs@gmail.com; suzana.filjak@morh.hr; irena.lovric@gmail*

Središte za razvoj vođa „Marko Babić“ Udbina osnovano je 2019. godine s ciljem provedbe obuke vođa i unaprjeđivanja njihovih vještina vođenja na nižim taktičkim razinama. Misija Središta je stvarati kompetentne, odlučne, prilagodljive, visoko motivirane vođe taktičke razine, domoljubnog duha i izgrađene profesionalne i etičke osobnosti koji će biti primjer podređenima te oslonac nadređenima u provedbi svih zadaća koje se pred njih postavljaju. Vizija je pozicioniranje Središta kao vodećeg središta za obuku u Hrvatskoj kopnenoj vojsci na međunarodnoj razini, što je započelo ostvarivanjem suradnje s Vojskom Slovenije u jesen prošle godine. Vojni psiholozi su uključeni u rad Središta od njegovih samih početaka, najviše u sljedećim područjima: provedba psihološkog dijela odabirnog postupka kandidata, izobrazba iz područja vojne psihologije, psihološka potpora polaznicima i instruktorima te vrednovanje i raščlamba obuke. U Programu obuke za razvoj vođa vojna psihologija je prepoznata kao iznimno važno područje u svim područjima u kojima sudjeluje. Kroz teme iz vojne psihologije kao što su izgradnja tima i timska kohezija, komunikacija u vođenju, donošenje odluka, rješavanje problema i kako biti dobar vođa, vojni psiholozi u obliku predavanja i radionica podupiru sam cilj i misiju Središta. Također, vojni su psiholozi uključeni u praćenje polaznika obuke u svim programskim područjima i sudjeluju u završnom ocjenjivanju polaznika. Nadalje, vojni psiholozi imaju zadaće i u potpori instruktorima Središta. Na kraju svake obuke provode i vrednovanja obuke te daju preporuke za promjene koje bi valjalo uvesti u cilju poboljšanja. Kao i u drugim sličnim izrazito zahtjevnim obukama psihološka izobrazba, potpora i vrednovanje polaznika se isprepliću i neizostavni su njihov dio. Rezultati vrednovanja obučnih sadržaja potvrđuju vrijednost vojnopsiholoških sadržaja te važnost i doprinos sudjelovanja vojnih psihologa, kako za uspjeh polaznika tako i za djelovanje provoditelja obuke. Dosadašnji rezultati govore u prilog činjenici kako su teme iz psihologije iznimno važne u razvoju vođa na nižim taktičkim razinama. Osim predstavljanja rada vojnih psihologa u Središtu za razvoj vođa „Marko Babić“, u izlaganju je detaljnije prikazano svako od navedenih područja rada, petogodišnje iskustvo u njihovoj provedbi, vrednovanje od strane polaznika i instruktora te prilagodbe sadržaja zahtjevima obuke.

Ključne riječi: razvoj vođa, psihološka potpora, vrednovanja

PRAĆENJE I OCJENJIVANJE RADNE USPJEŠNOSTI DJELATNIH VOJNIH OSOBA

Marina Kovačić, , Anamarija Malada, Irma Gračić

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ marinapejic2003@yahoo.com; a.malada93@gmail.com;

irmagravic@gmail.com

Praćenje i ocjenjivanje radne uspješnosti je kontinuirani proces vrednovanja i usmjeravanja ponašanja i rezultata rada u radnoj situaciji (Bahtijarević-Šiber, 1999) te predstavlja jedini alat za upravljanje učinkom ljudi u organizacijama kao što je vojska. Temeljni cilj praćenja i ocjenjivanja radne uspješnosti je podizanje opće organizacijske sposobnosti i ostvarivanje strateških ciljeva. Osim toga, temelj je za niz ključnih pitanja u organizaciji: utvrđivanje kriterija odabira, optimalno raspoređivanje ljudi, utvrđivanje potencijala, poticajni sustav nagrađivanja, utvrđivanje potreba i planova izobrazbi i usavršavanja, utvrđivanje razlika između sadašnjih i budućih potreba organizacije te razvoja individualne karijere i planiranja napredovanja (Bahtijarević-Šiber, 1999). U ovom radu analizira se sustav ocjenjivanja djelatnih vojnih osoba te se temeljem te analize daju ključne preporuke za poboljšanje sustava praćenja i ocjenjivanja radne uspješnosti djelatnih vojnih osoba. Svi elementi za ocjenjivanje moraju biti dostupni opažanju i bilježenju, izraženi u glagolima, kako bi prvoocjenjivač mogao objektivno pratiti rad podređenih. Sukladno literaturi, opće su preporuke da se procjenom obuhvate sva ključna područja rada te da bude što manje elemenata za procjenu. Ocjene izražene brojkama i/ili riječima moraju imati jasno i nedvosmisleno opisano značenje, kako bi se omogućilo maksimalno ujednačeno interpretiranje te kako bi svaki ocjenjivač znao jasnu razliku između pojedinačnih ocjena. Edukacija ocjenjivača o davanju povratnih informacija i provedbi savjetovanja te uvježbavanje tih vještina je ključni element u primjeni bilo kojeg sustava praćenja i ocjenjivanja rada. Redovno savjetovanje ili davanje povratne informacije o radu treba provoditi redovito, u rasponu od mjesečno do tromjesečno. Informacije o radnoj uspješnosti moraju biti lako dostupne i u potrebnoj mjeri informativne prilikom odlučivanja o profesionalnom razvoju. Konačno, sustav praćenja i ocjenjivanja radne uspješnosti trebao bi biti adekvatno nadziran (primjerice, vođene bilješke o radu podređenih, periodička anketna ispitivanja podređenih o redovitosti i kvalitativnim značajkama provedenih savjetovanja).

Ključne riječi: ocjenjivanje radne uspješnosti, praćenje radne uspješnosti, davanje povratne informacije o radu

SPREMNOST ISPITANIKA NA SUDJELOVANJE U NEANONIMNOM VREDNOVANJU VOJNE IZOBRAZBE

Suzana Filjak, , Jakov Karin

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ suzana.filjak@morh.hr ; jakov_karin@yahoo.com

Ažuriranje i aktualizacija nastavnih programa trajna je zadaća svake obrazovne ustanove. Vrednovanje nastave, obuke i tečajeva, u kojem sudjeluju vojni psiholozi, neki su od ustaljenih postupaka dobivanja podataka važnih za sustav vojne izobrazbe. Poradi stalnih promjena u sigurnosnom okružju te potrebe poboljšanja i osuvremenjivanja nastavnih planova i programa vojnih izobrazbi, uspostavljen je sustav vanjskog vrednovanja, uz već postojeće oblike unutarnje evaluacije nastave. U tu svrhu autori ovog rada izradili su četiri međusobno usporedive inačice upitnike za bivše polaznike te njihove nadređene. Upitnici su se sastojali od nekoliko cjelina u kojima se osposobljenost, motivacija i zadovoljstvo postignućima vojne izobrazbe i stečenim kompetencijama ocjenjivalo na ljestvicama Likertovog (najčešće ocjenama od 1 do 5) ili pitanjima otvorenog tipa. Ispitivanje je provedeno u siječnju 2024. godine, a zbog organizacijskih i provedbenih zahtjeva te povezivanja podataka podređeni-nadređeni nije bilo anonimno, ali je osigurana maksimalno moguća zaštita povjerljivosti podataka. U postupak su uključena tri naraštaja novih časnika (ukupno njih 368) koji su proveli bar 6 mjeseci na dužnostima nakon završene prve razine vojne izobrazbe, i to: 186 bivša kadeta vojnih studija (vojnog vođenja i upravljanja i vojnog inženjerstva) te 182 bivša polaznika desetomjesečne Temeljne časničke izobrazbe. Osim samoprocjene bivših polaznika u procjenu su, po „metodi 360°“ uključeni i njihovi prvonadređeni časnici, njih ukupno 368. Prikupljeni su i podatci o akademskom/školskom uspjehu, službenom godišnjem ocjenjivanju, ocjenama provjere tjelesne spremnosti i drugi. Po ispitivanju je izrađeno izvješće za potrebe raščlambe provedenih izobrazbi u vojnom sustavu. Također, provjerene su i potvrđene metrijske karakteristike korištenih upitnika. U ovom radu bit će prikazani organizacijski i provedbeni aspekti ispitivanja te kvalitativna raščlamba odgovora na otvorena pitanja mladih časnika i njihovih prvonadređenih. Postotak potpunih i povratno dostavljenih upitnika (gotovo 90 %) te postotak i sadržaj odgovora na otvorena pitanja mladih časnika i njihovih nadređenih, pokazatelji su suradljivosti, motiviranosti i konstruktivnih namjera sudionika u ispitivanju. Svi odgovori (prijedlozi, primjedbe, komentari) vezani su uz predmet ispitivanja i obuhvaćaju ukupno 70 stranica teksta, odnosno 190.424 znakova u 27.331 riječi. Provedena raščlamba vrednovanja nastave upućuje na dobrobiti ispitivanja za organizaciju, ali i za pojedinca, što će također biti prezentirano u radu.

Ključne riječi: vanjsko vrednovanje izobrazbe, metoda 360°, neanonimno ispitivanje, suradljivost ispitanika, dobrobiti ispitivanja

PRIMJENA PRILAGOĐENOG "GROSSMANOVOG MODELA" U OBJAŠNJAVANJU PONAŠANJA PROVODITELJA ETNIČKOG ČIŠĆENJA

Tomislav Filjak

Zagreb

✉ tomislav_filjak@yahoo.com

Etničko čišćenje je pojam, premda u različitim oblicima korišten i ranije, široko uveden 90-ih godina 20. stoljeća tijekom velikosrpskih ratova koji su pratili raspad Jugoslavije i od tada je često korišten za opisivanje sličnih zbivanja u nizu sukoba. Još tijekom ratova 90-ih u različitim prikazima, uključujući izvješća posebnog UN-ova povjerenstva iz 1994., opisani su uloga koju su u etničkom čišćenju imale srpske neredovite postrojbe i taktika njihovog postupanja, a danas su velikim dijelom razjašnjeni i zapovjedni lanac, planiranje operacija i općenito uloga srbijanske "Službe državne bezbednosti" u nastanku i djelovanju tih postrojbi. Načini upravljanja i postupanja u provedbi etničkog čišćenja opisani na velikosrpskom postupanju pokazali su brojne sličnosti s nizom sukoba u drugačijem političkom i kulturnom okružju. Dok je, dakle, politika i organizacija iza etničkog čišćenja uglavnom shvatljiva i opisana, prikazi samih događaja, osobito "zapadni", često ostaju na šokantnim slikama, a objašnjenje ponašanja provoditelja se niti ne daje ili ono ostaje nejasno i često sa stajališta "druge kulture" uz naglašavanje iracionalnosti nasilja i nemogućnosti shvaćanja takvih događaja. U ovom prilogu je priprava i ponašanje provoditelja velikosrpskog etničkog čišćenja promatrano kroz prilagođeni "Grossmanov model" pripreme za nasilno ponašanje, koji usprkos određenim osporavanjima i nedostacima olakšava objašnjavanje ovakvih pojava. Model obuhvaća uglavnom dobro poznate psihološke mehanizme: zahtjeve autoriteta, skupni pritisak, odabir i pripravu počinitelja, udaljenost od žrtve i "privlačnost" žrtava te je proširen s "uvjetima djelovanja". U prikazu je na nekoliko primjera kroz opisani model oslikano korištenje psiholoških mehanizama, a naročito odabira i priprave skupina počinitelja, nastojanja povećanja svih oblika, naročito kulturalne i moralne, udaljenosti od žrtve, te načine odabira žrtava s obzirom na postavljene ciljeve. Etničko čišćenje koje često izgleda kao erupcija neočekivanog i bezumnog nasilja nerijetko u području psihopatologije, gledajući kroz ovakav model postaje ciljano i upravljano postupanje za koje su skupine provoditelja na shvatljive i poznate načine odabrane, pripremljene i usmjeravane te usklađivane s ostalim, manje uključenim, često i nevoljnim pa i ne sasvim svjesnim sudionicima. Ovakva objašnjenja, osim za jasnije shvaćanje, mogu poslužiti pri prepoznavanju pa i preveniranju neželjenih zbivanja u susretu s tako pripremljenim skupinama, danas osobito u međunarodnim mirovnim operacijama.

Ključne riječi: prilagođeni Grossmanov model, etničko čišćenje, nasilje

„PREVENCIJA NASILJA U OBITELJI ZA PRIPADNIKE ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE“ – VODIČ ZA PRIPADNIKE I VODIČ ZA ZAPOVJEDNIKE

Marcela Kovačić Tomac

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ marcela.kovacic@gmail.com

Nasilje u obitelji je društveni, obiteljski i osobni problem koji ima duboke zdravstvene, socijalne i druge posljedice na pojedinca, obitelj i zajednicu, a obuhvaća različite vrste ponašanja koja uključuju korištenje sile, zastrašivanja i manipulacije nad članovima obiteljske zajednice. Govorimo li o nasilju u obitelji važno je shvatiti da se ne radi o izoliranom incidentu, „privatnoj stvari neke obitelji“ ili nečem što nema nikakve veze s radnom okolinom jer se događa kod kuće, u slobodno vrijeme. Nasilje u obitelji kod pripadnika Oružanih snaga RH značajno narušava bojevu spremnost, predstavlja kršenje stege te nanosi štetu ugledu cjelokupnoj vojsci. Sama priroda posla u Oružanim snagama je stresna, što se dijelom prenosi i na obiteljske odnose. Jedna od reakcija na stres može biti i agresivno ponašanje. Na žalost, tada stradaju oni najbliži i zato je potrebno osvijestiti postojanje nasilja u obitelji i mogućnosti koje su nam na raspolaganju s ciljem smanjenja pojavnosti. Iz tog razloga je nastao ovaj Vodič kao dodatni interni materijal u svrhu pomoći za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji. Cilj ovog vodiča je pružiti sve potrebne informacije za prepoznavanje i adekvatno reagiranje kod pojave nasilja u obitelji kod pripadnika Oružanih snaga RH i kao počinitelja i kao žrtve. Vodič je izrađen u inačici za pripadnike Oružanih snaga i za zapovjednike. Razlika je obzirom na ulogu zapovjednika koji je u slučaju zaprimanja informacije o pojavi nasilja u obitelji pripadnika njegove ustrojstvene cjeline dužan postupiti na propisani način. Sukladno Smjernicama za prevenciju i postupanje u slučajevima nasilja u obitelji, dokumentu koji propisuje mjere, radnje i postupke u slučajevima saznanja o nasilju u obitelji, zapovjednik je obvezatan provoditi iste, što uključuje i suradnju s multidisciplinarnim stručnim timovima (psiholozi, liječnici, psihijatri), a povremeno i civilnim strukturama (npr. nadležan centar za socijalni rad), kao i samim počiniteljem, odnosno žrtvom obiteljskog nasilja. Obje inačice vodiča sadrže osnovne informacije kako prepoznati oblike ponašanja s elementima nasilja, objašnjavaju osnovne pojmove te razbijaju mitove vezane uz nasilje u obitelji. U inačici za zapovjednike na jednostavan način je objašnjeno kako pristupiti i kako razgovarati s osobom koja je počinila nasilje, ali i žrtvom koja je bila izložena istom.

Ključne riječi: nasilje u obitelji, prepoznavanje zlostavljanja, postupci zapovjednika

PRIKAZ ODRŽAVANJA KOLEGIJA IZ PODRUČJA VOJNE PSIHOLOGIJE NA STUDIJIMA PSIHOLOGIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ida Šintiћ Verem

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ sintic.ida@gmail.com

Na samom početku Domovinskoga rata u obranu Republike Hrvatske uključila se i hrvatska akademska zajednica doprinoseći svojim stručnim znanjem te kao ključan dio pokretača u osnivanju hrvatske vojne psihologije. Također su od samog početka rata svoja znanja dalje prenosili i studentima, budućim psiholozima, te i njih na prikladan način uključivali kao stručnu pomoć. Zbog što točnijeg prikaza održavanja kolegija iz područja vojne psihologije na studijima u Republici Hrvatskoj, Hrvatsko psihološko društvo je 2023. godine, u okviru obilježavanja 70 godina HPD-a, poslalo upit prema fakultetima na temelju kojega donosimo ovaj pregled. Cilj ovoga izlaganja je sustavno prikazati izobrazbu studenata psihologije u ovom području. Kolegij iz područja vojne psihologije se izvodi na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu u kontinuitetu od 1992. godine, na Hrvatskim studijima te zatim na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu sada već duži niz godina, dok je po dvije godine izvođen na studijima psihologije u Rijeci i Osijeku. Na svim studijima se održava kao jednosemestralni izborni kolegij završne godine. Teme su vrlo slične i uglavnom obuhvaćaju sljedeće:

- uvod i povijest vojne psihologije
- područja/temeljne zadaće vojne psihologije
- vojni psiholog u postrojbama Hrvatske vojske
- psihologijska selekcija i klasifikacija u upravljanju ljudskim potencijalima
- psihička bojna spremnost i motivacija
- psihosocijalna klima u vojnim skupinama
- psihologijske osobitosti zapovjedničkog ponašanja i vojnih skupina; stvaranje i razvoj vojnih skupina
- psihološka priprema vojnika
- psihologijske posebnosti međunarodnih vojnih operacija
- hibridno ratovanje i psihologijske osnove specijalnog rata
- psihološke operacije i psihološki rat
- uloga umjetne inteligencije (UI) u suvremenim sukobima
- metode i tehnike ispitivanja zarobljenika; psihološke osobitosti zarobljeničtva; agresivno/nasilno ponašanje u ratu; ratna etika i ratni zločini; tehnike pregovaranja
- međugrupno nasilje, terorizam i genocid
- klinička i savjetodavna psihologija u vojsci
- (bojni) stres/trauma u vojsci; prevencija i psihološke krizne intervencije; posttraumatski stresni poremećaj; tjeskoba, strah, panika u ratu
- tehnike opuštanja i primjena *biofeedbacka*
- izobrazba u vojsci
- umor, odmor, cirkadijurni ritmovi i vojna učinkovitost
- vojno-psihološka iskustva iz domovinskog rata
- psihosocijalna obilježja poraća; njega i skrb o ratnim veteranima
- povezanost vojne psihologije sa sportskom psihologijom.

Ključne riječi: kolegij vojna psihologija, studij psihologije, obrazovanje

USMENA IZLAGANJA

1.	OPRAŠTANJE SEBI U KONTEKSTU PROŠIRENOGA METAKOGNITIVNOG MODELA DEPRESIVNOSTI I OVISNOSTI O ALKOHOLU <i>Nikola Babić</i>	120
2.	KRIVNJA PREŽIVJELOG <i>Berta Bacinger Klobučarić, Marina Payerl-Pal</i>	121
3.	DIFERENCIJACIJA TJEDNOG PLANA ZA DAROVITO DIJETE U VRTIĆU <i>Ksenija R. Benaković</i>	122
4.	ULOGA SRŽNE SAMO-EVALUACIJE I DEMOGRAFSKIH ČIMBENIKA U OBOGAĆENJU OBITELJSKE ULOGE RADNOM KOD SAMACA I PAROVA <i>Katarina Banov Trošelj, Nada Krapić, Igor Kardum</i>	123
5.	PREDIKTORI POSTTRAUMATSKOG RASTA KOD ŽENA OBOLJELIH OD MALIGNIH BOLESTI <i>Anamarija Bogović, Hrvojka Soljačić Vraneš, Ana-Meyra Potkonjak</i>	124
6.	JE LI OPASNO FREN DATI NEPOZNATE OSOBE <i>ONLINE</i> ? POVEZANOST STAVOVA I <i>ONLINE</i> PONAŠANJA ADOLESCENATA <i>Ivana Borić Letica, Gordana Kuterovac Jagodić</i>	125
7.	IMA LI TRANSFORMATIVNO UČENJE TERAPIJSKI POTENCIJAL? <i>Gordan Bošković</i>	126
8.	DOPRINOS OSOBNIH I POSLOVNIH ČIMBENIKA U IZGARANJU NA POSLU: ULOGA ZAHTJEVA I RESURSA <i>Sanja Bradić, Petra Peloza</i>	127
9.	RAZNOLIKOST PSIHOTERAPIJSKIH PRAVACA U HRVATSKOJ <i>Dominik-Borna Čepulić</i>	128
10.	TAMNA STRANA TEHNOLOGIJE: "TECHNOSTRESS" <i>Omer Ćorić</i>	129
11.	PREPREKE KOLEKTIVNOM DJELOVANJU U DRUŠTVU – PERSPEKTIVA HRVATSKIH GRAĐANA <i>Renata Franc, Marina Maglić, Tomislav Pavlović, Ines Sučić</i>	130
12.	ANALIZA MENTALNOG STANJA RODITELJA: POVEZANOST S EMOCIONALNIM I BIHEVIORALNIM POTEŠKOĆAMA KOD DJECE I ADOLESCENATA <i>Marina Gale</i>	131
13.	OBRAZOVNA/RADNA PERSPEKTIVA I PROBLEMI MENTALNOG ZDRAVLJA MLADIH <i>Marina Gulin</i>	132
14.	SVIJET DJEČJIH STRAHOVA: DOBNE I SPOLNE SLIČNOSTI I RAZLIKE <i>Ana Holik, Ivana Hanzec Marković, Dunja Jurić Vukelić</i>	133
15.	ANKSIOZNOST U UČIONICI: MEDIJATORSKA ULOGA ISPITNE ANKSIOZNOSTI U ODNOSU IZMEĐU AUTOMATSKIH MISLI I ŠKOLSKOG USPJEHA <i>Ivana Ivančić</i>	134
16.	STAVOVI ZAPOSLENIH OSOBA PREMA PSIHOLOŠKOJ PODRŠCI NA RADNOM MJESTU <i>Mirta Jakopović, Bernarda Kirchofer</i>	135

17.	ZNAŠ LI KADA JE DOSTA? – UPITNIK PROFESIONALNOG SAGORIJEVANJA SAVJETOVATELJA (CBI) <i>Ines Jakovčić, Damjan Dušević</i>	136
18.	IZLOŽENOST FARMACEUTA/KINJA I FARMACEUTSKIH TEHNIČARA/KI U JAVNIM LJEKARNAMA NASILJU NA RADNOM MJESTU <i>Tanja Javorina</i>	137
19.	ZAKON O PSIHOLOŠKOJ DJELATNOSTI U SRBIJI: OD NEMILA DO NEDRAGA <i>Ivan Jerković</i>	138
20.	NAMJERNA UBOJSTVA MUŠKARACA U EUROPI I U HRVATSKOJ: ANALIZA TRENDOVA IZ BAZE PODATAKA SVJETSKE BANKE <i>Bojan Klapčić</i>	139
21.	NOVE PROJEKTNE AKTIVNOSTI U PODRUČJU MENTALNOG ZDRAVLJA U MEDICINI RADA <i>Helena Koren, Petra Bekavac, Marina Milaković</i>	140
22.	MRŠAVLJENJE DIJETOM I KOGNITIVNO-BIHEVIORALNIM TEHNIKAMA. PRIKAZ KLINIČKOG SLUČAJA <i>Andreja Kostelić Martić</i>	141
23.	MEĐUDJELOVANJE DOBROBITI UČITELJA I FLUKTUACIJA KADRA: KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE SAGORIJEVANJA, NAMJERE NAPUŠTANJA PROFESIJE I OBRAZOVNIH POSTIGNUĆA U ŠKOLAMA <i>Darko Lončarić, Anela Nikčević-Milković</i>	142
24.	KLIMATSKE PROMJENE I MENTALNO ZDRAVLJE POJEDINCA I ZAJEDNICE <i>Josip Lopižić</i>	143
25.	DOŽIVLJAJ SAGORIJEVANJA I STRATEGIJE KOGNITIVNE EMOCIONALNE REGULACIJE ODGOJITELJA <i>Zrinka Lovrinčević</i>	144
26.	ZAŠTO JE VAŽNO DA PSIHOLOGIJA PROUČAVA LJUDSKO DOSTOJANSTVO? ZAŠTO JE ZAŠTITA LJUDSKOG DOSTOJANSTVA VAŽNA ZA MENTALNO ZDRAVLJE? <i>Damir Ljubotina</i>	145
27.	IZAZOVI DIREKTOG RADA S OSOBAMA KOJE SU PREŽIVJELE SEKSUALNO NASILJE <i>Maja Mamula</i>	146
28.	VERIFICIRANI PROGRAMI PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA NAD DJECOM <i>Maja Mamula, Kristina Mihaljević</i>	147
29.	ODNOS PERCEPCIJE RADNOG STRESA, KONFLIKTA RADNE I OBITELJSKE ULOGE TE ODREĐENIH ASPEKATA POSLA ODGOJITELJA <i>Dunja Marincel</i>	148
30.	O DVA PROSJEČNA 'HRVATSKA' IQ-A <i>Krunoslav Matešić, Krunoslav Matešić</i>	149
31.	MENTALNO ZDRAVLJE MLADIH KAO SOCIJALNI RIZIK DANAŠNJEG DRUŠTVA <i>Sandra Matošina Borbaš</i>	150
32.	UTJECAJ VIZUALNIH DISTRAKTORA NA VOZAČE I PROMETNU CESTOVNU SIGURNOST <i>Ljiljana Mikuš, Dino Posavec</i>	151

33.	ULOGA RODITELJA I KOGNITIVNE PRISTRANOSTI DJECE U RAZVOJU DJEČJE ANKSIOZNOSTI <i>Tamara Milovanović, Ivanka Živčić-Bećirević</i>	152
34.	IZAZOVI INTEGRACIJE U PSIHOLOŠKIM TRETMANIMA <i>Jadranka Orehovec</i>	153
35.	SKOK U NESVJESNO: RAZVOJ SKRAĆENE VERZIJE TESTA UVJETOVANOG REZONIRANJA ZA MJERENJE MOTIVA ZA POSTIGNUĆEM <i>Antun Palanović, Mitja Ružojčić, Zvonimir Galić</i>	154
36.	STAVOVI MEDICINSKIH SESTARA I TEHNIČARA PREMA PRETILIM OSOBAMA <i>Zrinka Pukljak, Stipo Zebić</i>	155
37.	DO EXECUTIVE FUNCTIONS PROTECT AGAINST ANXIETY AND DEPRESSIVE SYMPTOMS? A LONGITUDINAL TEST AMONG CROATIAN CHILDREN / Štite li izvršne funkcije od anksioznih i depresivnih simptoma? Longitudinalni test primijenjen na djeci u Hrvatskoj <i>Silvija Ručević, Sandra Brezetić, Tijana Borovac, Dino Krupić</i>	156
38.	RAZVOJ PROFESIONALNOG IDENTITETA U ADOLESCENCIJI <i>Mara Šimunović, Iva Šverko, Toni Babarović</i>	157
39.	ODNOS DOŽIVLJAJA SAGORIJEVANJA I NEKIH UNUTARNJIH I VANJSKIH ČIMBENIKA NA POSLU ODGOJITELJA <i>Ana Sladoja Kozčić</i>	158
40.	KAKO HRVATSKI ZAPOSLENICI DOŽIVLJAVAJU POJAM ZDRAVE RADNE ORGANIZACIJE? PILOT ISTRAŽIVANJE <i>Ana Slišković, Andrea Tokić, Ana Šimunić, Matilda Nikolić Ivanišević, Jelena Ombla</i>	159
41.	VIRTUALNA PRISUTNOST, STVARNI PROBLEMI: DRUŠTVENE MREŽE, DIGITALNI STRES I PSIHOLOŠKI SIMPTOMI KOD SREDNJOŠKOLACA <i>Sanja Smojver-Ažić, Tamara Martinac Dorčić, Sanja Bradić, Rosanda Pahljina-Reinić</i>	160
42.	PODRŠKA RODITELJSTVU BLIZANACA – PRIKAZ PROJEKTA <i>Ivana Sošić Antunović, Lucija Antunović, Ljiljana Brašnić Matić</i>	161
43.	PRAKTIČNE IMPLIKACIJE ŠEST ZNANSTVENO-STRUČNIH PROJEKATA O DOBROBITI I MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM OKRUŽENJU: PRIJELAZNI PERIODI, PROMEHS I SEU KURIKULI <i>Sanja Tatalović Vorkapić</i>	162
44.	ULOGA REGIONALNIH I INSTITUCIONALNIH ČIMBENIKA U PERCEPCIJI RADNE ATMOSFERE ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA <i>Tena Velki, Marijana Miočić, Matilda Karamatić Brčić</i>	163
45.	ODNOS EMOCIONALNE KOMPETENTNOSTI I SAMOEFIKASNOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU <i>Marina Vidaković, Jasmina Vrkić Dimić, Ana Marija Iveljić</i>	164

OPRAŠTANJE SEBI U KONTEKSTU PROŠIRENOGA METAKOGNITIVNOG MODELA DEPRESIVNOSTI I OVISNOSTI O ALKOHOLU

Nikola Babić

Županijska specijalna bolnica Insula, Rab

✉ nikobab@gmail.com

Budući da pitanje metakognitivnoga aspekta opraštanja sebi nije obuhvaćeno dosadašnjim istraživanjima, u ovome su istraživanju provjereni odnosi opraštanja sebi kao crte, osjećaja srama zbog pijenja, modificiranoga metakognitivnog modela depresivnosti i alkoholne žudnje na uzorku osoba ($N = 125$) na bolničkom liječenju od ovisnosti o alkoholu. U tu je svrhu predložen prošireni metakognitivni model depresivnosti kojim su se pokušale objasniti povezanosti tih varijabli. Originalni metakognitivni model modificiran je tako da su depresivne ruminacije zamijenjene ruminacijama o pijenju alkohola, a zatim su na taj model nadograđene varijable opraštanja sebi kao crte i osjećaja srama zbog pijenja kao antecedenti te alkoholna žudnja kao ishodišna varijabla. Za testiranje proširenog metakognitivnog modela depresivnosti koji je prethodno rastavljen u nekoliko parcijalnih modela korištene su višestruke medijske analize s paralelnim i serijskim medijatorima. Model je u većoj mjeri potvrđen. Opraštanje sebi ima izravni učinak na osjećaj srama zbog pijenja, neizravni učinak na pozitivna metakognitivna vjerovanja o ruminacijama putem osjećaja srama zbog pijenja te neizravni učinak na ruminacije o pijenju putem osjećaja srama zbog pijenja i pozitivnih metakognitivnih vjerovanja o ruminacijama. Značajan je i izravni učinak opraštanja sebi na interpersonalne i socijalne posljedice ruminacije. Učinak opraštanja sebi na depresivnost u potpunosti se objašnjava medijatorom ruminacija o pijenju, a analize pokazuju i neizravni učinak putem negativnih metakognitivnih vjerovanja o ruminaciji. Otkriven je i neizravni učinak opraštanja sebi na alkoholnu žudnju putem osjećaja srama zbog pijenja i ruminacija o pijenju. Svi navedeni učinci opraštanja sebi na spomenute kriterijske varijable negativnoga su predznaka. Ruminacije o pijenju pokazale su se najznačajnijim prediktorom depresivnosti i alkoholne žudnje. Modificirani metakognitivni model depresivnosti također je potvrđen na uzorku osoba na liječenju od ovisnosti o alkoholu. Rezultati sugeriraju da je opraštanje sebi mnogo adaptivnija opcija za suočavanje s osjećajem srama i izbjegavanje svih drugih potencijalnih negativnih posljedica, kao što su depresivnost i alkoholna žudnja, nego što je to opetovano razmišljanje o percipiranome prijestupu, koje ima suprotan učinak. Ovo je istraživanje pružilo nove spoznaje u razumijevanju konstrukta opraštanja sebi i osjećaja srama otkrivajući njihov metakognitivni kontekst. Istraživanje doprinosi i boljemu razumijevanju depresivnosti kod ovisnika o alkoholu sugerirajući da u tretmanu depresivnosti tih osoba treba uzeti u obzir negativni afekt i ruminacije povezane sa samom ovisnošću.

Ključne riječi: opraštanje sebi, osjećaj srama, metakognitivna vjerovanja, depresivnost, alkoholna žudnja

KRIVNJA PREŽIVJELOG

Berta Bacinger Klobučarić*, Marina Payerl-Pal

*Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, Čakovec

✉ psiholog1@zzjz-ck.hr

Krivnja preživjelog je izraz koji se koristi za opisivanje osjećaja onih koji su izašli iz katastrofe u kojoj su drugi umrli. Radi se o konceptu koji se sve više pojavljuje u medicinskoj i psihološkoj literaturi. Neki to iskustvo doživljavaju kao pokoru koju plaćaju za dar preživljavanja u traumatičnom događaju koji je smrtno progutao druge. Preživjeli pate zbog svog privilegiranog bijega iz kandži smrti, što dovodi do emocionalnog stresa u vidu zaglavljenosti u prošlosti, do negativne samoprocjene, pa i do osjećaja da nemaju pravo na život. Često preživjeli imaju pogrešna uvjerenja o svojoj ulozi u događaju, primjerice, osjećaju se odgovornima za smrt drugih, pa i onda kada nisu imali stvarnu moć ili utjecaj u toj situaciji. Krivnja preživjelog je identificirana kod niza populacija izloženih traumi, primjerice kod onih koji su preživjeli holokaust, koji su preživjeli teroristički napad na tornjeve – blizance u New Yorku 2001. godine, a također i u danas aktualnoj situaciji, u ratu u Ukrajini. U izlaganju osvrnuti ćemo se na psihoanalitičku točku gledišta ovog fenomena, na procese koji održavaju osjećaj krivnje preživjelog kao što su ruminacije, aktivacija intruzija povezanih s krivnjom i metakognicije o krivnji, kao i na različite oblike i nijanse krivnje preživjelog. Nadalje, iznosi se model za razumijevanje krivnje preživjelog te se diskutiraju preporuke za liječenje.

Ključne riječi: krivnja preživjelog, izloženost traumi, preživljavanje katastrofe

DIFERENCIJACIJA TJEDNOG PLANA ZA DAROVITO DIJETE U VRTIĆU

Ksenija R. Benaković

Dječji vrtić "Mali princ", Zagreb

✉ kbenakovic@gmail.com

Jedna od najčešće korištenih definicija darovitosti dao je S. P. Marland: „Darovita i talentirana djeca su ona koja su identificirana od strane profesionalno kvalificiranih osoba i koja su zbog izvanrednih sposobnosti sposobna za visoka postignuća. To su djeca koja zahtijevaju drugačije obrazovne programe i/ili poduke koje su izvan normalnih školskih programa, a sve kako bi mogli definirati područja u kojima bi najviše mogli pridonijeti sebi i društvu.“ Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje „Odgojno-obrazovna ustanova dužna je otkrivati talentirane i darovite učenike te osiguravati razvoj njihovih sposobnosti, usmjeriti se na zadovoljavanje posebnih spoznajnih, socijalnih, emocionalnih i tjelesnih potreba talentirane i darovite djece i učenika, uz stalno praćenje i vrednovanje njihovih postignuća“. Međutim, u sustavu našeg obrazovanja darovita djeca najčešće još uvijek ne mogu računati na odgovarajuću stručnu pomoć. Obrazovne ustanove nemaju dovoljno stručnog znanja ni kapaciteta da se kvalitetno pozabave darovitim pojedincima. Takva djeca su jaki individualci, emocionalno su osjetljiva, perfekcionista, izrazito se zalažu za pravdu, vole imati stvari pod svojom kontrolom, vole raditi na svoj način i imaju specifične interese, izrazito su radoznali, vrlo brzo procesiraju informacije, aktivni su, neuobičajeno zaneseni kad ih nešto zaokupi i usmjereni ka svom cilju, teško se nose s autoritetom i tradicijom – zbog čega se često teško uklapaju u društvo vršnjaka te stoga u svojoj najranijoj dobi moraju imati odgovarajuću stručnu pomoć kako bi se što bezbolnije socijalizirali i razvili maksimalno svoje potencijale. Ove godine jedan od timskih zadataka u DV „Mali princ“ bio je kreiranje diferenciranih odgojno-obrazovnih programa za darovitu djecu u njihovim odgojnim skupinama. U ovom priopćenju prezentirat će se slučajevi troje darovite djece te načina na koji su odgojitelji, uz stručno vodstvo psihologa, prilagodili tjedne planove potrebama i interesima ove djece. Sudionici će moći primijeniti prezentirano iskustvo u svojim predškolskim ustanovama te poučiti odgajatelje kako diferencirati kurikulum za darovite pojedince u svojim odgojnim skupinama.

Ključne riječi: predškolska ustanova, darovito dijete, diferencijacija kurikuluma

ULOGA SRŽNE SAMO-EVALUACIJE I DEMOGRAFSKIH ČIMBENIKA U OBOGAĆENJU OBITELJSKE ULOGE RADNOM KOD SAMACA I PAROVA

Katarina Banov Trošelj*, Nada Krapić, Igor Kardum

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ katarina.banov@ffri.uniri.hr

Sudjelovanje u različitim ulogama donosi nagrade poput privilegija, povećanja statusa i obogaćenja osobnosti. Modelom obogaćenja obiteljske uloge radnom opisuju se dobici resursa u radnoj ulozi koji poboljšavaju izvedbu u obiteljskim ulogama kroz prijenos vještina, fleksibilnosti, društvenog kapitala i materijalnih resursa. Ovim istraživanjem ispitano je iskustvo obogaćenja obiteljske uloge radnom kod 925 zaposlenih osoba. Cilj istraživanja bio je provjeriti kako dispozicijski faktori poput crte sržne samo-evaluacije i neki demografski čimbenici (poput radnog vremena, vrste zaposlenja, roditeljstva, socioekonomskog statusa i dobi) mogu doprinijeti predviđanju obogaćenju obiteljske uloge. Korišteni su upitnici skala sržne samo-evaluacije, kratka skala obogaćenja radne i obiteljske uloge, skala konflikta poslovnih i obiteljskih uloga te skala percipirane kvalitete odnosa. Analize na pojedincima pokazuju da se stupanj obogaćenja obiteljske uloge radnom nije razlikovao kod 33.8 % ispitanika koji su bili roditelji u odnosu na one koji nisu imali djece. Također, nisu pronađene razlike ovisno o rasporedu radnog vremena (fiksno dnevno, smjensko radno vrijeme te noćni rad). Pronađeno je da osobe koje pokazuju interes za rad usmjeren ljudima iskazuju nešto veći stupanj obogaćenja u odnosu na one čiji profesionalni interesi teže radu sa stvarima ili podacima. U skladu s pretpostavkom da sržna samo-evaluacija doprinosi različitom stupnju izloženosti i reaktivnosti na stresore, pronađeno je da ova crta ličnosti pozitivno predviđa vlastito iskustvo poslovno-obiteljskog obogaćenja kod muškaraca i žena. Proširujući prethodne spoznaje temeljene na podacima pojedinaca, za ispitanike koji su u vezi prikupljeni su odgovori oba člana para (270 heteroseksualnih parova), te je dijadnim analizama provjereno mogu li iskustva obogaćenja djelovati kao medijatori u odnosu sržne samo-evaluacije i zadovoljstva vezom oba člana para, povrh efekata konflikta poslovnih i obiteljskih uloga. Pronađeni su pozitivni nelinearni efekti partnerove ličnosti na iskustvo poslovno-obiteljskog obogaćenja kod žena. Ipak, obogaćenje nije značajan medijator u odnosu ličnosti i zadovoljstva vezom nakon kontrole medijacijskih efekata konflikta poslovnih i obiteljskih uloga. Ovo istraživanje doprinosi razumijevanju interaktivne uloge poslovnih i obiteljskih uloga, posebno za zaposlenike u pomagačkim profesijama, zdravlju te obrazovanju. Relevantno za savjetovanje radno-aktivnih parova, podaci ukazuju na međudjelovanje ličnosti oba člana dijade u nastanku iskustava konflikta uloga, ali i obogaćenju obiteljske uloge radnom.

Ključne riječi: sržna samo-evaluacija, obogaćenje obiteljske uloge radnom, konflikt radne i obiteljske uloge

PREDIKTORI POSTTRAUMATSKOG RASTA KOD ŽENA OBOLJELIH OD MALIGNIH BOLESTI

Anamarija Bogović*, Hrvojk Soljačić Vraneš, Ana-Meyra Potkonjak

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za psihologiju, Zagreb

✉ anamarijabogovic@gmail.com

Uz različite poteškoće vezane za mentalno zdravlje osoba oboljelih od raka moguće su i pozitivne promjene u različitim domenama života nakon stresnih događaja. Tedeschi i Calhoun prije 30-ak godina prvi su uveli pojam posttraumatski rast (PTR) te su potaknuli brojna istraživanja pozitivnih ishoda nakon traumatskog iskustva, pa tako i u području onkologije. PTR je multidimenzionalan konstrukt koji obuhvaća pet području: osobno osnaživanje, nove mogućnosti, odnosi s drugima, promjena stava prema životu i duhovna promjena. Istraživanja ukazuju da je PTR česta pojava nakon iskustva raka te identificiraju čimbenike koji doprinose PTR-u. Prema dosadašnjim istraživanjima, dob je povezana s PTR-om na način da je mlađa dob povezana s višim PTR-om. Rezultati o povezanosti PTR-a i vremena od dijagnoze raka, odnosno dužine liječenja su nekonzistentni. Socijalna podrška također je često istraživana varijabla u kontekstu raka, no u području ginekoloških malignih bolesti rezultati nisu jednoznačni. Cilj ovog istraživanja je ispitati doprinosi dobi, dužine liječenja i percipirane socijalne podrške u objašnjenju posttraumatskog rasta kod žena oboljelih od ginekoloških malignih bolesti. U istraživanju je sudjelovalo 99 žena oboljelih od ginekoloških malignih bolesti, prosječne dobi 62.5 godina. Sudionice su ispunile upitnik općih podataka, Multidimenzionalnu skalu percipirane socijalne podrške i Upitnik posttraumatskog rasta. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali su da su u prvom koraku i dob i dužina liječenja značajni prediktori posttraumatskog rasta. Mlađa dob i duže vrijeme liječenja predviđaju viši posttraumatski rast. U drugom koraku se socijalna podrška od strane obitelji, prijatelja i značajnih drugih osoba nisu pokazali kao značajni prediktori PTR-a. Zaključno, mlađa dob i duže vremensko razdoblje od dijagnoze raka značajno predviđaju višu razinu posttraumatskog rasta kod žena oboljelih od ginekoloških malignih bolesti.

Ključne riječi: posttraumatski rast, ginekološka maligna bolest, socijalna podrška

JE LI OPASNO FRENDA TI NEPOZNATE OSOBE *ONLINE*?: POVEZANOST STAVOVA I *ONLINE* PONAŠANJA ADOLESCENATA

Ivana Borić Letica*, Gordana Kuterovac Jagodić

*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek

✉ iletica1@foozos.hr

Adolescenti su korisnici različitih društvenih mreža te brojna istraživanja ukazuju na to kako su posebno skloni rizičnim *online* ponašanjima kao što je uspostavljanje rizičnih *online* kontakata. Uspostavljanje rizičnih *online* kontakata bilo je predmet ovog istraživanja te je operacionalizirano kao dodavanje nepoznatih osoba na profil društvene mreže i uspostavljanje *online* komunikacije s njima. Cilj istraživanja bio je razvoj instrumenata za procjenu: (1) stavova adolescenata prema uspostavljanju *online* kontakata s nepoznatim osobama i (2) njihove učestalosti uspostavljanja *online* kontakata s nepoznatim osobama. Također, cilj istraživanja je bio i utvrditi možemo li na temelju stavova adolescenata prema ovom rizičnom *online* ponašanju predvidjeti njihovu uključenost u rizično *online* ponašanje te utvrditi postoje li spolne i dobne razlike u ovim varijablama. Zanimalo nas je postoje li razlike u ovim varijablama s obzirom na školski uspjeh adolescenata te vrstu škole koju pohađaju (gimnazija ili strukovna škola). Uzorak su činili učenici srednje škole u dobi od 14 do 20 godina ($N = 667$). Prosječna dob sudionika iznosila je 16.3 godina ($SD = 1.18$). Sudjelovao je 201 mladić (30.1 %) i 466 djevojaka (69.9 %). U istraživanju su korišteni upitnici koji su konstruirani za potrebe ovog istraživanja, a to su Upitnik sociodemografskih karakteristika, Upitnik stavova prema rizičnom *online* ponašanju i Upitnik rizičnog *online* ponašanja. Novokonstruirani upitnici pokazali su očekivane faktorske strukture i zadovoljavajuće do visoke koeficijente unutarnje pouzdanosti. Rezultati su ukazali da što adolescenti imaju pozitivnije stavove prema uspostavljanju rizičnih *online* kontakata, češće uspostavljaju takve kontakte. Mladići imaju pozitivnije stavove prema rizičnim *online* kontaktima i češće uspostavljaju rizične *online* kontakte od djevojaka. Nisu utvrđene dobne razlike niti u stavovima prema rizičnim *online* kontaktima, niti u učestalosti uspostavljanja takvih kontakata. Također, razlike ne postoje niti u funkciji školskog uspjeha, niti u kontekstu vrste srednje škole koju adolescenti pohađaju. Rezultati ukazuju kako adolescenti uspostavljaju rizične *online* kontakte te podcjenjuju potencijalne negativne posljedice koje mogu proizaći iz takvog ponašanja, što upućuje na potrebu za informiranjem stručnjaka i roditelja koji će pratiti *online* navike adolescenata, kao i na važnost poticanja kritičkog mišljenja adolescenata u *online* situacijama. Informacije o stavovima adolescenata prema rizičnim *online* kontaktima daju nam smjernice koje se mogu koristiti prilikom kreiranja sadržaja edukacijskih programa u ovom području.

Ključne riječi: adolescenti, društvene mreže, rizični *online* kontakti

IMA LI TRANSFORMATIVNO UČENJE TERAPIJSKI POTENCIJAL?

Gordan Bošković

Županijska specijalna bolnica Insula, Rab

✉ gordan_boskovic@outlook.com

Transformativno učenje je proces kojim, između ostaloga, transformiramo problematične ili aberantne referentne okvire – mišljenja, navike uma, *mindsetove*, perspektive značenja, skupove pretpostavki i očekivanja – kako bismo ih učinili uključivijima, diskriminirajućima, otvorenijima, refleksivnima i emocionalno sposobnima za promjenu. Transformativno učenje događa se kada pojedinac doživi značajnu strukturnu promjenu u načinu na koji percipira i razumije svijet oko sebe. To je proces koji vodi promjeni perspektive pojedinca i ponovnoj procjeni njegovih uvjerenja, vrijednosti i pretpostavki. Naši sociokulturni i lingvistički okviri, koje nazivam referentnim okvirima, nesumnjivo utječu na značenje koje pripisujemo svojim iskustvima. Oni reprogramiraju naše misli, percepcije i emocije utječući na naša uvjerenja i namjere, određuju tijek akcije koju bismo mogli poduzeti i kao i tijek akcije kojom bi se mogli žestoko opirati. Referentni okviri su mentalne strukture koje oblikuju načine na koje tumačimo i razumijemo svoja iskustva i svijet oko sebe. Sastoje se od dvije komponente, navika uma kao apstraktnih načina razmišljanja, osjećanja i djelovanja koji su oblikovani sociokulturnim normama, dok je rezultirajuća točka gledišta uočljivija i može se promijeniti kroz povratne informacije drugih. Pri tome se nameće temeljno pitanje može li sposobnost kritičkog promišljanja vlastitih pretpostavki i uvjerenja, dovodeći u pitanje valjanost prijašnjih gledišta, dovesti do promjene perspektive odnosno načina na koji pojedinac ili društvo vidi sebe, svoju ulogu u društvu ili svijetu kao i svoje razumijevanje širih društvenih ili globalnih pitanja kroz iskustvo u dijalogu odnosno interakciji s drugima.

Ključne riječi: transformativno učenje, kritičko mišljenje, dijalog, promjena perspektive

DOPRINOS OSOBNIH I POSLOVNIH ČIMBENIKA U IZGARANJU NA POSLU: ULOGA ZAHTJEVA I RESURSA

Sanja Bradić, Petra Peloza*

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ ppeloza1@gmail.com

Značaj mentalnog zdravlja zaposlenika našao je svoje mjesto u Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, priznavanjem sindroma izgaranja na poslu kao rezultata kroničnog radnog stresa s kojim se zaposlenici ne uspijevaju nositi. U istraživanjima izgaranja na poslu često korišten Model radnih zahtjeva i resursa pretpostavlja dvije dimenzije ovog sindroma: iscrpljenost, posljedicu emocionalnog, kognitivnog i tjelesnog stresa vezanog uz posao te otuđenost, odvojenost od posla. Prema ovom modelu zahtjevi posla mogu, ukoliko su pretjerani, dovesti do iscrpljenosti, dok nedostatak resursa može dovesti do doživljaja otuđenosti. Novija istraživanja koja koriste ovaj model ukazuju na važnost prepoznavanja osobnih zahtjeva i resursa, koji uz poslovne, također doprinose izgaranju na poslu. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinos radnih zahtjeva i resursa te osobnih zahtjeva i resursa, kontrolirajući demografske i čimbenike poslovne funkcije, u objašnjenju izgaranja na poslu. Ispitana je uloga socijalne podrške nadređenog i radnih kolega, psiholoških zahtjeva i kontrole posla, optimizma, pesimizma te perfekcionizma kao prediktora, u objašnjenju iscrpljenosti i otuđenosti kao kriterija. Provedeno je *online* istraživanje u kojem je sudjelovalo 1089 ispitanika (74.56 % žena), zaposlenih u različitim zanimanjima, u dobi od 18 do 60 i više godina, od kojih je njih najviše bilo u dobnim skupinama od 31 do 40 godina (29.66 %) te u dobi od 41 do 50 godina (30.67 %). U istraživanju su korištene mjere: Oldenburški upitnik sagorijevanja, Burnsova skala perfekcionizma, Skala psiholoških zahtjeva i kontrole posla, Skala socijalne podrške na poslu i u obitelji, Skala optimizma-pesimizma te su prikupljeni demografski i podaci o čimbenicima poslovne funkcije. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza su uglavnom u skladu s očekivanjima. Nakon kontroliranja demografskih te čimbenika poslovne funkcije (rada u javnom ili privatnom sektoru, na rukovodećoj poziciji, u pomagačkom ili nepomagačkom zanimanju te dobivanje nagrade ili priznanja za trud) u prvom koraku analize, dodavanjem osobnih zahtjeva i resursa u drugom koraku te dodavanjem radnih zahtjeva i resursa u trećem, dodatno se značajno povećavala količina objašnjene varijance otuđenosti iscrpljenosti. Socijalna podrška nadređenog i radnih kolega, optimizam i kontrola posla su negativni, dok su pesimizam i psihološki zahtjevi značajni pozitivni prediktori iscrpljenosti i otuđenosti kao dimenzija izgaranja. Perfekcionizam se pokazao statistički značajnim pozitivnim prediktorom iscrpljenosti, ali ne i otuđenosti zaposlenika. Rezultati ovog istraživanja idu u prilog Modelu radnih zahtjeva i resursa te potvrđuju važnost prepoznavanja osobnih, kao i radnih zahtjeva i resursa u doživljaju izgaranja na poslu. Spoznaje o ulozi navedenih čimbenika u doživljaju izgaranja zaposlenika mogu pomoći psiholozima u praksi prilikom kreiranja strategija podrške u prevenciji ovog sindroma na individualnoj, ali i na razini organizacije.

Ključne riječi: izgaranje na poslu, model radnih zahtjeva i resursa, osobni zahtjevi i resursi, radni zahtjevi i resursi

RAZNOLIKOST PSIHOTERAPIJSKIH PRAVACA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Dominik-Borna Čepulić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

✉ dominik.cepulich@unicath.hr

Psihoterapija je djelatnost koja obuhvaća velik broj različitih pravaca. U Republici Hrvatskoj (RH) trenutno djeluje preko 20 različitih psihoterapijskih udruga, a od Hrvatske komore psihoterapeuta (HKPT) priznato je 15 psihoterapijskih pravaca. Kandidati zainteresirani za psihoterapijsku edukaciju mogu se obrazovati u nekom od 20 edukacijskih centara reguliranih od HKPT. Cilj ovog izlaganja je dati pregled učestalosti psihoterapijskih usmjerenja ovlaštenih psihoterapeuta i savjetodavnih terapeuta te njihovu geografsku zastupljenost. U tu svrhu analizirani su javno dostupni podaci iz Imenika psihoterapeuta i savjetodavnih terapeuta HKPT-a. Analize su pokazale kako u RH trenutno djeluje 393 ovlaštena psihoterapeuta ili savjetodavna terapeuta. Čak 95.0 % ih se bavi psihoterapijom za odrasle, dok 8.4 % dječjom psihoterapijom. Osim toga, najzastupljeniji psihoterapijski pravac u RH je Gestalt psihoterapija (36.0 %), a slijede logoterapija i egzistencijalna analiza (10.1 %) i realitetna terapija (10.1 %). Ovi nalazi odstupaju od nekih istraživanja koja sugeriraju dominaciju kognitivno-bihevioralnog te integrativnog pristupa. Pokazalo se i kako najviše psihoterapeuta/savjetodavnih terapeuta djeluje u središnjoj Hrvatskoj, a najmanje u istočnoj. Također, većina se edukacijskih centara nalazi se u Zagrebu. Ovi rezultati ukazuju na upitnu dostupnost psihoterapije na cijelom području RH. Daljnji korak u unapređenju psihoterapijske djelatnosti bio bi detaljna analiza prednosti i nedostataka alternativnih načina edukacije (npr. hibridne ili *online* edukacije) te pronalaženje načina kako psihoterapiju učiniti dostupnom većem broju ljudi.

Ključne riječi: psihoterapijski pravci, psihoterapeuti i savjetodavni terapeuti, Republika Hrvatska

TAMNA STRANA TEHNOLOGIJE: "TECHNOSTRESS"

Omer Ćorić

Obiteljski centar PS grad Zagreb, Zagreb

✉ ocoric@socskrb.hr

U suvremenom digitalnom dobu, tehnologija je postala neizostavan dio svakodnevnog života i rada, ali s njom dolaze i novi izazovi za mentalno zdravlje. Pojam "technostress", prvi put uveden 1984. godine, odnosi se na negativne psihološke i fizičke učinke koje ljudi doživljavaju zbog pretjerane upotrebe tehnologije. Ovo predavanje ukazuje na negativne aspekte tehnologije kroz prizmu *technostressa*, uključujući simptome kao što su anksioznost, umor i preopterećenost informacijama. Istraživanja pokazuju da *technostress* može smanjiti produktivnost, narušiti kvalitetu života te pridonijeti razvoju ozbiljnih mentalnih problema poput depresije i *burnouta*. Posebna pozornost posvećena je utjecaju umjetne inteligencije i automatizacije, koji dodatno povećavaju osjećaj nesigurnosti i strah od gubitka posla. Predavanjem se nastoji ukazati na moguće strategije za smanjenje negativnih učinaka, poput edukacije, postavljanja granica u korištenju tehnologije i promicanja digitalne ravnoteže. Cilj predavanja je podići svijest o ovom sve prisutnijem problemu i potaknuti istraživanja koja će doprinijeti razvoju učinkovitih intervencija za zaštitu mentalnog zdravlja u svijetu zasićenom tehnologijom.

Ključne riječi: *technostress*, tehnologija, mentalno zdravlje, anksioznost, *burnout*, umjetna inteligencija, automatizacija, digitalna ravnoteža, produktivnost

PREPREKE KOLEKTIVNOM DJELOVANJU U DRUŠTVU – PERSPEKTIVA HRVATSKIH GRAĐANA

Renata Franc*, Marina Maglić, Tomislav Pavlović, Ines Sučić

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ Renata.Franc@pilar.hr

Podaci Europskog društvenog istraživanja pokazuju da se građani Republike Hrvatske izdvajaju od građana ostalih europskih zemalja po izraženoj percepciji proceduralne (političke) nepravde. Općenito, percepcija nepravde bitan je motivator odgovornih, ali i kontraproduktivnih ponašanja u organizacijama, a u širem kontekstu društva ili zajednice i različitih oblika kolektivnog djelovanja (akcija koje se poduzimaju radi unaprjeđenja interesa grupe ili zbog političke solidarnosti, primjerice prosvjedi, potpisivanje peticije). Prema socijalno identitetskom modelu kolektivnih akcija (SIMCA model), nesklonost kolektivnom djelovanju posljedica je odsustva jednog ili više temeljnih motivatora, odnosno manjka politiziranih identifikacija i/ili grupne neefikasnosti i/ili slabijeg doživljaja nepravde i pratećih negativnih emocija. U ovom radu analizirat ćemo razloge i objašnjenja relativne nespemnosti hrvatskih građana za sudjelovanje u različitim oblicima kolektivnog djelovanja, iz njihove perspektive. Rad se temelji na kvalitativnim podacima prikupljenima u okviru četverogodišnjeg istraživačkog projekta MotiKA - Motivacije i prepreke za kolektivne akcije (Hrvatska zaklada za znanost). Cilj projekta MotiKA je razumjeti kako hrvatski građani razumiju i koja značenja pripisuju kolektivnim akcijama (KA), motivatorima i preprekama kolektivnog djelovanja te posebice društvenoj pravednosti i nepravdi te političkoj efikasnosti. Korišteni kvalitativni podaci prikupljeni su individualnim polustrukturiranim intervjuima s preko 50 građana iz opće populacije odnosno članova udruga i građanskih inicijativa tijekom 2024. godine. Nakon transkripcije i anonimizacije snimljenih intervjuova, podaci su kodirani i analizirani u programu za kvalitativnu obradu podataka NVivo uz korištenje induktivno-deduktivnog pristupa. Rezultati, sukladno pojedinim stranim nalazima, ukazuju da se nespemnost za kolektivno sudjelovanje ne može objasniti isključivo odsustvom odrednica kolektivnog djelovanja koje ističe SIMCA model, nego ukazuju i na važnost dodatnih prepreka kolektivnom djelovanju, kao što je strah od negativnih osobnih posljedica eventualnog sudjelovanja. Uz znanstveni doprinos, u radu raspravljamo i o praktičnim implikacijama nalaza za donositelje javnih politika te za voditelje i članove udruga u smislu mogućih primjena za smanjivanje i uklanjanje prepreka za sudjelovanje u mirnim oblicima kolektivnog djelovanja u hrvatskom kontekstu.

Ključne riječi: kolektivno djelovanje, SIMCA model, doživljaj nepravde, politička efikasnost, prosvjedi

ANALIZA MENTALNOG STANJA RODITELJA: POVEZANOST S EMOCIONALNIM I BIHEVIORALNIM POTEŠKOĆAMA KOD DJECE I ADOLESCENATA

Marina Gale

Kabinet Nueva, Zagreb

✉ nueva.psiholog@gmail.com

Roditeljstvo predstavlja jednu od najzahtjevnijih životnih uloga, posebno kada se radi o roditeljima djece s poteškoćama. Ovaj istraživački rad fokusira se na analizu mentalnog stanja roditelja kroz njihovu percepciju stresa prilikom posjeta stručnjacima mentalnog zdravlja. Glavni cilj istraživanja je ispitati povezanost mentalnog stanja roditelja s emocionalnim i bihevioralnim poteškoćama djece i adolescenata. Specifični ciljevi istraživanja uključuju ispitivanje povezanosti roditeljskog stresa s mentalnim stanjem roditelja, povezanosti mentalnog stanja roditelja s izraženosti emocionalnih i bihevioralnih poteškoća djeteta te utvrditi postojanje razlika prema spolu djeteta s obzirom na izraženost emocionalnih i bihevioralnih poteškoća. Ovim istraživanjem je obuhvaćeno 55 ispitanika koji zatražili podršku stručnjaka za mentalno zdravlje. Evaluacijom rezultata istraživanja može se zaključiti kako roditelji starije djece procjenjuju doživljeni stres kao intenzivniji, te izvještavaju o većoj prisutnosti simptoma anksioznosti i depresivnosti. Nadalje, roditelji starije djece procjenjuju svoje mentalno stanje lošije, te izvještavaju o većoj prisutnosti emocionalnih i bihevioralnih poteškoća kod svog djeteta. Rezultati istraživanja naglašavaju razliku određenu prema spolu mlađeg djeteta s obzirom na izraženost eksternalizirajućih teškoća, odnosno impliciraju kako mlađi dječaci pokazuju izraženije eksternalizirajuće teškoće u odnosu na djevojčice iste dobi. S druge strane, utvrđena je razlika prema spolnim kategorijama starije djece s obzirom na izraženost internalizirajućih teškoća. Analiza rezultata istraživanja naglašava važnost pružanja adekvatne podrške roditeljima djece i adolescenata s poteškoćama s ciljem smanjenja stresnih reakcija i prevencije razvoja daljnje simptomatologije. Znanstveni doprinos ovog rada očituje se u kreiranju jedinstvene metodologije s ciljem evaluacije specifičnih stresova, te predstavlja jedinstven pristup kombiniranjem različitih skala procjene s ciljem dobivanja relevantnih rezultata. Istraživanje pruža praktične implikacije za stručnjake u području mentalnog zdravlja, te proširuje teoretski okvir razumijevanja roditeljskog stresa dajući empirijske dokaze o specifičnim čimbenicima koji utječu na doživljaj i percepciju razine stresa kod roditelja.

Ključne riječi: roditeljski stres, mentalno stanje, emocionalne i bihevioralne poteškoće, djeca, adolescenti

OBRAZOVNA/RADNA PERSPEKTIVA I PROBLEMI MENTALNOG ZDRAVLJA MLADIH

Marina Gulin

Zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije, Šibenik

✉ marina.gulin101@gmail.com

Bilježi se trend porasta anksioznih i depresivnih poremećaja te rizičnih ponašanja mladih: konzumiranja alkoholnih pića i droga, okupiranja aktivnostima preko interneta, klađenja i kockanja, ranog stupanja u spolne odnose, problematičnog ponašanja u vezi s prehranom, vršnjačkog nasilja (verbalno, emocionalno, fizičko, nasilje na internetu). U okviru porasta problema mentalnog zdravlja mladih posebno zabrinjavajuće je značajno povećanje učestalosti samoozljeđivanja, razmišljanja o suicidu te pokušaja suicida, koji su rezultat složene interakcije genetskih, bioloških, psiholoških, psihijatrijskih, socijalnih i kulturoloških čimbenika, odnosno psiholoških osobina, mentalnih poremećaja, rizičnih ponašanja, sociodemografskih i edukacijskih čimbenika. Među ovim čimbenicima ističu se nizak socioekonomski status, ograničena obrazovna postignuća i beznađe, što su čimbenici povezani s obrazovanjem i radom, pa se nameće pitanje može li psihoterapijski ili psihološki tretman osoba koje se samoozljeđuju, razmišljaju o suicidu ili su pokušale suicid biti učinkovitiji ako uključi intervencije usmjerene osnaživanju osobe u području obrazovanja i rada? Obrazovna postignuća doprinose samopouzdanju te omogućuju zapošljivost i konkurentnost na tržištu rada. Uspješnost u području rada utječe na mogućnost ostvarenja pojedinaca na drugim područjima te na kvalitetu tog ostvarenja u obitelji i zajednici, sukladno njihovim vrijednostima. Uvažavajući navedeno, u radu s mladima s problemima mentalnog zdravlja sagledava se, procjenjuje i prati i obrazovne/radne aspekte njihovog funkcioniranja, a ciljevi tretmana uključuju i otvaranje/omogućavanje obrazovne i radne perspektive. Psihološke intervencije između ostalog usmjerene su i osnaživanju u vještinama koje su potrebne za savladavanje aktualnih problema i pružanje potpore u primjeni istih u stvarnoj situaciji u obiteljskom i/ili školskom i/ili radnom okruženju. U praksi se pokazuje se da je za učinkovitost tretmana, odnosno za brzinu postizanja pozitivne promjene i bolje kvalitete funkcioniranja osobe značajna percepcija mogućnosti za ostvarenje životnih ciljeva, odnosno sagledavanje ili otvaranje obrazovne i/ili radne perspektive, što neposredno doprinosi subjektivnoj procjeni osobe „bolje se osjeća“, motiviranosti za sudjelovanje u tretmanu i postizanje promjena, izostajanje ranije aktualnih tegoba i rizičnih ponašanja, te uređenom ritmu dnevnih aktivnosti. Brže postizanje pozitivne promjene i stjecanje osobnog iskustva koje omogućuje nadu za ostvarenje ciljeva u budućnosti osobito je dragocjeno u radu s osobama s problemima mentalnog zdravlja koje se samoozljeđuju, imaju suicidalna razmišljanja ili su pokušale suicid. Unaprjeđenju mentalnog zdravlja i sprječavanju rizičnih ponašanja mladih značajno doprinose: jačanje kompetencija mladih za postizanje obrazovnih ciljeva te za bolju zapošljivost i radnu uspješnost, osmišljavanje i integriranje obrazovnih/radnih ciljeva u kontekst vlastitih kratkoročnih i dugoročnih životnih ciljeva i iskustvo ostvarivanja istih, kao i postizanje uvjerenja da je životna perspektiva otvorena/ostvariva.

Ključne riječi: problemi mentalnog zdravlja, samoozljeđivanje, suicidalna razmišljanja i pokušaji, obrazovna perspektiva, radna perspektiva

SVIJET DJEČJIH STRAHOVA: DOBNE I SPOLNE SLIČNOSTI I RAZLIKE

Ana Holik, Ivana Hanzec Marković, Dunja Jurić Vukelić*

*Osnovna škola Sibinjskih žrtava, Sibinj

✉ dunja.juric@gmail.com

Kao sastavni dio ljudskog iskustva, strah zahtijeva prihvaćanje kako bi se omogućilo učinkovito suočavanje i prevladavanje. Predškolsko razdoblje, obilježeno intenzivnim emocionalnim i kognitivnim razvojem, karakteriziraju specifični strahovi koji variraju ovisno o dobi i spolu djeteta. Pružanje primjerene podrške djeci u njihovom emocionalnom razvoju zahtijeva temeljito razumijevanje tih strahova. Cilj istraživanja bio je ispitati koji se specifični strahovi najčešće javljaju kod djece predškolske dobi te postoje li razlike u strahovima među dječacima i djevojčicama, kao i među djecom različitih dobnih skupina. U istraživanju je sudjelovalo 307 roditelja djece u dobi od dvije do šest godina. Procjena je provedena na uzorku od 167 dječaka i 140 djevojčica. Korišten je upitnik FSSC-R-SF (The Short Form of the Fear Survey Schedule for Children-Revised) za procjenu različitih vrsta strahova. Analizirani su strahovi poput straha od nepoznatog, straha od malih životinja, straha od opasnosti i smrti te medicinskog straha. Istraživanje je provedeno *online*. Rezultati pokazuju da se intenzitet strahova mijenja s dobi, pri čemu su starija djeca imala izraženije strahove u većini kategorija. Uočene su i spolne razlike, pri čemu su djevojčice često pokazivale viši intenzitet strahova u odnosu na dječake, osobito u pogledu straha od opasnosti, smrti i medicinskih strahova. Rezultati ističu složenost emocionalnog razvoja predškolske djece te naglašavaju važnost prilagodbe pristupa podrške specifičnim potrebama djece s obzirom na spol i dob.

Ključne riječi: predškolska dob, dobne razlike, spolne razlike, strahovi

ANKSIOZNOST U UČIONICI: MEDIJATORSKA ULOGA ISPITNE ANKSIOZNOSTI U ODNOSU IZMEĐU AUTOMATSKIH MISLI I ŠKOLSKOG USPJEHA

Ivana Ivančić

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ ivana.ivancic98@ffri.uniri.hr

Unatoč tome što je odnos automatskih misli, ispitne anksioznosti i školskog uspjeha prethodno istraživana tema, manje je pažnje posvećeno ispitivanju mehanizama u podlozi tog odnosa. Stoga je središnji cilj ovog istraživanja bio ispitati ulogu pozitivnih i negativnih automatskih misli za vrijeme učenja i ispitivanja u objašnjenju školskog uspjeha učenika viših razreda osnovne škole, te medijatorsku ulogu kognitivnog i fiziološkog aspekta ispitne anksioznosti u navedenom odnosu. U istraživanju je sudjelovalo 256 učenika šestih i sedmih razreda osnovne škole, od čega 120 dječaka te 134 djevojčice, prosječne dobi od 12.80 godina ($SD = 0.73$). Ispitivanje je provedeno primjenom Upitnika automatskih misli za vrijeme učenja i polaganja ispita te Upitnika ispitne anksioznosti kao crte. Kao mjere školskog uspjeha koristili su se podatak o općem uspjehu učenika na kraju razreda te procjena zadovoljstva učenika vlastitim postignućima. Analizom traga utvrđen je pozitivan izravan efekt pozitivnih automatskih misli na učenikovo zadovoljstvo sobom kao učenikom te pozitivan izravan efekt automatskih misli koje opisuju nedostatak motivacije i interesa za učenje na učenikov opći uspjeh na kraju razreda. Pored toga, pokazuje se da automatske misli koje odražavaju strah od neuspjeha imaju negativan izravan efekt na učenikovo zadovoljstvo, kao i opći uspjeh, a odnos je posredovan fiziološkim znakovima ispitne anksioznosti. Nalazi istraživanja proširuju postojeće spoznaje o odnosu mentalnog zdravlja i školskog uspjeha te pružaju uvid u emocionalno i školsko funkcioniranje učenika osnovne škole u suvremenom odgojno-obrazovnom kontekstu. Naposljetku, u raspravi će se govoriti o praktičnim implikacijama rezultata te potencijalnoj koristi primjene psiholoških intervencija u radu s učenicima s ciljem poboljšanja mentalnog zdravlja, a posljedično i školskog uspjeha.

Ključne riječi: ispitna anksioznost, automatske misli, školsko postignuće

STAVOVI ZAPOSLENIH OSOBA PREMA PSIHOLŠKOJ PODRŠCI NA RADNOM MJESTU

Mirta Jakopović, Bernarda Kirchofer*

*Ramiro, Zagreb

✉ bernarda.kirchofer@ramiro.hr

Cilj ovog anketnog istraživanja bio je ispitati stavove zaposlenih osoba prema dostupnosti i korištenju psihološke podrške na radnom mjestu. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 285 ispitanika, od kojih je 227 (79.6 %) ženskog, a 58 (20.4 %) muškog spola. Podaci su prikupljeni putem *online* anketnog upitnika koji je kreiran u svrhu ovog istraživanja te mu se pristupalo putem poveznice na društvenim mrežama. Osim pitanja o socio-demografskim podacima, anketni upitnik sadržavao je tri pitanja o razini i uzrocima stresa te devet pitanja o dostupnosti i korištenju psihološke podrške na radnom mjestu. Ispitanici su odgovarali na određeni set pitanja, ovisno o tome ima li ili nema njihova organizacija mogućnost psihološke podrške. Posljednji dio upitnika sastojao se od šest tvrdnji koje se odnose na generalne stavove prema psihološkoj podršci na koje su odgovarali svi ispitanici, neovisno o prethodnim odgovorima. Rezultati ankete pokazali su da 201 (70.5 %) ispitanik nema pristup psihološkoj podršci unutar svoje organizacije, dok njih 26 (9.1 %) nije bilo sigurno u postojanje te mogućnosti. Međutim, kada su upitani o tome bi li koristili psihološku podršku na radnom mjestu, u slučaju osobne potrebe, 171 (75.3 %) ispitanik navodi da bi koristio ovu vrstu podrške pri čemu preferiraju da psihološku podršku pruža vanjski stručnjak, umjesto psihologa zaposlenog u organizaciji. Među 58 (20.4 %) ispitanika koji su izjavili da im je psihološka podrška dostupna na radnom mjestu, njih 19 (32.8 %) imalo je potrebu i koristilo tu mogućnost, a dominantni razlog korištenja psihološke podrške bio je stres i drugi problemi povezani s poslom. Rezultati ove ankete ukazuju na nesrazmjer dostupnosti psihološke podrške u organizacijama te potreba i interesa zaposlenika za takvom mogućnosti na radnom mjestu. Više od 80 % ispitanika izražava visoku razinu slaganja s tvrdnjom da bi se organizacije trebale brinuti za mentalno zdravlje zaposlenika. Kako bi što kvalitetnije odgovorile na suvremene izazove mentalnog zdravlja u radnom okruženju, organizacije trebaju ulagati u psihološku dobrobit zaposlenika jer time ne ulažu samo u njihovo zdravlje, produktivnost i zadovoljstvo, nego i u vlastitu održivost i rezultate poslovanja.

Ključne riječi: psihološka podrška, stres na radnom mjestu, psihološka dobrobit zaposlenika

ZNAŠ LI KADA JE DOSTA? – UPITNIK PROFESIONALNOG SAGORIJEVANJA SAVJETOVATELJA (CBI)

Ines Jakovčić*, Damjan Dušević

*Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije,
Odjel za zaštitu mentalnog zdravlja i liječenje ovisnosti, Rijeka

✉ damjandadodusevic@gmail.com

Profesionalno sagorijevanje savjetovatelja i psihoterapeuta definira se kao neuspjeh u adekvatnom izvršavanju kliničkih zadataka zbog osobne obeshrabrenosti, apatije prema stresu kojeg izaziva rad u sustavu te emocionalne i fizičke iscrpljenosti, a zastupljeno je kod 40-ak % stručnjaka mentalnog zdravlja. Upitnik profesionalnog sagorijevanja savjetovatelja (Counselor Burnout Inventory – CBI, Lee i sur., 2007) konstruiran je s ciljem mjerenja profesionalnog sagorijevanja savjetovatelja i psihoterapeuta uzimajući u obzir specifičnosti savjetodavnog i terapijskog rada, a sadrži 20 čestica grupiranih u pet faktora. U radu će biti ukratko prikazani rezultati istraživanja u kojem je CBI upitnik validiran na hrvatskom uzorku od 242 savjetovatelja i psihoterapeuta s područja Republike Hrvatske (93.4 % žena, 72.7 % psihologa) s prosječnom duljinom savjetodavnog i/ili psihoterapijskog staža od 12.22 godine. Ispitanici su ispunili CBI upitnik, Ljestvicu sagorijevanja na poslu – BAT i Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa – DASS-21. Faktorskom analizom potvrđena je petofaktorska struktura originalnog upitnika koju čine faktori Iscrpljenost, Nekompetentnost, Negativno radno okruženje, Devaluacija klijenata i Deterioracija privatnog života, pri čemu sve subskale imaju zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike. Utvrđene su značajne pozitivne korelacije CBI-a s već postojećom mjerom profesionalnog sagorijevanja (BAT) te s mjerama depresivnosti, anksioznosti i stresa. Istraživanjem je utvrđeno da je Upitnik profesionalnog sagorijevanja savjetovatelja – CBI valjana mjera za ispitivanje profesionalnog sagorijevanja kod savjetovatelja i psihoterapeuta na području Republike Hrvatske. Dostupnost ovakvog instrumenta mogla bi potaknuti pojedince, ali i organizacije, na pravovremeno reagiranje s ciljem prevencije razvoja profesionalnog sagorijevanja i ozbiljnijih problema te očuvanja mentalnog zdravlja i dobrog funkcioniranja kod stručnjaka mentalnog zdravlja koji su, zbog porasta prevalencije problema mentalnog zdravlja, sve potrebni u društvu.

Ključne riječi: profesionalno sagorijevanje, savjetovatelji, psihoterapeuti, Upitnik profesionalnog sagorijevanja savjetovatelja – CBI

IZLOŽENOST FARMACEUTA/KINJA I FARMACEUTSKIH TEHNIČARA/KI U JAVNIM LJEKARNAMA NASILJU NA RADNOM MJESTU

Tanja Javorina

Općinski građanski sud u Zagrebu, Zagreb

✉ tanja.javorina@gmail.com

Farmaceuti/kinje i farmaceutski tehničari/ke koji rade u javnim ljekarnama izloženi su riziku od nasilja na radnom mjestu. Istraživanja su pokazala da nasilje na radnom mjestu utječe na njihovo zadovoljstvo poslom, produktivnost i mentalno zdravlje. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi pojavnost različitih oblika nasilja, kao i najčešće počinitelje nasilja, kojima su izloženi zaposlenici/e javnih ljekarni u zemljama jugoistočne Europe. Podaci su prikupljeni *online* upitnikom koji je osmišljen za potrebe ovog istraživanja, a sudionici/e (N = 732) su bili zaposlenici/e javnih ljekarni u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. Rezultati su pokazali da je više od 80 % farmaceuta/kinja i farmaceutskih tehničara/ki imalo iskustva verbalnog nasilja na radnom mjestu, dok je više od 20 % njih doživjelo fizičko i seksualno nasilje u proteklih 12 mjeseci. Nisu nađene statistički značajne rodne, dobne i geografske razlike, kao niti razlike ovisno o tome jesu li sudionici/e bili farmaceuti ili farmaceutski tehničari/ke, u izloženosti fizičkom, verbalnom i seksualnom nasilju. Najčešći počinitelji nasilja bili su pacijenti/klijenti. Od 26 % zaposlenika/ca koji su u svom radnom vijeku doživjeli jednu ili više pljački ljekarne, više od 90 % njih je izvijestilo da nakon takvog iskustva nisu dobili nikakvu vrstu podrške od poslodavca niti bilo kakvu drugu vrstu pomoći. Istraživanje je pokazalo da je potreban sveobuhvatni pristup rješavanju nasilja u ljekarnama, uključujući organiziranu podršku zaposlenicima/ama. Jedan od najvećih etičkih izazova za ljekarnike/ice u javnim ljekarnama je pružanje kvalitetne skrbi svim pacijentima/icama usprkos svakodnevnom suočavanju s nasilnim pojedincima ili situacijama.

Ključne riječi: nasilje na radnom mjestu, javne ljekarne, sigurnost na radnom mjestu, napuštanje radnih mjesta, pljačka, etika u zdravstvenoj zaštiti

ZAKON O PSIHOLOŠKOJ DJELATNOSTI U SRBIJI: OD NEMILA DO NEDRAGA

Ivan Jerković

Filozofski fakultet Novi Sad, Odsek za psihologiju, Novi Sad

✉ ivan.jerkovic@ff.uns.ac.rs

Zakon koji se odnosi na psihologe u Srbiji postoji od 1996. godine pod nazivom *Zakon o uslovima za obavljanje psihološke delatnosti*. Usprkos svom nazivu on samo marginalno regulira psihološku djelatnost, a prvenstveno se bavi reguliranjem rada psihologa, što nije samo terminološka već i suštinska razlika. Osnovno što u postojećem Zakonu nedostaje je Psihološka komora i njena ključna uloga u reguliranju psihološke djelatnosti. To ima za posledicu da su profesionalni razvoj, vježbeništvo, dopusnice, stegovni postupci i drugo regulirani propisima brojnih ministarstava koja u institucijama iz svoje nadležnosti imaju zaposlene psihologe. Tako se psihološkom strukom i njenim reguliranjem bave ministarstva prosvjete zdravstva, socijalne zaštite, pravde, policije, vojske, omladine i sporta, donoseći posebne propise i zakone za psihologe u svojim oblastima. Od 2013. traje organizirani napor da se donese novi Zakon o psihološkoj djelatnosti koji bi zaštitio, unaprijedio i jedinstveno regulirao psihološku struku putem osnivanja Psihološke komore kojoj bi se povjerile nadležnosti koje sada obnašaju državni organi, tj. različita ministarstva. Rad na nacrtu novog Zakona trajali su od 2016. do 2019. godine i tekst nacrtu kao konačni prijedlog usvojili su Izvršni odbor Društva psihologa Srbije i Skupština Društva psihologa Srbije. Usprkos tome, Nacrt do danas nije upućen u skupštinsku proceduru na usvajanje. U ovom izlaganju analizirat ćemo porijeklo protivljenja zakonu i opstrukcija u proceduri njegovog usvajanja.

Ključne riječi: psihološka djelatnost, zakon

NAMJERNA UBOJSTVA MUŠKARACA U EUROPI I U HRVATSKOJ: ANALIZA TRENDOVA IZ BAZE PODATAKA SVJETSKE BANKE

Bojan Klapčić

Hrvatska udruga za ravnopravno roditeljstvo, Zagreb

✉ omni.neuro.matrix@gmail.com

Nakon provedene i predstavljene analize linearnih trendova namjernih ubojstava žena u Europi i Hrvatskoj na 30. Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa (Zagreb, 2023) iz javne baze podataka Svjetske banke „World Bank Open Data“: „Intentional homicides, female (per 100.000 female)“ [„Namjerna ubojstva, žene (na 100.000 žena)“ pristupljeno je navedenoj bazi za namjerna ubojstva muškaraca.

Podaci iz baze „Intentional homicides, male (per 100.000 male)“ [„Namjerna ubojstva, muškarci (na 100.000 muškaraca)“ su grafički reprezentirani putem linearnih trendova i komparativno analizirani s obzirom na: (1) 27 država članica EU, (2) regiju Jugoistočne Europe (JIE, države s kojima RH graniči) i (3) trendove kod žena i muškaraca žrtava u državama (1) i (2), za period 1995.-2021. godine, koje skupne i usporedbene trendove ta baza vizualno ne prikazuje. Linearni trendovi se analiziraju skupno i pojedinačno s obzirom na parametre trenda: početnu točku, završnu točku, nagib trenda i nultočku.

Usporedbom linearnih trendova za obje baze dobiva se za EU-27 rast trendova u svega 3 države (kod Ž: Latvija, Cipar, Portugal; kod M: Danska, Malta, Švedska), za obje baze padajući su linearni trendovi namjernih ubojstava u 24 od EU-27 država. Usporedbom linearnih trendova dvije baze dobiva se za 5 država JIE pad u svih 5 za ženske žrtve te pad u 4 od 5 za muške žrtve namjernih ubojstava. Nultočka za muške žrtve u linearnom trendu u Hrvatskoj nastupa ranije (2025.) nego za ženske žrtve (2038.), i prema tom pokazatelju preventivne politike treba u većoj mjeri usmjeriti na namjerna ubojstva žena, nego na namjerna ubojstva muškaraca. Kod muškaraca žrtava se ujedno utvrđuju veće vrijednosti u početnim godinama trenda te iz prosječnog koeficijenta nagiba trenda svih analiziranih EU-27 i JIE-5 trendova oštrije pad u odnosu na žene žrtve namjernih ubojstava. Prema pokazatelju ukupnog broja žrtava Ž i M preventivne politike u Hrvatskoj treba u većoj mjeri usmjeriti na namjerna ubojstva muškaraca, pa se zaključuje da je za obje analizirane varijable (M i Ž) nužno održati daljnju visoku razinu prevencije koja je dovela do utvrđenog pada trendova.

Ključne riječi: baza podataka Svjetske banke, namjerna ubojstva, žene i muškarci žrtve, linearni trend, 27 država članica EU, 5 država JIE

NOVE PROJEKTNE AKTIVNOSTI U PODRUČJU MENTALNOG ZDRAVLJA U MEDICINI RADA

Helena Koren*, Petra Bekavac, Marina Milaković

*Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb

✉ helena.koren@hzjz.hr

Mentalno zdravlje na radnom mjestu ključno je za osobnu dobrobit zaposlenika i produktivnost organizacije. U radnom okruženju zaposlenici su izloženi brojnim stresorima, odnosno psihosocijalnim rizicima koji mogu dovesti do povišenih razina stresa te problema mentalnog zdravlja kao što su *burnout*, depresija, anksioznost i zloupotreba opojnih sredstava. Medicina rada u okviru zaštite zdravlja ima važnu ulogu u stvaranju zdravijeg psihosocijalnog radnog okruženja. Programi zaštite zdravlja na radu usmjereni su na rano prepoznavanje rizika za mentalno zdravlje, smanjenje stigme i zaštitu mentalnog zdravlja adekvatnim preventivnim mjerama te pružanje podrške onim zaposlenicima koji imaju problema mentalnog zdravlja. Cilj ovog rada je prezentirati nove projektne aktivnosti koje provodi Služba za medicinu rada i sporta Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo usmjerene na zaštitu i promociju mentalnog zdravlja na radnom mjestu. Mental Health Toolkit for Human Resources Managers in the Workforce (MH4HRM) je projekt financiran kroz ERASMUS+ program, započeo u prosincu 2023. godine. U projekt su uključeni partneri iz Španjolske, Portugala, Grčke, Italije i Hrvatske. Projektom se nastoji osnažiti stručnjake u području ljudskih resursa te druge dionike u zaštiti zdravlja na radnom mjestu da učinkovito upravljaju problemima mentalnog zdravlja zaposlenika, na način da im se pruže adekvatna znanja, vještine i alati za razumijevanje problema mentalnog zdravlja te za promicanje dobrobiti zaposlenika na radnim mjestima. BURNOUT PREVENT je projekt financiran kroz Interreg Central Europe program, započeo u srpnju 2024. godine. U projekt su uključeni partneri iz Slovenije, Mađarske, Slovačke, Poljske, Italije, Njemačke i Hrvatske. Projekt je prvi u Europskoj uniji koji sveobuhvatno pristupa sindromu sagorijevanja na poslu razmatrajući sva tri aspekta: poslovno okruženje, slobodno vrijeme i digitalni stres. Projektom se nastoje poboljšati poduzetničke vještine i uspostaviti organizacijski model za jačanje otpornosti za sagorijevanje na poslu u malim i srednjim poduzećima. U konačnici, prepoznavanje važnosti mentalnog zdravlja u programima zaštite zdravlja na radu ključno je za stvaranje zdravijih i sigurnijih radnih mjesta, što dovodi do boljeg učinka zaposlenika i dugoročnog organizacijskog uspjeha.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, radno mjesto, MH4HRM, *burnout*

MRŠAVLJENJE DIJETOM I KOGNITIVNO-BIHEVIORALNIM TEHNIKAMA. PRIKAZ KLINIČKOG SLUČAJA

Andreja Kostelić Martić

Centar za kognitivno bihevioralnu terapiju, Zagreb

✉ andrejakostelic@hotmail.com

Pretilost ili debljina je kronična metabolička bolest karakterizirana prekomjernim nakupljanjem masnog tkiva u organizmu koje može narušiti naše zdravlje. U 2022. godini 43 % odraslih osoba u dobi od 18 godina i više (43 % muškaraca i 44 % žena) imalo je prekomjernu tjelesnu težinu, a 16 % je živjelo s pretilošću. Stoga ova bolest zahtjeva neizmjereno veliku pažnju kako na planu liječenja tako i na planu prevencije. U predavanju će biti prikazan slučaj odrasle žene, starosti 57 godina. Zbog svoje pretilosti (ITM 33.7) počela je imati ozbiljne zdravstvene poteškoće: povišeni krvni tlak, povišeni kolesterol, povišeni šećer itd. Odlučila je krenuti u proces mršavljenja uz pomoć djeteta i kognitivno-bihevioralnih tehnika. U procesu mršavljenja (dijete) i procesu održavanja postignute tjelesne težine možemo razlikovati četiri različita aspekta. Prvi aspekt je motivacija za mršavljenje, drugi aspekt je plan prehrane, treći su prepreke (unutarnje i vanjske) i četvrti aspekt je fizička aktivnost. Za prva tri aspekta postoji čitav niz kognitivno-bihevioralnih tehnika koje će biti navedene. Od tehnika za kontrolu emocija (autogeni trening, mišićna progresivna relaksacija, VR opuštanje, tehnike vizualizacije, tehnika abdominalnog disanja itd.), misli (kognitivno restrukturiranje, tehnike distrakcije itd.) i ponašanja (od praćenja plana prehrane preko zapisivanja, kontrole ponašanja prilikom hranjenja, kontrole vanjskih podražaja do nagrađivanja itd.). Bit će prikazani rezultati procesa mršavljenja koji je doveo do smanjenja tjelesne mase od 25.3 % u toku 6 mjeseci.

Ključne riječi: pretilost, mršavljenje, kognitivno-bihevioralne tehnike

MEĐUDJELOVANJE DOBROBITI UČITELJA I FLUKTUACIJA KADRA: KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE SAGORIJEVANJA, NAMJERE NAPUŠTANJA PROFESIJE I OBRAZOVNIH POSTIGNUĆA U ŠKOLAMA

Darko Lončarić, Anela Nikčević-Milković*

*Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka

✉ amilkovic@unizd.hr

Dobrobit i fluktuacija nastavnika, kao i njihov učinak na postignuća učenika, usko su povezani te odražavaju dinamiku međuodnosa motivacije nastavnika, obrazovne učinkovitosti i kvalitete nastavnog okruženja. To nisu izolirani fenomeni, već su dio šireg konteksta koji uključuje osobne i organizacijske čimbenike, a koji utječu kako na zadržavanje nastavnika u sustavu, tako i na postignuća učenika. Glavni cilj ovog istraživanja jest pružiti sveobuhvatno razumijevanje načina na koji učiteljska iskustva sagorijevanja, zadovoljstvo poslom i fluktuacija kadra utječu ne samo na njihovu odluku da ostanu u profesiji, već i na šire odgojno-obrazovno okruženje, uključujući postignuća učenika i organizacijsku učinkovitost. Istraživanje nastoji identificirati ključne teme koje mogu informirati obrazovnu politiku i praksu usmjerenu na poboljšanje zadržavanja nastavnika i učinkovitosti škola. Stoga su glavna istraživačka pitanja: 1) Kako učitelji percipiraju odnos između svoje dobrobiti, iscrpljenosti i zadovoljstva poslom te stope fluktuacije u svojim školama? i 2) Koji su percipirani utjecaji te dinamike na postignuća učenika i koheziju u školi? Podaci su prikupljeni na prigodnom uzorku učitelja razredne nastave (N = 30) putem *online* ankete te su analizirani kvalitativnom metodom tematske analize kako bi se ispitali obrasci u iskustvima učitelja vezanim uz sagorijevanje, dobrobit i fluktuaciju kadra. Analiza se temelji na odgovorima učitelja na otvorena pitanja, pri čemu su identificirane ključne teme poput zadovoljstva poslom, profesionalne motivacije te utjecaja organizacijskih čimbenika, kao i njihovog utjecaja na zadržavanje kadra i obrazovne ishode. Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti za informirano oblikovanje obrazovnih politika i prakse.

Ključne riječi: dobrobit učitelja, kvaliteta nastavnog okruženja, obrazovne politike, postignuća učenika, zadovoljstvo poslom

KLIMATSKE PROMJENE I MENTALNO ZDRAVLJE POJEDINCA I ZAJEDNICE

Josip Lopižić

Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

✉ josiplopizic@psihologija.hr

Klimatske promjene odnose se na iznenadne i neočekivane promjene vremenskih uvjeta i mogu dovesti do nekontroliranih toplinskih valova, požara, oluja, poplava i sl. Kao akutno događanje, klimatske promjene su prolazne, ali brzina nastanka ih čini iznenadnima, brzima, izvan očekivanja i predviđanja. Za razliku od akutnih, dugotrajne klimatske promjene na događanja kroz dulja razdoblja te uključuju globalna povišenja temperature, promjene u ranije stabilnim obrascima i rasporedu padalina, porastu razine mora i sl. Mentalno zdravlje je pod izravnim utjecajem klimatskih promjena što pokazuju brojna istraživanja. Problemi mentalnog zdravlja zajedno s poteškoćama u ponašanju javljaju se prije, za vrijeme i nakon događanja vezanog za klimatske promjene i to na izravan i neizravan način. Utjecaj klimatskih promjena na mentalno zdravlje zbiva se na manje ili više kompleksan način i na više razina. Prije svega ekstremni vremenski događaji imaju direktne i neposredne učinke i implikacije na duševno zdravlje. Proizvedeni učinci mogu trajati duže ili kraće, a mogu ostati i trajno obilježje neke osobe. Nadalje, klimatske promjene utječu na gospodarske, socijalne i ekološke odrednice mentalnog zdravlja, odnosno stvaraju manje ili više nepovoljan kontekst za život zajednice te proizvode određenu mjeru materijalne oskudice, nelagode, napetosti i nesigurnosti. Klimatske promjene kao globalna prijetnja ostaju konstanta, s kojom valja živjeti, stvaraju manje ili više osviještenu neugodu i bojazni u svezi s budućnošću. Jednostavnije rečeno, neku vrstu utega na našim predodžbama budućnosti. Budući da ekstremne vremenske pojave obično dolaze iznenada, one nerijetko znaju zateći nedovoljno pripremljene ne samo žitelje nekog područja, već i službe koje su odgovorne za pružanje psihološke podrške i tretmana ljudima koji imaju različite simptome duševnih poteškoća. Stoga u njihovu odgovornost spada da se na vrijeme educiraju, planiraju i pripreme mjere i postupke kako bi bili što efikasniji u onom što se od njih očekuje.

Ključne riječi: klimatske promjene, mentalno zdravlje, sekcija za ekološku psihologiju HPD-a

Napomena:

Usmeno izlaganje u okviru sastanka *Sekcije za ekološku psihologiju*

DOŽIVLJAJ SAGORIJEVANJA I STRATEGIJE KOGNITIVNE EMOCIONALNE REGULACIJE ODGOJITELJA

Zrinka Lovrinčević

Dječji vrtić Osijek, Osijek

✉ zrinka.lovrincevic@gmail.com

Sagorijevanje je sve prisutniji fenomen u profesijama koje zahtijevaju intenzivan rad s ljudima, osobito u radu s djecom. Rad s djecom zahtijeva visok stupanj emocionalne uključenosti, strpljenja i odgovornosti, što dugoročno može dovesti do iscrpljenosti i osjećaja preopterećenosti. Sagorijevanje ne utječe samo na osobnu dobrobit odgojitelja već i na kvalitetu njihovog rada s djecom, što dodatno ističe važnost ove teme u profesionalnom razvoju i podršci odgojiteljima (Hakanen, Bakker i Schaufeli, 2006). Istraživanja pokazuju kako kronični stres na poslu može rezultirati višom razinom sagorijevanja, osobito u kontekstu kada su emocionalni zahtjevi posla visoki, a odgojitelji nemaju učinkovite mehanizme za regulaciju stresa (McCormick i Barnett, 2011). S ciljem boljeg razumijevanja kako odgojitelji upravljaju svojim emocionalnim reakcijama na stres, ovo istraživanje ispitivalo je njihov doživljaj sagorijevanja i strategije kognitivne emocionalne regulacije. U sklopu šireg istraživanja brojnih čimbenika koji djeluju na profesionalnu ulogu odgojitelja, sudjelovalo je 198 odgojitelja Dječjeg vrtića Osijek. Ovaj dio istraživanja usmjerio se na ispitivanje odnosa između doživljaja sagorijevanja i strategije kognitivne emocionalne regulacije te na ispitivanje prediktorske prirode navedenih strategija u sagorijevanju kod odgojitelja. U tu svrhu, korišteni su sljedeći instrumenti: Oldenburški upitnik sagorijevanja (Demerouti i Bakker, 2008) i Upitnik kognitivne emocionalne regulacije (Garnefski i sur., 2001). Rezultati su pokazali da je sagorijevanje kod odgojitelja umjereno izraženo, s tendencijom prema višim vrijednostima. Ukupni rezultat sagorijevanja pokazao se statistički značajno povezan s kognitivnom emocionalnom regulacijom. Detaljnijom analizom utvrdilo se kako su strategije poput Samookrivljavanje, Ruminacija, Stavlanje u perspektivu, Katastrofiziranje i Okrivljavanje drugih statistički značajno povezane s ukupnim doživljajem sagorijevanja. Međutim, strategije poput Prihvatanje, Pozitivno refokusiranje, Preusmjeravanje na planiranje i Pozitivna ponovna procjena nisu pokazale značajnu povezanost s ukupnim rezultatom doživljaja sagorijevanja. Regresijskom analizom utvrđeno je kako su kognitivne strategije emocionalne regulacije značajni prediktori u doživljaju sagorijevanja kod odgojitelja pri čemu su Ruminacija i Stavlanje u perspektivu najznačajniji prediktori. Ostali faktori se nisu pokazali statistički značajnima. Također, nije se utvrdila statistički značajna razlika u korištenju strategija kognitivne emocionalne regulacije s obzirom na dob odgojitelja niti s obzirom na duljinu radnog staža. Rezultati ovog istraživanja naglašavaju važnost kognitivnih strategija emocionalne regulacije u razumijevanju i smanjenju doživljaja sagorijevanja kod odgojitelja te potvrđuju potrebu za edukacijama usmjerenim na jačanje adaptivnih strategija emocionalne regulacije.

Ključne riječi: doživljaj sagorijevanja, odgojitelji, strategije kognitivne emocionalne regulacije

ZAŠTO JE VAŽNO DA PSIHLOGIJA PROUČAVA LJUDSKO DOSTOJANSTVO? ZAŠTO JE ZAŠTITA LJUDSKOG DOSTOJANSTVA VAŽNA ZA MENTALNO ZDRAVLJE?

Damir Ljubotina

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb

✉ dljubotina@ffzg.unizg.hr

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“ (Opća deklaracija o ljudskim pravima UN-a, čl. 1.). Suvremena znanstvena i primijenjena psihologija tek u novije vrijeme pokazuju određeni interes za područje ljudskih prava dok je koncept ljudskog dostojanstva još uvijek na margini istraživačkih interesa psihologa te je zanemaren u izobrazbi psihologa. Koncept ljudskog dostojanstva, tradicionalno, razmatran je iz različitih teorijskih perspektiva kao što su filozofska, pravna, teološka ili politička. Psihološko značenje ljudskog dostojanstva kao i razmatranje doživljaja narušavanja dostojanstva tek se usputno obrađuju u literaturi vezanoj uz dostojanstvo. S druge strane sporadična istraživanja pokazuju da se subjektivni doživljaj narušavanja ljudskog dostojanstva odražava na široki spektar psiholoških pokazatelja kao što su samopoštovanje, kvaliteta života i mentalno zdravlje. U istraživanju koje smo proveli sudjelovali su pripadnici različitih ranjivih društvenih skupina (beskućnici, žene oboljele od karcinoma, tražitelji azila, osobe starije životne dobi, strani radnici, osobe s invaliditetom, osobe izložene siromaštvu, djeca žrtve nasilja). Kroz niz intervjua i fokusnih grupa nastojali smo odgovoriti na pitanja: Kako pojedinci iz ranjivih skupina opisuju ljudsko dostojanstvo? Koja osobna iskustva doživljavaju kao povrede dostojanstva? Kako su se osjećali u slučajevima kada su doživjeli povredu dostojanstva? U izlaganju se opisuju preliminarni rezultati istraživanja koji upozoravaju na snažne psihološke posljedice narušavanja dostojanstva, ali i izostanak osnovnih ljudskih vrijednosti kod počinitelja. Rezultati ukazuju na iznimnu važnost razmatranja psiholoških/doživljajnih aspekata narušavanja ljudskog dostojanstva. Uvažavanje i razumijevanje važnosti ljudskog dostojanstva važno je u različitim situacijama međuljudskih odnosa kao što su odnos prema starijima i nemoćnima (osobito u palijativnoj skrbi), odnosu prema pacijentima i oboljelima od teških i kroničnih bolesti, osobama s invaliditetom i osobama s posebnim potrebama, marginaliziranim skupinama (npr. beskućnici, osobe izložene siromaštvu), osobama različitim s obzirom na rod/spol ili seksualnu orijentaciju, zatvorenima, pripadnicima manjina i ranjivim skupinama (npr. nacionalne, vjerske ili političke manjine, strani radnici, azilanti, migranti), ali i u svim ostalim svakodnevnim životnim situacijama (npr. obrazovnom sustavu, radnom okruženju, socijalnoj skrbi ili odnosima muškaraca i žena). Psihologija kao struka mora snažnije društveno djelovati na promociji važnosti ideje ljudskog dostojanstva, naglašavanju povezanosti dostojanstva s temeljnim ljudskim pravima, osvješćivanju utjecaja povrede dostojanstva na mentalno zdravlje, samopoštovanje i kvalitetu života pojedinaca. Na taj način, barem dijelom, mogu se prevenirati/ublažiti brojni drugi oblici narušavanja ljudskih prava, različiti oblici zlostavljanja i diskriminacije, rasizma, ksenofobije, doživljaj osobne i društvene nepravde, čime se otvara prostor za razvoj humanijeg društva u kojemu će se svi njegovi članovi osjećati uključenim, ravnopravnim i doživljavati jednake šanse za ostvarenje svojih životnih ciljeva.

Ključne riječi: ljudsko dostojanstvo, ljudska prava, ranjive skupine, mentalno zdravlje

IZAZOVI DIREKTOG RADA S OSOBAMA KOJE SU PREŽIVJELE SEKSUALNO NASILJE

Maja Mamula

Ženska soba, Zagreb

✉ majam@zamir.net

Utjecaj direktnog rada s traumatiziranim osobama je tema koja je zadnjih dvadesetak godina počela dobivati zasluženu pažnju. Iako se najveći broj istraživanja fokusirao na struke kao što su vatrogasci, zdravstveno osoblje iz hitnih ambulanti, policija i sl., tema utjecaja traume na pomagačice i pomagače koji pružaju psihološku pomoć i podršku traumatiziranim osobama također dolazi u fokus. U našoj zemlji su teme posredne traumatizacije i sekundarnog traumatskog stresa još uvijek prilično zanemarene. Kada se i govori o problemu rada s traumom, najčešće se još uvijek navodi sindrom izgaranja, dok se gore navedeni pojmovi izbjegavaju. Različiti oblici stresa izazvanih radom s traumom i sindrom izgaranja različiti su i ne nastaju iz istih razloga. Sindrom izgaranja je općenitiji fenomen koji se može pojaviti u okviru bilo kojeg područja rada. S druge strane, stanja vezana uz rad s traumatiziranim osobama nazivaju se sekundarni traumatski stres, sekundarni posttraumatski stresni poremećaj, vikarijska (posredna) traumatizacija, zamor suosjećanja. Postoje brojni nazivi za stanja koja se međusobno preklapaju, koji opisuju posljedice dugotrajne izloženosti u radu s traumatiziranim osobama. Takav rad ima svoju cijenu, a posredna traumatizacija je neizbježan izazov rada s traumom. Pri tome se pokazuje da rad s određenim oblicima trauma koji uključuju nasilje, a pogotovo seksualno nasilje, može dovesti do razvoja težih simptoma posredne traumatizacije. Prema istraživanjima više od trećine osoba koje pružaju pomoć i podršku žrtvama traume vezanih uz nasilje, zadovoljava dijagnostičke kriterije za posttraumatski stresni poremećaj. Negativan utjecaj rada s traumom seksualnog nasilja odnosi se prije svega na kognitivne promjene u doživljaju svijeta, inkorporiranje slika i emocija povezanih sa žrtvinim traumatskim sjećanjima u sustav sjećanja pomagačica i pomagača, razvijaju se ponašanja i emocije slične simptomima posttraumatskog stresnog poremećaja, dolazi do narušavanja socijalnih odnosa. Za zaštitu mentalnog zdravlja pomagačica i pomagača važna je prije svega sustavna organizacijska briga u neposrednoj zaštiti mentalnog zdravlja, kroz brigu o razini opterećenosti poslom i brojem klijentica i klijenata, osiguravanje kontinuirane educiranost o problemu, redovne supervizije i podrške u razvijanju vještina samopomoći. Prvi korak na putu zaštite mentalnog zdravlja pomagačica i pomagača je svakako svijest da ovi problemi postoje, kao i osvještavanje i razumijevanje vlastite vulnerabilnosti i prepoznavanje određenih simptoma, te učenje kako se zaštititi. Za kraj, važno je reći da rad sa žrtvama seksualnog nasilja ima i svoje prednosti, kao što su razvoj osobne snage i kapaciteta, razvoj kvalitetnih odnosa, zadovoljstvo suosjećanjem i posttraumatski rast.

Ključne riječi: rad s traumom seksualnog nasilja, posredna traumatizacija, sekundarni traumatski stres

VERIFICIRANI PROGRAMI PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA NAD DJECOM

Maja Mamula*, Kristina Mihaljević

*Ženska soba, Zagreb

✉ zenska.soba@zenskasoba.hr

Usprkos određenim pozitivnim promjenama u našem društvu seksualno nasilje nad djecom je još uvijek tema koja izaziva ne samo nelagodu, nego i izbjegavanje. Djeca su izložena brojnim oblicima seksualnog nasilja, a istraživanja o prevalenciji iz godine u godinu pokazuju sve alarmantnije podatke. Naime, dok su podaci Vijeća Europe od prije desetak godina ukazivali da će jedno od petero djece do 18. godine života preživjeti neki oblik seksualnog nasilja, suvremena istraživanja u Europi i Hrvatskoj ukazuju da je taj broj daleko veći i da je više od 30 % djece i mladih izloženo seksualnom nasilju, uključujući elektroničko seksualno nasilje. Djeca i mladi koji prežive seksualno nasilje rijetko se ikome povjere. Kada se i povjeravaju, to su najčešće njihovi vršnjaci i vršnjakinje. Osim toga, rijetko se povjere ikome neposredno nakon preživljenog nasilja, već su ponekad potrebne godine za to. Sve to dovodi do toga da najveći broj slučajeva ostaje neprepoznat i neprijavljen. Kada se i povjere nekoj odrasloj sobi, najčešće prve reakcije su za djecu negativne – nepovjerenje, sumnja, optuživanje, izostanak ikakve reakcije i zaštite. Jedan od načina suzbijanja seksualnog nasilja nad djecom je sustavan rad na razvoju programa prevencije, za koji je potrebno uključivanje svih razina odgojno-obrazovnih institucija. Ženska soba, organizacija civilnog društva, koja je specijalizirana za temu seksualnog nasilja, od 2018. godine do danas sustavno radi na razvoju i implementaciji znanstveno utemeljenih i evaluiranih programa prevencije seksualnog nasilja djece i mladih – „Seksualno nasilje – edukacijski i preventivni program“ (SNEP). Do sada su razvijena 3 programa, SNEP 1 (za srednje škole), SNEP 2 – JUNIOR (za više razrede osnovnih škola), SNEP ONLINE TOOL (*online* program za srednje škole) i prilagođena verzija SNEP 1 programa za djecu s teškoćama u razvoju. SNEP 1 i SNEP 2 – JUNIOR verificirani su od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja RH i Agencije za odgoj i obrazovanje. Osim radionica za djecu, programi uključuju edukaciju djelatnica i djelatnika odgojno-obrazovnog sustava i roditelja i djece. SNEP programi su do sada pilotirani i provedeni u više 130 osnovnih i srednjih škola diljem Hrvatske, educirano je više od 1 186 odgojno-obrazovnih djelatnica i djelatnika, a u programima je sudjelovalo više od 2 338 roditelja i 12 715 učenica i učenika. Svi programi su besplatni i dostupni za samostalno provođenje u školama. Rezultati testiranja učenica i učenika koji su sudjelovali u programu pokazuju povećanu razinu znanja o seksualnom nasilju te empatije prema drugoj djeci koja su preživjela seksualno nasilje, kao i veću informiranost djece o mogućnostima pomoći i podrške u slučaju seksualnog nasilja. Također, prisutno je manje podržavanje većine predrasuda o seksualnom nasilju. S ciljem razvoja sveobuhvatne i sustavne prevencije seksualnog nasilja Hrvatskoj, slijedi razvoj SNEP 3 – KIDS programa (za niže razrede osnovnih škola) te SNEP 4 programa (za vrtiće).

Ključne riječi: seksualno nasilje nad djecom, prevencija, program prevencije seksualnog nasilja, odgojno-obrazovne ustanove

ODNOS PERCEPCIJE RADNOG STRESA, KONFLIKTA RADNE I OBITELJSKE ULOGE TE ODREĐENIH ASPEKATA POSLA ODGOJITELJA

Dunja Marincel

Dječji vrtić Osijek, Osijek

✉ marincel.dunja@gmail.com

Posao odgojitelja jedno je od pomagačkih zanimanja koje se, zbog velike direktne odgovornosti za populaciju s kojom rade, ubraja među najstresnije poslove (FE News Editor, 2024). Kada su radnici izloženi visokim zahtjevima posla, kao što su dugi radni sati, složeni zadaci ili emocionalna iscrpljenost, češće doživljavaju konflikt između profesionalnih i obiteljskih obaveza. Istraživanja koja se bave poslom odgojitelja, posebno u kontekstu ravnoteže između radne i obiteljske uloge, ističu izazove povezane upravo sa psihološkim zahtjevima posla i kontrolom nad radnim zadacima. Emocionalna iscrpljenost zbog zahtjevnog posla otežava angažiranje u obiteljskim ulogama, što može narušiti kvalitetu obiteljskih odnosa pri čemu rodne razlike također igraju značajnu ulogu. U sklopu šireg istraživanja brojnih čimbenika koji djeluju na profesionalnu ulogu odgojitelja, sudjelovalo je 198 odgojitelja Dječjeg vrtića Osijek u dobi od 21 do 64 godine. Ovaj dio istraživanja imao je za cilj utvrditi jesu li i u kojoj mjeri povezani doživljaj radnog stresa s doživljajem konflikta radne i obiteljske uloge te u kakvom su odnosu neki aspekti posla odgojitelja s navedenim konstruktima. U tu svrhu, od instrumenata su korišteni: Skala psiholoških zahtjeva i kontrole posla (Gregov i sur., 2012) i Skala konflikta radne i obiteljske uloge (Šimunić i sur., 2008). Dobiveni rezultati upućuju na značajnu pozitivnu povezanost zahtjeva posla s doživljajem negativnog utjecaja rada na obiteljski život te značajnu negativnu povezanost doživljaja psihološke kontrole i utjecaja obitelji na rad. Osim toga, utvrđeno je da starosna dob djece s kojom odgojitelji rade nije značajno povezana s osjećajem psihološke kontrole, međutim povezana je s doživljajem zahtjevnosti posla. Ovakvi rezultati stvaraju bolji uvid u percepciju koju odgojitelji imaju prema svome poslu u odnosu na neke uvjete rada te otvaraju prostor za dodatna istraživanja i potencijalne intervencije kojima bi se unaprijedila kvaliteta profesionalne i obiteljske uloge.

Ključne riječi: odgojitelji, stres, psihološki zahtjevi, kontrola posla, utjecaj posla na obitelj

O DVA PROSJEČNA 'HRVATSKA' IQ-A

Krunoslav Matešić*, Krunoslav Matešić

*Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb

✉ kruno9099@gmail.com

Kada su 2002. psiholog Richard Lynn i politolog Tatu Vanhanen objavili monografiju 'IQ i bogatstvo nacija', naveli su da je prosječan kvocijent inteligencije Hrvata $IQ = 90$. To bi, prema kriteriju da se 50 % populacije nalazi u rasponu IQ-a od 90 do 110, uz $SD = 15$, bila donja granica prosjeka. U nebrojenim domaćim novinskim člancima ovo je uporno ponavljano, prenošeno je na različitim portalima, a to je posebno istakao 2018. austrijski psiholog Heiner Rindermann u svojoj monografiji 'Kognitivni kapitalizam', kada je uz ovaj IQ dodao, prema njemu, loše rezultate PISA provjere naših učenika. Hrvatski psiholog Vinko Buj (1938.-2021.), koji je proveo radni vijek u Donjoj Saskoj, u okolici Hannovera, objavio je 1981. članak „Average IQ values in various European countries“, kada je na $N = 525$ sudionika testiranja iz Zagreba, dobio prosječan $IQ = 105.7$. Bujevi rezultati za 27 testiranih nacija bili su godinama citirani na različitim portalima i wikipedijama, uključivo i američkim. Pored detaljnog obrazloženja na temelju kojih podataka je nastala teza o odnosu inteligencije i bogatstva nacija bit će prezentirana i rang-lista prosječnih rezultata IQ-a za 27 nacija koje je testirao Vinko Buj. Također će biti navedeni još neki rezultati koji su u Republici Hrvatskoj dobiveni na standardizacijama nekih testova.

Ključne riječi: inteligencija, prosječni IQ, nacionalne razlike u inteligenciji

MENTALNO ZDRAVLJE MLADIH KAO SOCIJALNI RIZIK DANAŠNJEG DRUŠTVA

Sandra Matošina Borbaš

Obiteljski centar, PS Virovitičko-podravske, Virovitica

✉ smborbas@gmail.com

Mentalno zdravlje mladih desetak godina, posebno s pandemijom COVID-19 virusa, postalo je tema o kojoj se sa zdravstvenog, ali i znanstvenog aspekta pridaje sve više pažnje. I prije pandemije uočen je trend pogoršanja mentalnog zdravlja djece i mladih koji je pojavom pandemije postao još brži. Ovakav trend prisutan je u svim zemljama svijeta, pa tako i u našoj zemlji.

Cilj izlaganja je prezentirati pregled istraživanja o mentalnom zdravlju mladih u svijetu i kod nas unatrag zadnjih desetak godina. Analizirajući podatke istraživanja koja su ispitivala mentalno zdravlje mladih unatrag desetak godina vidljivo je da, bez obzira na heterogenost istraživanja, postoji pogoršanje u mentalnom zdravlju djece i mladih koje radi učinka koje te teškoće imaju i na pojedinca, pa tim i na obitelj i društvo u cjelini treba ozbiljno proučiti tako da se izdvoje zaštitni čimbenici, univerzalni i specifični, te na temelju njih napravi strategija i akcijski plan postupanja koji će ovaj trend, ako ne smanjiti, onda barem usporiti.

Zaključci analize istraživanja pokazuju da ne postoji sustavan i globalan način brige o mentalnom zdravlju mladih, posebno u manjim sredinama čime ono postaje ozbiljan rizik i problem koji može iskaz(iv)ati posljedice tijekom više desetaka godina i kroz živote većeg broja ljudi i generacija. Pitanje je jesu li postojeće preventivne aktivnosti prilagođene mladima i koji je njihov pogled na to kako treba govoriti o mentalnom zdravlju. Zaključno, potrebno je prilagoditi postojeće kampanje promicanja mentalnog zdravlja kod mladih te uključiti mlade u planiranje istih.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, mladi, socijalni rizik

UTJECAJ VIZUALNIH DISTRAKTORA NA VOZAČE I PROMETNU CESTOVNU SIGURNOST

Ljiljana Mikuš*, Dino Posavec

*Hrvatsko psihološko društvo - Sekcija za prometnu psihologiju, Zagreb

✉ ljmikus@gmail.com

Sva događanja u prometu potrebno je sagledati u kontekstu međudjelovanja čimbenika u sustavu kojega čine čovjek, vozilo, cesta, prometna organizacija i okolina. Utjecaj koji na vozače motornih vozila i sigurnost njihove vožnje imaju vizualni elementi u prometnoj okolini, predmet je sve većeg broja istraživanja u prometnoj psihologiji. Posebno se to odnosi na elemente koji mogu biti distraktor ili smetnja za vozače i vožnju: prekomjerna količina vizualnih informacija, jumbo plakati i reklamni panoi uz cestu, dinamične, svjetlosne video poruke, zapušteni i oštećeni objekti uz cestu, olupine vozila, prometna nesreća i građevinski radovi na cesti ali i atraktivni krajolici i građevine uz cestu. Vizualne smetnje predstavljaju i loše postavljene, prekobrojne prometne znakovi kao i neprikladno izvedena prometna signalizacija koja nije prilagođena načinu na koji ljudi funkcioniraju, ne uzima u obzir okolnosti kao što je nepovoljno psihofizičko stanje vozača, mogućnost ljudske pogreške, sudjelovanje ugroženih skupina u cestovnom prometu ili loše uvjete za vožnju. Vizualne smetnje mogu za vozača predstavljati kognitivno opterećenje, otežati obradu informacija važnih za promet i posljedično utjecati na donošenje odluka u vožnji, mogu povećati vrijeme reakcije, smanjiti pažnju, prikriti važne vizualne znakove otežavajući procjenu rizika i opasnosti na cesti te izazvati stres i anksioznost vozača. Istraživanja su pokazala da aktivnosti koje uzrokuju vizualnu smetnju, poput skretanja pogleda s ceste radi čitanja reklamnog panoa, mogu povećati rizik od događanja prometne nesreće, posebno u područjima s povećanim prometom ili u složenijim uvjetima za vožnju. U radu razmatramo koje se vrste vizualnih smetnji najčešće javljaju u vožnji, kako utječu na percepciju prostora i procjenu rizika i opasnosti odnosno odlučivanje i ponašanje vozača, mogući doprinos psihologije uređivanju prometne okoline koja je potrebna za sukladnost između pružanja potrebnih informacija i izbjegavanja kognitivnog preopterećenja. Doprinos psihologa se razmatra i u kontekstu utjecaja zapuštene i neodržavane prometne okoline, posebno vizualnih smetnji u gradskom području, na emocionalno stanje i ponašanje u vožnji. Neke protumjere za ublažavanje rizika od vizualnih smetnji uključuju promjenu propisa o oglašavanju uz cestu, razvoj informacijskih sustava za otkrivanje nepažnje vozača i poboljšano obrazovanje vozača o procjeni rizika u prometu.

Ključne riječi: prometna psihologija, vizualni distraktori, vozači

ULOGA RODITELJA I KOGNITIVNE PRISTRANOSTI DJECE U RAZVOJU DJEČJE ANKSIOZNOSTI

Tamara Milovanović*, Ivanka Živčić-Bećirević

*Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka

✉ tamara.milovanovic.ri@gmail.com

Anksiozni poremećaji često se javljaju unutar obitelji. Pored genetske predispozicije, različiti aspekti roditeljstva povezani su s pojavnosti dječje anksioznosti. Cilj ovog istraživanja je ispitati neke od mehanizama međugeneracijskog prijenosa anksioznosti što uključuje ulogu roditeljskog kognitivnog stila obilježenog strepnjom te ulogu roditeljskog ponašanja kroz modeliranje i prijenos verbalnih informacija o prijetnji. Kognitivni stil obilježen strepnjom označava tendenciju pojedinca da osmišljava scenarije u kojima se prijetnja povećava i približava. Pretpostavlja se da će djeca roditelja s izraženijim kognitivnim stilom obilježenim strepnjom iskazivati višu razinu anksioznosti, kao i da će ponašanje roditelja imati medijacijski efekt u odnosu kognitivnog stila obilježenog strepnjom majki i anksioznosti njihove djece. Sudionici istraživanja su djeca u dobi od 10 do 14 godina i njihovi roditelji. Rezultati predistraživanja na uzorku od 126 parova majki i djece upućuju da roditeljska ponašanja koja uključuju modeliranje i verbalni prijenos informacija o prijetnji značajno predviđaju pojavu anksioznosti kod djece. Kognitivni stil majke obilježen strepnjom ima doprinos u međugeneracijskom prijenosu anksioznosti; djeca majki koje su imale izraženiji kognitivni stil obilježen strepnjom imala su višu razinu anksioznosti. Utvrđen potpuni medijacijski efekt upućuje na to da kognitivni stil obilježen strepnjom majki ima značajan efekt na anksioznost samo putem modeliranja majki. Bit će prikazani i preliminarni rezultati istraživanja te raspravljena uloga roditeljskih ponašanja u razvoju simptoma anksioznosti kod djece, kao i uloga dječjih psihologa.

Ključne riječi: anksioznost, kognitivni stil obilježen strepnjom, roditeljska ponašanja, kognitivna pristranost

IZAZOVI INTEGRACIJE U PSIHOLOŠKIM TRETMANIMA

Jadranka Orehovec

Savjetovalište Taura, Zagreb

✉ jorehovec@gmail.com

Fenomeni s kojima se susrećemo u neposrednom radu su složeni i zahtijevaju visoku razinu znanja, kompetencija i raznovrsnost pristupa, prilagođenog specifičnom klijentu. U samoj psihologiji nema velikih integrativnih teorija o ljudskom ponašanju i doživljavanju, te psihološkim teškoćama i intervencijama. Područje psiholoških tretmana izrazito je fragmentirano s više od 300 zasebnih modela s pripadajućim teorijama o nastanku i razvoju psiholoških teškoća, te strategijama i metodama psihološkog oporavka. Mnogi terapijski pravci ne poduzimaju napore za znanstveno validiranje i ažuriranje teorija u skladu neuroznanstvenim i spoznajama psihološke struke. U pokušajima integracije često smo kao stručnjaci preplavljeni neusklađenim gledištima pravaca u sagledavanju procesa u podlozi teškoća i intervencija, te „žargonizmom” i gotovo sektaškim pristupom samih pravaca. S obzirom na to, važno je spoznaje i strategije terapijskih pravaca provući kroz filtre struke i postojećih dobro integriranih, recentnih, znanstveno utemeljenih znanja i spoznaja s područja psihologije, razvojne i kliničke psihologije, neuroznanosti... Psihički doživljaji i iskustvo su neposredno subjektivno-fenomenološko, utjelovljeno, senzorno-ponašajno iskustvo – no istovremeno i reprezentirano i konstruirano i na simboličko-lingvističkoj razini trajnijih struktura i organizacija iskustva. Ove razine doživljavanja se isprepliću i u međusobnim su povratnim spregama. Stoga je u psihološkim intervencijama potrebno uvažiti i „od dolje prema gore” (*bottom-up*) i „od gore prema dolje” (*top-down*) stilove procesiranja iskustva, jer to odražava samu prirodu fenomena ljudskog psihičkog doživljavanja i ponašanja. Pritom naglasak i fokus rada senzibilno prilagođavamo specifičnom klijentu i problematičnim stilovima procesiranja iskustva u podlozi njegovih teškoća. Kako se sve ovo odvija i kroz neposrednu interakciju u seansi, kao i na razini cjelokupnog polja i strukture rada, uz relevantna znanja, praktičar se i iskustveno, relacijski i afektivno usklađuje s klijentom. Stoga u educiranju i treninzima praktičara valja uklopiti ne samo teorijska znanja, nego i omogućiti mu iskustveno učenje ovih složenih vještina.

Ključne riječi: psihološki tretmani, integracija, fenomenološko iskustvo, reprezentacija iskustva, stilovi procesiranja

SKOK U NESVJESNO: RAZVOJ SKRAĆENE VERZIJE TESTA UVJETOVANOG REZONIRANJA ZA MJERENJE MOTIVA ZA POSTIGNUĆEM

Antun Palanović, Mitja Ružojčić*, Zvonimir Galić

*Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb

✉ mruzojci@ffzg.hr

Motiv za postignućem važan je na suvremenom tržištu rada jer omogućuje osobi da preuzme inicijativu u zahtjevnim zadacima koji često zahtijevaju prilagodljivost, ulaganje iznimnog truda i/ili kreativna rješenja. Iako se motiv za postignućem može djelomično zahvatiti tradicionalnim upitnicima samoprocjene, već su rana psihologijska istraživanja jasno pokazala da ovaj motiv znatnim dijelom pripada implicitnoj ličnosti, odnosno da se nalazi u nesvjesnim psihološkim procesima. Testovi uvjetovanog rezoniranja (TUR) pokazali su se kao znanstveno valjana metoda za mjerenje implicitne ličnosti. TUR se temelji na pretpostavci da način na koji ljudi rezoniraju o socijalnim situacijama odražava njihovu ličnost. Za razliku od uobičajenih metoda procjene ličnosti, TUR ne traži od sudionika da izravno opišu svoje psihološke karakteristike (npr. slaganjem s nizom tvrdnji), već im nudi niz problema induktivnog rezoniranja osmišljenih tako da obuhvate implicitne pristranosti tipične za motive koji oblikuju implicitnu ličnost. U ovom izlaganju predstaviti ćemo naš rad na razvoju TUR-a za motiv za postignućem. Cilj našeg rada bio je analizirati psihometrijska svojstva postojećih zadataka testa kako bismo odabrali manji broj zadataka koji će predstavljati temelj za njegov daljnji razvoj. Proveli smo dva validacijska istraživanja. Prvo istraživanje proveli smo na uzorku od 98 poduzetnika koji su riješili TUR za postignuće od 9 zadataka i koje su njihovi podređeni procijenili na mjerama poduzetničke i rukovoditeljske uspješnosti. Drugo istraživanje proveli smo na 112 studenata Sveučilišta u Zagrebu koji su riješili TUR za postignuće od 21 zadatka te ispunili niz kriterijskih mjera koje su teorijski relevantne za motiv postignućem poput upitnika profesionalne zrelosti, stilova donošenja profesionalnih odluka, biografskih mjera i objektivnih pokazatelja težnje za postignućem (npr. prosjek ocjena). Na temelju analize distribucija odgovora na pojedine zadatke i obrazaca korelacija pojedinih odgovora u zadacima s relevantnim kriterijskim mjerama, odabrali smo 15 zadataka koji će poslužiti kao osnova za daljnja validacijska istraživanja.

Ključne riječi: testovi uvjetovanog rezoniranja, motiv za postignućem, selekcija, implicitna ličnost

STAVOVI MEDICINSKIH SESTARA I TEHNIČARA PREMA PRETILIM OSOBAMA

Zrinka Pukljak*, Stipo Zebić

*Zdravstveno veleučilište, Zagreb

✉ zrinka.pukljak@zvuh.hr

Prema podacima EUROSTAT -a, Hrvatska je uz Maltu europska država s najvišim postotkom osoba s prekomjernom težinom. Istovremeno, stigmatizacija i diskriminacija pretilih osoba prisutne su u raznim područjima društva pa tako i u zdravstvenome sustavu. Istraživanja pokazuju kako zdravstveni djelatnici različitih struka, uključujući medicinske sestre i tehničare, imaju negativne stavove prema pretilim osobama te ih najčešće smatraju odgovornima za njihovo stanje. To značajno može djelovati na način provođenja medicinskih postupaka i kvalitetu kontakta s pacijentima iz te grupe. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati kako zaposlene medicinske sestre i tehničari procjenjuju uzroke pretilosti, kakvu imaju percepciju i stavove prema pretilim osobama te utvrditi povezanost tih čimbenika s kvalitetom kontakta s pretilim osobama. Također, željeli smo utvrditi postoje li razlike u percepciji i stavovima prema pretilima obzirom na spol i indeks tjelesne težine (ITM) zdravstvenih djelatnika. U *online* istraživanju provedenom tijekom travnja i svibnja 2024. sudjelovalo je 213 medicinskih sestara i tehničara, prosječne dobi 38.30 te prosječne duljine staža 16.61 godine. Korištene su Skala uzroka pretilosti (Klaczynski i GooldiMudry, 2004), Skala percepcije pretilih osoba (Fat Phobia Scale; Bacon i sur., 2001), Skala stavova prema pretilim osobama (Morrison i O'Connor, 1999), indeks tjelesne težine (ITM) te mjere prisustva, učestalosti i kvalitete kontakta s pretilim osobama. Većina ispitanika navodi kako su svakodnevno u kontaktu s osobama prekomjerne tjelesne težine i taj kontakt većina procjenjuju potpuno kvalitetnim. Pretilost najviše pripisuju unutarnjim faktorima, zatim tjelesnim i društvenim uzrocima. Stavovi medicinskih sestara i tehničara prema pretilim osobama su umjereno nepovoljni. Najnepovoljniju percepciju imaju u području prehrambenih navika, samopouzdanja i samokontrole pretilih osoba. Skoro 54 % (53.9 %) medicinskih sestara i tehničara ima prekomjernu tjelesnu težinu, od čega je 15.02 % pretilo. Oni s nižim ITM-om imaju značajno nepovoljniju percepciju pretilih osoba od onih s višim ITM-om. Razlika u percepciji i negativnim stavovima prema pretilim osoba između spolova je značajna, medicinski tehničari pokazuju nepovoljniju percepciju i stavove prema pretilim osobama od medicinskih sestara. Pri tome je proporcija pretilih značajno veća među medicinskim sestrama, nego među medicinskim tehničarima. Dobiveni rezultati mogu pridonijeti povećanju svijesti o atribuciji uzroka pretilosti, stavovima i percepciji pretilih osoba među medicinskim osobljem te potaknuti razvoj intervencija za unapređivanje kvalitete zdravstvene skrbi pretilih osoba.

Ključne riječi: pretilost, atribucije uzroka pretilosti, kontakt, stavovi medicinskih sestara i tehničara

DO EXECUTIVE FUNCTIONS PROTECT AGAINST ANXIETY AND DEPRESSIVE SYMPTOMS? A LONGITUDINAL TEST AMONG CROATIAN CHILDREN

ŠTITE LI IZVRŠNE FUNKCIJE OD ANKSIOZNIH I DEPRESIVNIH SIMPTOMA?
LONGITUDINALNI TEST PRIMIJENJEN NA DJECI U HRVATSKOJ

Silvija Ručević*, Sandra Brezetić, Tijana Borovac, Dino Krupić

*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ srucevic@ffos.hr

Deficits in executive functions are related to numerous negative outcomes in children, including anxiety and depression. However, whether prospective relations between the two exist is less clear. Using data from the ECLAT (Problem behaviors in elementary school-aged children: The role of Executive functioning, individual, familial, and genetic factors) study (HRZZ IP-2016-06-3917), a longitudinal study of 175 children in Croatia (54.2 % female; 91 % White, 9 % Romani), we examined whether better executive functions measured using performance-based tests at age 6 could act as protective factors against anxiety and depressive symptoms at age 11, over and above other known risk factors for poorer mental health, including pre-existing child internalizing and externalizing problems, parental mental health issues and low SES. Specifically, better cognitive flexibility was prospectively related to lower levels of anxiety, whereas better sustained attention was longitudinally associated with fewer depressive symptoms. Overall, these findings suggest that, in children, the executive functions can act as protective factor against problems related to mental health.

Ključne riječi: children, longitudinal, executive functions, anxiety, depression

Napomena:

Usmeno izlaganje bit će prezentirano na hrvatskom jeziku.

RAZVOJ PROFESIONALNOG IDENTITETA U ADOLESCENCIJI

Mara Šimunović*, Iva Šverko, Toni Babarović

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ mara.simunovic@pilar.hr

Profesionalni identitet odnosi se na samopoimanje pojedinca u kontekstu svijeta rada i vlastitih sposobnosti, želja i interesa povezanih s karijerom. Ovaj aspekt identiteta smatra se najvažnijim u cjelokupnom razvoju identiteta adolescenata i mladih odraslih te je uspostavljanje jasnog profesionalnog identiteta povezano s različitim ishodima u životu kao što su akademski uspjeh, subjektivna dobrobit, mentalno zdravlje i upravljanje karijerom. U Hrvatskoj se učenici na kraju srednje škole suočavaju s izazovom odabira sveučilišnog programa ili ulaska na tržište rada odabirom budućeg zanimanja. Stoga je formiranje profesionalnog identiteta vrlo važan razvojni zadatak koji učenicima može olakšati donošenje valjanih profesionalnih odluka. Bez obzira na važnost profesionalnog identiteta u cjelokupnom adolescentskom razvoju, longitudinalna istraživanja su u ovom području vrlo rijetka te su do sad polučila nekonzistentne rezultate. Stoga je primarni cilj ovog istraživanja bio ispitati razvoj šest procesa profesionalnog identiteta u adolescenciji kroz period drugog, trećeg i četvrtog razreda srednje škole. U istraživanju je sudjelovalo 549 učenika (62.8 % djevojaka) iz 18 srednjih škola iz različitih područja Hrvatske. Kao mjeru profesionalnog identiteta koristili smo VISA upitnik (Vocational Identity Status Assessment; Porfeli i sur., 2011) koji se sastoji od 30 čestica koje mjere tri dimenzije profesionalnog identiteta - posvećenost, istraživanje i preispitivanje posvećenosti karijeri. Unutar svake od ove tri dimenzije, upitnik mjeri po dva procesa razvoja profesionalnog identiteta - istraživanje u dubinu, istraživanje u širinu, posvećenost, identifikaciju, sumnju i fleksibilnost. Ovi procesi se odnose na različite kognitivne i bihevioralne akcije koje pojedinac treba poduzeti kako bi razvio adaptivnu sliku u sebi u kontekstu svijeta rada. Analize temeljene na modeliranju latentnih promjena pokazale su da kod učenika u razdoblju od drugog do četvrtog razreda srednje škole dolazi do porasta u istraživanju karijere u dubinu te u posvećenosti odabiru karijere. S druge strane, zabilježen je pad u procesu fleksibilnosti pri promišljanju o budućoj karijeri. Također su zabilježene razlike u razvoju profesionalnog identiteta s obzirom na tip srednjoškolskog obrazovanja (gimnazije i strukovne škole). Dobiveni nalazi mogu poslužiti u razvoju smjernica za kreiranje programa profesionalnog usmjeravanja i savjetovanja u radu s mladima ljudima u osjetljivim periodima karijernih i obrazovnih tranzicija.

Ključne riječi: profesionalni identitet, VISA, razvoj karijere, razvoj adolescenata

ODNOS DOŽIVLJAJA SAGORIJEVANJA I NEKIH UNUTARNJIH I VANJSKIH ČIMBENIKA NA POSLU ODGOJITELJA

Ana Sladoja Kozić

Dječji vrtić Osijek, Osijek

✉ anasladoja7@gmail.com

Psihološka dobrobit odgojitelja predstavlja vrijedan resurs za realizaciju kvalitetnog odgojno-obrazovnog procesa, a time postaje i neophodan čimbenik u osiguravanju dobrobiti djece. S obzirom na mnoge stresore s kojima se odgojitelji svakodnevno susreću u radu, a koji mogu narušiti njihovu psihološku dobrobit, cilj je ovog rada bio ispitati doživljaj sagorijevanja te odnos doživljaja sagorijevanja i nekih unutarnjih i vanjskih čimbenika koji predstavljaju ključne dijelove posla odgojitelja. Istraživanjem se ispitalo kojoj su mjeri socijalna podrška te doživljaj psiholoških zahtjeva i kontrole posla povezani s doživljajem sagorijevanja na poslu. Osim toga, provjeravano je i postojanje razlika u doživljaju sagorijevanja na poslu s obzirom na dob i radno iskustvo odgojitelja. U sklopu šireg istraživanja brojnih čimbenika koji djeluju na profesionalnu ulogu odgojitelja, sudjelovalo je 198 odgojitelja Dječjeg vrtića Osijek u dobi od 21 do 64 godine. Od instrumenata su za istraživanje korišteni: hrvatska verzija Oldenburškog upitnika sagorijevanja (Demerouti i Bakker, 2008), Skala socijalne podrške na poslu i obitelji (Šimunić i sur., 2016) i Skala psiholoških zahtjeva i kontrole posla (Gregov i sur., 2012). Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako većina odgojitelja izvještava o umjerenim razinama doživljaja sagorijevanja na poslu te se doživljaj sagorijevanja odgojitelja ne razlikuje s obzirom na dob odgojitelja i radni staž. Također, općeniti doživljaj sagorijevanja na poslu nije se pokazao statistički značajno povezan s ukupno percipiranom socijalnom podrškom, no opaža se kako odgojitelji koji doživljavaju više razine socijalne podrške izvještavaju o manjem doživljaju otuđenosti na poslu. Konačno, nakon provedene korelacijske analize može se uočiti kako postoji pozitivna povezanost između doživljaja sagorijevanja i percipirane psihološke zahtjevnosti posla dok u odnosu na psihološku kontrolu posla, takva povezanost nije pronađena. Rezultati ovog istraživanja sugeriraju kako je sagorijevanje na poslu odgojitelja sveprisutan doživljaj te da bi se odgojitelje potencijalno moglo dodatno osnažiti putem pružanja intenzivnije socijalne podrške nadređenih. Upravo putem takve bi se vrste podrške vjerojatnije implementirale i učinkovitije strategije na organizacijskoj razini o čijim nedostacima odgojitelji često izvještavaju u kvalitativnim istraživanjima.

Ključne riječi: doživljaj sagorijevanja, odgojitelji, socijalna podrška, psihološki zahtjevi, kontrola posla

KAKO HRVATSKI ZAPOSLENICI DOŽIVLJAVAJU POJAM ZDRAVE RADNE ORGANIZACIJE? PILOT ISTRAŽIVANJE

Ana Slišković*, Andrea Tokić, Ana Šimunić, Matilda Nikolić Ivanišević,
Jelena Ombla

*Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar

✉ aslavic@unizd.hr

Suvremeno poimanje zdrave radne organizacije podrazumijeva promicanje zdravog radnog okruženja koje štiti, održava i promiče zdravlje, sigurnost i dobrobit zaposlenika, što se ujedno odražava na njihovu radnu angažiranost i učinkovitost te uspješno poslovanje organizacije. S obzirom na velike različitosti među radnim organizacijama, nemoguće je razviti univerzalan vodič koji bi vrijedio za sve radne organizacije, međutim u znanstvenoj i stručnoj literaturi ponuđen je niz različitih smjernica namijenjenih razvoju zdravih radnih organizacija. Jedan od mogućih odgovora na aktualne promjene u svijetu rada i izazove koji se postavljaju pred radne organizacije jest usvajanje smjernica proizašlih iz stranih istraživanja i praksi. Međutim, s obzirom na pitanje njihove primjenjivosti na različite društveno-kulturne kontekste, odlučile smo provesti pilot istraživanje, čiji je osnovni cilj bio vezan za preispitivanje ovog koncepta među zaposlenicima u Republici Hrvatskoj (RH). Drugim riječima, zanimalo nas je kako hrvatski zaposlenici doživljavaju pojam zdrave radne organizacije i u tu svrhu smo provele *online* anketno istraživanje u kojem smo od sudionika, između ostalog, tražile odgovor na ovo otvoreno pitanje. Osnovni kriterij ulaska u uzorak bio je da osoba živi i radi u RH. Uzorak je bio neprobabilistički, a sastojao se od 723 osobe (81 % žena), prosječne dobi 42 godine, prosječnog radnog staža 18 godina i prosječnog radnog staža u trenutnoj organizaciji 13 godina. Sudionici su pretežno zaposleni temeljem ugovora na neodređeno (87 %) i većina ih radi puno radno vrijeme (93 %). Iako su u istraživanju sudjelovali zaposlenici iz svih dijelova RH, najveći ih je broj iz Jadranske Hrvatske (72 %). U pogledu vrste organizacijske djelatnosti, većina je sudionika zaposlena u organizaciji koja pripada kvartarnim djelatnostima (73 %), slijede tercijarne (21 %), sekundarne (4 %) te primarne djelatnosti (2 %). Dobiveni odgovori na otvoreno pitanje analizirani su induktivnim pristupom te je dobiveno 17 tematskih kategorija koje predstavljaju odrednice zdrave radne organizacije iz perspektive naših sudionika. Temeljem učestalosti odgovora u pojedinim kategorijama, najvažnijim odrednicama zdrave radne organizacije sudionici smatraju: dobre međuljudske odnose, poticajnu i ugodnu kulturu i klimu, emocionalnu dobrobit zaposlenika, dobru organizaciju posla i pravedno vrednovanje rada te stručnu kompetentnost, profesionalnost i odgovornost zaposlenika i rukovoditelja. Usprkos činjenici da su rezultati provedenog istraživanja ograničeni nereprezentativnošću uzorka u odnosu na populaciju hrvatskih zaposlenika, iz njih se mogu iznjedruti vrlo jasne praktične implikacije. Dodatno, rezultati daju početan okvir i dublji uvid u doživljaj zdrave radne organizacije zaposlenika u RH, koji je iznimno bitan za planiranje daljnjih kvantitativnih istraživanja u ovom području.

Ključne riječi: zdrava radna organizacija, hrvatski zaposlenici, dobrobit

VIRTUALNA PRISUTNOST, STVARNI PROBLEMI: DRUŠTVENE MREŽE, DIGITALNI STRES I PSIHOLOŠKI SIMPTOMI KOD SREDNJOŠKOLACA

Sanja Smojver-Ažić*, Tamara Martinac Dorčić, Sanja Bradić, Rosanda Pahljina-Reinić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ sanja.smojver.azic@ffri.uniri.hr

Korištenje društvenih mreža može rezultirati stresom u digitalnom okruženju te se odraziti na psihološko funkcioniranje mladih. S obzirom na zahtjeve pojedinih mreža i osobine korisnika mogu se razlikovati različite vrste digitalnog stresa (npr. stres zbog preopterećenosti informacijama, zabrinutost zbog odobravanja, stres zbog dostupnosti, strah od propuštanja te stres zbog *online* prisutnosti). Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi profile učenika srednjih škola s obzirom na vrstu korištene društvene mreže i razinu digitalnog stresa te ispitati razlike između dobivenih profila u simptomima depresivnosti i anksioznosti te usamljenosti. U istraživanju je sudjelovalo 328 učenika i učenica srednjih škola (54.6 % djevojaka) u dobi od 15 do 19 godina ($M = 16.7$; $SD = 0.94$). Za potrebe istraživanja primijenjena je Skala digitalnog stresa, Upitnik korištenja društvenih mreža (Facebook, TikTok, Instagram i YouTube), Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21) te prilagođeni Upitnik usamljenosti. Sudionici istraživanja naveli su i podatak o prosječnom dnevnom korištenju društvenih mreža iz aplikacije na mobilnom telefonu. Prema samoprocjenama srednjoškolci najviše koriste TikTok i Instagram (1 do 2 sata dnevno), a YouTube koriste u prosjeku do 1 sat. Kako Facebook uopće ne koristi njih 77.7 % nije uvršten u analizi profila. Analizom latentnih profila identificirane su tri skupine učenika različitih profila: učenici koji dominantno koriste YouTube i iskazuju niske razine digitalnog stresa (13.1 %), prosječni učenici koji podjednako koriste ispitane vrste mreža i iskazuju umjerenu razinu digitalnog stresa (47.3 %) i učenici koji dominantno koriste TikTok i Instagram te iskazuju visoke razine digitalnog stresa (39.6 %). Testiranje razlika među dobivenim profilima u prosječnom dnevnom korištenju društvenih mreža, doživljaju usamljenosti te simptomima depresivnosti i anksioznosti Bolck-Croon-Hagenaars (BCH) metodom pokazalo je postojanje statistički značajnih razlika u svim ispitivanim zavisnim varijablama. Učenici i učenice koji dominantno koriste TikTok i Instagram te iskazuju visoke razine digitalnog stresa provode značajno više vremena na društvenim mrežama ($M = 5.01$; $SD = 0.15$) u odnosu na one koji najviše koriste YouTube i iskazuju niske razine digitalnog stresa ($M = 4.01$; $SD = 0.28$). Najviše simptoma depresivnosti i anksioznosti te najveći osjećaj usamljenosti je kod onih koji dominantno koriste TikTok i Instagram te doživljavaju visoke razine digitalnog stresa, a najmanje kod onih koji dominantno koriste YouTube i procjenjuju niske razine digitalnog stresa. Rezultati ovog istraživanja potvrđuju kako sama učestalost korištenja pojedinih društvenih mreža nije jedina odrednica psiholoških simptoma te je uz vrstu društvene mreže važno uzeti u obzir i razinu digitalnog stresa. U razradi školskih preventivnih programa potrebno je planirati edukativne teme iz područja digitalnog stresa.

Ključne riječi: društvene mreže, digitalni stres, simptomi depresivnosti i anksioznosti, usamljenost, adolescenti

PODRŠKA RODITELJSTVU BLIZANACA – PRIKAZ PROJEKTA

Ivana Sošić Antunović*, Lucija Antunović, Ljiljana Brašnić Matić

*Udruga Gemini, Dječji vrtić Sušak, Rijeka

✉ ivanasa22@gmail.com

Podrška roditeljstvu danas iznimno je potrebna i pruža značajan doprinos zaštiti mentalnog zdravlja, kako roditelja, tako i djeteta/djece), odnosno cijele obitelji. Roditeljstvo blizanaca dodatno je izazovno radi pojačanih zahtjeva brige o dvoje djece istovremeno te veće izloženosti svakodnevnom i roditeljskom stresu. Stoga roditelji blizanaca trebaju specifičnu, ciljanu roditeljsku podršku. Prikazat će se provedba jednogodišnjeg projekta podrške roditeljstvu blizanaca koji je realiziran tijekom 2023./2024. godine. Izložit će se ciljevi, način provedbe te rezultati evaluacije učinkovitosti rada u kontinuiranim grupama podrške za roditelje blizanaca.

Projekt naziva „Podrška roditeljima blizanaca - trudnoća, dojenje, roditeljski izazovi, uključenost očeva“ financiran je javnim sredstvima kroz poziv Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade Republike Hrvatske.

U projekt su se uključili roditelji i budući roditelji blizanaca, sudjelujući na *online* radionicama koje su se održavale *online* putem, jednom mjesečno, u malim grupama (trudnice i budući očevi, majke koje doje, očevi, roditelji mlađe djece i roditelji starije djece). Na svakom susretu obrađena je po jedna tema relevantna za roditeljstvo (očekivanja, komunikacija, stres, granice, identitet itd.), kroz teoretski prikaz i aktivnosti za roditelje. Sudionici su ispunjavali ciljano kreiran upitnik na početku i na kraju provedbe projekta. Evaluacija je pokazala kako su sudionici bili vrlo zadovoljni ponuđenom ciljanom podrškom, usvojili su neka nova roditeljska znanja i vještine, međusobno su se povezali i podržali, imali priliku dijeliti svoja iskustva i preispitivati svoja uvjerenja. Značajno se smanjio roditeljski stres.

U izlaganju će biti prikazan način provedbe projektnih aktivnosti kao i rezultati evaluacije učinkovitosti, kvantitativno i kvalitativno. Sudionicima će biti prikazana i brošura o blizancima i roditeljstvu blizanaca, nastala kao produkt provedbe projekta.

Zaključno, roditeljima blizanaca potrebna je i značajna ovakva ciljana i kontinuirana podrška u ostvarivanju roditeljstva.

Ključne riječi: roditeljstvo, blizanci, stres, podrška, prevencija

PRAKTIČNE IMPLIKACIJE ŠEST ZNANSTVENO-STRUČNIH PROJEKATA O DOBROBITI I MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM OKRUŽENJU: PRIJELAZNI PERIODI, PROMEHS I SEU KURIKULI

Sanja Tatalović Vorkapić

Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka

✉ sanjatv@uniri.hr

U posljednjih pet godina je provedeno šest znanstveno-stručnih projekata (jedan se još uvijek provodi), pri Učiteljskom fakultetu u Rijeci, s ciljem unapređenja kvalitete psihološke dobrobiti i mentalnog zdravlja djece i odgojno-obrazovnih djelatnika. Svaki od njih posjeduje drugačiji fokus, strukturu i razinu složenosti, a zajednička im je karakteristika da pridonose razumijevanju i podizanju razine dobrobiti djece i mladih u odgojno-obrazovnom kontekstu, te odgojitelja i učitelja, kvalitetno povezujući znanost, teoriju i praksu. Cilj ovog prikaza jest upoznavanje psihologa s provedenim projektnim aktivnostima i promjenama do kojih su dovele rad u dječjim vrtićima i osnovnim školama, te studijskim programima odgojitelja i učitelja. Dvogodišnji znanstveno-stručni projekt: Kako u vrtić i osnovnu školu bez suza? imao je za cilj podržati socijalno-emocionalnu dobrobit djece tijekom tranzicije i prilagodbe, kroz izravnu suradnju znanstvenika i praktičara iz dječjih vrtića i osnovnih škola. Znanstveni, sveučilišni projekt Dobrobit djece u prijelaznim životnim periodima: Empirijska provjera Ekološko-dinamičkog modela je trajao pet godina a bio je fokusiran na validaciju Ekološko-dinamičkog modela tranzicije koji pretpostavlja različite intra- i inter-personalne čimbenike ključne za razumijevanje i određivanje kvalitete prijelaza i prilagodbe djece rane i predškolske dobi. Treći, infrastrukturni projekt Razvoja *online* kolegija na Sveučilištu u Rijeci: Psihologija dobrobiti djece, trajao je godinu i pol a bio je vezan uz razvoj cjelovitog *online* kolegija Sveučilišta u Rijeci pod nazivom Psihologija dobrobiti djeteta, usmjerenog na osnaživanje psiholoških kompetencija odgajatelja i učitelja razredne nastave. Četvrti znanstveno-stručni projekt za cilj je imao kreiranje preventivnog i promotivnog kurikula za mentalno zdravlje u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama, PROMEHS kurikula. Riječ je o međunarodnom, ERASMUS+ KA3 projektu PROMEHS: Promicanje mentalnog zdravlja u dječjim vrtićima i školama – PROMEHS, koji je trajao tri i pol godine, te je rezultirao izradom, primjenom i znanstvenom evaluacijom efekta kurikula na dobrobit i mentalno zdravlje djece i mladih od 3. do 18. godine, te odgojitelja i učitelja. Kako bi se osigurala održivost i primjena PROMEHS kurikula u dječjim vrtićima i osnovnim školama, promjene studijskog programa te kreiranja programa cjeloživotnog učenja pod nazivom Mentalno zdravlje i dobrobiti u odgoju i obrazovanju (koje se sastoji od tri kolegija) provedeni su u okviru jednogodišnjeg infrastrukturnog projekta Razvoj Programa obrazovanja za stjecanje mikrokvalifikacije odgojno-obrazovnog rada za unapređenje mentalnog zdravlja i dobrobiti. Naposljetku, trenutno se provodi (2023-2026) trogodišnji međunarodni ERASMUS+ KA2 projekt EduSkills + SEL: Poticanje socijalno-emocionalnih kompetencija u dječjim vrtićima koji je usmjeren ka izradi SEU-smjernica za odgojitelje.

Ključne riječi: mentalno zdravlje i dobrobit djece, odgojno-obrazovni kontekst, odgojitelji, učitelji razredne nastave, znanstveno-stručni projekti

ULOGA REGIONALNIH I INSTITUCIONALNIH ČIMBENIKA U PERCEPCIJI RADNE ATMOSFERE ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA

Tena Velki*, Marijana Miočić, Matilda Karamatić Brčić

*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek

✉ tena.velki@gmail.com

Radna atmosfera u odgojno-obrazovnim ustanovama igra ključnu ulogu u profesionalnom zadovoljstvu i učinkovitosti djelatnika i učenika. Ona se oblikuje kroz različite aspekte poput zadovoljstva poslom, odnosa s nadređenima i kolegama, ali i sveukupne razine inkluzivnosti školskog okruženja kao i prevladavajuće školske klime. Iako su ovi čimbenici univerzalno prisutni, njihov utjecaj može varirati ovisno o regionalnim specifičnostima i tipu ustanove u kojoj djelatnici rade. Cilj istraživanja bio je provjeriti ima li razlika u procjeni radne atmosfere odgojno-obrazovnih djelatnika koji dolaze iz različitih regija (Dalmacija vs Slavonija) te su zaposleni u različitim vrstama ustanova (redovna škola vs posebna odgojna obrazovna ustanova), pri čemu se radna atmosfera procjenjivala kroz nekoliko ključnih aspekata: zadovoljstvo poslom, zadovoljstvo primanjima, socijalna podrška od nadređenih i kolega, razina inkluzivnosti okruženja te školska klima. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 232 odgojna djelatnika (140 iz Dalmacije i 92 iz Slavonije, 145 iz redovne osnovne škole te 87 iz posebnih odgojno-obrazovnih ustanova), od čega 78 učitelja predmetne nastave, 61 učitelj razredne nastave, 55 edukacijskih rehabilitatora-učitelja te 38 stručnih suradnika. Svi su odgojno-obrazovani djelatnici anonimno popunili niz *online* upitnika kreiranih za svrhu istraživanja (opći podaci, zadovoljstvo poslom, zadovoljstvo primanjima, Skala socijalne podrške na poslu i u obitelji, Indeks inkluzivnog okruženja, Upitnik školske klime). Iako se odgojno-obrazovni djelatnici razlikuju unutar regija i tipova ustanova prema objektivnim karakteristikama, kao što su veći broj učenika u redovnim osnovnim školama i Dalmaciji, duži radni staž i više iskustva na trenutnom radnom mjestu u redovnim osnovnim školama i Slavoniji, čini se da ove razlike nisu značajno doprinijele razlikama u radnoj atmosferi. Štoviše, rezultati istraživanja pokazali su da nema razlika u radnoj atmosferi u odnosu na regiju iz koje dolaze odgojno-obrazovni djelatnici dok je za tip ustanove zaposlenja pronađena tek jedna statistički značajna razlika. Odgojno-obrazovni djelatnici iz redovnih osnovnih škola procjenjuju nešto višu socijalnu podršku od strane nadređenih za razliku od odgojno-obrazovnih djelatnika posebnih odgojno-obrazovnih ustanova. Također je ova razlika dobivena i u odnosu na zanimanje, gdje učitelji razredne nastave, učitelji predmetne nastave i stručni suradnici procjenjuju nešto višu socijalnu podršku od strane nadređenih za razliku od edukacijskih rehabilitatora-učitelja. Ovi nalazi sugeriraju da, iako se objektivni radni uvjeti odgojno-obrazovnih djelatnika razlikuju u različitim regijama Hrvatske kao i u različitim tipovima ustanova, percepcija radne atmosfere vrlo je slična i ne ovisi o njima. Gotovi svi aspekti radne atmosfere procijenjeni su podjednako, neovisno o regiji i tipu ustanove zaposlenja, sugerirajući slične radne uvjete svih odgojno-obrazovnih djelatnika u RH.

Ključne riječi: radna atmosfera, odgojno-obrazovni djelatnici, inkluzija

ODNOS EMOCIONALNE KOMPETENTNOSTI I SAMOEFIKASNOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Marina Vidaković*, Jasmina Vrkić Dimić, Ana Marija Iveljić

*Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar

✉ mjurkin@unizd.hr

Emocionalna kompetentnost i percipirana samoeфикаsnost ključni su čimbenici u profesionalnom radu odgojno-obrazovnih djelatnika, posebno u radu s učenicima s teškoćama u razvoju. Samoeфикаsnost se u ovom kontekstu opisuje kao uvjerenje o vlastitim sposobnostima za organizaciju i planiranje nastave te provođenje svih aktivnosti potrebnih za postizanje odgojno-obrazovnih ciljeva. Osnovni cilj istraživanja prikazanog u ovom radu bio je ispitati odnos emocionalne kompetentnosti i pojedinih dimenzija samoeфикаsnosti kod odgojno-obrazovnih djelatnika (učitelji i stručni suradnici u osnovnim školama te stručnjaci za rad s učenicima s teškoćama u razvoju u posebnim ustanovama). U istraživanju su sudjelovali odgojno-obrazovni djelatnici iz Dalmacije te Slavonije i Baranje (N = 232) pri čemu je 145 djelatnika iz redovnih osnovnih škola te 87 iz posebnih odgojno-obrazovnih ustanova. U istraživanju je osim upitnika sociodemografskih podataka korištena Skala samoeфикаsnosti za nastavnike (Skaalvik i Skaalvik, 2007) te Upitnik emocionalnih vještina i kompetentnosti (UEK-15, Takšić, 2002). Istraživanje je provedeno *online* putem. Rezultati su, između ostalog, pokazali da postoje umjerene i značajne pozitivne korelacije između emocionalne kompetentnosti i pojedinih dimenzija samoeфикаsnosti (instrukcija, prilagođavanje sadržaja potrebama učenika, motivacija učenika, uspostavljanje discipline, suradnja s kolegama i roditeljima, spremnost na promjene) kod odgojno-obrazovnih djelatnika. Drugim riječima, odgojno-obrazovni djelatnici koji imaju razvijeniju emocionalnu kompetenciju, kao što su sposobnost prepoznavanja, regulacije i upravljanja vlastitim i tuđim emocijama, bolje se suočavaju sa svim izazovima u učionici kao što su uspješnije uspostavljanje discipline, lakša prilagodba individualnim potrebama učenika i ostvarivanje bolje suradnje s ostalim dionicima sustava. Sve navedeno može pridonijeti i boljim ishodima u odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju. S obzirom da je profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih djelatnika pred stalnim izazovima, rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti kao temelj za provođenje stručnih usavršavanja s ciljem pružanja kontinuirane podrške učenicima s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: emocionalna kompetencija, samoeфикаsnost, inkluzivno obrazovanje, odgojno-obrazovni djelatnici

POSTER IZLAGANJA

1. POVEZANOST NEGATIVNOG PONAŠANJA TRENERA SA SAMOKRITIČNOŠĆU I SAMOPOŠTOVANJEM SPORTAŠA
Lea Andreis, Zrinka Greblo Jurakić, Ida Dukić, Maša Tonković Grabovac, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić 168
2. ANALIZA MOTIVACIJSKIH ČIMBENIKA ZA TJELESNU AKTIVNOST: SIMPLIFIKACIJA EMI-2 UPITNIKA
Janko Babić 169
3. SPECIFIČNOSTI MENTALNIH POREMEĆAJA DJECE I MLADIH S OBZIROM NA MANIFESTACIJU ODREĐENIH SIMPTOMA
Dijana Bačani, Josipa Krsnik, Jelena Ptiček Perković 170
4. STUDIJA SLUČAJA: PRIKAZ DJETETA S BURNSIDE-BUTLEROVIM SINDROMOM
Marija Bobanović 171
5. KROZ ŽIVOT BEZ NASILJA – VRŠNJAČKO NASILJE, MENTALNO ZDRAVLJE I OVISNOST MLADIH
Siniša Brlas 172
6. DUGOTRAJNI PARTNERSKI ODNOSI MLADIH – TKO IH IMA, TKO IH ŽELI?
Ana Brnić, Jelena Maričić, Jelena Flego 173
7. IZAZOVI IZRICANJA MJERA ZA ZAŠTITU DJECE IZ PERSPEKTIVE RADA U HRVATSKOM ZAVODU ZA SOCIJALNI RAD
Ljiljana Bubnić, Ljiljana Kosanović 174
8. POVEZANOST IZMEĐU NEKIH VRSTA DIJADNOG SUOČAVANJA, ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM I ZADOVOLJSTVA VEZOM KOD POJEDINACA MLAĐE ODRASLE DOBI
Jelena Bupić 175
9. PREVENTIVNI PROGRAM "NAŠE MALO SUNCE"
Ema Čamber 176
10. PREGLED EFEKATA DUGOTRAJNOG LIJEČENJA I IZOLACIJE NA SVAKODNEVNO FUNKCIONIRANJE I PRILAGODBU DJECE U RAZLIČITIM RAZVOJNIM FAZAMA KROZ 3 PRIKAZA SLUČAJA
Ivana Ćosić Prpić 177
11. ANALIZA DISTINKTIVNIH OBILJEŽJA ADAPTIVNOG I NEADAPTIVNOG PERFEKCIONIZMA U SPORTSKOM OKRUŽENJU
Ida Dukić, Zrinka Greblo Jurakić, Lea Andreis, Maša Tonković Grabovac, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić 178
12. PRIJEDLOG ZA PROŠIRENJE GROSSMANOVOG MODELA S UVJETIMA DJELOVANJA
Tomislav Filjak 179

13.	POVOLJNI UČINCI GRUPE NA SOCIJALNE VJEŠTINE
VISOKOFUNKCIONALNE DJECE SA SIMPTOMIMA POREMEĆAJA
SPEKTRA AUTIZMA I TEŠKOĆAMA SOCIJALNE KOMUNIKACIJE I
INTERAKCIJE
<i>Ivana Frančula Modrčin, Renata Peharec Ramov, Khrystyna Zahorij,
Mladen Jašić, Marinko Rade, Angiada Prskalo, Iva Zujić, Dina Dežmar</i>	180
14.	KROZ PRIZMU ODNOSA: OBITELJSKI I VRŠNJAČKI ODNOSI KAO
PR1EDIKTORI SOCIJALNE ANKSIOZNOSTI ADOLESCENATA
<i>Em Gregčević, Jelena Maričić, Jelena Flego</i>	181
15.	MENTALNO ZDRAVLJE I RAD PSIHOLOGINJA NA ODJELU PEDIJATRIJE
OD 2020. G. DO 2024. G. U OPĆOJ BOLNICI VARAŽDIN
<i>Marina Kereša, Petra Šlezak, Marija Đuran</i>	182
16.	SINDROM IZGARANJA I PSIHOLOŠKA POMOĆ MEDICINSKIM SESTRAMA I
TEHNIČARIMA NA ODJELU ZA UNUTARNJE BOLESTI SBKT
<i>Marijana Kunštek, Iva Rumbak</i>	183
17.	ZDRAVSTVENI TURIZAM I PSIHIČKO ZDRAVLJE
<i>Branka Leļjak</i>	184
18.	PODRŠKA ŽRTVAMA I SVJEDOCIMA U SUDSKOM POSTUPKU – TKO I
KAKO?
<i>Sandra Lipovac, Nataša Makarun</i>	185
19.	PRILAGODBA I VALIDACIJA UPITNIKA MOTIVACIJE ZA ČITANJEM
<i>Darko Lončarić, Vanja Brandić</i>	186
20.	STIMULACIJOM NERVUSA VAGUSA DO OPUŠTANJA
<i>Filipa Maksan, Danijela Marasović</i>	187
21.	"HYGGE KAO BRIGA O SEBI, DANSKI RECEPT ZA ZADOVOLJNOG
POMAGAČA" – PRIKAZ RADIONICE
<i>Marija Markotić, Gordana Petrović</i>	188
22.	ZAJEDNO ZA BOLJE MENTALNO ZDRAVLJE
<i>Marina Matković, Dajana Marjanović, Jelena Frančišković</i>	189
23.	RIZIČNO DIGITALNO OKRUŽENJE ZA DJECU I MLADE: ANALIZA I
PREPORUKE ZA DJELOVANJE
<i>Marina Merkaš, Ana Žulec Ivanković, Matea Bodrožić Selak</i>	190
24.	POVEZANOST ZADOVOLJSTVA POSLOM I MENTALNOG ZDRAVLJA KOD
ZAPOSLENIH OSOBA
<i>Kristina Perišić, Marko Toth, Tamara Čendo Metzinger</i>	191
25.	SAGORIJEVANJE, OTPORNOST I SAMO-SUOSJEĆANJE KOD
PEDIJATRIJSKIH MEDICINSKIH SESTARA
<i>Lada Perković, Hana Friščić</i>	192
26.	KVALITETA ŽIVOTA POVEZANA SA ZDRAVLJEM I SUOČAVANJE S
BOLEŠĆU ŽENA OBOLJELIH OD TUMORA DOJKE
<i>Olivera Petrak, Hermina Tomaić Marinić</i>	193
27.	TJELESNE MODIFIKACIJE: MOTIVACIJA, RIZIČNA PONAŠANJA,
TRAŽENJE UZBUĐENJA I MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI
<i>Nikola Petričević</i>	194
28.	MJERENJE KONCEPTUALIZACIJE BOLI NA HRVATSKOM UZORKU:
COPI-ADULT (HR)
<i>Morana Radman, Iva Lončarić Kelečić, Snježanja Schuster</i>	195

29.	PROFESIONALNI STRES KOD MEDICINSKIH SESTARA I TEHNIČARA <i>Melita Rukavina, Ana Maretić</i>	196
30.	TIPP – TRETMA NSKE INTERVENCIJE PROBLEMA PONAŠANJA NA PODRUČJU ZAGREBAČKE ŽUPANIJE <i>Natali Sergio Kozumplik, Gordana Petrović</i>	197
31.	AHEAD IN VET – AMBASADORI MENTALNOG ZDRAVLJA U STRUKOVNOM I CJELOŽIVOTNOM OBRAZOVANJU <i>Aleksandra Stevanović, Marina Letica Crepulja, Ksenija Baždarić, Tanja Frančičković</i>	198
32.	NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U OBITELJI – ULOGA OBITELJSKOG CENTRA <i>Ksenija Sviben, Dubravka Svilar Blažinić</i>	199
33.	MENTALNO ZDRAVLJE S ONE STRANE ZIDA <i>Marina Štimac</i>	200
34.	PRIJEVOD VIŠEFACETNOG TESTA EMPATIJE NA HRVATSKI JEZIK <i>Helena Štrucelj, Ljerka Ostojić, Mladenka Tkalčić</i>	201
35.	PREDIKTIVNA ULOGA STRATEGIJA SUOČAVANJA SA STRESOM I PERCIPIRANE KONTROLE ZLOUPORABE ALKOHOLA U PROCJENI TEMPORALNOG ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM <i>Iva Takšić, Doroteja Batinjan</i>	202
36.	KAKO POTICATI SOCIJALNO-EMOCIONALNO UČENJE U DJEČJIM VRTIČIMA: PRIKAZ PROJEKTA EDUSKILLS+SEL <i>Sanja Tatalović Vorkapić, Adriana Klarić, Sanja Smojver-Ažić, Renata Čepić</i>	203
37.	TJELESNI IZGLED MODELA U OGLASIMA I NAMJERA KUPNJE KOD ŽENA: POSTOJI LI EFEKT (NE)ZADOVOLJSTVA VLASTITIM TJELESNIM IZGLEDOM? <i>Nensi Tomac, Lea Andreis, Goran Mila</i>	204
38.	KLIMATSKA ANKSIOZNOST: IMA LI MJESTA ZA BRIGU? <i>Jasmina Tomšić Humer, Sanja Lješćak, Silvija Dmejhal</i>	205
39.	PRISTRANOST PAŽNJE KOD OBOLJELIH OD SIC-a <i>Marko Tončić, Mladenka Tkalčić, Sanda Pletikosić Tončić, Goran Hauser, Rosana Troskot Perić</i>	206
40.	TOPLINA I OMJERI KOMPETENTNOSTI KAO PREDIKTORI DOMINACIJE <i>Lorna Trdina, Asmir Gračanin, Petra Anić</i>	207
41.	ZAMKE RODITELJSTVA – PRIKAZ RADIONICE S RODITELJIMA PREDŠKOLSKE DJECE <i>Minja Vukadinović, Renata Milanković Belas</i>	208
42.	PREDIKTORI PERCIPIRANE ZAPOS LJIVOSTI STUDENATA/ICA <i>Nikoleta Zubić, Zoran Sušanj</i>	209
43.	PRIKAZ ISTRAŽIVANJA U PROJEKTU „PRIMJENA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA TEMELJENIH NA UMJETNOJ INTELIGENCIJI U OBRAZOVANJU – BRAIN“ <i>Ana Žulec Ivanković, Marina Merkaš, Klara Bilić Meštrić, Mirna Babić, Martina Hribar, Jasminka Maravić, Dominik Igrec</i>	210

POVEZANOST NEGATIVNOG PONAŠANJA TRENERA SA SAMOKRITIČNOŠĆU I SAMOPOŠTOVANJEM SPORTAŠA

Lea Andreis*, Zrinka Greblo Jurakić, Ida Dukić, Maša Tonković Grabovac, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić

*Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

✉ landreis@fhs.hr

U dosadašnjim istraživanjima dominantno su se proučavala pozitivna ponašanja trenera koja doprinose sportskom postignuću i/ili osobnoj dobrobiti sportaša (Greblo i Keresteš, 2017). Stoga je osmišljeno istraživanje čiji je cilj bio ispitati povezanost negativnih ponašanja trenera s psihosocijalnom dobrobiti sportaša i sportašica. U istraživanju je sudjelovalo 410 sportaša i 198 sportašica ($M_{dob} = 21.31$; $SD = 2.32$), polaznika Kineziološkog fakulteta u Zagrebu koji su za potrebe istraživanja ispunili Upitnik negativnog ponašanja trenera (Greblo i Keresteš, 2017), Rosenbergovu ljestvicu samopoštovanja (Rosenberg, 1965) i Upitnik samokritičnosti (Gilbert i sur., 2004). Analizom rodnih razlika utvrđeno je da sportaši postižu više rezultate na svim dimenzijama negativnog ponašanja trenera (Neosjetljivost na osobnu dobrobit sportaša, Negativna povratna informacija i Usmjerenost na rezultat). Nadalje, na uzorku mladića utvrđeno je da su samopoštovanje i samopodrška negativno povezani sa svim dimenzijama negativnog ponašanja trenera. Na uzorku djevojaka, samopoštovanje i samopodrška negativno su povezani s percepcijom trenerove neosjetljivosti na osobnu dobrobit sportaša. Dodatno, samopodrška je kod djevojaka negativno povezana i s negativnom povratnom informacijom trenera. Dimenzija samokritičnosti „Mržnja prema sebi“ je kod sportaša i sportašica u pozitivnoj korelaciji s doživljajem negativnih povratnih informacija od strane trenera te s trenerovom usmjerenošću na rezultat (kod mladića), odnosno s doživljajem trenerove neosjetljivosti za osobnu dobrobit sportaša (kod djevojaka). Analizom razlika utvrđeno je da mladići i djevojke koji su češće izloženi negativnom ponašanju sportskih trenera postižu statistički značajno viši rezultat na dimenziji „Mržnje prema sebi“ i značajno niži rezultat na dimenziji „Samopodrške“. Pored navedenog, sportaši koji su češće izloženi negativnom ponašanju trenera imaju statistički značajno niže samopoštovanje u odnosu na sportaše koji su rjeđe izloženi navedenim ponašanjima. Dobiveni rezultati upućuju na važnost educiranja trenera o potencijalnim negativnim učincima njihovog ponašanja. S obzirom da su sportaši češće izloženi negativnom ponašanju trenera, posebnu pažnju potrebno je posvetiti edukaciji trenera koji rade s mladićima.

Ključne riječi: negativna ponašanja trenera, samokritičnost, samopoštovanje, sport

ANALIZA MOTIVACIJSKIH ČIMBENIKA ZA TJELESNU AKTIVNOST: SIMPLIFIKACIJA EMI-2 UPITNIKA

Janko Babić

Zdravstveno veleučilište, Zagreb

✉ janko.babic@zvu.hr

Mjerenje motivacije za tjelesnom aktivnošću predstavlja važan korak u kreiranju učinkovitih programa za povećanje fizičke aktivnosti. Cilj ovog istraživanja bio je pojednostaviti složenu strukturu motiva za vježbanje kroz faktorsku analizu Exercise Motivations Inventory-2 (EMI-2). EMI-2 upitnik procjenjuje različite unutarnje i vanjske motive za sudjelovanje u tjelesnoj aktivnosti, uključujući socijalno priznanje, zdravstvene pritiske i izgled, te se često koristi u istraživanjima psiholoških aspekata vježbanja. Kako bi se olakšala analiza ovih motiva, cilj je bio reducirati broj faktora koristeći eksploratornu i konfirmatornu faktorsku analizu. U istraživanju je sudjelovalo 1304 studenta sa Sveučilišta u Zagrebu, od kojih su 65.7 % bile studentice. Korištena je hrvatska verzija EMI-2 upitnika, koji se sastoji od 54 čestice. Sudionici su odgovarali na pitanja vezana uz razloge za vježbanje na pet stupanjskoj Likertovoj skali (1 – potpuno netočno, 5 – potpuno točno). Inicijalna faktorska analiza identificirala je osam faktora, no zbog poteškoća u interpretaciji rotirane strukture, primijenjen je scree test, koji je ukazao na zadržavanje tri faktora. Daljnjom analizom utvrđeno je da prvi faktor obuhvaća psihološke motive (uživanje, revitalizacija, prevencija stresa, izazov, snaga), drugi društvene motive (socijalno priznanje, natjecanje, druženje), a treći zdravstvene motive (izgled, kontrola težine, prevencija bolesti). Ovi faktori su nazvani "psihološki motivi", "društveni motivi" i "zdravstveni motivi". Konfirmatornom faktorskom analizom potvrđena je faktorska struktura, iako su neki pokazatelji ukazivali na potrebu za korekcijom modela. Nakon uklanjanja varijabli s niskim zasićenjima, rezultati su pokazali zadovoljavajuće vrijednosti CFI (0.92), NFI (0.91) i IFI (0.92), što ukazuje na dobar stupanj slaganja s modelom. Pouzdanost faktora višeg reda bila je vrlo visoka ($\alpha = 0.91-0.93$), čime se dobila jednostavnija i učinkovitija struktura motiva za vježbanje. Provedena analiza je pokazala kako su tri faktora u podlozi EMI-2 motivacije za tjelesnu aktivnost psihološki, društveni i zdravstveni motivi. Iako je bilo određenih poteškoća u usklađivanju modela s podacima, rezultati su ipak ukazali na visoku pouzdanost i valjanost nove faktorske strukture, što može olakšati daljnju primjenu u istraživanjima i razvoju intervencijskih programa za poticanje tjelesne aktivnosti.

Ključne riječi: tjelesna aktivnost, motivacija, EMI-2

SPECIFIČNOSTI MENTALNIH POREMEĆAJA DJECE I MLADIH S OBZIROM NA MANIFESTACIJU ODREĐENIH SIMPTOMA

Dijana Bačani*, Josipa Krsnik, Jelena Ptiček Perković

*Obiteljski centar, Područna služba Međimurska, Čakovec

✉ dijanay@gmail.com

Svjetska zdravstvena organizacija mentalno zdravlje definira kao stanje dobrobiti u kojem pojedinac može ostvariti sav svoj potencijal te je ono ključno za njegovu dobrobit i razvoj. Uloga mentalnog zdravlja važna je za funkcionalnost u svakodnevnom životu, kako na socijalnom i emocionalnom planu, tako i u radnom i obiteljskom okruženju, te u suočavanju s izazovima i stresnim situacijama. Rezultati istraživanja pokazuju da oko 20 % mladih do 18 godina ima neki oblik razvojnih, emocionalnih ili ponašajnih problema, a u Republici Hrvatskoj mentalni poremećaji su treći najčešći razlog traženja liječničke pomoći za djecu i mlade. Navedeno implicira da sve više djece i mladih razvija poremećaje u različitim razvojnim područjima, pri čemu imaju slabiji kapacitet mehanizama u suočavanju s istima. Rizični čimbenici zbog kojih se mentalni poremećaji pojavljuju mogu se podijeliti na individualne, obiteljske te vanjske (škola, susjedstvo, zajednica), a poremećaji se manifestiraju kao internalizirani ili eksternalizirani. S obzirom na sve veći broj djece i mladih koji traže neki od oblika savjetodavnih usluga u Obiteljskom centru, te primjetan porast poremećaja u toj dobi, cilj ovog istraživanja bio je steći bolji uvid u problematiku s kojom se pojedinci u Međimurskoj županiji suočavaju. Na prigodnom uzorku korisnika usluga Obiteljskog centra, Područne službe Međimurske korišteni su podaci prikupljeni u 2023. godini i tijekom 2024. godine. Ispitivane varijable obuhvaćaju sociometrijska obilježja pojedinca te najčešće razloge traženja pomoći, s obzirom na afektivne, kognitivne i bihevioralne manifestacije pojedinih poremećaja. Dobiveni podaci mogu se implementirati u preventivne aktivnosti na području mentalnog zdravlja te unaprjeđenje postojećih usluga uz adekvatno odgovaranje na potrebe djece i mladih u promjenjivosti današnjeg okruženja.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, simptomi, djeca, adolescenti

STUDIJA SLUČAJA: PRIKAZ DJETETA S BURNSIDE-BUTLEROVIM SINDROMOM

Marija Bobanović

Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka

✉ bobanovic.marija@gmail.com

Psihološka procjena u dječjoj dobi uključuje brojne specifičnosti, a psiholozi zaposleni u zdravstvenim ustanovama, kao dio šireg multidisciplinarnog tima, redovito trebaju ići u korak s najnovijim spoznajama u podlozi razvojnih odstupanja. Dio njih odnosi se na urođene anomalije, koje se javljaju kod 3-5 % novorođenčadi, a nastaju kao posljedica kromosomskih abnormalnosti, komplikacija tijekom trudnoće ili iz nepoznatih razloga.

Dugi niz godina u medicinskoj literaturi opisana su odstupanja koja uzrokuje delecija kombinacije specifičnih gena na 15. kromosomu. Unatrag 15-ak godina, razvojem metoda genetičkog testiranja, otkriven je rijedak kromosomski poremećaj, nazvan Burnside-Butlerov sindrom. Kliničke studije provedene na oko 200 pojedinaca s ovim sindromom sugeriraju 5 kategorija najčešćih zajedničkih obilježja: usporen motorički razvoj (73 %) i razvoj govora (67 %); kongenitalne anomalije (dizmorfne uši – 46 % i anomalije nepca – 46 %); teškoće čitanja (60 %), pisanja (50 %), probleme s pamćenjem (60 %) i niže verbalne sposobnosti (50 %); probleme u ponašanju (55 %) i abnormalne nalaze slikovnih pretraga mozga (43 %).

Prikazan je slučaj djeteta uključenog u psihološko praćenje razvoja u dobi od 23 mjeseca, početno radi teškoća hranjenja, spavanja i usporenog govorno-jezičnog razvoja, a kojem je u 3. godini otkriven Burnside-Butlerov sindrom. Rezultati psiholoških obrada bilježe usporen motorički i govorno-jezični razvoj te deficite radnog pamćenja, a što je sukladno dostupnim znanstvenim istraživanjima.

Osim provođenja psihodijagnostičke procjene, istaknuta je važnost savjetodavnog rada s obitelji te integracija dobivenih rezultata u kontekstu svakodnevnog funkcioniranja pojedinog djeteta s ustanovljenim razvojnim odstupanjima.

Ključne riječi: kromosomski poremećaj, Burnside-Butlerov sindrom, psihološka procjena, usporen razvoj motorike i govora, deficit radnog pamćenja

KROZ ŽIVOT BEZ NASILJA – VRŠNJAČKO NASILJE, MENTALNO ZDRAVLJE I OVISNOST MLADIH

Siniša Brlas

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije,
Virovitica

✉ sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Cilj je rada prikaz dobre prakse u području prevencije i suzbijanja vršnjačkog nasilja kao rizika za mentalno zdravlje i ovisnost mladih. Vršnjačko nasilje je javnozdravstveni izazov i razvojni rizik povezan s mentalnim zdravljem i ovisničkim ponašanjem djece i mladih. Osobe izložene nasilju u povećanom su riziku da udaljavanje od traumatičnih iskustava traže u uzimanju sredstava ovisnosti, dok osobe koje uzimaju sredstva ovisnosti lakše i češće manifestiraju ona rizična ponašanja (agresiju i nasilje) koja inače uglavnom imamo pod voljnom kontrolom. Zadaća je odgovorne zajednice ustrojiti sustave koji će rezultirati dokidanjem veza između rizičnih činitelja i nepovoljnih ishoda, ali će ujedno i osnažiti veze između zaštitnih činitelja i poželjnih ishoda. Ovo je srž prevencije kao složenog sklopa aktivnosti koja za cilj ima spriječiti usvajanje i razvoj rizičnih ponašanja djece i mladih. Prevencija vršnjačkog nasilja snažno je povezana s prevencijom ovisnosti i s proaktivnom skrbi o mentalnom zdravlju. U tome kontekstu predstavlja se vodič „Kroz život bez nasilja – vodič za prevenciju vršnjačkog nasilja kao rizika za mentalno zdravlje i ovisnost mladih“ iz 2024. godine, autora Siniše Brlasa. Namijenjen je odgajateljima, učiteljima, nastavnicima i roditeljima. Stručna recenzentica navodi da ovaj vodič "iskazuje optimizam koji je potreban za hvatanje u koštac s tim društveno sve većim problemom" i može biti doprinos učinkovitom odgovoru ovome izazovu. Ujedno je i dodatni izvor informacija o ovoj aktualnoj i važnoj temi i čini cjelinu s vodičem za djecu i mlade „Kroz život bez nasilja – deset protunasilnih poruka“ koji se od 2010. godine koristi u provedbi radionica u školama, te slikovnicom „Pružam ti ruku“ iz 2011. godine koja je didaktički i metodički oblikovana za rad s djecom. Očekivani ishodi navedenih aktivnosti su: da uključeni u aktivnosti usvoje znanja o rizičnim i samozaštitnim ponašanjima, potaknuti kod njih altruizam i empatiju (usvajanje aktivne nenasilne uloge) te im pomoći razvijati komunikacijske vještine za nenasilno rješavanje nesporazuma i konflikata. Širi je kontekst ovoga pristupa proaktivna skrb o mentalnom zdravlju i prevencija ovisnosti djece i mladih.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje, prevencija i suzbijanje, mentalno zdravlje, ovisnost, vodiči

DUGOTRAJNI PARTNERSKI ODNOSI MLADIH – TKO IH IMA, TKO IH ŽELI?

Ana Brnić*, Jelena Maričić, Jelena Flego

*Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb

✉ brnicana1@gmail.com

Dugotrajni partnerski odnosi imaju važnu ulogu u zadovoljavanju potrebe za pripadanjem te mogu biti protektivan čimbenik u pogledu mentalnog zdravlja, a povezani su sa sposobnošću predanosti drugoj osobi. Stoga je cilj provedenog istraživanja bio ispitati razlike između mladih koji trenutno jesu u odnosu za koji bi željeli da bude dugotrajan, onih koji su skloni takvom odnosu, no nisu u njemu i onih koji preferiraju samački status i sami su. Specifičnije, željelo se utvrditi razlikuju li se pripadnici navedenih triju grupa u pogledu emocionalne inteligencije, obiteljske komunikacije i rješavanja problema, percepcije kvalitete odnosa među roditeljima, religioznosti i seksualne orijentacije. U istraživanju je sudjelovalo 496 mladih odraslih osoba u dobi od 21 do 27 godina, koji su ispunili obrazac s upitnicima putem Google forms platforme. Sudionici su odgovarali na Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45, Takšić, 2002), podljestvicu Obiteljske komunikacije i rješavanja problema iz Upitnika za procjenu obiteljske otpornosti (Sixley, 2005), česticu o percipiranoj kvaliteti odnosa među roditeljima te na sociodemografska pitanja vezana uz dob, religioznost i seksualnu orijentaciju. Vezano uz preferenciju statusa, sudionici koji su naveli da trenutno preferiraju kratkotrajne partnerske odnose, zbog premalog broja nisu uključeni u daljnju analizu te je konačan broj sudionika čiji su odgovori analizirani iznosio 469. U prosjeku su dobiveni relativno visoki rezultati na mjerama emocionalne inteligencije te obiteljske komunikacije i rješavanja problema, dok su odnosi među roditeljima u prosjeku procijenjeni kvalitetnima. 50.5 % sudionika izjasnilo se da su religiozni, dok ih je 85.96 % navelo da su heteroseksualne orijentacije. Provedenom analizom varijance, utvrđena je viša emocionalna inteligencija osoba koje su trenutno u partnerskom odnosu za koji bi željeli da bude dugotrajan nego onih koje iskazuju sklonost takvom odnosu, no nisu u njemu i onih sklonih samačkome statusu. Obiteljsku komunikaciju i rješavanje problema boljima procjenjuju oni koji su trenutno u odnosu za koji bi željeli da bude dugotrajan nego oni koji su trenutno skloni samačkome statusu, dok se oni koji su skloni dugotrajnom odnosu, no trenutno nisu u njemu ne razlikuju značajno od drugih dviju grupa. Nije utvrđena razlika među trima grupama vezano uz percipiranu kvalitetu odnosa među roditeljima. Uz to, hi-kvadrat testom utvrđene su razlike u pogledu seksualne orijentacije, na način da su osobe heteroseksualne orijentacije u većoj mjeri sklone dugotrajnom partnerskom odnosu od osoba homoseksualne i biseksualne orijentacije, dok u pogledu religioznosti nisu utvrđene razlike. Može se zaključiti kako emocionalna inteligencija te obiteljska komunikacija i rješavanje problema imaju značajnu ulogu u partnerskom statusu i/ili preferenciji određenog statusa, što potiče na daljnja istraživanja pozadine takvih odnosa.

Ključne riječi: partnerski odnosi, emocionalna inteligencija, obiteljska komunikacija, mlada odrasla dob

IZAZOVI IZRICANJA MJERA ZA ZAŠTITU DJECE IZ PERSPEKTIVE RADA U HRVATSKOM ZAVODU ZA SOCIJALNI RAD

Ljiljana Bubnić*, Ljiljana Kosanović

*HZZSR PU Opatija, Opatija

✉ Ljiljana.Bubnic@socskrb.hr

Konvencija UN-a o pravima djeteta, uz pravo svakog djeteta na obiteljsko okruženje koje podupire djetetovu dobrobit i omogućuje pun i harmoničan razvoj njegovih potencijala, sadržava i dvije poruke o roditeljskim odgovornostima, a to su da roditelji imaju primarnu odgovornost za podizanje djeteta te da imaju pravo na podršku države u ispunjavanju roditeljskih odgovornosti. Sustav socijalne skrbi aktivno djeluje i nužno surađuje sa svim ostalim sustavima kada su sigurnost i razvoj djeteta ugroženi, odnosno kad roditelji/skrbnici nisu u stanju osigurati dobrobit i cjelovit razvoj djece. Obiteljski zakon (NN 12/23) u čl. 134. nalaže da Hrvatski zavod za socijalni rad (HZZSR) određuje i provodi mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta ili sudu predlaže mjere (čl. 145.) temeljem zaključka stručnog tima HZZSR o procjeni ugroženosti prava i dobrobiti djeteta. Suvremena shvaćanja prirode djeteta i roditeljske uloge te pristupi roditeljstvu temelje se na relacijskom shvaćanju socijalizacije djeteta u obitelji gdje se važnost daje recipročnom odnosu i suradnji djeteta i roditelja (Kuczynski i Parkin, 2006). Suvremeni pristupi potpore roditeljima ne temelje se više na modelu deficita, već na pristupu koji se temelji na modelu osnaživanja roditelja jer je utvrđeno da na roditeljsko ponašanje utječe njihov doživljaj roditeljske djelotvornosti kao što to proizlazi i iz teorije samoefikantnosti (Bandura, 1977). Obzirom na navedeno HZZSR ima vrlo složenu ulogu je je definiran i kao represivna i kao podržavajuća/pomažuća djelatnost u zaštiti prava djece. Cilj rada je dati doprinos utvrđivanju u kojoj su mjeri mjere obiteljsko pravne zaštite doprinijele poboljšanju života djeteta i smanjenju rizika po njegovu dobrobit, prikazati učinkovitost i izazove u izricanju mjera te dati neke prijedloge za poboljšanje istih na temelju podataka i iskustva stručnih radnika HZZSR PU Opatija.

Prikazat će se statistički podaci o broju i vrsti izrečenih mjera u posljednje tri godine od strane HZZSR PU Opatija, da li je naknadno bilo potrebe dodatno izricanje teže ili blaže mjere iz nadležnosti HZZSR ili suda, ukupna duljina trajanja izrečenih mjera te da li je do završetka mjera došlo zbog poboljšanja odnosa u obitelji ili zbog drugih razloga kao što su punoljetnost djeteta, preseljenje ili slično. Statistički podaci razmatrat će se u kontekstu strukturiranog razgovora sa stručnim radnicima Odjela za djecu, mlade i obitelj HZZSR PU Opatija koji su dali odgovore na pitanja što je po njihovom mišljenju i saznanjima najviše doprinijelo učinkovitosti/neučinkovitosti izrečenih mjera, što su najveći nedostaci prilikom izricanja i provođenja mjera te koji su njihovi konkretni prijedlozi, na temelju iskustva rada na zaštiti djece, za poboljšanje postojećih mjera.

Ključne riječi: mjere za zaštitu djece, dobrobit djece, socijalna skrb

POVEZANOST IZMEĐU NEKIH VRSTA DIJADNOG SUOČAVANJA, ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM I ZADOVOLJSTVA VEZOM KOD POJEDINACA MLAĐE ODRASLE DOBI

Jelena Bupić

Centar za pružanje usluga u zajednici Maslina, Dubrovnik

✉ bupic.jelena@gmail.com

Danas više nego ikada prije značajni izazovi stavljaju se pred pojedince i njihove intimne romantične odnose. Stoga je važno istražiti kako se parovi suočavaju s tim izazovima te koja je povezanost nošenja sa stresom i individualne i partnerske dobrobiti. U ovom istraživanju fokus je stavljen na povezanost različitih vrsta dijadnog suočavanja sa zadovoljstvom životom i zadovoljstvom vezom kod osoba rane odrasle dobi. Tijekom ovog razdoblja pojedinci se suočavaju s brojnim izazovima, uključujući npr. završetak obrazovanja, pronalazak stalnog zaposlenja, postizanje ekonomske neovisnosti, uspostavljanje dugotrajnih veza te osnivanje obitelji. Značajan broj studija pokazale su da je dijadno suočavanje povezano s višim razinama zadovoljstva vezom, stabilnosti veze i individualne dobrobiti partnera. Suportivno dijadno suočavanje sa stresom odnosi se na izražavanje razumijevanja ili pružanje informacija i praktičnih savjeta partneru, dok delegirano uključuje preuzimanje partnerovih poslova i obaveza kada je partner pod stresom. Negativan obrazac dijadnog suočavanja uključuje umanjivanje partnerovih problema, okrivljavanje i povlačenje kada je partner pod stresom. U ovom istraživanju sudjelovalo je 200 pojedinaca koji su trenutno u intimnom heteroseksualnom odnosu, 84 % sudionika je bilo ženskog spola, a prosječna dob je 31 godina. Za procjenu dijadnog suočavanja korišten je Dyadic Coping Inventory, tj. subskale suportivnog, delegiranog i negativnog dijadnog suočavanja koje opisuju kako se pojedinac nosi sa stresom, kao i subskale suportivnog, delegiranog i negativnog dijadnog suočavanja kojima se procjenjuje kako se pojedinčev partner nosi sa stresom. Zadovoljstvo životom i zadovoljstvo vezom procijenjeni su jednom česticom te su prikupljeni sociodemografski podatci sudionika. Dobiveni rezultati ukazuju na povezanost zadovoljstva vezom s vlastitim obrascima dijadnog suočavanja te se povezanosti kreću u rasponu od niske do srednje visoke. Niska povezanost pronađena je između zadovoljstva životom i suportivnog, delegiranog i negativnog dijadnog suočavanja od strane partnera. Kad je riječ o povezanosti zadovoljstva vezom i partnerovih obrazaca dijadnog suočavanja sa stresom razine korelacije su visoke. Negativno dijadno suočavanje povezano je u negativnom, a suportivno i delegirano u pozitivnom smjeru za navedene rezultate. Za daljnje razumijevanje ovih bitnih dinamika u intimnoj vezi potrebna su uzročno-posljedična istraživanja, no ono što se može istaknuti svakako je smjer u kojem bi trebala ići intervencija u radu s parovima mlađe odrasle dobi. Tu se možemo osloniti na jačanje pozitivnih obrazaca dijadnog nošenja sa stresom, s naglaskom na razvijanje partnerovih učinkovitih strategija dijadnog suočavanja.

Ključne riječi: dijadno suočavanje sa stresom, zadovoljstvo vezom, zadovoljstvo životom, mlađa odrasla dob

PREVENTIVNI PROGRAM "NAŠE MALO SUNCE"

Ema Čamber

Obiteljski centar, Područna služba Bjelovarsko-bilogorska, Bjelovar

✉ ema.camber@socskrb.hr

Prve godine djetetova života označavaju razdoblje intenzivnog razvoja zbog čega je uloga roditelja u tom periodu iznimno važna. Kako bi odgovorili na potrebe roditelja i djece u tom ključnom razdoblju odnosno osigurali jačanje roditeljskih vještina i podršku, kreirali smo preventivni psiho-edukativni program „Naše malo sunce“. Program je namijenjen roditeljima i djeci u dobi od 6 do 24 mjeseca, a njime se promiče odgovorno roditeljstvo, poboljšanje roditeljskih kompetencija, poticanje emocionalne privrženosti roditelja i djeteta, potrebe i prava djece, kvaliteta partnerskih odnosa i obiteljski odgoj u duhu Konvencije o pravima djeteta. Sastoji se od sedam edukacijsko-iskustvenih radionica koje obuhvaćaju teme: motorički razvoj djece, emocionalni razvoj djece, razvoj govora, partnerski odnos u roditeljstvu, važne roditeljske vještine, potrebe djeteta ovisno o dobi. Osim izrazito pozitivnih povratnih informacija korisnika o zadovoljstvu i stečenim vještinama, pokazalo se da ovaj način rada stvara temelj za daljnju suradnju s korisnicima, obzirom da se i u narednim periodima roditeljstva obraćaju našim stručnim radnicima za savjetovanje i podršku te se uključuju i u druge programe koje provodimo. Program provodimo u našem Obiteljskom centru Područna služba Bjelovarsko-bilogorska zadnjih 13 godina te je do sada njime obuhvaćeno oko 500 korisnika. Putem poster prezentacije prikazat ćemo program „Naše malo sunce“ kao primjer interdisciplinarnе suradnje između profesija: psihologije, socijalnog rada, edukacijske rehabilitacije. Namjera autorica je istaknuti važnost preventivnog djelovanja te razvoja učinkovitih preventivnih programa u području pružanja stručne potpore roditeljima. Cilj našeg stručnog djelovanja je daljnja provedba i unaprjeđenje ovog Programa kroz osvrt na evaluaciju korisnika te nove stručne spoznaje i prakse.

Ključne riječi: djeca, roditelji, preventivni program, rana podrška, interdisciplinarnost

PREGLED EFEKATA DUGOTRAJNOG LIJEČENJA I IZOLACIJE NA SVAKODNEVNO FUNKCIONIRANJE I PRILAGODBU DJECE U RAZLIČITIM RAZVOJNIM FAZAMA KROZ 3 PRIKAZA SLUČAJA

Ivana Ćosić Prpić

Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka

✉ ivanacosic.72@gmail.com

Poznato je kako dugotrajna hospitalizacija i liječenje može imati negativne efekte na mentalno zdravlje djece i njihovih obitelji. S jedne strane radi se o izloženosti brojnim pretragama i medicinskim postupcima te s njima povezanoj neizvjesnosti i strahom. S druge strane, vrijeme je svakako od drugačijeg značaja za djecu i adolescente nego za odrasle osobe s obzirom da svaka faza razvoja nosi svoje izazove i zadatke te njihovo propuštanje zbog izolacije iz odgojno-obrazovnog sustava i vršnjačke skupine može imati negativne efekte na buduće svakodnevno funkcioniranje djece. Nadalje, važno je imati na umu kako ugroženost zdravlja i dugotrajno liječenje djece često predstavlja traumatsko iskustvo i za roditelje, a kojima je onda potrebna posebna podrška u odgoju, pružanju emocionalne sigurnosti i postavljanju realnih očekivanja od sebe i djece. Istraživanja su pokazala veću prevalenciju poteškoća mentalnog zdravlja kod djece izložene dugotrajnom liječenju unatrag godine dana u odnosu na njihove vršnjake te dodatno veću učestalost poteškoća kod one djece kod kojih je zabilježena dugotrajna hospitalizacija i skrb na jedinicama intenzivne njege. Najučestalije teškoće bile su povišena razina anksioznosti, depresivnosti i značajne razine simptoma traume. Na kraju, važno je napomenuti da su kod djece s kompleksnim i kroničnim dijagnozama zabilježene veće teškoće mentalnog zdravlja nego kod djece s akutnim zdravstvenim komplikacijama. Poster je planiran kao pregled aspekata mentalnog zdravlja kroz tri različita slučaja iz prakse u kojima su pacijenti izloženi višekratnim hospitalizacijama i dugotrajnom liječenju te posljedično izolaciji, ali u različitim razvojnim periodima: 1) ranog djetinjstva i predškolske dobi, 2) nižih razreda osnovne škole te 3) adolescencije tj. viših razreda osnovne škole i srednje škole.

Ključne riječi: dugotrajna hospitalizacija, izolacija, trauma, mentalno zdravlje djece

ANALIZA DISTINKTIVNIH OBILJEŽJA ADAPTIVNOG I NEADAPTIVNOG PERFEKCIONIZMA U SPORTSKOM OKRUŽENJU

Ida Dukić*, Zrinka Greblo Jurakić, Lea Andreis, Maša Tonković Grabovac, Alessandra Pokrajac-Bulian, Petra Anić

*Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju, Zagreb

✉ idukic@fhs.unizg.hr

Povijest izučavanja perfekcionizma obilježila su kontradiktorna stajališta o osnovnim obilježjima ovog složenog konstrukta (Greblo, 2012). U skladu s navedenim, dio autora smatra da je perfekcionizam isključivo neadaptivna osobina povezana s različitim psihološkim poteškoćama i poremećajima (Smith i sur., 2022), dok drugi ističu pozitivne aspekte perfekcionistačkih težnji koje doprinose maksimalnom ostvarenju osobnih potencijala (Madigan, 2019). S obzirom da sport predstavlja izrazito kompetitivno okruženje u kojem se snažno promiče težnja za osobnim napretkom i ostvarenjem značajnih sportskih rezultata, osmišljeno je istraživanje čiji je cilj bio dodatno istražiti obilježja različitih oblika perfekcionizma. U istraživanju je sudjelovalo 608 sudionika (67.4 % mladića; $M_{dob} = 21.31$; $SD = 2.32$), studenata i studentica Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s iskustvom sudjelovanja u natjecateljskom sportu. Sudionici su ispunili Višedimenzionalni upitnik perfekcionizma (Stoeber i sur., 2008), Rosenbergovu ljestvicu samopoštovanja (Rosenberg, 1965) i Upitnik samokritičnosti (Gilbert i sur., 2004). Analizom rodnih razlika utvrđeno je da sportaši postižu više rezultate na mjeri neadaptivnog perfekcionizma i na dimenziji samokritičnosti „Mržnja prema sebi“ koja se odnosi na autodestruktivne tendencije, dok sportašice postižu više rezultate na dimenziji samokritičnosti „Nezadovoljstvo sobom“ koju obilježava osjećaj osobne neadekvatnosti i na dimenziji „Samopodrška“. Sukladno očekivanjima, kod sportaša i sportašica adaptivan perfekcionizam je pozitivno povezan sa „Samopodrškom“ i „Samopoštovanjem“ te negativno povezan s „Mržnjom prema sebi“. Na oba uzorka, neadaptivan perfekcionizam je pozitivno povezan s „Nezadovoljstvom sobom“ i „Mržnjom prema sebi“ te negativno povezan sa „Samopodrškom“ i „Samopoštovanjem“. Uz kontrolu dobi i spola, adaptivan i neadaptivan perfekcionizam objašnjavaju 22 % varijance „Samopoštovanja“, 17 % varijance „Samopodrške“ i 20 % varijance „Mržnje prema sebi“. Dodatno, varijable perfekcionizma objašnjavaju 9 % varijance „Nezadovoljstva sobom“, pri čemu je neadaptivan perfekcionizam jedini značajan prediktor ove kriterijske varijable. Dobiveni rezultati upućuju na distinktivna obilježja različitih oblika perfekcionizma te na važnost razlikovanja adaptivnih i neadaptivnih perfekcionistačkih težnji u sportu.

Ključne riječi: adaptivan i neadaptivan perfekcionizam, samopoštovanje, samokritičnost, sport

PRIJEDLOG ZA PROŠIRENJE GROSSMANOVOG MODELA S UVJETIMA DJELOVANJA

Tomislav Filjak

Zagreb

✉ tomislav_filjak@yahoo.com

Psihologija i srodne znanosti dale su niz spoznaja koje pridonose objašnjavanju naizgled teško shvatljivog i neočekivanog ponašanja ljudi u nasilnim događajima, prvenstveno u ratu, ali i u drugim oblicima većih sukoba. Veći broj takvih spoznaja je ujedinio David Grossman u svojevrсни modela čimbenika ljudskog nasilnog ponašanja tijekom većih sukoba. Premda su neke njegove pretpostavke i iz njih izvedena djelovanja izazvala brojne rasprave, dvojbe i osporavanja, Model uključuje nedvojbene psihologijske spoznaje, doduše dopunjene manje utemeljenim podacima ili tek zaključcima izvedenim iz vojničkih iskustava i vojne povijesti.

Model, ukratko, sadrži 5 skupina čimbenika koji djeluju slijedno:

- Zahtjevi autoriteta: izraženost zahtjeva i legitimnost autoriteta koje posreduje udaljenost i poštovanje autoriteta
- Skupni pritisak: jačina skupnog pritiska, broj članova skupine, stupanj poistovjećivanja sa skupinom, blizina skupine; anonimnost i podjela odgovornosti, izbjegavanje kazne
- Pripremljenost počinitelja: uvježbavanje/uvjetovanje, nedavna iskustva, "temperament"
- Udaljenost od žrtve: prostorna i čuvstvena (kulturalna, moralna, socijalna, "tehnička")
- Privlačnost žrtve: važnost cilja, dostupni način djelovanja, odnos napadački dobitak / gubitak napadnutih

Navedeni čimbenici ne vode nužno nasilju, već utječu na oblikovanje ponašanja u nasilnim događajima. Pregled preporuka za postupanje i uhodanog postupanja u suvremenim vojskama, ponajprije u Sjevernoatlantskom savezu, kojima je cilj smanjiti psihičku cijenu rata i očuvati vojničku učinkovitost, zasnovanih i na psihologijskim i srodnim istraživanjima i teoretskim postavkama, upućuje kako u Model nisu uključene neke od njih, a s predmetom Modela imaju poveznica. Riječ je ponajprije o (1) prilagodbi, kroz postupni ulaza i izlaz iz operacije i uvažavanje iskustva; (2) trajanje izloženosti okolnostima, kroz rotacije i trajanje smjena u operaciji i na dužnosti; (3) usklađenost psihičkih i fizioloških zahtjeva postupanja, kroz postupke za održavanje pozornosti i optimiziranje pobuđenosti te (4) odnos prema gubitcima i ljudskom/vojničkom životu, kroz način pripreme operacija i postupanje potpornih službi. Stoga je cilj ovog postera predložiti proširenje Modela navedenim čimbenicima. Čini se prikladnim ovu skupinu čimbenika nazvati "Uvjeti ili okolnosti djelovanja", a u slijedu čimbenika smjestiti ih između "Pripremljenosti počinitelja" i "Udaljenosti od žrtve". U posteru je opisani model shematski prikazan, a predložene dopune opširnije obrazložene. Usprkos nedvojbenoj potrebi za daljnjim provjerama i doradama, preglednost i laka shvatljivost Modela čine ga korisnim pri opisu i shvaćanju, pa donekle i predviđanju, ponašanja skupina ljudi u okolnostima koje vode skupnom nasilju, kao i u shvaćanju psihičkih posljedica takvog ponašanja, čemu bi predložene dopune mogle pridonijeti.

Ključne riječi: Grossmanov model, nasilno ponašanje, prilagodba

POVOLJNI UČINCI GRUPE NA SOCIJALNE VJEŠTINE VISOKOFUNKCIONALNE DJECE SA SIMPTOMIMA POREMEĆAJA SPEKTRA AUTIZMA I TEŠKOĆAMA SOCIJALNE KOMUNIKACIJE I INTERAKCIJE

**Ivana Frančula Modrčin*, Renata Peharec Ramov, Khrystyna Zahoriy,
Mladen Jašić, Marinko Rade, Angiada Prskalo, Iva Zujčić, Dina Dežmar**

*Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka

✉ ivanaf@inet.hr

Djeca s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne komunikacije i interakcije čije funkcioniranje zadovoljava razinu potrebnu za uključivanje u školovanje prema redovitom programu, često u svojim školama ne ostvaruju podršku koja im je potrebna za poticanje socijalnih kontakata i razvoj prijateljstva. U kliničkom radu roditelji često navode da u školi nema dovoljan broj stručnih suradnika ili nema stručnih suradnika koji su educirani za programe poticanja socijalnih i komunikacijskih vještina. Nadalje, u manjim školama visokofunkcionalna djeca s poremećajem spektra autizma i s teškoćama socijalne komunikacije i interakcije često pokazuju usamljenost jer ne nalaze prijatelje s kojima bi se poistovjetili. Stoga se provode grupe podrške za poticanje socioemocionalnog razvoja, socijalnih kontakata i razvijanje komunikacijskih vještina za visokofunkcionalnu djecu s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne komunikacije i interakcije. Grupe podrške provode psiholog i edukacijski rehabilitatori. Na subjektivnoj razini psiholog i edukacijski rehabilitatori te roditelji primjećuju povoljan učinak kod djece nakon uključivanja u grupu podrške i to ponajviše u vidu izražavanja vlastitih želja, održavanja pažnje tijekom komunikacije te iniciranje socijalnih kontakata. Cilj ovog istraživanja je ispitati povoljne učinke grupe podrške kod visokofunkcionalne djece s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne komunikacije i interakcije. U istraživanju će biti uključeno 10 roditelja djece uključene u grupe podrške. Te će se primijeniti Upitnik o socijalnim i komunikacijskim vještinama izrađen u svrhu ovog istraživanja. Upitnik sadrži 10 pitanja raspoređenih u četiri navedene domene: izražavanje, konverzacijske vještine, socijalne vještine, samopouzdanje. Čestice u Upitniku mjere se ordinalnom skalom. U svrhu istraživanja prikupit će se medicinska i socijalna anamneza. Prikupljeni podaci opisuju će se deskriptivnom statistikom uz tablični i grafički prikaz. Pretpostavljamo da će rezultati potvrditi uočene povoljne učinke grupe podrške te će nam ukazati u kojim područjima roditelji uočavaju najveći napredak. Rezultati bi imali doprinos u daljnjem razvoju kliničke prakse te daljnjim znanstvenim istraživanjima opisanog područja.

Ključne riječi: poremećaj spektra autizma, socijalne vještine, komunikacijske vještine

KROZ PRIZMU ODNOSA: OBITELJSKI I VRŠNJAČKI ODNOSI KAO PREDIKTORI SOCIJALNE ANKSIOZNOSTI ADOLESCENATA

Emma Gregčević*, Jelena Maričić, Jelena Flego

*Centar za djecu Zagreb, Podružnica Laduč, Zagreb

✉ ema.gregcevic@gmail.com

U adolescenciji mladi većinu svoga vremena provode kod kuće ili u školi, stoga na njih u velikoj mjeri utječu odnosi s roditeljima, članovima obitelji i vršnjacima. Sukladno tome, negativna iskustva s obitelji ili vršnjacima mogu uvelike doprinijeti socijalnoj anksioznosti, a dodatno joj mogu doprinijeti i roditeljska zabrinuta ponašanja, koja potiču zabrinute osjećaje djeteta.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu kvalitete obiteljskih i vršnjačkih odnosa u objašnjenju socijalne anksioznosti adolescenata. U istraživanju je sudjelovalo 290 učenika jedne gimnazije u Zagrebačkoj županiji, koji su ispunili Skalu vršnjačkih odnosa za adolescente (Aydogdu, 2022), Skalu percepcije obiteljskih odnosa (Macuka, 2004), Liebowitzov upitnik socijalne anksioznosti za djecu i adolescente (Masia-Warner i sur., 2003) i upitnik općih socio-demografskih podataka. Skalom vršnjačkih odnosa za adolescente ispituju se aspekti prisnosti, popularnosti, povjerenja i pronicljivosti, dok se Skalom percepcije obiteljskih odnosa ispituje percepcija majčine i očeve emocionalnosti te kontrole. Rezultati su pokazali kako učenici svoje vršnjačke odnose najčešće procjenjuju visoko kvalitetnima, majku i oca većinom procjenjuju visoko na dimenziji emocionalnosti i nisko na dimenziji kontrole te većina učenika iskazuje relativno nizak stupanj socijalne anksioznosti. Proveden je t-test za nezavisne uzorke koji ukazuje na značajne spolne razlike u emocionalnosti oca u smjeru viših rezultata kod dječaka te u socijalnoj anksioznosti kod djevojaka. Također su pronađene značajne razlike u socijalnoj anksioznosti i kvaliteti vršnjačkih odnosa u smjeru viših rezultata kod djevojaka. Utvrđena je značajna negativna povezanost socijalne anksioznosti s emocionalnosti majke i oca i kvalitetom vršnjačkih odnosa te značajna pozitivna povezanost s kontrolom oca. Provedena je hijerarhijska regresijska analiza u četiri koraka, s ukupnom socijalnom anksioznošću kao kriterijem te s dobi i kvalitetom obiteljskih i vršnjačkih odnosa kao prediktorima. Hijerarhijske regresijske analize provedene su zajedno i odvojeno po spolu, uz uključivanje spola kao prediktora u analizi koja je uključivala sudionike oba spola. Postoci objašnjene varijance kreću se u rasponu od 31.9 % do 35.8 %, s učestalijim značajnim prediktorima popularnosti, emocionalnosti i kontrole majke i oca. Može se zaključiti kako obiteljski i vršnjački odnosi igraju bitnu ulogu u objašnjenju socijalne anksioznosti adolescenata stoga je potrebno detaljnije istražiti mehanizme u pozadini. Školski psiholozi igraju ključnu ulogu u prepoznavanju i adresiranju ovih pitanja, pomažući u zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih te podržavajući njihov emocionalni razvoj.

Ključne riječi: socijalna anksioznost, obiteljski odnosi, vršnjački odnosi, roditeljska kontrola, adolescencija

MENTALNO ZDRAVLJE I RAD PSIHOLOGINJA NA ODJELU PEDIJATRIJE OD 2020. G. DO 2024. G. U OPĆOJ BOLNICI VARAŽDIN

Marina Kereša*, Petra Šlezak, Marija Đuran

*Opća bolnica Varaždin, Varaždin

✉ marina.s.keresa@gmail.com

Već dugi niz godina na Odjelu pedijatrije Opće bolnice Varaždin (OBV) radila je samo jedna psihologinja, što je bilo iznimno opterećenje, kako za samo jednu psihologinju, tako i za Odjel pedijatrije. Mentalno zdravlje zaposlenika vrlo je bitno za normalnu organizaciju, proces rada i kvalitetnu obradu i psihoterapiju pacijenata, zbog čega je zapošljavanje novih psihologa, kako bi se prevenirao i smanjio psihosocijalni stres, sagorijevanje na poslu te stres na radu i zaštitilo mentalno zdravlje psihologa bilo jedan od velikih izazova, pred kojima se našla postojeća psihologinja na Odjelu pedijatrije. Kako bi se utvrdile postojeće mogućnosti u OBV, razumijevanje ravnateljstva i političke orijentacije napravljen je još 2017. g. elaborat „Centar za mentalno zdravlje OB Varaždin – Plan razvoja“, koji se protekom vremena djelomično ostvario i zaposleno je, uz postojeće dvije, novih 6 psihologa u Općoj bolnici Varaždin, od čega dvije psihologinje na Odjelu pedijatrije, koje su uz završen Filozofski fakultet u procesu edukacije za kognitivno-bihevioralne terapeutkinje (završile drugi stupanj edukacije).

Na temelju statističkih podataka iz odjela Plana i analize OBV bit će prikazani rezultati rada psihologa u Odjelu pedijatrije OBV s obzirom na: broj i dob pacijenata, od kuda pacijenti dolaze (grad, županija), uputnu dijagnozu, primijenjene postupke, broj obrada hospitaliziranih pacijenata, prihod od rada psihologa i troškovi rada psihologa, u razdoblju od 2020. g., kada je na Odjelu pedijatrije radila jedna psihologinja, do prvog polugodišta 2024. g., kada su na istom odjelu radile 3 psihologinje.

Zapošljavanje novih psihologinja, uz postojeću psihologinju, na Odjelu pedijatrije dovelo je do značajnog smanjenja opterećenosti (posebno nakon COVID pandemije), povećanja kvalitete rada psihologinja i poboljšanja mentalnog zdravlja generalno, kako za pacijente, tako i za radno osoblje. Koja je korist o zapošljavanja psihologa u bolnicama govore i troškovi rada psihologa, kao i ostvareni dohodak od rada psihologa, što će biti prikazano za svaku pojedinu godinu u OBV-u.

Kako bi se napravila sveobuhvatnija analiza rada psihologa u OBV u budućnosti se planira obuhvatiti mnogo duži period rada, kako bi se moglo podatke analizirati u kontekstu promjena u razvojnoj psihopatologiji, odnosno psihopatološkim odstupanjima u djetinjstvu i adolescenciji, kao i koristi od zapošljavanja psihologa na pedijatrijskim odjelima.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, plan razvoja, troškovi rada i prihodi psihologa

SINDROM IZGARANJA I PSIHOLOŠKA POMOĆ MEDICINSKIM SESTRAMA I TEHNIČARIMA NA ODJELU ZA UNUTARNJE BOLESTI SBKT

Marijana Kunštek*, Iva Rumbak

*Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice, Krapina

✉ marijana.kunstek@sbkt.hr

Medicinske sestre i tehničari na Odjelu za unutarnje bolesti Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice (SBKT) rade u visoko stresnim uvjetima te su u većem riziku za razvijanje simptoma sindroma izgaranja. U SBKT prepoznata je potreba za očuvanjem mentalnog zdravlja sestrinskog osoblja, a što nije važno samo za njihovu dobrobit, već i za kvalitetu skrbi koju pružaju pacijentima. Psihološka pomoć za sestrinsko osoblje sastojala se od 3 etape: 1. predavanje za sve medicinske sestre/tehničare bolnice 2. grupne radionice u trajanju od 4 tjedna 3. individualna savjetovanja prema potrebi. Kroz ciklus pružanja psihološke pomoći u tri etape primijenjena su psihodijagnostička sredstva pomoću kojih se ocijenilo postojeće stanje te evaluirala učinkovitost psihološke intervencije: DAS, Upitnik za samoprocjenu razine stresa, Upitnik sindroma izgaranja te STAI.

Ključne riječi: sindrom izgaranja, grupe podrške, laboralni stres, pomagačke struke

ZDRAVSTVENI TURIZAM I PSIHIČKO ZDRAVLJE

Branka Leljak

Specijalna bolnica Krapinske Toplice, Krapinske Toplice

✉ branka.leljak@sbkt.hr

Opće je poznato da zdravi čovjek ima tisuću želja, a bolestan samo jednu - da što prije ozdravi. Prema Ustavu Svjetske zdravstvene organizacije iz 1948. godine zdravlje je stanje potpunoga tjelesnog, duševnog i društvenog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i nemoći. Zdravstveni turizam je specifični oblik turizma u kojem se koriste prirodni ljekoviti činitelji i specifični terapijski postupci, a sve u cilju očuvanja zdravlja i poboljšanja kvalitete života čovjeka. Suvremenim načinom života psihičko zdravlje čovjeka sve više je ugroženo. Zdravstveni turizam je kod nas i u svijetu prepoznat kao značajan čimbenik u očuvanju i poboljšanju psihičkog zdravlja čovjeka. Psiholozi, svojim znanjima i vještinama, jedna su od nezamjenjivih karika koja povezuje psihičko zdravlje i zdravstveni turizam, a sve u cilju postizanja najviše razine zdravlja svakog čovjeka i društva u cjelini. Krapinsko-zagorska županija sa svojim termalnim izvorima i Specijalnim bolnicama za medicinsku rehabilitaciju ima idealne uvjete za provođenje zdravstvenog turizma. Psiholozi, kao zaposlenici navedenih zdravstvenih ustanova, prepoznati su kao neophodan dio stručnog tima koji provodi liječenje i rehabilitaciju. Ujedno su suočeni s novim izazovima proizašlim iz sve zastupljenijeg zdravstvenog turizma u njihovim matičnim zdravstvenim ustanovama. Zdravstveni turizam ujedno postaje najbrži rastući oblik turizma, a što upućuje na sve veću brigu o vlastitom zdravlju i na orijentaciju prema zdravom načinu života. Hrvatska ima prirodne predispozicije za bavljenje zdravstvenim turizmom. Tako je npr. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice sagrađena na izvorima termalne mineralne vode temperature 39-41 Celzijev stupanj. Slijedom navedenog, zdravstveni turizam postaje još jedno područje na kojem psihološka struka i psiholozi postaju sve potrebni, odnosno područje na kojem se mogu dokazati svojim znanjem i vještinama.

Ključne riječi: psihičko zdravlje, zdravstveni turizam, kvaliteta života, suvremeni način života

PODRŠKA ŽRTVAMA I SVJEDOCIMA U SUDSKOM POSTUPKU – TKO I KAKO?

Sandra Lipovac, Nataša Makarun*

*Županijski sud u Rijeci, Rijeka

✉ natasa.makarun@osri.pravosudje.hr

Dolazak žrtava i svjedoka na suđenje i njihovo svjedočenje ključni je čimbenik u učinkovitom i poštenom sustavu kaznenog pravosuđa (Monnington-Taylor i sur., 2019). Svjedočenje žrtve i/ili svjedoka u kaznenom postupku važno je kako bi se utvrdila istina, donijela pravična presuda i zadovoljila pravda. Međutim, dolazak na sud i iskazivanje u sudskom procesu za većinu predstavlja nelagodnu i stresnu situaciju, a posebice je nelagodno i stresno za žrtve kaznenih djela. Istraživanja pokazuju kako je znatan broj svjedoka izjavio da su danima prije dolaska na sud osjećali uznemirenost i pritisak, a kod mnogih se javila i nesanica. Osjećaj nelagode intenzivira se kada su u pitanju žrtve kaznenih djela te se javlja i osjećaj straha zbog suočavanja s počiniteljem, moguće osvete zbog iskaza kojim ga terete, strah zbog mogućnosti da ih se pred sudom prikaže kao nekompetentne i/ili nevjerodostojne te strah od sekundarne viktimizacije. Slijedom navedenog, pružanje podrške olakšava žrtvama i svjedocima kaznenih djela sam dolazak na sud i sudjelovanje u postupku. Osim pružanja praktičnih informacija prije, tijekom i nakon sudskog procesa, žrtvama i svjedocima pruža se i emocionalna podrška. Isto dovodi do bolje informiranosti žrtava o njihovim pravima i mogućnostima ostvarenja tih prava, smanjenja utjecaja negativnih emocija koje se mogu javiti, osjećaja važnosti, poštivanja, razumijevanja i uvažavanja, osjećaja sigurnosti i zaštićenosti tijekom davanja iskaza te pravovremenog osiguravanja drugih oblika pomoći. Dobivena podrška pozitivno utječe na žrtve i svjedoke na način da kod njih dolazi do veće spremnosti za iskazivanje i porasta povjerenja u pravosudni sustav, a samim time i do poboljšanja kvalitete iskaza. Kroz poster izlaganje bit će predstavljen sustav podrške žrtvama i svjedocima u sudskim postupcima odnosno interdisciplinarna suradnja pravnih stručnjaka i psihologa na Županijskom i Općinskom sudu u Rijeci, kroz prikaz rada Odjela za podršku žrtvama i svjedocima i više stručne savjetnice u kaznenopravnoj zaštiti djece.

Ključne riječi: sudski postupak, podrška, žrtva, dijete

PRILAGODBA I VALIDACIJA UPITNIKA MOTIVACIJE ZA ČITANJEM

Darko Lončarić*, Vanja Brandić

*Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka

✉ dloncaric@uniri.hr

S ciljem dobivanja mjere motivacije za čitanjem koja bi odražavala kompleksnost ciljnih orijentacija u učenju preveden je i validiran Upitnik motivacije za čitanjem (RMQ: Reading Motivation Questionnaire) kojeg su izradili Schiefele i suradnici. Upitnik se sastoji od sedam subskala motivacije za čitanjem: Znatiželja, Uključenost, Ocjene, Natjecanje, Društveno priznanje, Regulacija emocija i Olakšanje od dosade. S obzirom na važnost razumijevanja faktora koji utječu na čitateljske navike, prijevod ovog upitnika na hrvatski jezik je ključan za primjenu u lokalnom obrazovnom kontekstu. Istraživanje je provedeno u okviru šireg istraživanja o navikama čitanja pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskim školama. Cilj ovog rada je predstaviti prijevod Upitnika motivacije za čitanjem na hrvatski jezik te utvrditi inicijalne pokazatelje nekih metrijskih karakteristika prevedenog upitnika poput pouzdanosti i faktorske strukture nakon primjene u novom jezičnom i kulturalnom okruženju. Osim toga, cilj je bio i ispitati dobne i spolne razlike u motivima za čitanjem te provjeriti postoje li razlike u motivima s obzirom na samoiskaze djece o učestalosti i sklonosti čitanju. U istraživanju je sudjelovalo 98 učenika i učenica, pripadnika slovenske nacionalne manjine, prosječne dobi od 14 godina ($M = 14.45$; $SD = 2.17$), od čega su 68.37 % činile djevojčice. Većina djece uči u hrvatskim školama slovenski jezik u okviru „Modela C“ četiri ili više godina (33.63 %) ili su u prvoj godini učenja slovenskog jezika (30.97 %). Konfirmatorna faktorska analiza djelomično je potvrdila strukturu dobivenu u originalnom istraživanju. Analiza pouzdanosti pokazala je visoku pouzdanost ukupnog rezultata ($\alpha = 0.94$), pri čemu su i sve subskale imale zadovoljavajuću pouzdanost. Deskriptivna analiza subskala pokazala je odstupanje rezultata od normalne distribucije te je neparametrijskim testovima utvrđeno da stariji učenici imaju više rezultate na subskalama vezanim uz znatiželju i korištenje čitanja za olakšanje od dosade. Također, djeca koja su se izjasnila da vole čitati pokazala su više rezultate na mjeri znatiželje, uključenosti, regulacije emocija i olakšanja od dosade. Dobivene veličine efekta bile su umjerene. Od poveznica rezultata na upitniku s osnovnim sociodemografskim pokazateljima dobivena je razlika između djevojčica i dječaka za motiv regulacije emocija. Djevojčice su imale značajno više izražen ovaj motiv od dječaka. Iako na ovom prigodnom uzorku nije u potpunosti potvrđena originalna faktorska struktura upitnika, ostali rezultati ukazuju da se ova mjera motivacije koja detaljno razrađuje motive za čitanje s obzirom na ciljne orijentacije u učenju može koristiti u našem jezičnom i sociokulturalnom kontekstu s obzirom na dobru pouzdanost subskala i očekivan obrazac rezultata s učeničkim samoiskazima o čitanju.

Ključne riječi: motivacija za čitanjem, validacija, obrazovanje, spolne razlike

STIMULACIJOM NERVUSA VAGUSA DO OPUŠTANJA

Filipa Maksan*, Danijela Marasović

*Dječji vrtić Gardelin, Pakoštane

✉ filipapsiholog@gmail.com

Porgesova polivagalna teorija (1994) objašnjava kako autonomni živčani sustav reagira na stres i regulira emocionalno stanje. Ova se teorija posebno fokusira na ulogu vagalnog živca, odnosno živca lutilice u upravljanju reakcijama tijela na različite podražaje. Pritom ima ključnu ulogu u regulaciji mnogih tjelesnih funkcija, uključujući otkucaje srca, disanje, probavu i odgovor na stres. Jasno je da postoji jaka veza između vagalnog živca i mentalnog zdravlja, pri čemu je uloga živca lutilice smiriti tijelo nakon stresne situacije i vratiti ga u stanje ravnoteže. Dostupne su metode kojima se može stimulirati vagalni živac i posljedično poboljšati mentalno zdravlje. Cilj je ove prezentacije aktivirati spomenuti živac koristeći razne tehnike stimulacije. Redovita i pravilna aktivacija živca lutilice može doprinijeti umirivanju i uravnoteživanju autonomnog sustava, a samim time i smanjenju razina stresa, simptoma anksioznosti i osjetljivosti na stres. Upravo učenjem ovih tehnika usvajaju se jednostavni, a istovremeno zabavni načini smirivanja koji mogu poslužiti populaciji svake dobne skupine. Naglasak se osobito stavlja na podučavanje djece u odgojno-obrazovnim ustanovama jer se uočava potreba za djeci prilagođenim i zanimljivim aktivnostima. Neke od tehnika koje će sudionici aktivnosti moći naučiti i sami okušati su rotiranje u trupu, glasno grgljanje vode, lupkanje po trbuhu, duboko disanje te pritiskanje trbuha. Sudionike će se potaknuti na primjenjivanje naučenog unutar skupine djece s kojom rade te će za jednostavniju daljnju primjenu dobiti i slikovne upute.

Ključne riječi: Polivagalna teorija, nervus vagus, duboko disanje

"HYGGE KAO BRIGA O SEBI, DANSKI RECEPT ZA ZADOVOLJNOG POMAGAČA" – PRIKAZ RADIONICE

Marija Markotić*, Gordana Petrović

*Obiteljski centar, Područna služba Zagrebačka, Velika Gorica

✉ Marija.Markotic@socskrb.hr

Profesionalni stres pomagača, posebice socijalnih radnika zaposlenih u različitim ustanovama unutar sustava socijalne skrbi, posljednjih godina sve više dolazi u prvi plan. Prema Ilijaš (2023), postoji jasna potreba za uvođenjem mjera zaštite mentalnog zdravlja socijalnih radnika s ciljem ublažavanja utjecaja izloženosti profesionalnom stresu.

Obiteljski centar, Područna služba Zagrebačka, obilježila je Svjetski dan socijalnog rada provođenjem iskustvene radionice za pomagače s područja naše Županije, čiji je cilj bio nadopuniti strategije samopomoći kojima pomagači brinu o mentalnom zdravlju, a očekivani ishod osvješćivanje važnosti pravovremene brige o sebi, s ciljem umanjivanja profesionalnog stresa. Radionicu pod nazivom „Hygge kao briga o sebi, danski recept za zadovoljnog pomagača“, osmislile su stručne radnice Službe, Gordana Petrović i Marija Markotić, nadahnute hygge principima koji se oslanjaju na pet osjeta, vid, njuh, dodri, sluh i okus te inspirirane knjigom Meika Wikinga, Hygge – Danski recept za sretan život. Iako ne postoje znanstvena istraživanja koja ispituju prednost hygge principa kao cjeline, istraživanja elemenata koji čine Hygge princip govore o tome kako ljudi toplu, prigušenu svjetlost doživljavaju kao opuštajuću od jake, bijele svjetlosti. Poznati su i nalazi kako je njegovanje društvenih veza korisno za fizičko i emocionalno zdravlje, kao i da izlaganje ugodnim, odnosno opuštajućim mirisima doprinosi osjećaju opuštenosti i zadovoljstva. Nakon uvodnog dijela radionice, sudionicima se daje uputa da odaberu osobu koju najmanje znaju i u paru razgovaraju o prostoru u kojem trenutno rade; specifične mirise, zvukove, osvjetljenje, dijelove namještaja, uz izbjegavanje iznošenja radne uloge i zadataka koje obavljaju. Sudionike se zatim potiče na dijeljenje uvida u velikoj grupi, uz poticanje samorefleksije. Kao uvod u sljedeću aktivnost, sudionike se poziva da u velikoj grupi podijele očekivanja s kojima su započeli profesionalni put, prisjete se prvog radnog mjesta, ureda, ponovno bez opisa radnih zadataka. U središnjem dijelu radionice izvodi se kreativna tehnika „Rijeka života“ kojom se koristi prostor gdje se provodi radionica kako bi se simbolički prikazao dosadašnji profesionalni put pomagača, od početka profesionalnog puta, prema sadašnjosti, s mogućnošću planiranja budućnosti, koristeći rijeku kao metaforu za tok vremena. „Rijeka života“ omogućuje stručnjacima pomagačima osvješćivanje vlastitih emocionalnih stanja, introspekciju o profesionalnom razvoju i izvorima snage, podrške te strategijama balansiranja brige o drugima i brige o sebi. Završni dio radionice osmišljen je za razgovor o karticama „Hygge_dvije razina brige o sebi_prijedlozi“, izrađenih za potrebe radionice i integraciju iskustva i refleksija.

Na poster izlaganju osim radionice, bit će prikazane i kartice „Hygge_dvije razine brige o sebi_prijedlozi“ i evaluacija radionice.

Ključne riječi: očuvanje mentalnog zdravlja, samorefleksija, prepoznavanje profesionalnih izazova i izvora podrške

ZAJEDNO ZA BOLJE MENTALNO ZDRAVLJE

Marina Matković, Dajana Marjanović*, Jelena Frančišković

*Obiteljski centar, Područna služba Vukovarsko-srijemska, Vukovar

✉ dajanamar@hotmail.com

Važan i neizostavan dio sveukupnog zdravlja svakako je mentalno zdravlje. Kako bi se očuvalo mentalno zdravlje neophodno je ulaganje u emocionalnu, psihičku, društvenu, tjelesnu i duhovnu dobrobit. Kada je pojedinac mentalno zdrav uspješno će se oduprijeti životnim teškoćama, što će smanjiti rizik za razvoj mentalnih poremećaja. S ciljem osvještavanja važnosti mentalnog zdravlja u svakodnevnom životu svake godine u mjesecu svibnju obilježava se Europski tjedan mentalnog zdravlja. Ove godine Europski tjedan mentalnog zdravlja održao se od 13. do 19. svibnja 2024. godine pod sloganom „BOLJE ZAJEDNO: Zajedničko stvaranje budućnosti mentalnog zdravlja“, s naglaskom na važnost suradnje i zajedničkog djelovanja svih dionika društva u stvaranju skrbi o mentalnom zdravlju, a koji je dostupan, inkluzivan i učinkovit. U skladu sa sloganom ovogodišnjeg Europskog tjedna mentalnog zdravlja, Obiteljski centar, Područna služba Vukovarsko-srijemska, realizirao je interdisciplinarnu suradnju u koju su bili uključeni stručnjaci različitih profesija (psiholozi, socijalni radnici, kineziolozi). Cilj inicijative bio je podizanje svijesti stanovnika Vukovarsko-srijemske županije o važnosti mentalnog zdravlja te promicanje kvalitetnog provođenja slobodnog vremena u svrhu očuvanja i unapređivanja mentalnog zdravlja svakog pojedinca. Suradnja Područne službe Vukovarsko-srijemske ostvarena je sa Zavodom za javno zdravstvo Vukovarsko-srijemske županije, Službom za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti i zaštitu mentalnog zdravlja, Povjerenstvom za suzbijanje zlouporabe droge i drugih ovisnosti Vukovarsko-srijemske županije, Društvom psihologa Vukovarsko-srijemske županije, Mirovnom grupom mladih Dunav, Sportskim objektima Vukovar, a sve to uz podršku Gradske knjižnice Vukovar, Vukovarsko-srijemske županije i Grada Vukovara. U suradnji s navedenim dionicima, kroz cijeli Tjedan organizirane su različite aktivnosti, poput druženja s građanima koji su imali priliku zaigrati kviz o mentalnom zdravlju, otvoreno razgovarati o mentalnom zdravlju te tako doprinijeti razbijanju stigmi koje se vežu uz mentalne poteškoće. Osim toga, građane se informiralo o uslugama u zajednici i mjestima na kojima mogu potražiti pomoć u slučaju mentalnih poteškoća. Nadalje, kroz različita predavanja, radionice i sportske aktivnosti (plivanje, pokazni treninzi) za djecu i odrasle, građane se potaklo na usvajanje zdravih navika koje će svakako doprinijeti održavanju mentalne dobrobiti i izgradnji psihološke otpornosti. Kroz poster izlaganje bit će predstavljene aktivnosti provedene u sklopu Europskog tjedna mentalnog zdravlja koji je obilježen ove godine u organizaciji Obiteljskog centra, Područne službe Vukovarsko-srijemske u interdisciplinarnoj suradnji s navedenim dionicima. Cilj poster izlaganja prikaz je dobre prakse interdisciplinarnе suradnje kroz koju se zajednički djelovalo na poboljšanju sustava skrbi o mentalnom zdravlju.

Ključne riječi: Europski tjedan mentalnog zdravlja, interdisciplinarna suradnja, prikaz dobre prakse

RIZIČNO DIGITALNO OKRUŽENJE ZA DJECU I MLADE: ANALIZA I PREPORUKE ZA DJELOVANJE

Marina Merkaš*, Ana Žulec Ivanković, Matea Bodrožić Selak

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

✉ marina.merkas@unicath.hr

Brzi razvoj digitalne tehnologije u 21. stoljeću donio je sa sobom i rastuću prevalenciju starih te pojavu novih rizika kojima su djeca i mladi izloženi u digitalnom okruženju. Prema OECD-u, postoji više kategorija rizika u digitalnom okruženju, odnosno rizični sadržaji, rizična ponašanja, rizični kontakti, rizici konzumerizma te poprečni rizici. Cilj ovoga rada je prikazati rezultate pregleda literature o rizicima kojima su djeca i mladi izloženi u digitalnom okruženju, s posebnim fokusom na hrvatska istraživanja i podataka, izrađenog u okviru projekta „Primjena digitalnih tehnologija temeljenih na umjetnoj inteligenciji u obrazovanju – BrAln“ Hrvatske akademske i istraživačke mreže – CARNET. Za potrebe ovoga rada, rizici u digitalnom okruženju prikazani su i, gdje je bilo dostupnih podataka, analizirani sukladno revidiranoj OECD klasifikaciji rizika. Analizirani su dostupni radovi iz baza Scopus i Web of Science za razdoblje 2021.-2024., a analizu su upotpunile i relevantne publikacije, dokumenti te preporuke stručnih organizacija. Analiza pokazuje da su djeca i mladi često pasivno izloženi rizičnim sadržajima, koji su dostupni svim korisnicima interneta, što kod njih izaziva neugodne emocije poput srama, gađenja i ljutnje. Ilegalni sadržaji predstavljaju ozbiljan rizik, no podaci o izloženosti djece i mladih takvim sadržajima nisu pronađeni ili javno dostupni. Također je zabilježena prisutnost sadržaja koji promiče štetna ponašanja. Dezinformacije su sveprisutne u digitalnom okruženju, a djeca često nisu u stanju prepoznati netočne informacije. Iako većina djece provjerava podatke za školske zadatke, mnogi ne znaju prepoznati sigurnu web stranicu ili prijaviti uznemirujući sadržaj. Rizična ponašanja uključuju elektroničko nasilje i seksting. Elektroničko nasilje i neprimjereni kontakti, posebno putem društvenih mreža, su česti među djecom i mladima, dok je seksting prisutan među mladima. Roditelji izražavaju zabrinutost zbog izloženosti djece oglašavanju i opasnosti od gubitka privatnosti na internetu. Analiza je pokazala nedostatak sustavnih i opsežnih istraživanja s nacionalno reprezentativnim uzorcima djece i mladih u Hrvatskoj u promatranom razdoblju. Analiza je pokazala i da obrazovanje djece i mladih na temu dezinformacija i digitalne pismenosti nije sustavno ni dosljedno. Uz to, hrvatski zakonodavni okvir nije dovoljno prilagođen novim rizicima u digitalnom okruženju, posebno društvenim mrežama. Jedan od najvažnijih zaključaka rada jest da bi se trenutni smjer djelovanja u Hrvatskoj trebao kretati prema prevenciji i edukaciji djece i mladih te svih aktera njihovog bližeg i daljeg okruženja, posebice nastavnika i roditelja. Zaključno, trenutno se ulaganja u ciljano istraživanja i edukacije te ranu prevenciju izlaganja rizicima i zaštitu prava djece i mladih u digitalnom okruženju čini jednim od najboljih smjerova djelovanja u Hrvatskoj.

Ključne riječi: djeca, digitalni rizici, digitalna tehnologija, dobrobit

POVEZANOST ZADOVOLJSTVA POSLOM I MENTALNOG ZDRAVLJA KOD ZAPOSLENIH OSOBA

Kristina Perišić*, Marko Toth, Tamara Čendo Metzinger

*Veleučilište Velika Gorica, Velika Gorica

✉ kristina.perisic@vvg.hr

Zadovoljstvo poslom je vjerojatno najopsežnije istražena tema u povijesti organizacijske psihologije i zauzima središnju ulogu u raznim teorijama i modelima stavova i ponašanja. Prema Spectoru (1997) zadovoljstvo poslom je stav prema poslu koji odražava što zaposlenici osjećaju o svom poslu ili o nekim aspektima posla (sviđa li im se ili ne). Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (2022) mentalno zdravlje je „stanje dobrobiti u kojem se pojedinac može nositi s uobičajenim životnim stresom, ostvaruje svoje potencijale produktivnim učenjem i radom te doprinosi zajednici“. Kao što se i u literaturi često naglašava, mentalno zdravlje nije samo odsustvo psihičkih poremećaja već je riječ o složenom konceptu koji uključuje postojanje kontinuuma. Istraživanja ukazuju na postojanje veze između zadovoljstva poslom i mentalnog zdravlja, odnosno pokazuju da visoka razina zadovoljstva poslom može ukazivati na dobro emocionalno i mentalno stanje zaposlenika. Problem istraživanja je utvrditi postoji li povezanost između zadovoljstva poslom i mentalnog zdravlja kod zaposlenih osoba. Pripadajuća hipoteza glasi da postoji značajna pozitivna povezanost između zadovoljstva poslom i mentalnog zdravlja, odnosno osobe koje su zadovoljne poslom će biti boljeg mentalnog zdravlja i obrnuto. Istraživanje je provedeno *online*, a upitnik se sastoji od sociodemografskih pitanja, hrvatske verzije Upitnika mentalnoga zdravlja MHC-SF i hrvatske verzije Upitnika o zadovoljstvu poslom. U ovom radu bit će prikazani preliminarni rezultati istraživanja.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, zadovoljstvo poslom, zaposleni

SAGORIJEVANJE, OTPORNOST I SAMO-SUOSJEĆANJE KOD PEDIJATRIJSKIH MEDICINSKIH SESTARA

Lada Perković*, Hana Friščić

*Zdravstveno veleučilište u Zagrebu, Zagreb

✉ lada.perkovic@zv.hr

Pretpostavka je kako je stres kod pedijatrijskih medicinskih sestara vrlo specifičan i intenzivan zbog prirode posla, koji uključuje brigu o bolesnoj djeci, emocionalno opterećene roditelje i zahtjevno radno okruženje. Njihova uloga kombinira visoke profesionalne odgovornosti s emocionalnim izazovima, što može dovesti do akumulacije stresa i potencijalnog sagorijevanja. Samosuosjećanje i otpornost su zaštitni faktori u procesu upravljanja stresom koji pomažu pojedincima u razvijanju zdravijeg odnos prema sebi i izazovima na poslu, što smanjuje mogućnost izgaranja i poboljšava dugoročnu emocionalnu dobrobit i profesionalnu održivost.

Ciljevi istraživanja bili su provjeriti rizik stresa i intenzitet sagorijevanja na poslu kod pedijatrijskih medicinskih sestara, odnos sagorijevanja, otpornosti i samosuosjećanja te ispitati postoje li razlike u navedenim varijablama s obzirom na neka socio-demografska obilježja sudionika, obilježja posla i stres nezvan za posao.

U istraživanju je sudjelovalo 80 pedijatrijskih medicinskih sestara, većinom žena iz kliničkih bolnica u Zagrebu. Podaci su prikupljeni anonimnim *online* putem. Osim pitanja sastavljenih za potrebe istraživanja, korišteni su sljedeći mjerni instrumenti: Upitnik intenziteta sagorijevanja (Ajduković i Ajduković, 1994), Kratka skala otpornosti (Slišković i Burić, 2018) i Skale samosuosjećanja (Raes i sur., 2011).

Više od polovice sudionika ima simptome početnog ili visokog stupnja sagorijevanja. Usporedbom rezultata na subskalama samosuosjećanja, može se zaključiti da su sudionici najskloniji poopćavanju iskustva i *mindfulness*-u, a najmanje samokritičnosti. U statistički značajno većem riziku sagorijevanja su sestre s kraćim radnim stažem u pedijatriji, nižom otpornošću, nižim samosuosjećanjem i manje zadovoljne poslom. Više samosuosjećanje imaju sudionici koji imaju djecu i višu stručnu spremu. Intenzivan stres nezvan za posao koji su sudionici doživjeli u posljednjih godinu dana predstavlja rizik za sagorijevanje, slabiju otpornost, niže samosuosjećanje i manje zadovoljstvo poslom.

Potvrđena je hipoteza o otpornosti i samosuosjećanju kao značajnim korelatima stresa i sagorijevanja na poslu. Osobit rizik za sagorijevanje i slabljenje obrambenih mehanizama predstavlja stres nezvan uz posao. Zdravstveni sustav trebao bi prepoznati ulogu psihologa u provođenju intervencija za podizanje otpornosti i samosuosjećanja kod pedijatrijskih medicinskih sestara. Takve intervencije mogu imati dugoročnu korist za osobno zadovoljstvo i mentalno zdravlje te smanjiti rizik sagorijevanja na poslu, poboljšavajući tako kvalitetu njege koju medicinske sestre pružaju djeci kao jednoj od najvulnerabilnijih skupina pacijenata.

Ključne riječi: stres na poslu, sagorijevanje, otpornost, samosuosjećanje

KVALITETA ŽIVOTA POVEZANA SA ZDRAVLJEM I SUOČAVANJE S BOLEŠĆU ŽENA OBOLJELIH OD TUMORA DOJKE

Olivera Petrak*, Hermina Tomaić Marinić

*Zdravstveno veleučilište, Zagreb

✉ olivera.petrak@zvu.hr

Karcinom dojke najčešće je maligno oboljenja kod žena, a povezano je s izazovima prilagodbe u raznim područjima kao što su liječenje, karijera, partnerstvo te obiteljski planovi, ali i s brigom o skrbi za djecu, reproduktivnom zdravljom, seksualnosti, percepciji vlastitog tijela i slično. Dijagnoza karcinoma dojke ima značajan utjecaj na kognitivno, emocionalno i socijalno funkcioniranje žena, stoga je važno razviti strategije kako bi se ojačali mehanizmi suočavanja i poboljšala kvaliteta života te dobrobit oboljelih. U provedenom istraživanju cilj je bio ispitati kvalitetu života povezanu sa zdravljem te vidjeti koje strategije suočavanja s bolešću koriste žene oboljele od tumora dojke. Istraživanje je provedeno u Udruzi žena oboljelih od tumora dojke SVE za NJU. Sudjelovalo je 88 žena prosječne dobi 54 godine (raspon 28-72). Korišteni su upitnici EORTC QLQ-C30 i QLQ-BR23 za procjenu kvalitete života oboljelih od karcinoma, odnosno specifično za oboljele od tumora dojke, te modificirani upitnik Bernese Coping Modes o načinima suočavanja s bolešću. Od svih funkcionalnih skala, najslabiji rezultat dobiven je na podljestvici tjelesnog funkcioniranja, a najbolji rezultat postignut je na emocionalnom području. Najizrazitiji simptomi su zabrinutost, nesаница i umor. Više od polovine ispitanica iskazalo je priličnu ili jaku zabrinutost u vezi sa svojim zdravstvenim stanjem u budućnosti. Ispitanice u najvećoj mjeri koriste pozitivne načine suočavanja koji iskazuju nadu, optimizam i samoohrabivanje. Vrlo malo su prisutne katastrofične misli i agresivno ponašanje. Umor je simptom koji prevladava, visoko je povezan s boli, s drugim simptomima, kao i s rezultatima na funkcionalnim podljestvicama. Bol je povezana s načinima suočavanja: osobe koje intenzivnije doživljavaju bol, češće koriste strategije suočavanja navedene na podljestvici rješavanje problema i izbjegavanje. Ispitanice s većim rezultatom na podljestvici optimizam i nada bolje emocionalno funkcioniraju, a one koje u većoj mjeri koriste strategije rješavanje problema i izbjegavanje procjenjuju boljom svoju kvalitetu života i opće zdravlje.

Ključne riječi: karcinom dojke, kvaliteta života, suočavanje, tumor

TJELESNE MODIFIKACIJE: MOTIVACIJA, RIZIČNA PONAŠANJA, TRAŽENJE UZBUĐENJA I MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI

Nikola Petričević

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, Čakovec

✉ psiholog2@zzjz-ck.hr

Tjelesne modifikacije podrazumijevaju postupke koji namjerno i relativno trajno mijenjaju izgled i formu tijela, a uključuju ukrašavanje, kozmetiku, izradu frizura, žigosanje, pirsanje, skarifikaciju (stvaranje ožiljaka) i tetoviranje. U zapadnoj kulturi su neke od navedenih modifikacija uobičajene (kozmetika), a neke rijetke (žigosanje), no u posljednjih nekoliko desetljeća dolazi do naglog povećanja popularnosti dviju vrsta modifikacije tijela: pirsinga i tetovaža. Pirsanje je bušenje područja na tijelu u svrhu stvaranja mjesta za nošenje nakita, dok je tetoviranje trajno nanošenje obojenog pigmenta u kožu (uz pomoć igle) kako bi se stvorio neizbrisiv dekorativni dizajn. Cilj istraživanja bio je utvrditi motivaciju za tjelesno modificiranje te ispitati razlike u uporabi psihoaktivnih sredstava i izraženosti određenih osobina ličnosti (traženje uzbuđenja i mračna trijada ličnosti) između skupina s obzirom na vrstu tjelesne modifikacije. Istraživanje je provedeno *online* upitnikom, a obuhvaćeno je 833 osoba (69.2 % žena) u dobi od 18 do 44 godine koji su bili podijeljeni u 4 skupine: bez tjelesnih modifikacija, samo pirsing, samo tetovaža i s obje modifikacije. Rezultati su pokazali da je sviđanje izgleda pirsinga najvažniji razlog za pirsanje, a kod tetoviranja je to motiv izražavanja sebe. Sudionici s tjelesnim modifikacijama u većem postotku puše te konzumiraju alkoholna pića, lake i teške droge nego što to čine sudionici bez tjelesnih modifikacija. Osobina traženja uzbuđenja je izraženija kod sudionika koji imaju tjelesne modifikacije, a najizraženija je kod skupine s obje modifikacije. Subklinička psihopatija je, kao dimenzija mračne trijade ličnosti, izraženija kod skupine tetoviranih, u odnosu na skupinu pirsanih i skupinu bez modifikacija. Također, u usporedbi sa skupinom pirsanih, subklinička psihopatija je izraženija kod skupine s obje modifikacije. Provjerena je veličina efekta za navedene razlike i upućuje na male razlike među grupama. Podaci dobiveni ovim istraživanjem pokazuju da pojedinci s tjelesnim modifikacijama mogu imati izraženiju dimenziju subkliničke psihopatije te potrebu za traženjem uzbuđenja koja se može iskazivati kroz povećanu upotrebu psihoaktivnih tvari.

Ključne riječi: tjelesna modifikacija, traženje uzbuđenja, rizična ponašanja, mračna trijada ličnosti

MJERENJE KONCEPTUALIZACIJE BOLI NA HRVATSKOM UZORKU: COPI-ADULT (HR)

Morana Radman*, Iva Lončarić Kelečić, Snježana Schuster

*Zdravstveno veleučilište Zagreb, Zagreb

✉ morana.radman@zvu.hr

Razumijevanje prirode boli ima ključan utjecaj na zdravlje i dobrobit pojedinca. Prema biopsihosocijalnom modelu zdravlja i bolesti, analiza vlastitog koncepta boli omogućuje identificiranje nedostataka u znanju te prepoznavanje zabluda o boli. Znanstveno utemeljena edukacija o boli predstavlja perspektivan pristup poboljšanju upravljanja kroničnom boli, no kako bi se postigli značajni rezultati, nužno je provesti specifičnu i ciljanu edukaciju koja obuhvaća suvremene spoznaje o boli. U skladu s tim potrebama, razvijen je instrument The Concept of Pain Inventory for Adults (COPI-Adult), kao mjera samoprocjene koncepta boli kod odraslih osoba. COPI-Adult, međutim, još nije dostupan na hrvatskom jeziku. Stoga je cilj provedenog istraživanja bio procijeniti mjerna svojstva hrvatske verzije COPI-Adult (COPI-Adult HR) te istražiti koncept boli i s njim povezane čimbenike kod odraslih osoba u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno na uzorku od 509 ispitanika prosječne dobi 41.76 godina ($SD = 12.09$). Uz sociodemografske podatke (uključujući i formalno zdravstveno obrazovanje), sudionici su prijavili kliničke podatke o prisutnosti kronične ili ponavljajuće boli, njezinoj lokaciji, trajanju i trenutnom intenzitetu te o mentalnom zdravlju pojedinca. Provedena je konfirmatorna faktorska analiza u svrhu provjere jednofaktorskog modela te je ispitana kriterijska valjanost. Rezultati istraživanja potvrđuju da je predložena jednofaktorska struktura prikladna na hrvatskom uzorku, uz visoku pouzdanost instrumenta. Daljnje analize pokazuju da rezultati COPI-Adult (HR) imaju slabu korelaciju s formalnim medicinskim obrazovanjem, mlađom dobi, nižim intenzitetom boli, višom samoevaluacijom znanja o boli te višim stupnjem obrazovanja. Također je pronađena niska korelacija između rezultata na COPI-Adult (HR) i mjerama žalovanja i psihičke boli, djelomično i zbog manjeg broja sudionika s dijagnozom depresije ili anksioznosti. Ovi rezultati sugeriraju da suvremeni sadržaji o boli nisu dovoljno zastupljeni u formalnom obrazovanju i stručnim edukacijama u zdravstvenom sustavu. Zaključno, dobivene spoznaje ukazuju na nužnost organiziranja ciljanih edukacija o boli, osobito za zdravstvene struke i osobe koje pate od kroničnih bolnih stanja, čime bi se unaprijedilo razumijevanje i upravljanje boli u hrvatskom zdravstvenom sustavu.

Ključne riječi: COPI-Adult (HR), konfirmatorna analiza, edukacija o znanosti o boli, ispitivanje koncepta boli

PROFESIONALNI STRES KOD MEDICINSKIH SESTARA I TEHNIČARA

Melita Rukavina*, Ana Maretić

*Zdravstveno veleučilište, Zagreb

✉ melita.rukavina@zvuh.hr

Sestrinstvo je već dugi niz godina prepoznato kao područje rada koje zbog specifičnosti i prirode posla može dovesti do povišene razine stresa te utjecati na mentalno i tjelesno zdravlje medicinskih sestara/tehničara. Stresori u ovom području su često povezani s nepredvidivošću opsega poslova, nedovoljnim brojem djelatnika za obavljanje posla, lošom organizacijom rada, prekovremenim i noćnim radom te osjećajem neadekvatne nagrade za rad. Sve to utječe na zadovoljstvo poslom samih djelatnika, a posljedično i na kvalitetu pružene zdravstvene skrbi. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati izvore i razinu stresa s kojima se medicinske sestre/tehničari u Republici Hrvatskoj suočavaju u svom radu te razinu iscrpljenosti i otuđenosti. Istraživanje je provedeno *online* putem Google obrasca. Upitnik se sastojao od sociodemografskih pitanja, Oldenburškog upitnika sagorijevanja (Demerouti i Bakker, 2008) i Skale stresa u sestrinstvu (Nursing Stress Scale, NSS, Gray-Toft i Anderson, 1981). U istraživanju je sudjelovalo 426 medicinskih sestara/tehničara iz cijele Hrvatske od toga 396 žena i 31 muškarac. Prosječna dob ispitanika iznosila je 38.45 godina. Najveći izvor stresa ispitanim medicinskim sestrama/tehničarima predstavlja radno opterećenje, odnosno nedostatak osoblja na radnom mjestu, zatim izvođenje intervencija koje su bolne za pacijente, postavljanje pitanja od strane pacijenta na koje nemaju zadovoljavajući odgovor i donošenje odluka vezanih za pacijenta kada liječnik nije prisutan. Među najniže ocijenjenim stresorima na Skali stresa u sestrinstvu su sukobi s nadređenima, sukobi s liječnicima, nesigurnost pri korištenju i funkcioniranju specijalizirane opreme te neprisutnost liječnika u trenutku smrti pacijenta. Ukupna razina stresa je prosječna kao i razina otuđenosti i iscrpljenosti s tim da je otuđenost nešto manje izražena. Medicinske sestre koje su na rukovodećim pozicijama iskazale su niže razine iscrpljenosti i otuđenosti u odnosu na medicinske sestre koje nisu na rukovodećim pozicijama, no nema značajnih razlika u ukupnoj razini stresa. Također, medicinske sestre koje rade samo u jutarnjoj smjeni prijavljuju niže razine iscrpljenosti i otuđenosti u odnosu na medicinske sestre koje rade u turnusima, dok kod stresa postoji niža razina stresa kod djelatnika koji rade u dvije smjene u odnosu na one koji rade u turnusima. U situaciji globalnog nedostatka medicinskih sestara na tržištu rada, pokazatelji radnog opterećenja kao najstresnijeg faktora među medicinskim sestrama/tehničarima nisu iznenađujući. Izvori stresa koji se najčešće spominju ukazuju na potrebu reorganizacije posla u zdravstvenim ustanovama u smislu dodatnog zapošljavanja administrativnog i pomoćnog osoblja, kako bi medicinskim sestrama/tehničarima ostalo više vremena za direktnu skrb o pacijentima, ali ukazuju i na potrebu za dodatnim edukacijama o specifičnim temama iz sestriinskog posla.

Ključne riječi: stres, sestrinstvo, radno opterećenje

TIPP – TRETMAJSKE INTERVENCIJE PROBLEMA PONAŠANJA NA PODRUČJU ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Natali Sergo Kozumplik*, Gordana Petrović

*Obiteljski centar, Područna služba Zagrebačka, Velika Gorica

✉ *Natali.Sergo-Kozumplik@socskrb.hr*

Obiteljski centar kao samostalna javna ustanova počinje s radom početkom 2023. godine, s ciljem odvajanja uloge i ovlasti Hrvatskog zavoda za socijalni rad i njegovih Područnih ureda, od preventivne i tretmanske uloge Obiteljskog centra i njegovih Područnih službi. Jedan od ciljeva Obiteljskog centra je i jačanja usluga za korisnike na razini lokalne zajednice te kreiranje usluga prema potrebama lokalne zajednice. Kako je Područna služba Zagrebačka jedna od posljednjih osnovanih službi, bitni suradnici u pružanju potrebnih usluga su nam Područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad koji se nalaze na području Zagrebačke županije. Specifičnost naše Službe dolazi i iz samog oblika Zagrebačke županije, koja djeluje u uredima na tri lokacije (Velika Gorica koja je sjedište Službe, Samobor i Dubrava – Zagreb) te nam oblik županije predstavlja izazov za prisutnost i dostupnost naših usluga u što većem dijelu županije. Slijedom intenzivne suradnje s kolegama iz HZSR, uz već postojeće usluge naše Službe, prepoznata je i potreba za grupnim programom maloljetnika s problemima u ponašanju te je stoga kreiran grupni program "TIPP" - tretmanske intervencije problema ponašanja. Navedeni program osmislile su i provodile Natali Sergo Kozumplik, dipl. psiholog i Gordana Petrović, prof. soc. pedagog. TIPP se provodio tijekom 2023. i 2024. godine, u ciklusu od šest susreta, u prostoru HZSR, PU Jastrebarsko, koji je za potrebe radionica bio prilagođen za grupni rad. U program su bili uključeni maloljetnici s područja Jastrebarskog, odabrani od strane stručnih radnica HZSR, PU Jastrebarsko. U ciklusu od šest radionica obuhvaćene su, uz uobičajene teme grupe, teme slike o sebi, samopoštovanja, uvažavanja različitosti, komunikacije i potreba. Nakon dovršetka programa, zaključak svih dionika je da postoji nužna potreba za kontinuiranim provođenjem ove vrste programa, ali i da je potrebno proširiti program te obuhvatiti i maloljetnice s problemima u ponašanju.

Ključne riječi: interdisciplinarna suradnja, grupni program, problemi u ponašanju

AHEAD IN VET – AMBASADORI MENTALNOG ZDRAVLJA U STRUKOVNOM I CJELOŽIVOTNOM OBRAZOVANJU

Aleksandra Stevanović*, Marina Letica Crepulja, Ksenija Baždarić, Tanja Frančišković

*Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Rijeka

✉ aleksandras@uniri.hr

Problemi mentalnog zdravlja vodeći su uzrok zdravstvenog opterećenja kod adolescenata i mladih odraslih osoba. Rana prevencija i liječenje problema mentalnog zdravlja od iznimne su važnosti. Djeca, adolescenti i mladi odrasli veliki dio života provode u školama i obrazovnim sustavima što može biti zaštitni ili rizični čimbenik za njihov daljnji razvoj i mentalno zdravlje. ERASMUS+ projekt AHEADinVET usmjeren je na unapređenje europskog diskursa o mentalnom zdravlju u obrazovanju, posebno u strukovnom obrazovanju (VET), i izgradnji kompetencija nastavnika i trenera u bavljenju pitanjima mentalnog zdravlja. Istraživanja potreba nastavnika i edukatora strukovnog obrazovanja (n = 405) iz Austrije, Belgije, Hrvatske, Grčke i Italije pokazuje da njih 68.4 % percipira porast poteškoća mentalnog zdravlja među učenicima koje se negativno odražavaju na prijenos znanja i vještina. Istovremeno, njih 49 % smatra da ih njihova naobrazba nije adekvatno pripremila za nošenje s problemima. Većina sudionika (90 %) smatra da postoji nedostatak svijesti o pitanjima mentalnog zdravlja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te pokazuju interes za obuku iz područja. Cilj poster prezentacije je prikazati AHEADinVET ERASMUS+ projekt koji ima tri osnovna cilja: (1) podizanje svijesti poteškoćama mentalnog zdravlja u strukovnom obrazovanju (2) omogućavanje stjecanja vještina za bolje prepoznavanje i nošenje s poteškoćama mentalnog zdravlja i (3) izgradnja održive zajednice za produblivanje utjecaja na mentalno zdravlje. Rezultati projekta kao što su obrazovni kurikulum iz kojeg proizlaze edukativni materijali, trening vještina i *online* tečaj (ali i drugi) namijenjeni su prvenstveno nastavnicima ali mogu biti od značajne pomoći psiholozima u strukovnom obrazovanju u njihovom svakodnevnom radu. Adekvatno pristupanje prevenciji i tretmanu poteškoća mentalnog zdravlja mladih nužno je interdisciplinaran. Psiholozi imaju važnu ulogu u radu s mladima ali i u osposobljavanju suradnika drugih struka. Svi dosadašnji projektni rezultati dostupni su na <https://aheadinvet.com> te vjerujemo će biti dragocjen edukativni materijal psiholozima i ostalim djelatnicima u odgoju i obrazovanju.

Ključne riječi: adolescenti i mladi, mentalno zdravlje, strukovno obrazovanje

NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U OBITELJI – ULOGA OBITELJSKOG CENTRA

Ksenija Sviben*, Dubravka Svilar Blažinić

*Obiteljski centar, Središnja služba, Zagreb

✉ Ksenija.Sviben@socskrb.hr

Nasilje u svim oblicima predstavlja ozbiljan društveni problem u Republici Hrvatskoj. GREVIO izvješće iz 2023. godine s preporukama za Republiku Hrvatsku ističe značajno nepodužimanja adekvatnih mjera po pitanju obiteljskog i rodno uvjetovanog nasilja u Republici Hrvatskoj. Izvještaji relevantnih državnih tijela, pokazuju da je nasilje prisutno u različitim oblicima i da pogađa sve dobne i socijalne skupine. Porast je svih oblika nasilja u društvu: vršnjačkog, obiteljskog, partnerskog, u mladenačkim vezama, na društvenim mrežama itd., a podrška žrtvama nasilja i rad s počiniteljima nasilja još uvijek nedostatni. Iako se svijest o problemu nasilja povećava, prijavljivanje nasilja i dalje ostaje relativno nisko. Višestruki faktori pridonose neprijavlivanju, kako individualni tako i okolinski ali najčešći su strah od stigmatizacije, sram, nedostatak povjerenja u institucije i ekonomska ovisnost žrtve. Obiteljski centar u svojoj djelatnosti pruža podršku žrtvama nasilja i promiče prevenciju nasilja kroz edukaciju i suradnju s drugim relevantnim institucijama. U svojoj djelatnosti radi sa žrtvama nasilja (prvenstveno ženama), s mladima na izgradnji nenasilnih obrazaca ponašanja te provodi socijalnu uslugu psihosocijalnog tretmana radi prevencije nasilničkog ponašanja, čime može značajno doprinijeti smanjenju nasilja i poboljšanju kvalitete života žrtve. U ovom radu prikazati ćemo neke pokazatelje aktivnosti ustanove tijekom 2023. i u prvoj polovici 2024. Aktivnosti se odnose na različite oblike savjetovanja, grupnog rada sa žrtvama nasilja, grupnog preventivnog rada s mladima, pružanju usluga obiteljske medijacije te različitim edukativnim i promotivnim aktivnostima.

Ključne riječi: nasilje, podrška, prevencija, edukacija

MENTALNO ZDRAVLJE S ONE STRANE ZIDA

Marina Štimac

Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Zatvorska bolnica u Zagrebu Odjel tretmana, Zagreb

✉ Marina.Stimac@zbo.pravosudje.hr

Mentalno zdravlje mladih desetak godina, posebno s pandemijom COVID-19 virusa, postalo je tema o kojoj se sa zdravstvenog, ali i znanstvenog aspekta pridaje sve više pažnje. I prije pandemije uočen je trend pogoršanja mentalnog zdravlja djece i mladih koji je pojavom pandemije postao još brži. Ovakav trend prisutan je u svim zemljama svijeta, pa tako i u našoj zemlji.

Cilj izlaganja je prezentirati pregled istraživanja o mentalnom zdravlju mladih u svijetu i kod nas unatrag zadnjih desetak godina. Analizirajući podatke istraživanja koja su ispitivala mentalno zdravlje mladih unatrag desetak godina vidljivo je da, bez obzira na heterogenost istraživanja, postoji pogoršanje u mentalnom zdravlju djece i mladih koje radi učinka koje te teškoće imaju i na pojedinca, pa tim i na obitelj i društvo u cjelini treba ozbiljno proučiti tako da se izdvoje zaštitni čimbenici, univerzalni i specifični, te na temelju njih napravi strategija i akcijski plan postupanja koji će ovaj trend, ako ne smanjiti, onda barem usporiti.

Zaključci analize istraživanja pokazuju da ne postoji sustavan i globalan način brige o mentalnom zdravlju mladih, posebno u manjim sredinama čime ono postaje ozbiljan rizik i problem koji može iskaz(iv)ati posljedice tijekom više desetaka godina i kroz živote većeg broja ljudi i generacija. Pitanje je jesu li postojeće preventivne aktivnosti prilagođene mladima i koji je njihov pogled na to kako treba govoriti o mentalnom zdravlju. Zaključno, potrebno je prilagoditi postojeće kampanje promicanja mentalnog zdravlja kod mladih te uključiti mlade u planiranje istih.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, mladi, socijalni rizik

PRIJEVOD VIŠEFACETNOG TESTA EMPATIJE NA HRVATSKI JEZIK

Helena Štrucelj*, Ljerka Ostojić, Mladenka Tkalčić

*Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Katedra za javno zdravstvo, Rijeka

✉ helena.strucelj@fzsri.uniri.hr

Empatija u zdravstvenoj skrbi odnosi se na razumijevanje emocija i perspektive pacijenata te pokazivanje takvog razumijevanja pacijentu odgovarajućim načinom komunikacije i pružanja pomoći. Viša je empatija kod zdravstvenih djelatnika povezana s ostvarivanjem učinkovitijeg terapijskog odnosa s pacijentima, manjim razinama stresa vezanog za posao, većim zadovoljstvom poslom i višom samoprocjenom kvalitete života. Empatiju zdravstvenih djelatnika pacijenti doživljavaju kao veliku podršku i važan je čimbenik njihova zadovoljstva i aktivnog sudjelovanja u procesu liječenja pa doprinosi većoj kvaliteti zdravstvene skrbi. Sve ovo ukazuje na važnost istraživanja empatije zdravstvenih djelatnika. Cilj je ovog istraživanja bio prevesti na hrvatski jezik i validirati Višestruki test empatije (eng. Multifaceted empathy test) upravo na uzorku zdravstvenih djelatnika kako bi se mogao koristiti u istraživanjima s ovom populacijom. Višestrukim testom empatije mjere se zasebno emocionalna i kognitivna empatija za pozitivne i negativne emocije dvama raznovrsnim tipovima zadataka. Kreirali su ga Dziobek i suradnici 2008. godine. Izvorno je napisan na njemačkom jeziku, a dosada je preveden na nekoliko jezika. Sastoji se od fotografija ljudi u različitim emocionalnim stanjima i situacijskim kontekstima. Zadatak emocionalne empatije se sastoji od samoprocjene jačine empatije prema osobi na fotografiji. Zadatak kognitivne empatije se sastoji od prepoznavanja emocije koju izražava osoba na fotografiji odabirom naziva emocije među četiri ponuđene. Autorice su prevele test metodom dvostrukog prijevoda. Primijenjen je na uzorku od 179 zdravstvenih djelatnika metodom papir-olovka i primjenom računala. Kao validacijski instrument za provjeru konvergentne valjanosti korišten je upitnik Kvocijent empatije (eng. The Empathy Quotient), a za provjeru divergentne valjanosti Upitnik velikih pet crta ličnosti (eng. The Big Five Inventory) i upitnik tamne trijade ličnosti Prljavih dvanaest (eng. The Dirty Dozen). Psihometrijski parametri hrvatske inačice Višestrukog testa empatije slične su onima u drugim validacijskim istraživanjima s neurotipičnom populacijom. Zbog složenosti konstrukata emocionalne i kognitivne empatije i nemogućnosti jednoga instrumenta da ih zahvati u cijelosti, preporuka je kod mjerenja empatije koristiti više od jednoga mjernog instrumenta koji se međusobno razlikuju vrstom zadataka.

Ključne riječi: emocionalna empatija, kognitivna empatija, Višestruki test empatije, zdravstveni djelatnici

PREDIKTIVNA ULOGA STRATEGIJA SUOČAVANJA SA STRESOM I PERCIPIRANE KONTROLE ZLOUPORABE ALKOHOLA U PROCJENI TEMPORALNOG ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM

Iva Takšić*, Doroteja Batinjanin

*Zdravstveno veleučilište Zagreb, Zagreb

✉ iva.taksic@zvuh.hr

Strategije suočavanja sa stresom ključne su odrednice funkcioniranja pojedinca u stresnim situacijama. Mogu biti usmjerene na problem, na emocije izazvane stresnom situacijom ili na izbjegavanje suočavanja sa stresom. Zloupotreba alkohola u čestoj je korelaciji sa strategijom izbjegavanja. Dominantna strategija suočavanja sa stresom i percipirana kontrola nad zloupotrebom alkohola mogu kod osobe povećati ili smanjiti osjećaj zadovoljstva i kontrole nad vlastitim životom. Ovim se istraživanjem nastojalo utvrditi koje strategije suočavanja sudionici najčešće koriste, kojim temporalnim aspektom života su najviše zadovoljni te koja im je prevladavajuća vrsta lokusa kontrole nad uzimanjem alkohola. Također, ispitalo se postoji li značajna prediktivna uloga strategija suočavanja i kontrole nad uzimanjem alkohola u zadovoljstvu prijašnjim, sadašnjim te budućim životom sudionika. Istraživanje je provedeno na uzorku od 122 sudionika opće populacije, prosječne dobi 29.47 godina (SD = 10.01), od kojih je većina ženskih sudionica (56.6 %). Rezultati su pokazali kako je suočavanje usmjereno na problem najčešće korištena strategija na ispitanom uzorku. Sudionici su imali najviši osjećaj zadovoljstva trenutnom situacijom u životu, a najmanje životom iz prošlosti. Otkriveno je i da su muškarci češće koristili suočavanje usmjereno na problem, a žene suočavanje usmjereno na emocije. Poteškoće apstiniranja od alkohola najviše su povezane sa strategijom izbjegavanja suočavanja. Napravljene su tri regresijske analize koje su pokazale kako suočavanja usmjerena na problem i izbjegavanje suočavanja najviše doprinose zadovoljstvu prošlim i sadašnjim životom. Pojedinci skloniji suočavanju usmjerenim na problem imaju najveću šansu biti zadovoljni svojim životom u budućnosti. Percepcija kontrole nad uzimanjem alkohola nije doprinijela osjećaju zadovoljstva životom niti u jednoj vremenskoj točki.

Ključne riječi: stres, lokus kontrole, strategije suočavanja, zadovoljstvo životom

KAKO POTICATI SOCIJALNO-EMOCIONALNO UČENJE U DJEČJIM VRTIĆIMA: PRIKAZ PROJEKTA EDUSKILLS+SEL

**Sanja Tatalović Vorkapić*, Adriana Klarić, Sanja Smojver-Ažić,
Renata Čepić**

*Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka

✉ adriana.blanusa@yahoo.com

Socijalno i emocionalno učenje (SEU) sastavni je dio ljudskog razvoja i obrazovanja. Radi se o procesu kroz koji djeca i odrasli stječu i primjenjuju znanja, vještine i stavove u domeni socijalnih vještina i emocionalnih kompetencija, što predstavlja temeljni preduvjet zdravih identiteta. Kroz taj proces uče upravljati emocijama i postizati osobne i kolektivne ciljeve, osjećaju i pokazuju empatiju prema drugima, uspostavljaju i održavaju zdrave interpersonalne odnose te donose odgovorne i obzirne odluke. Socijalne i emocionalne kompetencije utječu na mnoge važne razvojne i životne ishode, a time i na cjelokupnu kvalitetu života te mentalno zdravlje i dobrobit djece i ljudi. Ključno je stoga da se one potiču i razvijaju od najranije dobi, kvalitetnim odgojno-obrazovnim programima implementiranim unutar kurikula za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Dosadašnja istraživanja te odgojno-obrazovna praksa potvrđuju da se socijalne i emocionalne vještine mogu naučiti, a budući nemaju svi dječji vrtići pristup visokokvalitetnim programima i materijalima iz ovog područja, iznimno je važno unaprijediti mogućnosti kontinuiranog i sustavnog poučavanja socijalno-emocionalnih kompetencija djece u institucionalnom okruženju. Ovo je bio osnovni poticaj za pokretanje ERASMUS+ KA2 projekta: Poticanje socijalnog i emocionalnog učenja u dječjim vrtićima, koji djeluje od rujna 2023. do rujna 2026. godine. Ovom poster prezentacijom bit će prezentiran projekt u koji se uključilo i umrežilo osam organizacija iz različitih europskih zemalja (Njemačke, Italije, Slovenije i Hrvatske), a kako bi doprinijele osnaživanju kompetencija odgojitelja u postojećem odgojno-obrazovnom radu s ciljem poticanja socijalnih i emocionalnih kompetencija kod djece predškolske dobi. Osnovni cilj ovog projekta je razviti učinkovit *online* program i materijale za odgojitelje koji se temelji na LifeComp Europskom okviru za osobne, socijalne i učiti kako učiti ključne kompetencije. Nakon izrade programa i materijala, kurikul će biti proveden i objektivno evaluiran, kako bi se utvrdila njegova učinkovitost a time i empirijski unaprijedila u domeni kompetencija odgojitelja te aktivnosti namijenjenih odgojno-obrazovnom radu s djecom predškolske dobi.

Ključne riječi: djeca predškolske dobi, dobrobit, mentalno zdravlje, odgojitelji, socijalno-emocionalno učenje

TJELESNI IZGLED MODELA U OGLASIMA I NAMJERA KUPNJE KOD ŽENA: POSTOJI LI EFEKT (NE)ZADOVOLJSTVA VLASTITIM TJELESNIM IZGLEDOM?

Nensi Tomac*, Lea Andreis, Goran Milas

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ nensi.tomac@pilar.hr

Izloženost 'savršenim' tijelima u oglasima može značajno narušiti mentalno zdravlje žena, poticati nesigurnost te kroz usporedbu s drugima dovesti do nezadovoljstva vlastitim izgledom, a pitanje koje se pri tom postavlja jest koliko su takve marketinške strategije učinkovite u kontekstu potrošačkog ponašanja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati utječe li tjelesna savršenost modela u oglasu na kupnju te postoji li pri tom moderacijski efekt nezadovoljstva vlastitim tjelesnim izgledom. Provedeno je eksperimentalno istraživanje na uzorku od 341 studentice preddiplomskog studija u republici Hrvatskoj. Sudionice su po slučaju bile raspoređene u tri skupine pri čemu je jedna skupina bila izložena oglasu s prikazom 'savršenih' modela, druga skupina je bila izložena oglasu s prikazom modela različitih oblika tijela te treća, kontrolna skupina koja je bila izložena oglasu s prikazom proizvoda. Za potrebe istraživanja, osmišljen je brend u kategoriji kozmetičkih proizvoda za njegu tijela kao i tri oglasa za svaku od navedenih skupina. Sudionice su ispunjavale upitnik socidemografskih podataka, zadovoljstva tjelesnim izgledom te namjere kupnje. Rezultati su pokazali da sudionice kojima su prikazani oglasi s različitim oblicima tijela modela i s proizvodima iskazuju značajno višu namjeru kupnje oglašavanog proizvoda u odnosu na sudionice kojima je prikazan oglas s idealističkim prikazom tijela. Pri tom, ne postoji razlika u namjeri kupnje između skupina koje su bile izložene različitim oblicima tijela modela i samo proizvoda. Također, nije utvrđen moderacijski efekt (ne)zadovoljstva vlastitim tijelom, odnosno sudionice su sklonije kupiti proizvod kada su im prikazani različiti oblici tijela modela ili sami proizvodi neovisno o početnom zadovoljstvu vlastitim tijelom. Ovi rezultati ukazuju da promoviranje savršenog tjelesnog izgleda u oglašavanju uz opravdanje da „mršavost prodaje“ nije utemeljeno te da bi fokus trebalo preusmjeriti na stvarne doživljaje i dobrobit potrošača, barem kod žena u kategoriji kozmetičkih proizvoda za njegu tijela.

Ključne riječi: oglašavanje, slika tijela, namjera kupnje

KLIMATSKA ANKSIOZNOST: IMA LI MJESTA ZA BRIGU?

Jasmina Tomašić Humer*, Sanja Lješćak, Silvija Dmejhal

*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ jtomasic@gmail.com

Europska komisija provela je 2023. godine istraživanje prema kojem čak 77 % građana Europske unije (ujedno i hrvatskih građana) smatra kako su klimatske promjene jedan od trenutno najozbiljnijih društvenih problema. S obzirom na sve jasnije pokazatelje klimatskih promjena (ekstremni vremenski uvjeti, prirodne katastrofe: poplave i tornada) moguće ljudske reakcija na navedene promjene su strah, anksioznost, depresija. Budući da istraživanja ove teme u našem kontekstu nisu česta, cilj ovog istraživanja bio je ispitati: a) razinu anksioznosti zbog klimatskih promjena; b) potencijalne sociodemografske čimbenike koji doprinose navedenoj anksioznosti (rod, dob, materijalni status) te c) odnos anksioznosti zbog klimatskih promjena i zadovoljstva životom. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku studenata različitih fakulteta. Sudjelovalo je ukupno $N = 458$ studentica i studenata u dobi od 18 do 44 godine ($M = 21.75$; $SD = 2.94$). Studenti su bili zastupljeniji ($N = 249$; 54.4 %) od studentica ($N = 208$; 45.5 %). Sudionici su ispunili Skalu anksioznosti zbog klimatskih promjena, Skalu opće anksioznosti, Skalu zadovoljstva životom te su odgovorili na pitanja o vlastitim sociodemografskim karakteristikama. Na prigodnom uzorku studenta utvrđena je niska razina anksioznosti zbog klimatskih promjena i zadovoljavajuća razina zadovoljstva životom. Studenti se nisu razlikovali u anksioznosti zbog klimatskih promjena s obzorom na rod, socioekonomski status i dob. Očekivano, na mjeri opće anksioznosti utvrđeno je da su studentice anksioznije. Korelacijskom analizom nije utvrđena povezanost između zadovoljstva životom i anksioznosti zbog klimatskih promjena, ali je utvrđeno da su opća anksioznosti i zadovoljstvo životom u negativnom odnosu. Nadalje, opća anksioznost i anksioznost zbog klimatskih promjena, također su pozitivno povezane. Zaključno, studenti ne doživljavaju visoke razine anksioznosti zbog klimatskih promjena, a njihovom zadovoljstvu životom više doprinose neki kontekstualni faktori (npr. socioekonomski status) nego anksioznost zbog klimatskih promjena.

Ključne riječi: klimatska anksioznost, opća anksioznost, zadovoljstvo životom, studenti

PRISTRANOST PAŽNJE KOD OBOLJELIH OD SIC-a

Marko Tončić, Mladenka Tkalčić, Sanda Pletikosić Tončić*, Goran Hauser, Rosana Troškot Perić

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Rijeka

✉ spletikosic@ffri.uniri.hr

Sindrom iritabilnog crijeva (SIC) kronični je gastrointestinalni poremećaj koji proizlazi iz poremećene regulacije osi mozak-crijeva. Neki patofiziološki mehanizmi za razvoj SIC-a uključuju periferne aspekte (npr. povećana propusnost crijeva), a drugi se, poput selektivne pažnje za visceralne podražaje, odnose na centralne procese. Cilj ovog istraživanja bio je testirati pristranosti u pažnji kod pacijenata sa SIC-om (replikacija studije Tkalčić i sur., 2014) korištenjem varijante emocionalnog Stroopovog zadatka te istražiti odnos između različitih aspekata anksioznosti (anksioznost kao osobina, anksiozna osjetljivost, anksiozne misli i visceralna anksioznost), interoceptivne točnosti i pažnje.

Devedeset pacijenata s SIC-om ($M_{dob} = 46.94$; $SD_{dob} = 14.08$; 79 % Ž) i 77 zdravih osoba ($M_{dob} = 45.05$; $SD_{dob} = 13.89$; 77 % Ž) ispunili su niz upitnika [Upitnik anksioznosti kao osobine ličnosti (STAI-T), Indeks visceralne osjetljivosti (VSI), Indeks anksiozne osjetljivosti (ASI) i Inventar anksioznih misli (ATI)] nakon čega su izvršili zadatak brojanja otkucaja srca (Schandry, 1981) i emocionalni Stroopov zadatak (Tkalčić i sur., 2014). Interoceptivna točnost (IAcc) izračunata je na temelju percipiranih i izmjerenih otkucaja srca. Medijani vremena reakcije (VR) korišteni su za svaku od četiri kategorije riječi u Stroopovom zadatku (neutralne, emocionalne, situacijske i riječi vezane uz simptome).

Dvosmjernom analizom varijance s ponovljenim mjerenjima na faktoru kategorija riječi (koja je izračunata na medijanima VR Stroopovog zadatka) nisu dobiveni značajni glavni efekti ni interakcija grupe i kategorije riječi na VR. Pacijenti sa SIC-om imali su značajno kraće VR (~50 ms) od zdravih osoba. SIC grupa postigla je značajno više rezultate od zdravih osoba u STAI, VSI, ASI i ATI, dok nije bilo razlika u IAcc između grupa. Značajne pozitivne korelacije pronađene su između STAI, VSI, ASI i ATI u obje grupe. Također, dobivena je značajna negativna korelacija prosječnog VR na Stroopovom zadatku s ASI, ATI i IAcc, ali samo u SIC grupi. Pacijenti sa SIC-om koji pokazuju višu ASI i ATI imaju brže VR u Stroopovom zadatku. Istovremeno, pacijenti sa SIC-om s višim IAcc imaju tendenciju imati niže VR u Stroopovom zadatku.

Stroopova facilitacija nije replicirana kod pacijenata sa SIC-om, ali su oni bili nešto brži u odgovorima na Stroopovom zadatku u odnosu na zdrave osobe. Pacijenti sa SIC-om moguće imaju specifične obrasce pažnje koji nisu nužno povezani s vrstom podražaja, već odražavaju opću sklonost prema bržem usmjeravanju pažnje. Na temelju dobivenih rezultata, brže usmjeravanje pažnje i kraće VR čine se povezani s višom interoceptivnom točnošću i višom anksioznošću, što je dobiveno samo kod pacijenata sa SIC-om.

Ključne riječi: sindrom iritabilnog crijeva, pažnja, interocepcija, anksioznost kao osobina, visceralna anksioznost, anksiozna osjetljivost, anksiozne misli

TOPLINA I OMJERI KOMPETENTNOSTI KAO PREDIKTORI DOMINACIJE

Lorna Trdina*, Asmir Gračanin, Petra Anić

*Klinički bolnički centar Rijeka, Zavod za kliničku, zdravstvenu i organizacijsku psihologiju, Rijeka

✉ lorna.trdina11@gmail.com

Viši socijalni status pojedincu osigurava unapređenje psihičke i fizičke dobrobiti, veću moć i pažnju od strane drugih pojedinaca, a dominacija je jedna od strategija koju pojedinci koriste kako bi napredovali u društvenim hijerarhijama. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati efekte topline i kompetentnosti na motivaciju za dominaciju u kontekstu natjecanja između osoba istog spola za viši položaj unutar grupe. Kompeticija za viši položaj unutar organizacije ispitanicima je opisana u vinjetama u kojima se manipuliralo razinama topline odnosa i omjerom kompetentnosti između ispitanika i ciljne osobe. Toplina je operacionalizirana kao prijateljski/neprijateljski odnos. Operacionalizacija kompetentnosti podijeljena je na visoku i nisku kompetentnost u odnosu na ciljnu osobu definiranu u terminima profesionalnih sposobnosti te na visoku i nisku relativnu kompetentnost definiranu u terminima spremnosti na direktan sukob. Preliminarni rezultati istraživanja temeljeni na odgovorima 129 muških i 350 ženskih ispitanika studentske dobi podržali su hipotezu o glavnim efektima topline na motivaciju za dominaciju. Povećanje razine topline pratilo je pad motivacije za dominaciju. Nadalje, glavni efekt kompetentnosti definirane u terminima profesionalnih sposobnosti na motivaciju za dominaciju nije potvrđen, ali su potvrđeni interakcijski efekti topline i tog oblika kompetentnosti na motivaciju za dominaciju. U uvjetu niske kompetentnosti povećanje razine topline dovelo je do većeg pada motivacije za dominaciju nego u uvjetu visoke kompetentnosti. U izlaganju će biti predstavljeni konačni rezultati istraživanja na velikoj grupi ispitanika studentske dobi koji se odnose na glavne i interakcijske efekte topline i kompetentnosti definirane u terminima profesionalnih sposobnosti i spremnosti na direktan sukob na motivaciju za dominaciju. Rezultati će biti interpretirani u kontekstu razlike između kompetentnosti za nanošenje štete drugim pojedincima i kompetentnosti za doprinos grupi. Na osnovu dosadašnjih rezultata može se zaključiti da aspekti kompetentnosti, toplina ali i interakcija ovih dvaju dimenzija značajno doprinose predikciji dominantnog ponašanja.

Ključne riječi: motivacija za dominaciju, toplina, kompetentnost

ZAMKE RODITELJSTVA – PRIKAZ RADIONICE S RODITELJIMA PREDŠKOLSKE DJECE

Minja Vukadinović*, Renata Milanković Belas

*DV Jarun, Zagreb

✉ psiholog@vrtic-jarun.hr

Ovim posterom bit će prikazana jedna od radionica koja se provodi s roditeljima predškolske djece. Radionica je imala za cilj povećati znanje o vrstama roditeljskih odgovornosti, prepoznati najčešće roditeljske zamke koje doprinose roditeljskom stresu i informirati roditelje o mogućim načinima smanjivanja roditeljskog stresa. Konvencija o pravima djeteta često spominje „*najbolji interes djeteta*“. Konvencijom Ujedinjenih naroda 1989. se htjelo: djecu zaštititi od zloupotrebe i nasilja, naučiti djecu suodlučuju o svom životu, te da se njihovo dostojanstvo respektira.

Ono što se dobilo je da su djeca ojačala u traženju svojih prava i roditelje koji su popustili u zadovoljavanju svojih potreba u ime djece (postali su servis djeci a ne voditelji djece kroz život).

Da to ne bi bilo tako potrebno je znati što je čija odgovornost. Roditelj ima odgovornost za dobrobit i razvoj djeteta. On je odgovoran za donošenje odluka kojima se osigurava sigurnost i zdravlje djeteta, te za zadovoljavanje djetetovih potreba (ali ne i svih djetetovih želja!).

Roditelj je odgovoran za kvalitetu odnosa s djetetom! Odrasli su ti koji su odgovorni za to kakva je atmosfera, način komuniciranja i vrijednosti.

Svaka odrasla osoba odgovorna je za sebe, za svoje ponašanje, za zadovoljavanje svojih potreba te za poštivanje svojih granica.

Ispunjavajući svoje roditeljske odgovornosti, roditelji često stavljaju naglasak na ispunjavanje prve dvije odgovornosti – odgovornost za dobrobit i razvoj djeteta te na odgovornost za odnos. Pri tome često zaborave ili zanemare (ili nemaju vremena) voditi računa o ispunjavanju osobnih odgovornosti što onda rezultira time da su i neka roditeljska prava ugrožena. Tako upadnu u zamku preuzimanja odgovornosti ili u zamku nametanja odgovornosti.

Postoji još niz roditeljskih zamki koje pridonose roditeljskom stresu i otežavaju podizanje djece, a počivaju na pogrešnim uvjerenjima i očekivanjima.

Roditelj treba imati dovoljno snage kako bi djetetu mogao pružiti podršku, usmjeravanje i granice te bezuvjetnu ljubav. Ta roditeljska snaga može dolaziti iz samog roditelja ali i kao podrška iz okoline. Unutarnje snage roditelja predstavljaju različita roditeljska znanja i vještine povezane za brigu o djetetu, komunikacijske vještine, vještine rješavanja problema i suočavanja sa stresom. Roditelj ne treba zaboraviti i na svoje želje, potrebe, hobije, aktivnosti koje ga ispunjavaju i vesele.

Snage unutar obitelji odnose se na kvalitetu međusobnih odnosa članova obitelji i modele dobrog roditeljstva. Važan je i doprinos snaga iz šire okoline, kao što je podrška šire obitelji, prijatelja i usluga za djecu i roditelje u zajednici (vrtići, udruge i sl.). Najbolji interes djeteta su i stabilni i zadovoljni roditelji!

Ključne riječi: osobna odgovornost, odgovornost za odnos, odgovornost za rast i razvoj

PREDIKTORI PERCIPIRANE ZAPOŠLJIVOSTI STUDENATA/ICA

Nikoleta Zubić*, Zoran Sušanj

*Savjetovalište za profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere Sveučilišnog savjetovališnog centra Sveučilišta u Rijeci, Rijeka

✉ nikoleta.zubic@uniri.hr

Objektivnu zapošljivost, odnosno vjerojatnost dobivanja posla, ponajprije determiniraju opća gospodarska razvijenost i situacija na tržištu rada, ali i završen stupanj obrazovanja, prethodno radno iskustvo, demografske i druge osobne karakteristike pojedinca. Za razliku od objektivne, subjektivna se zapošljivost obično određuje kao percepcija vlastite mogućnosti ostvarivanja održivog radnog odnosa koji je u skladu sa stručnom spremom ili edukacijom stečenom obrazovanjem. Ona ovisi o osobnim značajkama, iskustvima i aspiracijama pojedinca, a posebno je važna na kraju razdoblja studiranja, u fazi pripreme studenata/ica za tranziciju iz formalnog obrazovanja u svijet rada. Unatoč brojnim teorijama i istraživanjima percepcije zapošljivosti, nije do kraja poznato što ju sve i u kojoj mjeri određuje. Svrha je ovog rada ispitati u kojoj mjeri velikih pet dimenzija ličnosti, pozitivni i negativni perfekcionizam, karijerna adaptabilnost, karijerni optimizam te zadovoljstvo stručnom praksom pridonose objašnjenju percipirane zapošljivosti studenata/ica. Istraživanje je provedeno na uzorku od 184 studenta/ice završnih godina različitih studijskih programa Sveučilišta u Rijeci. Prikupljeni podaci analizirani su stupnjevitom regresijskom analizom, a svi prediktori zajedno objašnjavaju veći dio varijance percipirane zapošljivosti studenata/ica. Iako su se u prvim koracima savjesnost, emocionalna stabilnost i karijerna adaptabilnost očekivano pokazale važnima, u završnom su koraku značajni pozitivni prediktori percipirane zapošljivosti studenata ostali karijerni optimizam, zadovoljstvo stručnom praksom i pozitivni perfekcionizam te, u manjoj mjeri i u obrnutom smjeru, i negativni perfekcionizam studenata. Uz ograničenje s obzirom na veličinu uzorka, rezultati nude mogućnost dopuna nekih teorijskih objašnjenja subjektivne zapošljivosti, a imaju i jasne praktične implikacije koje potvrđuju potrebu za uvođenjem promjena u studijskim programima i načinu izvođenja nastave, a koje bi u većoj mjeri osiguravale razvoj praktičnih kompetencija i generičkih vještina studenata/ica.

Ključne riječi: percipirana zapošljivost, karijerni optimizam, karijerna adaptabilnost, perfekcionizam

PRIKAZ ISTRAŽIVANJA U PROJEKTU „PRIMJENA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA TEMELJENIH NA UMJETNOJ INTELIGENCIJI U OBRAZOVANJU – BRAIN“

**Ana Žulec Ivanković, Marina Merkaš*, Klara Bilić Meštrić, Mirna Babić,
Martina Hribar, Jasminka Maravić, Dominik Igrec**

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

✉ marina.merkas@unicath.hr

Nedostatak sustavnih i opsežnih istraživanja o korištenju digitalne tehnologije i dobrobiti djece i mladih s nacionalno reprezentativnim uzorcima djece i mladih te drugim važnim dionicima njihova razvoja i života u Hrvatskoj te nedostatak obrazovanja djece i mladih o novim tehnologijama jedni su od temeljnih razloga zašto je pokrenut projekt „Primjena digitalnih tehnologija temeljenih na umjetnoj inteligenciji u obrazovanju – BrAIIn“ Hrvatske akademske i istraživačke mreže – CARNET. Cilj je ovoga rada prikazati planirana istraživanja u okviru projekta BrAIIn koje će provoditi Hrvatsko katoličko sveučilište, istraživački partner na projektu. U radu će se prikazati zaključci učinjene sekundarne analize dostupnih radova i publikacija na temu korištenja digitalne tehnologije i dobrobiti djece i mladih, planirano pilot istraživanje u projektu te longitudinalno istraživanje s djecom i mladima u narednim godinama projekta. Sekundarnom analizom dostupnih radova i relevantnih publikacija mapirana su istraživačka područja te suvremene teme i smjerovi istraživanja na temelju nedostatak prijašnjih istraživanja i potreba. Opće teme analize bile su: navike i odrednice korištenja digitalne tehnologije, digitalni rizici i rizični čimbenici u korištenju digitalne tehnologije, pozitivne mogućnosti i zaštiti čimbenici u korištenju digitalne tehnologije, medijska i digitalna pismenost, posljedice korištenja digitalne tehnologije, umjetna inteligencija i obrazovanje te recentne inicijative i trendovi na području digitalnog obrazovanja. U radu će se prikazati zaključci analize te razvijen konceptualno-teorijski model djelovanja digitalne tehnologije na dobrobit djece i mladih kao nit vodilja za daljnja istraživanja u projektu i području. Na temelju sekundarne analize postavljeni su i ciljevi predistraživanja u osnovnim i srednjim školama na području Republike Hrvatske koje će se provesti tijekom školske godine 2024./2025. U radu će biti predstavljeni ciljevi i razvijena metodologija predistraživanja. Predistraživanjem bit će obuhvaćeni učenici i učenice, roditelji i skrbnici te obrazovni djelatnici škola. Na temelju rezultata i spoznaja predistraživanja postaviti će se metodologija longitudinalnog istraživanja s djecom i mladima koje je planirano za kasnije faze projekta. Projekt BrAIIn prvi je projekt u Hrvatskoj koji na sustavan, znanstveni i stručni način odgovara na potrebu za ulaganjima u ciljana istraživanja i edukacije te ranu prevenciju izlaganja rizicima i zaštitu prava te promicanje dobrobiti djece i mladih u digitalnom okruženju u Hrvatskoj. Projekt BrAIIn predstavlja jedan od važnih i relevantnih smjerova djelovanja u Hrvatskoj jer odgovara na potrebu za obrazovanjem i istraživanjem novih tehnologija, konkretno umjetne inteligencije s kojom se djeca i mladih, svjesno i nesvjesno, svakodnevno služe i susreću.

Ključne riječi: djeca, mladi, dobrobit, digitalna tehnologija, umjetna inteligencija, projekt BrAIIn

OKRUGLI STOLOVI

1. OPRAŠTANJE SEBI - ULOGA I VAŽNOST U PSIHOTERAPIJI 212
Voditelj: *Nikola Babić*
2. DOBROBIT DJETETA U KONTEKSTU OBITELJI - IMPLEMENTACIJA 213
REZULTATA ISTRAŽIVANJA PROJEKTA CHILD-WELL
Voditelj: *Toni Babarović*
3. SUVREMENI IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA U SPORTSKOM 214
OKRUŽENJU
Voditeljica: *Renata Barić*
4. RATNA TRAUMA I MENTALNO ZDRAVLJE BRANITELJA 215
Voditelj: *Siniša Brlas*
5. ULOGA I POLOŽAJ PSIHOLOGA U ZATVORSKOM SUSTAVU I PROBACIJI, 216
RODNA PERSPEKTIVA
Voditeljice: *Marta Cifrek-Kolarić i Iva Prskalo*
6. DRUŠTVENE MREŽE KAO PLATFORMA ZA POLARIZACIJU, 217
RADIKALIZACIJU I ŠIRE DRUŠTVENE SUKOBES?
Voditelj: *Slobodan Jović*
7. PRIPREMA ZA MIROVINU – IMA LI POTREBE ZA TIM I JE LI TO POSAO 218
ZA PSIHOLOGE
Voditelj: *Damir Lučanin*
8. ODRASTANJE UZ NOVE TEHNOLOGIJE KROZ PRIZMU MEĐURESORNE 219
SURADNJE
Voditeljica: *Orjana Marušić Štimac*
9. MJESTO, ULOGA I ZNAČAJ SAMOSTALNE ORGANIZACIJSKE JEDINICE 220
PSIHOLOGA U BOLNIČKOM SUSTAVU
Voditeljica: *Ivana Rede*

OPRAŠTANJE SEBI - ULOGA I VAŽNOST U PSIHOTERAPIJI

Nikola Babić (voditelj)

Županijska specijalna bolnica Insula, Rab

✉ nikobab@gmail.com

Sudionice: *Aleksandra Stevanović i Tijana Debelić*

Najraniju psihološku definiciju opraštanja sebi postavili su 1996. godine Enright i The Human Development Study Group. Oni su opraštanje sebi definirali kao „spremnost da se napusti zamjeranje samomu sebi u kontekstu priznavanja objektivne pogreške, dok se prema samomu sebi gaje suosjećanje, velikodušnost i ljubav”. Opraštanje sebi zahtijeva otpuštanje negativnih emocija usmjerenih prema samome sebi te gajenje pozitivnih emocija usmjerenih prema samome sebi. Ono uključuje i procjenu odgovornosti, što je možda od ključne važnosti. Opraštanje sebi proizlazi iz osjećaja odgovornosti i najčešće uključuje prorađivanje te odgovornosti. Kad bi se opraštanje sebi odnosilo samo na otpuštanje krivice i povećanje pozitivnih emocija, ne bi bila riječ o istinskome opraštanju sebi, već o nečemu što se naziva pseudoopraštanje sebi, tj. opravdavanje samoga sebe od osjećaja krivnje bez priznavanja da se prijestup uopće dogodio. Bez osjećaja da je učinjeno nešto loše ili barem osjećaja odgovornosti nemamo što oprostiti sebi. Opraštanje sebi može se povezati sa zdravljem ako se promatra kao pristup emocionalno usmjerenoga suočavanja kako bi se osoba nosila sa stresovima koji proizlaze iz osobnih neuspjeha, srama i krivnje, ili općenitomu neskladu između nečijih osobnih vrijednosti i aktualnoga ponašanja. U kontekstu emocijama usmjerenoga suočavanja opraštanje sebi uklapa se u transakcijsku teoriju stresa i suočavanja. Samoosuđivanje je stresno jer se sastoji od osjećaja poput krivnje, srama, ljutnje, žaljenja, razočaranja i očaja, te se smatra da stres samoosuđivanja dovodi do lošijega zdravlja. Isti autori navode da upravo samoosuđivanje može potaknuti odgovor u obliku suočavanja opraštanjem sebi, koje će zatim umanjiti stres samoosuđivanja i poboljšati zdravlje. Istraživanja povezuju opraštanje sebi s pozitivnim aspektima mentalnoga zdravlja u više područja, uključujući depresiju i poremećaje raspoloženja, anksioznost, poremećaje prehrane te suicidalnost, a proučavano je i u kontekstu poremećaja uzimanja alkohola. Unatoč navedenim pozitivnim učincima opraštanja sebi na ljudsko mentalno zdravlje neki autori smatraju da ono može imati i svoju „mračnu stranu” te otežavati promjenu prisutnoga štetnog ponašanja. Opraštanje sebi, tj. odbacivanje samoosuđivanja može biti štetan proces, pogotovo kod osoba kod kojih štetno ponašanje još uvijek traje (npr. ovisnosti), te se neki oblik samoosuđivanja (npr. krivnja) mora upotrijebiti u smislu poticaja za promjenu ponašanja. Na 31. GKHP predstavljeni su rezultati doktorskog istraživanja koji su na hrvatskom uzorku ovisnika o alkoholu otkrili metakognitivni aspekt opraštanja sebi te osim s metakognitivnim vjerovanjima i njegovu povezanost s osjećajem srama, ruminacijama, depresivnosti i alkoholnom žudnjom. Nemogućnost ili nesposobnost opraštanja sebi često može biti povezano sa značajnom emocionalnom patnjom s kojom se susreću brojni klijenti/pacijenti uključeni u psihoterapijski ili savjetodavni tretman. Ovaj je okrugli stol zamišljen kao izmjena iskustava terapeuta koji su imali prilike prorađivati proces opraštanja sebi sa svojim klijentima kako bismo jedni od drugih učili, međusobno se obogaćivali i napredovali za njihovo zdravlje i naše osobno dobro.

Ključne riječi: opraštanje sebi, mentalno zdravlje, psihoterapija

DOBROBIT DJETETA U KONTEKSTU OBITELJI - IMPLEMENTACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA PROJEKTA CHILD-WELL

Toni Babarović (voditelj)

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ toni.babarovic@pilar.hr

Sudionice: *Andreja Brajša-Žganec, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Anamarija Puljiz Lončar, Nada Kegalj, Inge Vlašić-Cicvarić*

Okrugli stol Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji - implementacija rezultata istraživanja projekta CHILD-WELL pokušat će rasvijetliti mogućnosti primijene rezultata dobivenih u trogodišnjem longitudinalnom istraživanju s djecom, roditeljima i nastavnicima o dobrobiti djece na prelazu iz djetinjstva u adolescenciju s naglaskom na obiteljski kontekst. U prvom dijelu okruglog stola Andreja Brajša-Žganec i Ljiljana Kaliterna-Lipovčan ukratko će prikazati dobivene relevantne nalaze o odrednicama dobrobiti djece u kontekstu obitelji dobivene u sklopu projekta CHILD-WELL, koji financira Hrvatska zaklada za znanost. Zatim će se raspravljati o rezultatima dobivenim ovim longitudinalnom istraživanjem u kontekstu osmišljavanja strategija za poboljšanje dobrobiti djece i obitelji. O dobrobiti obitelji i njihove djece raspravljat će se iz različitih perspektiva, od obrazovnog i socijalnog do zdravstvenog sustava. Psiholozi zaposleni u tim djelatnostima komentirat će dobivene nalaze u kontekstu svog svakodnevnog rada u školi, zdravstvenoj ili socijalnoj ustanovi. Sudjelovat će psihologinje Inge Vlašić-Cicvarić iz Kliničkog bolničkog centra Rijeka, Zavoda za kliničku, zdravstvenu i organizacijsku psihologiju, Nada Kegalj iz osnovne škole Podmurvice iz Rijeke te Anemarija Puljiz Lončar iz Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Područni ured Imotski. Okruglim stolom bi se definirale potencijalne aktivnosti u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj praksi koje bi omogućile primjenu spoznaja o determinantama dobrobiti djece u srednjem djetinjstvu i ranoj adolescenciji te proširile spoznaje o potencijalno boljim mogućnostima pomoći djeci i obiteljima kroz različite sustave. Kroz raspravu će se pokušati dati odgovori kako možemo na temelju znanstvenih spoznaja bolje djelovati na dobrobit djece i obitelji u praksi. Ovim će se okruglim stolom na učinkovit način istraživački rezultati, osim znanstvenoj, prezentirati i stručnoj javnosti te će biti raspravljeni s kolegama iz različitih područja koji se bave s dječjom dobrobiti.

Ključne riječi: dobrobit djeteta, obitelj, aktivnosti u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj praksi

SUVREMENI IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA U SPORTSKOM OKRUŽENJU

Renata Barić (voditeljica)

Klinika za psihijatriju Sv. Ivan, Zagreb

✉ renata.baric@kif.unizg.hr

Sudionici: *Hrvoje Handl, Zrinka Greblo Jurakić, Saša Cecić Erpič, Luka Škrinjarić*

U posljednje vrijeme sve više pažnje posvećuje se psihosocijalnoj dobrobiti sportaša, pri čemu se pomoć psihologa traži u različitim oblicima sportskog okruženja – od tradicionalnih sportskih aktivnosti do sve popularnijeg e-sporta. Cilj okruglog stola je doprinijeti boljem razumijevanju specifičnih izazova s kojima se susreću sportaši, ali i stručnjaci za mentalno zdravlje koji rade sa sportašima različitih profila. Sudionici okruglog stola raspravljat će o različitim sportsko specifičnim činiteljima rizika koji mogu negativno utjecati na psihičko i tjelesno zdravlje sportaša. Psihijatar Hrvoje Handl, voditelj Dnevne bolnice za poremećaje hranjenja pri Klinici za psihijatriju Sv. Ivan, govorit će o osobitostima poremećaja hranjenja u sportu te o činiteljima koji doprinose pojavi i održavanju poremećaja hranjenja kod sportašica i sportaša. U kontekstu visoke zastupljenosti različitih oblika nasilja u sportu, Zrinka Greblo Jurakić, nacionalna predstavnica u timu stručnjaka za zaštitu djece u sportu pri Vijeću Europe, govorit će o štetnim učincima pristupa prema kojem cilj opravdava sredstvo. Saša Cecić Erpič, jedna od autorica službenog stajališta Europskog udruženja sportskih psihologa (eng. position statement) o dualnoj karijeri sportaša, osvrnut će se na poteškoće s kojima se susreću sportaši po završetku sportske karijere te će govoriti o obilježjima procesa psihosocijalne prilagodbe sportaša na nove životne okolnosti. Konačno, Luka Škrinjarić koji, osim sa sportašima koji se bave tradicionalnim sportovima, radi i s timovima koji su ostvarili zapažene rezultate u području e-sporta (osvajajući IEM Cologne 2023. i IEM Dallas, 2024. turnira) prezentirat će specifična obilježja rada psihologa u području koje karakterizira izrazito kompetitivno virtualno okruženje. Pored navođenja različitih metoda rada i aktivnosti koji doprinose zaštiti i unaprjeđenju dobrobiti sportaša različitih dobnih i natjecateljskih kategorija, razmatrat će se i specifični izazovi s kojima se susreću psiholozi koji djeluju u ovom području.

Ključne riječi: poremećaji hranjenja, nasilje, završetak sportske karijere, sport, e-sport

RATNA TRAUMA I MENTALNO ZDRAVLJE BRANITELJA

Siniša Brlas (voditelj)

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije,
Virovitica

✉ sinisa.brlas@zzjzvpz.hr

Sudionici: *Josip Lopižić, Gorka Vuletić, Mladen Mavar, Gina Lugović i Nenad Križić*

Svrha sudjelovanja je organizirati okrugli stol te prikazati projekt i publikaciju na temu ratne traume i mentalnog zdravlja hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Ratna trauma hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ostavila je traga i na mentalnom zdravlju braniteljske populacije, ali se pokazalo da je to veliki izazov i za članove njihovih obitelji, pa i za društvo u cjelini. Mnogi branitelji trpe posljedice posttraumatskog stresnog poremećaja s kojim se teško nose, poneki su razvili i različite bolesti i tegobe poput alkoholizma, ovisnosti o drogama i sličnih, pa je svako nastojanje da im se pomogne u psihosocijalnoj prilagodbi na životne okolnosti jako važno za njih same, ali i za članove njihovih obitelji. Udruga HVIDR-a Slatina osmislila je projekt pod nazivom „Psihosocijalna prilagodba i prevencija rizičnih ponašanja Hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata u Slatini“ koji je realizirala u suradnji s psihologom Sinišom Brlasom. Projekt uključuje aktivnosti specifične edukacije i psihoedukacije te psihološkog savjetovanja članova Udruge, a provodi se uz financijsku potporu Ministarstva hrvatskih branitelja Republike Hrvatske. Nizom različitih aktivnosti psiholog će pomagati braniteljima i članovima njihovih obitelji u osobnom osnaživanju i prilagodbi na posljedice ratne traume. Dodana je vrijednost ovome projektu i publikacija „Ratna trauma i mentalno zdravlje branitelja“ autora Siniše Brlasa (izdavač je Udruga HVIDR-a Slatina 2024. godine). Uključuje poglavlja vezana uz suočavanje s ratnom traumom, prepoznavanje i ranu intervenciju kod posttraumatskog ratnog poremećaja, učinkovito i neučinkovito nošenje sa stresom, oblike skrbi o mentalnom zdravlju branitelja i članova njihovih obitelji te kvalitetnu organizaciju slobodnog vremena branitelja. Ovaj projekt i publikacija temelj su okruglog stola u okviru kojega će sudionici raspravljati o doprinosu psihologije psihosocijalnoj prilagodbi branitelja poslijeratnim tegobama i izazovima za njih i članove njihovih obitelji te za društvo u cjelini. Planirano trajanje je 60 minuta.

Ključne riječi: ratna trauma, branitelji, mentalno zdravlje

ULOGA I POLOŽAJ PSIHOLOGA U ZATVORSKOM SUSTAVU I PROBACIJI, RODNA PERSPEKTIVA

Marta Cifrek-Kolarić*, Iva Prskalo (voditeljice)

*Uprava za zatvorski sustav i probaciju, Zatvor u Zadru, Zadar

✉ Marta.cifrekkolaric@zsd.pravosudje.hr

Sudionice: *Višnja Omrčen i Ksenija Bauer*

Okrugli stol je usmjeren na važnost uloge psihologa u zatvorskom sustavu i probaciji, s posebnim osvrtom na žene u tim profesijama. U raspravi će sudjelovati stručnjaci iz zatvorskog sustava i suradnici sa sustavom. Razgovor će biti usmjeren na specifičnoj ulozi žena unutar ovih sustava, njihovim izazovima u radu te s kakvim potencijalnim preprekama se suočavaju u sustavu koji je tradicionalno dominantno muški. Također će se razmatrati smjernice i prijedlozi za poboljšanje njihovog položaja.

Ključne riječi: položaj psihologa, zatvorski sustav, ravnopravnost spolova

DRUŠTVENE MREŽE KAO PLATFORMA ZA POLARIZACIJU, RADIKALIZACIJU I ŠIRE DRUŠTVENE SUKOBNE?

Slobodan Jović (voditelj)

Selekcija.hr, Split

✉ sjovicus@gmail.com

Sudionici: *Gordana Kuterovac Jagodić, Mitja Ružojčić, Marina Merkaš, Vedrana Simičević*

Društvene mreže i pametni telefoni redefinirali su naš način komunikacije i konzumiranja vijesti. Informacije koje se plasiraju na društvenim mrežama moraju biti nove, zanimljive ili šokantne kako bi bile privlačne, a algoritmi društvenih mreža korisnicima nude sadržaje koji izazivaju snažne emocije te osiguravaju pažnju, „klikove“ i „lajkove“. Kroz analizu recentnih trendova koji se bave negativnim posljedicama digitalnog okruženja, razgovarat ćemo o učincima prezentacije sadržaja i polarizacije na društvenim mrežama te radikalizacijama i sukobima u širem društvenom kontekstu. Sudionici će se osvrnuti na relevantna znanstvena istraživanja, uključujući studiju Pew Research Centra koja pokazuje kako 64 % odraslih korisnika društvenih mreža smatra da su društvene mreže loše utjecale na današnje stanje u društvu. Nadalje, prema istraživanju "Users Polarization on Facebook and YouTube", korisnici na mreži često biraju informacije koje podržavaju i potvrđuju njihova uvjerenja te formiraju polarizirane grupe, odnosno, "echo chambers" skupine. Algoritmi za promociju sadržaja obično favoriziraju ovaj fenomen tako što uzimaju u obzir preferencije korisnika te ograničavaju ili manipuliraju s izlaganjem takvim sadržajima. Prema nekim istraživanjima, echo chambers fenomen može povećati društvene i političke polarizacije sve do poticanja na govor mržnje, ekstremizam i nasilje. Na ovom okruglom stolu razgovarat ćemo i o tome kako psiholozi mogu pomoći korisnicima društvenih mreža da se nose s ovakvim izazovima te kako pozitivno utjecati na prezentaciju sadržaja s jedne strane, ali i na kritičko razmišljanje koje prethodi prihvatanju i konzumaciji sadržaja s druge strane.

Ključne riječi: društvene mreže, echo chambers, polarizacija, društveni sukobi

PRIPREMA ZA MIROVINU – IMA LI POTREBE ZA TIM I JE LI TO POSAO ZA PSIHOLOGE

Damir Lučanin (voditelj)

Sekcija za zdravstvenu psihologiju HPD-a, Zagreb

✉ dlucanin@gmail.com

Sudionici: *Jasna Čurin, Sanja Smojver-Ažić, Zoran Sušan, Josip Lopižić, Jasminka Despot Lučanin*

Umirovljenje je razdoblje života koje se u razvijenom svijetu produžilo, a time se povećao i broj umirovljenika pa se javlja potreba o ovom procesu povesti više računa. Odlazak u mirovinu je životni događaj i proces. Važno je oblikovati perspektivu vezanu uz napuštanje posla, jer je prestanak profesionalnog angažmana i odlazak iz uobičajenog radnog okruženja predstavlja veliki životni događaj. Mnogo je psiholoških i emocionalnih iskustava vezanih za napuštanje vezanosti za rad neke osobe, uz napomenu da cijeli se proces stalno značajno i ubrzano mijenja. Živimo, naravno, sve duže, stoga možemo raditi dulje nego što su ljudi prije radili i možda ćemo imati više vremena u mirovini nego što su ljudi prije imali, a to pojačava potrebu za snažnijom pozornošću prema ovom životnom razdoblju. Mnogi psiholozi u razvijenim zemljama preporučuju planirani i postupni odlazak u mirovinu. Prvo odlazak na skraćeno radno vrijeme ili savjetodavni rad, prije nego što potpuno prestanu raditi. Kakvo je stanje u Hrvatskoj i što misle hrvatski psiholozi o ovoj temi. Trebamo li na kraju radno profesionalne karijere posegnuti za novim djelovanjima - istraživanju novih hobija ili ponovno otkrivanje starih. Neplaniranje ili nefleksibilnost u planiranju bilo kojeg životno važnog zbivanja pa i odlaska u mirovinu nije najbolji pristup, jer se ljudi pri odlasku u mirovinu mogu susresti s puno neočekivanih okolnosti. Naprotiv, dobar je uravnotežen odabir aktivnosti. Za mnoge umirovljenike poželjne i korisne aktivnosti su putovanja, hobiji, volontiranje, vježbanje, kontinuirano obrazovanje, no istovremeno se treba pitati mogu li to umirovljenici realizirati i jesu li spremni prihvatiti te aktivnosti. Kakvo je stanje u Hrvatskoj u pripremi za mirovinu kakva su iskustva u drugim zemljama, znamo li intervencije koje će omogućiti ljudima da nastave sudjelovati u društvenim, ekonomskim, kulturnim, duhovnim i građanskim stvarima izbjegavajući izolaciju i pasivnost djelovanjem na različitim razinama ljudskog razvoja i na kraju - ima li tu potrebe za psiholozima.

Ključne riječi: umirovljenje, planiranje umirovljenja, psihologija umirovljenja, prevencija negativnih posljedica

ODRASTANJE UZ NOVE TEHNOLOGIJE KROZ PRIZMU MEĐURESORNE SURADNJE

Orjana Marušić Štimac (voditeljica)

OŠ Nikola Tesla, Rijeka

✉ orjana@stimac.com.hr

Sudionici: *Sonja Ivić, Danijela Žagar, Sandro Kresina*

Osnaživanje i podrška u nošenju s izazovima intenzivne uporabe nove tehnologije na psihofizički razvoj djece i mladih tema je koja se neprestano nameće kako u radu s djecom i mladima, tako i u radu s njihovim roditeljima/skrbnicima i učiteljima. Međuinstitucionalna suradnja (škola, školska medicina, ured pravobraniteljice za djecu) neizostavna je u nalaženju odgovora na pitanja o korištenju novih tehnologija. Sudionici okruglog stola razgovarat će o značaju i načinima međuresorne suradnje, razmjene iskustava i znanja. Intenzivan napredak tehnologije donosi nove problemske situacije, a korisnici (djeca i odrasli) očekuju od stručnjaka da im u tome pomognu. Primjeri iz svakodnevnoga rada govornika mogu uputiti na moguće načine rješavanja problema. Dr. sc. Sonja Ivić govorit će iz perspektive neposrednoga rada s djecom i roditeljima iz perspektive učiteljice, izvrsne savjetnice u sustavu MZO. Danijela Žagar, dipl. iur. problem će sagledati s pozicije Ureda pravobraniteljice za djecu, s osvrtom na dječja prava, nadležnosti institucija te statističke podatke. Sandro Kresina, dr. med. svoj će doprinos dati prikazom rada u Odjelu za školsku i adolescentnu medicinu te iz pozicije voditelja Odsjeka za zaštitu i unaprjeđenje mentalnog zdravlja djece i mladih NZZJZ PGŽ. Mr. sc. Orjana Marušić Štimac, izvrsna savjetnica u sustavu MZO, podijelit će svoje iskustvo rada psihologa u osnovnoj školi s naglaskom na potrebi za intenzivnom suradnjom i partnerskim traženjem rješenja za brojne izazovne situacije s kojima se svakodnevno susreću djeca, mladi, njihovi učitelji, roditelji i liječnici. Aktualnost teme i govornici s dugogodišnjim iskustvom rada u praksi i međusobnom suradnjom, otvoriti će mnoga pitanja i moguće dati neke odgovore o pozitivnim i negativnim posljedicama uporabe modernih tehnologija kod djece i mladih.

Ključne riječi: međuresorna suradnja, nove tehnologije, psihofizičko zdravlje djece i mladih

MJESTO, ULOGA I ZNAČAJ SAMOSTALNE ORGANIZACIJSKE JEDINICE PSIHOLOGA U BOLNIČKOM SUSTAVU

Ivana Rede (voditeljica)

Klinički bolnički centar Rijeka, Rijeka

✉ ivanarede@gmail.com

Sudionici: *Alen Ružić, Inge Vlašić-Cicvarić, Linda Šverko, Tamara Milovanović, Petra Kučan, Martina Barać, Adriana Klarić*

Zavod za kliničku, zdravstvenu i organizacijsku psihologiju osnovan je 2006. godine kao samostalna organizacijska jedinica od dvanaest psihologa, koji su do tada bili sistematizirani kao djelatnici pojedinih klinika. Danas nas je dvadeset i četiri (od toga dvanaest kliničkih psihologa), uz medicinsku sestru, stručnog referenta i psihotehničara. Kako rastemo, raste i prepoznavanje potrebe za intenzivnijim uključivanjem psihologa u tijek liječenja i u organizacijske strukture bolnice. Istovremeno raste i naša želja za razmjenom iskustava s kolegama iz drugih bolnica u zemlji. Prezentirat ćemo vam kako smo sada ustrojeni i koje aktivnosti provodimo u područjima kliničke i zdravstvene psihologije odrasle i dječje dobi, one koje se provode u područjima organizacijske psihologije te što činimo za svoje suradnike u stresnim situacijama. Razgovarat ćemo o prednostima samostalne organizacijske jedinice psihologa i o izazovima s kojima se susrećemo. Dotaknut ćemo se kvalitete mentoriranja vježbenika, koje kontinuirano provodimo od osnutka, kao i sudjelovanja u aktivnostima osmišljenih u dijalogu s Ravnateljstvom. Prof. dr. sc. Alen Ružić, dr. med., ravnatelj KBC-a Rijeka, podijelit će svoje viđenje naše uloge unutar cjelokupnog sustava KBC-a. Pozivamo vas na razgovor i predlažemo uspostavljanje platforme koja bi psiholozima zaposlenima u bolničkom sustavu omogućila neposredniju komunikaciju i lakše usuglašavanje oko stručnih pitanja i svih drugih izazova koji su specifični za naše radno okruženje.

Ključne riječi: suradnja, raznolikost, bolnički sustav

RADIONICE

1.	SUPERVIZIJA UNAPRIJEĐENA ZNANJIMA O TRAUMI: PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU PSIHOLOGA KOJI RADE S TRAUMATIZIRANIM KLIJENTIMA Voditeljice: <i>Marina Ajduković, Ivana Pregrad i Ines Rezo Bagarić</i>	223
2.	PROGRAM ZA POTICANJE RAZVOJA SAMOPOŠTOVANJA – SPIKE Voditeljice: <i>Ksenija R. Benaković i Tena Benaković</i>	224
3.	U KORAK S PROMJENAMA: PROFESIONALNO USMJERAVANJE I RAZVOJ KARIJERNE ADAPTABILNOSTI MLADIH Voditelji: <i>Maša Cek, Nikoleta Zubić i Zoran Sušan</i>	225
4.	(P)OSTATI OSOBNO ZADOVOLJNA/AN Voditeljica: <i>Tatjana Farkaš Radočaj</i>	226
5.	INTELEKTUALNA ONESPOSOBLJENOST: ŠTO NAM TREBA ZA DIJAGNOZU? Voditeljica: <i>Slavka Galić</i>	227
6.	MEDICINA RADA U DIGITALNO DOBA Voditeljice: <i>Neda Jagmić i Iva Sofija Miloš</i>	228
7.	RIJEŠI MISTERIJ PRAVE OSOBE Voditeljice: <i>Neda Jagmić i Fanika Ivaković</i>	229
8.	STRES IZVAN OKVIRA Voditeljice: <i>Mirta Jakopović i Bernarda Kirchofer</i>	230
9.	PSIHOLOŠKO MIŠLJENJE U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI Voditeljica: <i>Kamea Jaman</i>	231
10.	JESMO LI KONTROLIRANI ILI KONTROLIRAMO? – DOBROBITI FOKUS GRUPA TEORIJE IZBORA ZA UNAPRIJEĐENJE MENTALNOG ZDRAVLJA Voditeljica: <i>Matea Jukić Talaja</i>	232
11.	MOBING – PSIHOLOŠKO MALTRETIRANJE NA RADNOM MJESTU: KAKO GA PREPOZNATI I ŠTO SAVJETOVATI ŽRTVI MOBINGA Voditeljica: <i>Andreja Kostelić Martić</i>	233
12.	TERETANA DUHA Voditeljica: <i>Filipa Maksan</i>	234
13.	UMIJEĆE OPUŠTANJA Voditeljica: <i>Filipa Maksan</i>	235
14.	PERFEKCIONIZAM U PROFESIONALNOJ ULOZI: SAMO ZA HRABRE Voditeljice: <i>Anita Milanović Lambeta i Jelena Birsa</i>	236
15.	UMJETNA INTELIGENCIJA JE NAPISALA MOJU ZADAĆU, ZNA LI TO MOJ/A PROFESOR/ICA? Voditeljica: <i>Irena Miljković Krečar</i>	237
16.	BE-WELL PROGRAM-POZITIVNA PSIHOLOŠKA INTERVENCIJA U ŠKOLI Voditeljica: <i>Silvija Ručević</i>	238

17.	PRIMJENA KREATIVNIH OBITELJSKIH TEHNIKA ZA PROCJENU
ODNOSA UNUTAR OBITELJSKOG SUSTAVA I USMJERAVANJE CILJA
SAVJETODAVNOG PROCESA
Voditeljica: <i>Sanja Samardžija</i>	239
18.	GUBITAK I TUGOVANJE U VRTIĆU I ŠKOLI IZ ULOGE PSIHOLOGA
Voditeljica: <i>Neda Vac Burić</i>	240
19.	IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA VOJNIH PSIHOLOGA
Voditelji: <i>Ivan Vračić i Suzana Filjak</i>	241

SUPERVIZIJA UNAPRIJEĐENA ZNANJIMA O TRAUMI: PODRŠKA MENTALNOM ZDRAVLJU PSIHOLOGA KOJI RADE S TRAUMATIZIRANIM KLIJENTIMA

Marina Ajduković*, Ivana Pregrad, Ines Rezo Bagarić

*Društvo za psihološku pomoć, Zagreb

✉ marina@dpp.hr

Rad s traumatiziranim klijentima vrlo je ispunjavajući za pomagače, a istovremeno zahtjevan i često iscrpljujući. U svrhu osnaživanja pomagača i produbljivanja znanja o direktnom radu i superviziji temeljenoj na znanjima o traumi, u ovoj radionici prikazat ćemo teoriju, rezultate recentnih istraživanja s hrvatskim pomagačima, ali i praktične vještine vezane uz supervizijski rad s traumom. U prvom dijelu radionice opisat ćemo posljedice koje rad s traumatiziranim klijentima može imati na nas kao pomagače - zamor suosjećanja, posredna i vikarijska traumatizacija. Raspravljat ćemo o sličnostima i razlikama sagorijevanja, posredne traumatizacije i kontratransfera u pomažućem radu. Predstavit ćemo model stresa temeljen na empatiji koji je značajan za razumijevanje posredne i vikarijske traumatizacije te rizične čimbenike za njihovo javljanje poput osobnih traumatskih iskustava, radnog opterećenja, nedostatka socijalne podrške i odgovarajuće brige o sebi. Prikazat ćemo rezultate kvalitativnog istraživanja o ulozi supervizije u procesu osnaživanja pomagača za pružanje podrške u području traume i boljoj brizi o vlastitom mentalnom zdravlju. U istraživanju je sudjelovalo 12 stručnjakinja zaposlenih u institucijama javne skrbi za djecu, ustanovama zdravstvenog sustava i nevladinog sektora usmjerenim na pružanje tretmanske podrške djeci i mladima s iskustvom traumatskog događaja. Sudionice su naglasile važnost specifičnog znanja i radnog iskustva supervizora u području traume, kao i aktivnu ulogu supervizora u prepoznavanju posredne traumatizacije i poticanju pomagača u brizi o sebi. U drugom dijelu radionice bit će prikazan rad sa supervizijskom grupom čije sudionice su visoko izložene traumatskim iskustvima korisnica. Bit će prikazane vještine integriranja traumatizirajućih iskustava klijenata/korisnika u svjetonazor psihologa pomagača. Demonstrirat ćemo kako koristiti komunikacijske kartice za prepoznavanje znakova posredne i vikarijske traumatizacije te kako koristiti kognitivnu reinterpretaciju tih iskustava u superviziji. Posebna pozornost bit će posvećena jačanju brige o sebi i podršci organizacijskog okruženja psihologa koji rade s traumatiziranim korisnicima. Problematizirat ćemo i specifičnu situaciju kada je i supervizor pogođen posrednom i vikarijskom traumatizacijom, raspraviti njegov mogući učinak na supervizijski proces te značaj metasupervizije u suočavanju s učincima posredne i vikarijske traumatizacije na supervizijski rad.

Ključne riječi: traumatizirani korisnici, zamor suosjećanja, posredna i vikarijska traumatizacija, supervizija unapređena znanjima o traumi

PROGRAM ZA POTICANJE RAZVOJA SAMOPOŠTOVANJA – SPIKE

Ksenija R. Benaković*, Tena Benaković

*Udruga Vjetar u leđa, Zagreb

✉ kbenakovic@gmail.com

Darovita djeca pri ulasku u pubertet razvijaju posebne potrebe na socio-emocionalnom planu, kao što su briga vezana uz odnose s vršnjacima, roditeljima i učiteljima, otkrivanje ili kriza identiteta, zaokupiranost pitanjima samopoštovanja i zadovoljstva sobom, preispitivanje rodnog identiteta i vlastite uloge u društvu. Imaju visoka očekivanja od sebe, a istovremeno žele biti dio društva, što izaziva unutarnji sukob - prilagodba vršnjacima ili vlastiti ciljevi i ambicije. Daroviti tinejdžeri često skrivaju emocionalne poteškoće (brige, probleme) kako bi izbjegli uznemiravati uključene odrasle (Jackson i Peterson, 2003), kako bi zaštitili pozitivnu sliku u javnosti (Jackson i Peterson, 2003; Peterson, Assouline i Jen, 2015; Peterson i Rischar, 2000) ili kako bi se izbjegao izravan sukob s autoritetima. Praćenje prakse pokazuje da velik broj darovitih učenika ima nisko samopoštovanje te da razvija fiksni mentalni sklop (Dweck, 2012). Nisko samopoštovanje negativno utječe na školski uspjeh, kreativno ponašanje te dugoročno i bez adekvatne podrške može voditi do razvoja ozbiljnih mentalnih poteškoća (anksioznost, depresija, poremećaji prehrane, ovisnosti, samoozljeđivanje i slično). Iz svega navedenog proizlazi potreba da se s darovitim pojedincima (ali i ostalom djecom) radi ciljano na razvoju samopoštovanja. U udruzi Vjetar u leđa, u sklopu programa za darovitu djecu Iskrice, u periodu puberteta i adolescencije, kreirali smo Program za poticanje samopoštovanja (SPIKE program). Kroz ovu radionicu cilj nam je prikazati detaljnije razloge pojave pada samopoštovanja posebno u periodu puberteta i adolescencije i prezentirati teoretsku podlogu razvoja ovog programa te sastavnice programa (što je samopoštovanje, osjećaj identiteta, osjećaj kompetencije, emocionalna stabilnost i rastući mentalni sklop te osjećaj pripadnosti). Sudionici radionice imat će priliku iskusiti neke od aktivnosti programa, kako bi ih mogli primijeniti u vlastitom radu s djecom u pubertetu i adolescenciji (a možda i povećati vlastiti doživljaj samopoštovanja).

Ključne riječi: samopoštovanje, darovita djeca, rastući mentalni sklop

U KORAK S PROMJENAMA: PROFESIONALNO USMJERAVANJE I RAZVOJ KARIJERNE ADAPTABILNOSTI MLADIH

Maša Cek*, Nikoleta Zubić, Zoran Sušanj

*Savjetovalište za profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere Sveučilišnog savjetovališnog centra Sveučilišta u Rijeci, Rijeka

✉ masa.cek@uniri.hr

Prijelaz iz svijeta obrazovanja u svijet rada izazovan je trenutak u životu svake osobe, u čemu veliku podršku mogu dati karijerni savjetnici i savjetnice. Cilj radionice je usporediti i unaprijediti prakse rada karijernih savjetnika i savjetnica te ostalih zainteresiranih osoba koje rade s mladima. Sudionici i sudionice upoznat će se s primjerom prakse profesionalnog usmjeravanja mladih na Sveučilištu u Rijeci, kao i pojmom te načinima izgradnje karijerne adaptabilnosti. Kroz interaktivne vježbe predstaviti će se proces individualnog savjetovanja Savjetovališta za profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere Sveučilišnog savjetovališnog centra Sveučilišta u Rijeci, usmjeren na razvoj karijernog puta na temelju vrijednosti, interesa, vještina te potencijala mladih. Zatim će se otvoriti prostor za raspravu o razvoju karijerne adaptabilnosti novih generacija, koje se spremaju na izlazak na dinamično, globalno tržište rada. Karijerna adaptabilnost je sposobnost osobe da se prilagođava promjenama na tržištu rada, te da uspješno upravlja svojom karijerom kroz različite životne izazove. Istraživanja pokazuju kako su mladi s višim razinama karijerne adaptabilnosti uspješniji u nošenju s karijernim promjenama, optimističniji u vezi zapošljavanja, imaju manje šanse biti dugotrajno nezaposleni te imaju bolju profesionalnu izvedbu. Razvoj adaptabilnosti može doprinijeti smanjenju negativnih učinaka perfekcionizma mladih, smanjiti pesimizam u vezi budućnosti te povećati općeniti osjećaj zadovoljstva životom i dobrobiti. Važnu ulogu u tome imaju upravo karijerni savjetnici i savjetnice, ali i obrazovni djelatnici i djelatnice, pogotovo oni u formalnom sustavu obrazovanja. Radionica u trajanju od 90 minuta je namijenjena karijernim savjetnicima i savjetnicama, obrazovnim djelatnicima i djelatnicama te ostalim zainteresiranima. Maksimalan broj sudionika i sudionica je 20.

Ključne riječi: profesionalno usmjeravanje, karijerna adaptabilnost, mladi

(P)OSTATI OSOBNO ZADOVOLJNA/AN

Tatjana Farkaš Radočaj

Obiteljski centar Područna služba karlovačka, Karlovac

✉ tradocaj@socskrb.hr

Cilj je ove radionice potaknuti sudionike na aktivno upravljanje svojim stanjem osobnog, životnog zadovoljstva. S psihološkog aspekta, životno zadovoljstvo je subjektivni, individualni doživljaj kvalitete našega života. Sadrži misaonu, kognitivnu, intelektualnu komponentu procjene vlastitog života kao i emocionalnu komponentu procjene vlastitog života. Ta procjena sadrži u sebi i doživljaj i procjenu objektivnih okolnosti života. Većina ljudi teži osobnom zadovoljstvu kao samoprocjeni svojeg života. Za osobno zadovoljstvo treba imati zadovoljen minimum objektivnog standarda kvalitete života: fizičku i zdravstvenu sigurnost, imati "krov nad glavom", mogućnost primjerene ishrane, mogućnost zadovoljenja osnovnih životnih potreba-i kada je minimum objektivnih uvjeta za osobno zadovoljstvo osiguran, slijedi -subjektivna, osobna procjena životnog, osobnog zadovoljstva. Svojom procjenom osobnog, životnog zadovoljstva možemo upravljati sami- u radionici će se putem vježbi u parovima, malim grupama i interaktivnim zajedničkim razgovorom sudionike usmjeravati na: osvještavanje trenutačnog raspoloženja i stanja, verbalizaciju istog, na ono što imamo u životu, na vlastite snage te putem tehnike „Na rješenje usmjerenog razgovora“ (modificirana tehnika Solution Focussed Therapy), vođenog razgovora kojim se osoba usmjerava na stanja i raspoloženja koja želi, kvantitetu istih, na percepciju promjena koje nosi to željeno stanje i raspoloženje, na konkretna ponašanje koja će osoba činiti sada kada je osvijestila željena stanja i raspoloženja. U radionici će sudionici moći isprobati i kratke vježbe kojima se postiže veće samopouzdanje (Amazonke, biti šef, biti pobjednik), kao i osvijestiti što podiže naše osobno zadovoljstvo u životu - humor, šale, vicevi, ples, pjesma, sportske aktivnosti..., a radionica završava dobrim raspoloženjem koje je potaknuto vježbama Amazonki, Pobjednika, šalama te usmjerenim razgovorom na činjenje onoga što nas čini zadovoljnim i nakon završetka radionice.

Ključne riječi: životno zadovoljstvo, upravljanje vlastitim zadovoljstvom, na rješenje usmjeren razgovor

INTELEKTUALNA ONESPOSOBLJENOST: ŠTO NAM TREBA ZA DIJAGNOZU?

Slavka Galić

Sveučilište u Slavanskom Brodu, Odjel društveno-humanističkih znanosti,
Slavonski Brod

✉ slavka.galic@po.t-com.hr

Cilj ove radionice jest kroz prikaze slučajeva opisati različite probleme s kojima se psiholozi susreću u dijagnostici intelektualne onesposobljenosti i razmotriti moguća rješenja tih problema. Intelektualna onesposobljenost pripada u kategoriju neurorazvojnih poremećaja koji je tijekom vremena pretrpio najviše promjena naziva ali osnovne odrednice poremećaja ostale su iste. I starije i novije klasifikacije naglašavaju da se radi o poremećaju s početkom u razvojnom periodu koji obilježavaju intelektualni deficiti i odstupanja u adaptivnom funkcioniranju. Tijekom vremena, međutim, u dijagnostičkom postupku mijenjao se naglasak na pojedinim deficitima. Prije nekoliko desetljeća snažan naglasak je bio na rezultatima testova inteligencije, odnosno, na kvocijentu inteligencije (IQ) koji je služio ne samo za dijagnozu nego i kao osnova za određivanje težine samog poremećaja. U posljednjih 2-3 desetljeća, osim promjene naziva (naziv mentalna retardacija napušten je zbog pejorativnog prizvuka i zamijenjen možda ne najsretnijim nazivom intelektualna onesposobljenost, a predlaže se i naziv intelektualni razvojni poremećaj), dogodila se i promjena naglaska u dijagnozi koji se pomakao od IQ-a prema razini adaptivnog funkcioniranja. Osim toga, razina težine poremećaja se više ne određuje na osnovi IQ-a nego prema stupnju potrebne podrške u svakodnevnim aktivnostima. Jedan od bitnih razloga za ovu promjenu u dijagnostičkoj praksi leži u činjenici da intelektualna onesposobljenost može biti uzrokovana različitim čimbenicima koji bitno određuju rezultate na testovima inteligencije i adaptivnog funkcioniranja. Tako, na primjer, mnoga djeca s organskim oštećenjima središnjeg živčanog sustava te posljedično i intelektualnim teškoćama pokazuju disharmoničan razvoj različitih sposobnosti pa njihovo izražavanje jednim rezultatom nema puno smisla. Osim toga, primjena dva različita testa inteligencije često daje rezultate koji se međusobno razlikuju, a i primjena istog testa nakon određenog vremenskog intervala može dati različite rezultate. Pri primjeni svih testova kognitivnih funkcija treba imati na umu brojne čimbenike koji nisu povezani s konstruktom mjerenju kojeg je test namijenjen a mogu utjecati na rezultate (na primjer, motivacija, emocionalno stanje, situacijske varijable itd.). Dodatni problem u našoj zemlji jest nedostatak standardiziranih ljestvica adaptivnog funkcioniranja. Za dijagnozu intelektualne onesposobljenosti nužna je integracija podataka iz različitih izvora. Uz rezultate na testovima inteligencije i mjerama adaptivnog funkcioniranja, nužno je uzeti u obzir anamnestičke podatke, opažanja ponašanja i školski uspjeh.

Ključne riječi: intelektualna onesposobljenost, kvocijent inteligencije, adaptivno funkcioniranje

MEDICINA RADA U DIGITALNO DOBA

Neda Jagmić*, Iva Sofija Miloš

*Selekcija d.o.o., Split

✉ neda.jagmic@selekcija.hr

Primjena testova u medicini rada može biti vrlo zahtjevna. Pripadnici opće populacije često imaju različita i jedinstvena očekivanja od psihološkog testiranja. Ponekad dugotrajno primjena i ispravljanje testova pomoću različitih šablona i kompliciranog izračunavanja rezultata može biti vrlo zahtjevno i za pacijenta i za psihologa. Osim toga, ovaj način rada može rezultirati brojnim pogreškama. Platforma "Psihometar.com" i prateći *online* testovi i upitnici značajno skraćuju vrijeme psihološke obrade te u potpunosti otklanjaju mogućnost pogreške prilikom obrade rezultata testiranja. Cilj ove radionice je upoznati kolege koji rade u medicini rada, kliničkoj psihologiji ili se u budućnosti žele baviti bilo kakvom vrstom dijagnostike s platformom "Psihometar.com". Kroz radionicu polaznici će samostalno raditi na platformi kroz koju će naučiti upravljati kandidatima i psihodijagnostičkim instrumentima koji su dostupni na platformi. Radom na platformi iz perspektive psihologa i kandidata polaznici će biti upoznati s novim psihodijagnostičkim instrumentima koje je izdala Selekcija d.o.o., ali i testovima i upitnicima koji su u postupku izrade. Nakon uvoda koji uključuje predstavljanje platforme „Psihometar.com“, polaznicu će kroz praktične primjere upoznati digitalnu obradu podataka SQ-48, upitnika sklonosti neurotskim smetnjama i testa Izbaci uljeza, kao psihodijagnostička sredstva. Radom na primjerima slučaja iz medicine rada polaznicu će steći vještinu korištenja predstavljenih instrumenata u dijagnostičke svrhe te vještinu korištenja platforme „Psihometar.com“, od unosa kandidata, preko unosa testova, digitalne obrade rezultata do automatskog ispisa rezultata psihološke obrade i mišljenja psihologa. Svrha radionice je da polaznici nauče samostalno koristiti „Psihometar.com“ i nove psihodijagnostičke instrumente. Zbog opreme koja je potrebna za rad maksimalna broj sudionika je 20, a vrijeme trajanja radionice je 60 minuta. Polaznici će moći samostalno upotrebljavati platformu "psihometar.com" u medicini rada.

Ključne riječi: psihodijagnostička sredstva, digitalna platforma, psihometar

RIJEŠI MISTERIJ PRAVE OSOBE

Neda Jagmić*, Fanika Ivaković

*Selekcija d.o.o., Split

✉ neda.jagmic@selekcija.hr

Radionica "Riješi misterij prave osobe" osmišljena je kao interaktivna detektivska igra koja sudionicima pruža priliku da kroz zabavne aktivnosti nauče interpretirati rezultate psiholoških testova i profile kandidata te ih primjene u procesu donošenja odluka. U trajanju od 90 minuta, sudionici, podijeljeni u timove, koriste digitalne alate kako bi analizirali rezultate psihometrijskih instrumenata (kognitivnih, ličnosti, motivacije i emocionalne inteligencije), rekonstruirali cjelovite profile kandidata i povezali ih s određenim pozicijama u organizaciji. Tijekom radionice, sudionici prolaze kroz nekoliko faza: od "sakupljanja dokaza" ispunjavanjem testova i interpretacije rezultata, preko "rekonstrukcije profila", do konačne odluke o tome koji kandidat najbolje odgovara kojoj poziciji. Nakon što svaki tim prezentira svoje odluke pred grupom, sudionici zajedno raspravljaju i daju povratne informacije o različitim interpretacijama i rješenjima. Radionica se završava refleksijom o procesu učenja te evaluacijom naučenih vještina. Kroz ovu detektivsku igru, sudionici se upoznaju s novim testovima i upitnicima, razvijaju sposobnost donošenja odluka temeljenih na podacima iz psiholoških testova i zahtjeva radnog mjesta. Rad se odvija u grupama u kojima sudionici analiziraju dostupne informacije i povezuju rezultate različitih testova i upitnika kako bi stvorili što potpuniji i točniji profil svakog kandidata. Svaka grupa treba identificirati ključne snage, slabosti, motivaciju i potencijalne izazove svakog kandidata te kroz to razvijaju vještine interpretacije i kombiniranja različitih rezultata testova u koherentan profil. Radionica koristi dinamičan koncept detektivske igre kako bi sudionici kroz interpretaciju testova i analizu profila razvili vještine donošenja odluka o zapošljavanju i upravljanju talentima, dok je konačni ishod mogućnost primjene instrumenata u stvarnim situacijama unutar organizacija. Zbog opreme koja je potrebna za rad maksimalan broj sudionika je 20, a vrijeme trajanja radionice je 90 minuta. Materijali koji će se koristiti u radionici su digitalni alat za ispunjavanje testova, odnosno platforma „Selekcija.hr“, dosjei s profilima kandidata i kartice s opisima pozicija.

Ključne riječi: digitalni testovi, profili kandidata, interpretacija rezultata

STRES IZVAN OKVIRA

Mirta Jakopović*, Bernarda Kirchofer

*Ramiro, Zagreb

✉ mirta.jakopovic@ramiro.hr

Cilj radionice je polaznicima pružiti širi okvir za razumijevanje stresa, potaknuti ih da bolje razumiju kako funkcioniraju njihove emocije te ih osnažiti praktičnim vježbama za suočavanje sa stresom. Neki od očekivanih ishoda za polaznike radionice su: prepoznati glavne stresore, osobito one na poslu, i njihov utjecaj na svakodnevni život i radnu učinkovitost; razumjeti mehanizam u podlozi osnovnih emocija i s njima povezanih misli i ponašajnih reakcija; naučiti prepoznati i razlikovati čimbenike koji jesu, a koji nisu pod vlastitom kontrolom, a mogu biti izvor stresa; osvijestiti vlastite kapacitete za suočavanje sa stresom te prevladavanje osjećaja bespomoćnosti kroz usmjeravanje na vlastite resurse. Planirane aktivnosti su: uvodni *round* sa svim polaznicima u svrhu upoznavanja i razgovora o stresorima u poslovnom kontekstu uz pomoć asocijativnih karata, osvrt na opću definiciju i znakove stresa kroz zajedničku diskusiju/grupni rad, kratki teorijski prikaz mehanizma emocionalnih reakcija kroz priču o „Automatskom i kreativnom pilotu“ koja polaznicima pruža jednostavno i praktično razumijevanje stresnih reakcija borba-bijeg-zamrzavanje, individualna vježba „Krug briga i utjecaja“ i analiza faktora na koje možemo utjecati vlastitim resursima, individualna vježba „5x5“ u svrhu osvještavanja vlastitih resursa za suočavanje sa stresom, radionica završava otvorenom diskusijom i prostorom za pitanja, gdje sudionici mogu podijeliti svoja iskustva i refleksije na naučeno. Predviđeno trajanje radionice je 90 minuta, a broj sudionika je ograničen na 12 polaznika.

Ključne riječi: stres na radnom mjestu, emocije, suočavanje sa stresom, vlastiti resursi

PSIHOLOŠKO MIŠLJENJE U PREDŠKOLSKOJ USTANOVU

Kamea Jaman

Sekcija za razvojnu psihologiju rane i predškolske dobi, Zagreb

✉ kamea.jaman@gmail.com

Djetetova sadašnja i buduća dobrobit svrha je djelovanja svih izravnih i neizravnih sudionika odgoja i obrazovanja (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011). Suvremeni pristupi usmjereni na dijete pokazuju koliko veliki značaj ima stimulativno i primjereno okruženje na cjeloviti djetetov razvoj. Dijete koje pohađa predškolsku ustanovu nalazi se u socijalnoj sredini u kojoj je moguće opažati njegove interakcije i donositi kvalificirane zaključke o djetetovom stupnju razvoja na pojedinom razvojnom području. U predškolskoj socijalnoj sredini može se vidjeti djetetove mogućnosti, sposobnosti, znanja i ponašanja koja, moguće, u obiteljskom okruženju nisu došla do izražaja. Stoga pisanje psihološkog mišljenja za dijete koje pohađa predškolsku ustanovu predstavlja mnogo više od zaključaka o razvojnom statusu djeteta dobivenih u kontroliranim uvjetima psihologijskog kabineta. Kombinacijom rezultata dobivenih psihodijagnostičkim sredstvima i opažanjem djetetovog ponašanja u vršnjačkoj skupini dobivamo relevantne informacije koje treba uputiti roditelju i ostalim sudionicima uključenim u proces podrške djetetu i ostvarenju njegove dobrobiti. U radionici sudionici će na primjerima iz prakse raditi na usavršavanju pisanja mišljenja o razvojnom statusu djeteta koje izdaje predškolska ustanova.

Ključne riječi: predškolska ustanova, socijalna sredina, dobrobit djeteta, razvojni status djeteta

JESMO LI KONTROLIRANI ILI KONTROLIRAMO? - DOBROBITI FOKUS GRUPE TEORIJE IZBORA ZA UNAPRJEĐENJE MENTALNOG ZDRAVLJA

Matea Jukić Talaja

Dječji vrtić "Biokovsko zvonce", Makarska

✉ talajamatea@gmail.com

Briga o mentalnom zdravlju je stalna briga o sebi. Za očuvanje mentalnog zdravlja jako je važno kakve ćemo strategije u životu razviti kako bismo odgovorili na izazove koji su pred nama svakodnevno i frustracije koje su neizbježne. Kroz unaprjeđenje svojih vlastitih snaga i jačanje osobnih kapaciteta raste i naša osobna učinkovitost i osposobljavanje za život u svakodnevnicima. Fokus grupe utemeljene na principima i spoznajama Teorije izbora, izvorište su unaprjeđenje kvalitete osobnog života i uspješnijeg načina ljudskog djelovanja. Kroz dugogodišnje iskustvo rada u fokus grupama imala sam priliku svjedočiti kako kroz usvajanje novih uvjerenja i razvoj osobnih snaga pojedinci ponovno uspostavljaju osobnu ravnotežu i lakše pronalaze načine sretnijeg i zdravijeg načina života. Usvajajući temeljne odrednice za uspostavljanje adekvatne ravnoteže u osobnom životu jasnije možemo razumjeti ljudsko ponašanje, osvijestiti ono što nas pokreće i što doista imamo pod svojom kontrolom. Osnovni doprinos fokus grupa Teorije izbora je prihvaćanje i življenje uvjerenja da smo odgovorni u pozitivnom smislu, što znači da smo razvili sposobnosti odgovora na sve izazovne situacije i da smo u mogućnosti činiti zdravije izbore. Tijekom radionice sudionici će imati mogućnost kroz vlastito sudjelovanje i iskustveno doživljavanje razmotriti svoja vlastita uvjerenja, odnosno pokretače svog osobnog djelovanja. Ciljevi ove radionice jesu da će sudionici moći: jasnije razumjeti odrednice mentalnog zdravlja po principima Teorije izbora i utjecaja fokus grupa kod unaprjeđenja kvalitete života prepoznati i razumjeti osnovne pokretača našeg djelovanja.

Ključne riječi: teorija izbora, fokus grupe, mentalno zdravlje, sustav kontrole

MOBING – PSIHOLOŠKO MALTRETIRANJE NA RADNOM MJESTU: KAKO GA PREPOZNATI I ŠTO SAVJETOVATI ŽRTVI MOBINGA

Andreja Kostelić Martić

Centar za kognitivno-bihevioralnu terapiju, Zagreb

✉ andrejakostelic@hotmail.com

Mobing – psihičko maltretiranje na radnom mjestu je fenomen koji je nažalost u porastu u radnim organizacijama. Prema zadnjim podacima iz istraživanja European Working Conditions Telephone Survey iz 2021. nasilje/uznemiravanje na radnom mjestu je u porastu sa 5 % (2015) na 6 % (2021). Postotak prijavljenog barem jednog nepoželjnog ponašanja u Hrvatskoj je porastao s 10 % (2015) na 14 % (2021), a 11 % radnika u 2021. izjavilo je da je bilo diskriminirano u odnosu na spol, rasu, religiju, dob, nacionalnost, invalidnost, te seksualnu orijentaciju u zadnjih 12 mjeseci dok su to izjavili 7 % radnika u 2015. U Republici Hrvatskoj, ne postoji još uvijek zakon o mobingu koji bi štitiio žrtve mobinga kao u većini Europskih zemalja već se žrtva mobinga u slučaju da svoja prava želi potraži sudskim putem mora pozivati na članove različitih zakona kao npr. Kazneni zakon, Zakon o radu, Zakon o zaštiti na radu, Zakon o obveznim odnosima, Zakon o ravnopravnosti spolova itd. Zbog svega toga žrtvi mobinga nije nimalo lako izboriti se za svoja prava u Republici Hrvatskoj pa stoga naša struka mora biti ta koja će pomoći žrtvama mobinga i u procesu prepoznavanja, psihodijagnostici i u procesu savjetovanja. Cilj ove radionice je približiti sudionicima pojam mobinga i dati im smjernice kako prepoznati mobizirajuće aktivnosti, njihove posljedice i što savjetovati žrtvi mobinga. Preko prikaza kliničkog slučaja u kojem je žrtva mobinga doživjela i vertikalni i horizontalni mobing bit će prikazane različite mobizirajuće aktivnosti podijeljene u pet kategorija po Leymannu. Ujedno će sudionici dobiti i Upitnik za dijagnostiku mobinga odnosno mobizirajućih aktivnosti koji ćemo svi zajedno proučiti i komentirati u praktičnom dijelu. Bit će navedene i smjernice za psihodijagnostiku posljedica mobinga. Smjernice za otkrivanje simulacije u prijavama mobinga. I u zadnjem dijelu sudionici radionice dobiti će smjernice za savjetovanje žrtve mobinga.

Ključne riječi: mobing, mobizirajuće aktivnosti, dijagnoza, savjetovanje

TERETANA DUHA

Filipa Maksan

Dječji vrtić „Gardelin“, Pakoštane

✉ filipapsiholog@gmail.com

Psihološka otpornost (engl. resilience) se definira kao sposobnost odrasle osobe ili djeteta da unatoč rizičnim faktorima te izloženosti stresu i traumama ostvaruje uspjehe, uspješno se nosi sa životnim krizama i pritom očuva zdravlje. Istraživanja pokazuju kako je upravo psihološka otpornost jedna od ključnih karakteristika uspješnih pojedinaca i organizacija. Prisutnost ove karakteristike ovisi o čimbenicima kao što su socijalna podrška, sposobnost uočavanja smisla života, osjećaj kontrole nad vlastitim životom, doživljaj osobne djelotvornosti, samopoštovanje, pozitivno samopoimanje i slično. Sukladno tome, cilj aktivnosti "Teretana duha" je osvještavanje snaga sudionika u svrhu jačanja pozitivne slike o sebi i to korištenjem elemenata Sandtray terapijskog modaliteta. Sandtray se koristi u raznim savjetodavnim i terapijskim intervencijama već nekoliko desetljeća. Premda je u početku korišten prvenstveno kao oblik terapijske igre s djecom, posljednjih godina sve češće se koristi u savjetovanju odraslih, bilo da se radi o pojedincima, parovima ili grupama. Pritom će ova aktivnost omogućiti psiholozima zaposlenima u različitim radnim okruženjima upoznavanje s kreativnom tehnikom koja se, između ostalog, može koristiti i kao supervizijski alat. U ovom prikazu zadatak sudionika bit će, među ponuđenim predmetima (minijature životinja, kamenčići i školjke), odabrati od tri do pet figura koje predstavljaju njihove snage. Svaki sudionik će potom imati priliku kratko predstaviti svoj odabir i figure položiti u kutiju s pijeskom. Susret će biti zaključen afirmacijskom porukom.

Ključne riječi: psihološka otpornost, Sandtray, snage

UMIJEĆE OPUŠTANJA

Filipa Maksan

Dječji vrtić „Gardelin“, Pakoštane

✉ filipapsiholog@gmail.com

Opuštanje ima mnogobrojne dobrobiti za tijelo i za um, posebno u današnjem, brzom i stresnom načinu života. Neki od ključnih benefita obuhvaćaju: smanjenje stresa, poboljšanje mentalnog zdravlja, bolju koncentraciju i fokus, smanjenje tjelesne napetosti, jačanje imunološkog sustava, poboljšanje kvalitete sna, snižavanje krvnog tlaka te unaprjeđenje odnosa. Radionica je osmišljena tako da odgojno-obrazovnim djelatnicima omogući usvajanje strategija upravljanja svakodnevnim stresom, balansiranja između privatnog i poslovnog života te razvijanja vještina emocionalne regulacije. Radionica je kreirana po uzoru na radionice Just relax programa koji se odvija se u okviru međunarodnog programa Relax kids, ali je prilagođen potrebama odraslih osoba. Program Relax Kids osnovan je 2000. godine, a pokrenula ga je Marneta Viegas u Velikoj Britaniji. Radi se o *mindfulness* programu koji je osvojio Nagradu za standarde za njegu u kategoriji mentalnog zdravlja. Cilj radionice je sudionike podučiti strategijama opuštanja i usredotočene svjesnosti. Sudionici će moći primijeniti prikazane strategije opuštanja te ih uključiti u svoj odgojno-obrazovni rad i svakodnevni život. Planirane aktivnosti uključuju: vježbe zagrijavanja, dvije aktivne igre, vježbe istezanja, uzajamnu masažu (poput crtanja po leđima), vježbe disanja, afirmacije za jačanje samopoštovanja i samopouzdanja te vizualizaciju za potpuno opuštanje. Zadnjih 15 minuta bit će ostavljeno za raspravu o tome kako se ove vježbe mogu uključiti u odgojno-obrazovni rad u predškolskom i školskom okruženju. Sudjelovanjem na radionici, djelatnici u sustavu odgoja i obrazovanja imat će priliku razvijati vještine za upravljanje stresom, a time i unaprjeđivanje kvalitete svoga rada i života. Predviđeno trajanje radionice je 60 minuta, a optimalan broj sudionika je 12.

Ključne riječi: opuštanje, *mindfulness*, afirmacije, Relax Kids program

PERFEKCIONIZAM U PROFESIONALNOJ ULOZI: SAMO ZA HRABRE 😊

Anita Milanović Lambeta*, Jelena Birsa

*Obiteljski centar, Dubrovnik

✉ anitamila@gmail.com

Perfekcionizam je transdijagnostički proces koji može biti adaptivan i neadaptivan. Beskorisni perfekcionizam visoko je prisutan obrazac ponašanja, često zahvaća razne aspekte života pojedinca te je nerijetko prisutan i u profesionalnoj ulozi. Povezan je s oštrim samoosuđivanjem, samokritičnošću, visokim iskustvenim izbjegavanjem i fuzijom s krutim pravilima, što ima značajnu ulogu u razvoju depresivnih i anksioznih tegoba, ali i profesionalnom izgaranju. Istraživanja u ovom području su malobrojna, ali ukazuju na značajan utjecaj perfekcionizma na profesionalno sagorijevanje u populaciji psihologa, u smislu da pojedinci s većom razinom neadaptivnog perfekcionizma doživljavaju veće razine profesionalnog izgaranja (Richardson i sur., 2018) te upućuju na važnost bavljenja perfekcionizmom u profesionalnoj ulozi kao dijelom kontinuiranog pristupa brige o profesionalnoj dobrobiti. U tom smislu, potrebno je posebnu pažnju pokloniti samokritičnosti i njezinoj “protuteži” konceptu samosuosjećanja koji se sve češće spominje u ovom kontekstu, a neka recentna istraživanja posebno ističu važnost samosuosjećanja kod stručnjaka za mentalno zdravlje (Crego i sur., 2022). Osim što je povezan s ukupnim mentalnim zdravljem i dobrobiti može djelovati kao zaštitni čimbenik u odnosu na profesionalne rizike, izgaranje i sekundarni traumatski stres. U radionici ćemo se usmjeriti na neadaptivni perfekcionizam i njegov utjecaj na opću i profesionalnu dobrobit, polazeći ponajprije od biheviorističkog pristupa koji na njega gleda kao na koncept izražen kroz ponašanja izbjegavanja. Cilj ove interaktivne radionice je osvještavanje vlastitih perfekcionistačkih obrazaca, pronalaženje adaptivnijih odgovora na vlastiti strah od neuspjeha i samokritiku. Koristit će se tehnike različitih terapijskih pristupa, a ponajprije bihevioralno-kognitivnog i terapija “trećeg vala”, koji integriraju načela najbolje prakse za podršku u ovom području. Kroz radionicu ćemo: opisati sažetu funkcionalnu formulaciju ponašanja korisnog i nekorisnog perfekcionizma, identificirati nekorisne perfekcionistačke obrasce ponašanja, prepoznati perfekcionistačku samokritiku i odgovoriti na nju na suosjećajni i fleksibilniji način, te se upoznati s još nekim strategijama koje su u funkciji izgradnje psihološke fleksibilnosti i samosuosjećanja.

Ključne riječi: perfekcionizam, profesionalno izgaranje, samokritičnost, samosuosjećanje

UMJETNA INTELIGENCIJA JE NAPISALA MOJU ZADAĆU, ZNA LI TO MOJ/A PROFESOR/ICA?

Irena Miljković Krečar*, Maja Kolega, Lana Jurčec

*Sveučilište VERN', Zagreb

✉ irena.miljkovic@vern.hr

Posljednjih godina svjedočimo intenzivnom razvoju i prodoru alata umjetne inteligencije u sve „pore“ ljudskog djelovanja, pa tako i u obrazovanje. No osim što nam je ubrzala rad i olakšala život, umjetna inteligencija donijela je i brojne izazove, od kojih ćemo nekih postati svjesni tek kada doživimo posljedice njihova lošeg upravljanja. Iz pozicije nastavnika to se posebice odnosi na proces ocjenjivanja studentskih i učeničkih radova, odnosno na izazov očuvanja akademske čestitosti. Cilj ove radionice je osvijestiti i osnažiti polaznike za prepoznavanje i adresiranje tih izazova te ih potaći na razvoj strategija koje će pomoći u očuvanju integriteta obrazovnog procesa. Radionica je stoga ciljano namijenjena nastavnicima i školskim psiholozima. Polaznici će imati priliku sudjelovati u praktičnoj vježbi gdje će procjenjivati autorstvo više verzija studentskih radova, od kojih su neki autentični, a drugi generirani pomoću alata ChatGPT. Ova aktivnost pružit će im uvid u vlastite kriterije procjene autorstva radova, te potaći na promišljanje o njihovoj pouzdanosti u svjetlu alata umjetne inteligencije. Kroz moderiranu diskusiju, polaznici će potom raspravljati o svojim zapažanjima, podijeliti iskustva i predlagati mjere koje mogu implementirati u svojim institucijama kako bi se osigurala akademska čestitost. Diskusija će se fokusirati na pitanja kao što su: koliko su naši sadašnji alati i pristupi učinkoviti u prepoznavanju neautentičnih radova, kako možemo poboljšati proces ocjenjivanja domaćih zadaća i što možemo učiniti kako bismo potaknuli učenike i studente na etičko ponašanje u akademskom okruženju. Predviđeno trajanje radionice je 90 minuta, a broj sudionika je ograničen na 20 kako bi se osigurala kvalitetna interakcija i aktivno sudjelovanje svih prisutnih.

Ključne riječi: akademska čestitost, umjetna inteligencija, ocjenjivanje zadaća, obrazovanje

BE-WELL PROGRAM-POZITIVNA PSIHOLOŠKA INTERVENCIJA U ŠKOLI

Silvija Ručević*, Marko Divjak, Živa Veingerl Čič, Virginia Sánchez-Jiménez, Angela Pineda Balb, Mirna Ilakovac, Ana Azenić, Pablo Ruiz Estévez, Nataša Lampret, Nataša Harl, Nada Grujić Tomas

*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ srucevic@ffos.hr

Ova radionica osmišljena je kako bi nastavnicima i stručnim suradnicima pružila praktične alate i tehnike za promicanje emocionalne dobrobiti, kako za njih same, tako i za njihove učenike. Obuhvatit će pregled BE-WELL intervencije s naglaskom na njezin dvostruki fokus: podršku nastavnicima kao facilitatorima pozitivnih promjena te skrbnicima vlastite dobrobiti. Poseban naglasak bit će na Modulu 2. koji se fokusira na emocionalnu dobrobit i regulaciju. Sudionici će kroz teorijski uvod i praktične vježbe naučiti kako pozitivna psihologija može poboljšati razrednu dinamiku i osobnu dobrobit. Radit ćemo na tehnikama za prepoznavanje i regulaciju emocija u stresnim situacijama, sprječavanju impulzivnih reakcija te razvoju odgovora koji doprinose mirnom i produktivnom okruženju za učenje. Uz to, istražiti ćemo kognitivno restrukturiranje – tehniku za prepoznavanje i promjenu negativnih obrazaca mišljenja, kao i metode za upravljanje stresom, izgradnju otpornosti i održavanje osobnog rasta. Nakon radionice, sudionici će biti opremljeni praktičnim strategijama za: promicanje emocionalne dobrobiti kod sebe i svojih učenika; stvaranje pozitivnog i podržavajućeg okruženja u razredu i upravljanje stresom i održavanje emocionalne ravnoteže putem brige o sebi. Radionica je osmišljena kako bi unaprijedila ne samo profesionalne vještine nastavnika i stručnih suradnika, već i njihovu osobnu dobrobit.

Ključne riječi: pozitivna psihologija, otpornost, emocionalna regulacija, dobrobit

PRIMJENA KREATIVNIH OBITELJSKIH TEHNIKA ZA PROCJENU ODNOSA UNUTAR OBITELJSKOG SUSTAVA I USMJERAVANJE CILJA SAVJETODAVNOG PROCESA

Sanja Samardžija

Obiteljski centar, Područna služba Požeško-slavonska, Požega

✉ sanja_bon@yahoo.com

Cilj radionice je upoznati se s metodom procjene obiteljskog sustava kroz kreativne terapijske tehnike. Aktivnosti koje će sudionicima biti predstavljene mogu biti zanimljive za provedbu unutar bilo kojeg sustava – školskom, u organizacijama i poduzećima, u partnerskoj vezi, u prijateljskim odnosima... Pozornost je usmjerena na komunikaciju, dinamiku, sukobe, udruživanje i druge vještine koje razvijamo u socijalnim odnosima. Voditeljica radionice će se usmjeriti na obiteljske sustave, rad s djecom i njihovim obiteljima odnosno iskustva iz rada u Obiteljskom centru. Radionica sadrži tri aktivnosti koje u podlozi imaju strategiju, komunikaciju i različitost u procesuiranju informacija. U pojednostavljenom smislu psihološko savjetovanje sadrži: 1. Procjenu i uključivanje, 2. Tretman i 3. Završetak. Temeljita procjena kritična je komponenta procesa intervencije jer je osnova za učinkovito planiranje tretmana. Saznanja koje dobijemo kroz aktivnosti iz procjene bi trebale usmjeriti u područje za istraživanje tijekom budućih susreta i procesa. Procjena nije jednokratani niti izolirani proces. Informacije se prikupljaju i promatraju kroz cijeli proces intervencije. Neke informacije saznajemo ranije, neke kasnije tijekom tretmana, a također, tijekom procjene se događaju i drugi procesi koji postaju dijelom same intervencije. Kada se proces procjene i povratnih informacija provodi učinkovito, to utječe na angažman korisnika i njegovu motivaciju za promjenom. Kada su u proces savjetovanja ili terapije uključena mala djeca, nailazimo na problem u odabiru odgovarajućih metoda jer razgovor nije (uvijek) djeci prilagođena tehnika. Primjena kreativnih aktivnosti u radu s obiteljima olakšava sudjelovanje svih članova obitelji. Posebice igra i kreativne tehnike nude prednost jer je djeci omogućen pristupačniji način komunikacije s članovima obitelji. Aktivnosti koje sadrže elemente igre su zabavne djeci i tada se ona lakše uključuju. Uključivanje čitave obitelji u proces i intervencije omogućuje terapeutu bolju procjenu dinamike, obrazaca interakcije i pravila obitelji. To također uklanja fokus od jedne određene osobe kao problema i vraća problem na razinu obitelji. Kada koristimo direktivne igre dobijemo direktnu komunikaciju što stručnjaku omogućuje direktan uvid u procese, ali nudi i mogućnost neposredne intervencije tijekom faze tretmana. Po završetku radionice sudionici će moći: upoznati prednosti korištenja igre i drugih kreativnih terapijskih tehnika u procjeni obiteljskih odnosa, naučiti prepoznavati informacije iz kreativnih terapijskih aktivnosti za planiranje cilja tretmana, doživjeti aktivnosti i njihove prednosti, čuti primjere korištenja ovih tehnika u radu s obiteljima.

Ključne riječi: tehnike procjene odnosa unutar obitelji, obiteljska dinamika, obiteljski sustav

GUBITAK I TUGOVANJE U VRTIĆU I ŠKOLI IZ ULOGE PSIHologa

Neda Vac Burić

Dječji vrtić „Budućnost“, Zagreb

✉ nedavacburic@gmail.com

Gubitak i tugovanje teške su teme koje se u odgojno-obrazovnom radu često izbjegavaju, a svejedno su stalno prisutne. Tijekom života ljudi dožive razne gubitke (npr. ideja, stvari, kroz preseljenje, prelazak iz vrtića u školu, bolest i smrt drage osobe i sl.). Neovisno o prirodi gubitka i vremenu kada se dogodio, gubici su teški i zahtijevaju vrijeme za oporavak i prilagodbu. Gubitak izazvan smrću jedini je u potpunosti nenadoknativ. Posebno je teško kada umre roditelj djeteta. Bespomoćnost koju odrasli osjećaju jer ne mogu djetetu nadoknaditi gubitak može dovesti do minimaliziranja ove teme i tako djeca i i ostali u djetetovoj okolini, ostaju bez važne podrške koju vrtić ili škola može pružiti. Oko 5 % djece i mladih godišnje doživi smrt osobe u užoj obitelji, što znači da se gotovo svaki obrazovno-odgojni djelatnik u svojem radnom vijeku susreće s time da djetetu u vrtićkoj skupini ili razredu umre roditelj. Stoga je važno da svi djelatnici znaju kako postupiti u takvoj situaciji, svatko iz svoje radne uloge. Primjereno postupanje znači zaštitu psihičkog zdravlja kako djeteta i obitelji koji su doživjeli gubitak, tako i ostale djece u odgojnoj skupini ili razredu, odgojitelja ili nastavnika i ostalih djelatnika, ovisno o svakoj pojedinoj situaciji gubitka. Uloga i doprinos psihologa u postavljanju smjernica za primjereno postupanje u situacijama gubitka i tugovanja su neizmjerljivo važni. Uloga i doprinos psihologa vidljivi su i u drugim situacijama, nevezano za neki aktualni gubitak, a koje pružaju mogućnost senzibiliziranja i educiranja djelatnika, djece i roditelja. Na taj način ustanove pokazuju da su otvorene za ovu temu čime se njeguje okruženje koje pokazuje spremnost djelatnika da u aktualnim situacijama gubitka pruže podršku djeci i roditeljima, ali i sebi međusobno.

Ciljevi radionice: (1) Proširiti znanje sudionika o karakteristikama gubitaka i procesa tugovanja. (2) Upoznati sudionike s ulogom psihologa u odnosu na ostale djelatnike u situaciji gubitka roditelja djeteta iz vrtića ili škole. (3) Ohrabriti sudionike za prorađivanje teme gubitka i tugovanja u redovnom odgojno-obrazovnom radu. (4) Potaknuti razmjenu iskustava sudionika vezano uz temu gubitka i tugovanja.

Ishodi: (1) Sudionici će raspraviti bitne karakteristike gubitaka i procesa tugovanja. (2) Sudionici će obraćati pažnju na svoje potrebe i potrebe drugih sudionika odgojno-obrazovnog procesa vezano za prorađivanje teme gubitka i tugovanja. (3) Sudionici će biti upoznati s raznim načinima prorađivanja teme gubitka i tugovanja. (4) Sudionici će raspravljati o svojim iskustvima iz rada na temu gubitka i tugovanja.

Ključne riječi: gubitak, tugovanje, vrtić škola

IZAZOVI MENTALNOG ZDRAVLJA VOJNIH PSIHOLOGA

Ivan Vračić*, Suzana Filjak

*Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ ivan.vracic@gmail.com

Opseg poslova vojnog psihologa je širok i u nekim segmentima vrlo specifičan. Postavlja se pitanje koliko posao vojnih psihologa utječe na njihovo mentalno zdravlje. Često je vrlo zahtjevan i stresan, što predstavlja rizične čimbenike za mentalno zdravlje vojnih psihologa. S druge strane, zanimljivost, širina i raznovrsnost područja psihologije kojim se vojni psiholozi bave u okviru svog posla, mogu predstavljati i zaštitne čimbenike. Radno okruženje i uvjeti rada te strukovna, socijalna i obiteljska potpora, dostupnost supervizije, mogućnost napredovanja i osobnog rasta, kao i određena priznanja ili njihov izostanak (higijenci po Herzbergovoj teoriji) također mogu predstavljati stresogene, ali i zaštitne, motivirajuće i pozitivne čimbenike mentalnog zdravlja, kao i ukupnog zadovoljstva poslom. Ova radionica je svojevrsni nastavak i rezime dosadašnjih aktivnosti u okviru vojnopsihološke struke vezane uz zaštitu mentalnog zdravlja vojnih psihologa: Okruglog stola "Kako je biti vojni psiholog – problemi i izazovi profesionalnog razvoja", održanog u okviru 15. Godišnje konferencije hrvatskih psihologa, 2007., pod vodstvom Ivana Vračića, i rada istog autora prezentiranog na 23. Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa, 2015., pod nazivom „Stres, izgaranje na poslu i strategije suočavanja sa stresom kod vojnih psihologa, temeljenog na provedenom istraživanju u kojem je sudjelovalo 37 vojnih psihologa. U svrhu ove radionice ponovit će se ispitivanje u *online* formi. Usporedit će se podatci dobiveni prethodnim ispitivanjem (koje je prije 10 godina proveo Ivan Vračić) upitnicima: UPS-PSK (interni upitnik intenziteta stresa), MBI (Upitnik izgaranja na poslu Christine Maslach) i WOC (Upitnik strategija suočavanja sa stresom). Jedan od osnovnih ciljeva radionice je identificirati potencijalne rizične i zaštitne čimbenike za mentalno zdravlje vojnih psihologa te prepoznati i osvijestiti one segmente koji pomažu vojnim psiholozima u njihovom radu i očuvanju mentalnog zdravlja. Radionica također ima za cilj, temeljem dobivenih podataka, dati smjernice i preporuke za poboljšanje rada vojnopsihološke struke na organizacijskoj razini, te na pojedinačnoj u smislu očuvanja i poboljšanja mentalnog zdravlja vojnih psihologa.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, vojni psiholozi, izgaranje na poslu, higijenci, zaštitni mehanizmi

PREDSTAVLJANJE KNJIGA, PSIHOLOGIJSKIH MJERNIH INSTRUMENATA TE DRUGIH PUBLIKACIJA I URADAKA

1. PREDSTAVLJANJE VODIČA ZA RODITELJE - PSIHOLOŠKO FUNKCIONIRANJE OBITELJI ZA VRIJEME LIJEČENJA DJETETA OD MALIGNNE BOLESTI 243
Predstavljaju: *Mateja Dodig i Sara Lulić Kujundžić*
2. PREDSTAVLJANJE VODIČA ZA RODITELJE U RAZVODU - KAKO POMOĆI DJECI KOJA PROLAZE RAZVOD RODITELJA KAO PRIMJERA IZDAVAČKE DJELATNOSTI DRUŠTVA PSIHOLOGA DUBROVNIK 244
Predstavljaju: *Anita Milanović Lambeta i Tena Erceg Milković*
3. NOVA PSIHODIJAGNOSTIČKA SREDSTVA NAKLADE SLAP 245
Predstavljaju: *Alessandra Pokrajac-Bulian, Mladenka Tkalčić, Valentina Ružić, Andreja Brajša-Žganec*
4. BITI ZAPOSLEN RODITELJ DJETETA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU: UMIJEĆE (NE)MOGUĆEG 247
Predstavljaju: *Ana Slišković, Matilda Nikolić Ivanišević, Jelena Ombla, Ana Šimunić i Andrea Tokić*
5. PREDSTAVLJANJE KNJIGE "UVOD U NEUROZNANOST SVIJESTI" 248
Predstavljaju: *Goran Šimić, Mladenka Tkalčić i Barbara Kalebić Maglica*
6. PSIHOLOGIJA U SKRBI ZA MENTALNO ZDRAVLJE 249
Predstavljaju: *Gorka Vuletić, Siniša Brlas i Ena Kantor*

PREDSTAVLJANJE VODIČA ZA RODITELJE – PSIHOLOŠKO FUNKCIONIRANJE OBITELJI ZA VRIJEME LIJEČENJA DJETETA OD MALIGNI Bolesti

Mateja Dodig*, Sara Lulić Kujundžić

*Klinika za dječje bolesti Zagreb, Zagreb

✉ mateja.dodig@kdb.hr

Ovaj priručnik nastao je kao rezultat dugogodišnjeg praćenja potreba i osnovnih tema roditelja čija se djeca suočavaju s malignom bolesti. Na samom početku liječenja i tijekom prvih hospitalizacija susreću se s mnoštvom pitanja, o samom tijeku liječenja, načina pristupanja djetetu te pružanja adekvatnih odgovora i informacija s obzirom na uzrast djeteta te olakšavanja samog procesa prilagodbe cijele obitelji na novonastale okolnosti. U želji da se pomogne i olakša roditeljima u što uspješnijem nošenju s bolesti djeteta, a u nedostatku stručne literature koja im to omogućava, psihologinje Zavoda za onkologiju i hematologiju Klinike za dječje bolesti Zagreb, odlučile su se napisati priručnik za roditelje. Promatrajući potrebe roditelja/skrbnika/članova obitelji i same djece u situaciji maligne bolesti, psihologinje su primijetile razne brige, misli, nedoumice te izazove s kojima se suočavaju. Cilj priručnika je pokušati pružiti odgovore na sva njihova roditeljska pitanja, a uvažavajući opterećenost i zasićenost različitim medicinskim informacijama u početku liječenja djeteta. Imajući na umu informacije iz struke te znajući na koji način funkcioniramo kada smo pod stresom, želja je bila omogućiti roditeljima i članovima obitelji konkretne informacije i smjernice koje bi im pomogle u uspostavljanju kontrole koja im je oduzeta, i u konačnici potaknuti ih i osnažiti da traže pomoć iz okoline, ali i od stručnih osoba u zdravstvenom okruženju. Na taj način roditelji mogu doći do potrebne snage za adekvatnu, pravovremenu, i kvalitetnu brigu i njegu o djetetu za vrijeme liječenja od maligne bolesti. U samom priručniku zastupljene su najvažnije teme s kojima se roditelji susreću na početku liječenja, a neke od njih su: komunikacija s djetetom, okolina, obiteljska dinamika, odgoj u bolnici, aktivnosti u bolnici, gubitak kose, hrana i osobno pismo roditelja čije se dijete liječilo od maligne bolesti.

PREDSTAVLJANJE VODIČA ZA RODITELJE U RAZVODU - KAKO POMOĆI DJECI KOJA PROLAZE RAZVOD RODITELJA KAO PRIMJERA IZDAVAČKE DJELATNOSTI DRUŠTVA PSIHOLOGA DUBROVNIK

Anita Milanović Lambeta*, Tena Erceg Milković

*Obiteljski centar, PS Dubrovačko-neretvanska, Dubrovnik

✉ anitamila@gmail.com

Društvo psihologa Dubrovnik (DPD) udruga je koja djeluje na području Dubrovačko-neretvanske županije, a za ciljeve ima razvijanje i popularizaciju svih grana teorijske i primijenjene psihologije te skrb o društvenom položaju i promidžbi psihologije kao struke. Navedene ciljeve ostvaruje kroz različite aktivnosti uključujući izdavačku djelatnost odnosno objavljivanje stručnih i znanstvenih psihologijskih publikacija. Uz financijsku potporu Grada Dubrovnika, 2024. godine DPD je izdao priručnik Vodič za roditelje u razvodu - Kako pomoći djeci koja prolaze razvod roditelja čija je autorica Anita Milanović Lambeta, prof. psih. univ. spec. mediat., članica DPD-a. Osim tiskane verzije priručnika, elektronska verzija dostupna je na Facebook stranici DPD-a. Vodič za roditelje u razvodu - Kako pomoći djeci koja prolaze razvod roditelja nastao je na temelju sadržaja specijalističkog rada autorice. Ideja za priručnik proizašla je iz višegodišnjeg rada autorice s obiteljima koje prolaze razvod ili partnersko razdvajanje i percepciju kako roditelji nemaju dovoljno informacija o utjecaju razvoda na djecu različite dobi, a koji bi im olakšale pružanje podrške djeci za što uspješniju prilagodbu na novonastale okolnosti u obitelji. Roditelji suočeni sa separacijom i razvodom često su zbog niza čimbenika i stresnih okolnosti manje no prije u mogućnosti osigurati optimalnu okolinu svojoj djeci. Zbog toga je od iznimne važnosti upravo u tom kriznom razdoblju na prikladan ih način informirati o specifičnim potrebama djece u razvodu te ih usmjeriti prema njihovom interesu budući da su upravo roditelji ključni i primarni izvor podrške djeci. Vodič je prije svega psihoedukacijski i na jednostavan način sažima rezultate istraživanja i spoznaja o prilagodbi djece na razvod braka. Razmatraju se reakcije djece na razvod po dobi, čimbenici uspješne i neuspješne prilagodbe te ponašanja roditelja koja olakšavaju uspješnu prilagodbu na razvod.

NOVA PSIHODIJAGNOSTIČKA SREDSTVA NAKLADE SLAP

Valentina Ružić

Naklada Slap d.o.o., Jastrebarsko

✉ valentina@nakladaslap.com

Nova PDS za ispitivanje izvršnih funkcija (BRIEF-2), spremnosti za školu djece (TestOŠ), roditeljskog stresa (PSI-4), pažnje (d2-R) i kognitivnih sposobnosti odraslih (CFT 20-R), te procjenu različitih tipova demencije (DRS-2)

DRS-2 - predstavljaju urednice hrvatskog izdanja Alessandra Pokrajac-Bulian i Mladenka Tkalčić

Ljestvica za procjenu demencije-2 (DRS-2) koristi se u kliničkom okruženju kako bi se dobila strukturirana, standardizirana, kvantitativna i višestruka procjena kognitivnog funkcioniranja osoba s neurološkim oštećenjima. DRS-2 ljestvica namijenjena je utvrđivanju stupnja kognitivnog oštećenja u kliničkoj populaciji, s ciljem razlikovanja različitih tipova demencije, a ima i paralelni oblik razvijen kako bi se smanjili učinci uvježbavanja. Sastoji se od pet podljestvica koje pružaju informacije o pojedinim sposobnostima: Pažnja, Inicijacija/Perseveracija, Konstruktivne sposobnosti, Konceptualizacija i Pamćenje. Hrvatska standardizacija provedena je na uzorku od više od 200 zdravih odraslih osoba u dobi od 56 godina nadalje.

BRIEF-2, TestOŠ, d2-R i CFT 20-R - predstavlja Valentina Ružić

BRIEF-2 inventar namijenjen je za procjenu izvršnih funkcija djece i adolescenata na temelju njihova svakodnevnog ponašanja u školskom i obiteljskom okruženju. Postoje tri oblika inventara koji se razlikuju prema tome tko ih ispunjava (Obrazac za roditelje, Obrazac za nastavnike i Obrazac za samoprocjenu). Odgovori na čestice kombiniraju se u 10 kliničkih ljestvica i 3 ljestvice valjanosti, te tri indeksa (Indeks regulacije ponašanja, Indeks regulacije emocija i Indeks kognitivne regulacije). Moguća je primjena u papir-olovka ili elektroničkom obliku, a dostupan je i kratki oblik inventara. Hrvatska standardizacija uključivala je procjene više od 700 djece u dobi od 5 do 18 godina pri čemu su za većinu njih prikupljene procjene iz više izvora.

TestOŠ je novi test spremnosti za školu autora Gordane Vorkapić Jugovac, Marine Župan, Klare Galant Ardalić, Nataše Peteh i Morene Šuran. Namijenjen je za procjenu školskih obveznika, tj. djece vrtičke dobi za koju se provjerava jesu li spremna za pohađanje osnovne škole. TestOŠ sadrži osnovnu bateriju od 5 subtestova (Informiranost, Grafomotorika, Logičko rasuđivanje, Matematička priča i Percepcija detalja) te dodatna tri subtesta (Numeričko rasuđivanje, Grafomotorika – precrtavanje i Percepcija obrnutih likova). Hrvatska standardizacija provedena je na više od 800 djece iz svih dijelova Republike Hrvatske.

Test pažnje, revidirani (d2-R) namijenjen je za ispitivanje sposobnosti koncentracije odnosno usmjerene pažnje. Primjenjuje se u organizacijskom, kliničkom i obrazovnom okruženju, kao dio neuropsiholoških baterija, te u istraživanjima. Ukupno vrijeme potrebno za rješavanje, s uputama i vježbom, manje je od 10 minuta, a moguća je papir-olovka i elektronička primjena. Rezultati se prikazuju kao mjera brzine, točnosti i koncentracije, a moguće je pratiti tijek koncentracije ispitanika tijekom rješavanja testa. Hrvatska standardizacija provedena je na više od 1400 ispitanika u dobi od 9 do 60 godina.

Cattellov test fluidne inteligencije, revidirani – Ljestvica 2 (CFT 20-R), hrvatska adaptacija namijenjen je za ispitivanje fluidne inteligencije djece i odraslih. Sastoji se od dva dijela s po 4 subtesta koji imaju ograničeno vrijeme rješavanja (3-5 minuta po subtestu). Test je moguće primijeniti u papir-olovka i elektroničkom obliku, a koristi se u organizacijskom, obrazovnom i kliničkom okruženju. Moguće je i produžiti vrijeme testiranja u prvom dijelu testa, što je pogodno za ispitanike s ispitnom anksioznošću, one koji nemaju iskustva s testiranjem, učenike s teškoćama te djecu osnovnoškolske dobi. Hrvatska standardizacija provedena je na više od 1400 ispitanika u dobi od 9 do 60 godina.

PSI-4 - predstavlja urednica hrvatskog izdanja Andreja Brajša-Žganec

Indeks roditeljskog stresa – četvrto izdanje, hrvatski oblik (PSI-4-HR) namijenjen je za roditelje djece do 12 godina starosti, za procjenu količine roditeljskog stresa. Sastoji se od Domene djeteta (šest podljestvica) i Domene roditelja (sedam podljestvica), koje zajedno čine Ljestvicu ukupnog stresa, a sadrži i Ljestvicu životnog stresa čije čestice pokrivaju pitanja obiteljskih okolnosti (npr. rastava, gubitak posla i slično). PSI-4 koristi se u postupku probira roditelja kojima je potrebna stručna pomoć, ali i u zdravstvenim ustanovama, za praćenje ishoda liječenja. Moguća je primjena u papir-olovka ili elektroničkom obliku, a dostupan je i kratki oblik (PSI-4-SF). Hrvatska standardizacija provedena je na uzorku od više od 500 roditelja djece u dobi od jedne do 12 godina.

BITI ZAPOSLEN RODITELJ DJETETA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU: UMIJEĆE (NE)MOGUĆEG

**Ana Slišković*, Matilda Nikolić Ivanišević, Jelena Ombla, Ana Šimunić,
Andrea Tokić**

*Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar

✉ aslavic@unizd.hr

Priručnik donosi temeljna istraživačka i stručna pitanja te implikacije i smjernice proizašle iz spoznaja prikupljenih u okviru istraživačkog projekta „Dobrobit zaposlenih roditelja djece s teškoćama u razvoju“ Sveučilišta u Zadru. U njegovu je pisanju sudjelovalo pet autorica (voditeljica i četiri suradnice na projektu), zaposlenih na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru, koje su kroz ovaj priručnik nastojale dati sustavan pregled projektne teme, u obliku prikladnom za različite skupine čitatelja. Nakon višegodišnjeg bavljenja temom dobrobiti roditelja djece s teškoćama u razvoju, autorice kroz ovaj priručnik u prvom redu nastoje prenijeti glas roditelja te osvijestiti potrebu za promjenama na različitim razinama kako bi se očuvala i unaprijedila dobrobit ove ranjive društvene skupine, koja je ujedno preduvjet dobrobiti i zdravlja njihove djece. U prvome, uvodnom dijelu priručnika definirani su ključni pojmovi u području, predstavljeni podatci o prevalenciji teškoća u razvoju u svijetu i RH te opisani zahtjevi roditeljske skrbi djece s teškoćama u razvoju koji se mogu negativno odraziti na dobrobit roditelja. Drugi dio priručnika usmjeren je na izazove ove skupine roditelja u vezi s mogućnosti zapošljavanja te usklađivanja radne i obiteljske uloge. Preciznije, drugi dio priručnika donosi pregled spoznaja povezanih s radnom domenom roditelja djece s teškoćama u razvoju, koja je u nacionalnom istraživačkom kontekstu do sada bila zanemarena. U trećemu, posljednjem dijelu priručnika predstavljene su implikacije znanstveno-istraživačkih spoznaja u ovom području, odnosno dane su smjernice za same roditelje djece s teškoćama u razvoju, članove njihove šire obitelji i prijatelje, rukovoditelje u radnim organizacijama, stručnjake koji rade s ovim skupinama te ostale članove zajednice.

Priručnik je namijenjen različitim skupinama korisnika: 1) stručnjacima koji rade s djecom s teškoćama u razvoju i njihovim obiteljima (zdravstveni djelatnici, edukacijski rehabilitatori, logopedi, socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, učitelji i nastavnici, odgojitelji itd.); 2) studentima navedenih smjerova koji primarno pripadaju društvenom području te području biomedicine i zdravstva; 3) roditeljima i drugim članovima obitelji djece s teškoćama u razvoju; 4) rukovoditeljima radnih organizacija u kojima su zaposleni roditelji djece s teškoćama u razvoju; 5) kreatorima i provoditeljima politika i praksi u području teme priručnika; 6) znanstvenicima u ovom području istraživanja; 7) općoj javnosti zainteresiranoj za temu. Naime, rezultati provedenih istraživanja pokazuju kako je potrebno osnažiti roditelje, odnosno obitelji djece s teškoćama u razvoju, dati im adekvatnu podršku na različitim razinama, ali ujedno i senzibilizirati i educirati opću javnost o problemima s kojima se susreću. U tom smislu, ovaj priručnik predstavlja i svojevrsni putokaz k razvijanju inkluzivnijeg društva.

PREDSTAVLJANJE KNJIGE "UVOD U NEUROZNANOST SVIJESTI"

Goran Šimić, Mladenka Tkalcic*

*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka

✉ mladenka.tkalcic@ffri.uniri.hr

Knjiga Uvod u neuroznanost svijesti je interdisciplinarni prikaz dosadašnjih spoznaja o svijesti. Autori prilaze fenomenu svijesti iz različitih perspektiva, prije svega neuroznanstvene i psihološke. Knjiga obuhvaća 7 poglavlja – od uvodnog, u kojem su opisani neki fenomeni pogodni za proučavanje svijesti, kao i najčešće spominjane teorije svijesti, preko traganja za neuronskim korelatima svijesti, koji se primarno odnose na područja mozga koja su ključna za javljanje i održavanje svijesti, s posebnim osvrtom na dijagnostiku i liječenje poremećaja svijesti, do opisa promijenjenih stanja svijesti koja mogu biti potaknuta prirodnim biološkim procesima, poput spavanja i sanjanja, ali i različitim farmakološkim (npr. učinak psihodelika) i psihološkim čimbenicima (npr. meditacija), te u konačnici do pitanja svjesnosti i subjektivnog iskustva umjetne inteligencije i postojanja „slobodne volje“.

PSIHOLOGIJA U SKRBI ZA MENTALNO ZDRAVLJE

Gorka Vuletić*, Siniša Brlas, Ena Kantor

*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek

✉ gvuletic@ffos.hr

Psihologija se sve značajnije aktivno uključuje u rješavanje društveno relevantnih javnozdravstvenih pitanja u područjima koja su do nedavno mahom bila „rezervirana“ za medicinsku struku. Područje zdravlja i zdravstva za psihologiju jest, i oduvijek je bio prirodni ambijent. Suvremeni trendovi u psihologiji struku danas pozicioniraju u interdisciplinarnom kontekstu nužne suradnje s drugim strukama, pa još i mlađim znanostima, u odgovoru na aktualne javnozdravstvene izazove. Psiholozi su ravnopravni i neizostavni članovi multidisciplinarnih timova koji imaju zadaću sve više proaktivno djelovati u zajednici. Ovaj sveučilišni nastavni priručnik razmatra kapacitete psihologije kao struke za djelotvorne intervencije u očuvanju i unaprjeđenju mentalnog zdravlja. Daje se kratak povijesni presjek mjesta i uloge psihologije u očuvanju zdravlja (zdravstvene psihologije), pozicionira se struka u zdravstvenom sustavu, a potom se razmatraju proaktivni i reaktivni aspekti skrbi o mentalnom zdravlju, osobito smjernice za proaktivno djelovanje u očuvanju mentalnog zdravlja. Priručnik je namijenjen studentima psihologije i studentima studija zdravstvenih usmjerenja. Također je od interesa psiholozima u praksi koji rade u području zdravstvene psihologije i stručnjacima drugih pomagačkih zanimanja.

IZVAN OKVIRA

1. UPOTREBA AUGMENTATIVNE I ALTERNATIVNE KOMUNIKACIJE 251
KOD DJECE S KOMPLEKSNIH KOMUNIKACIJSKIM POTREBAMA
Marija Crnković

UPOTREBA AUGMENTATIVNE I ALTERNATIVNE KOMUNIKACIJE KOD DJECE S KOMPLEKSNIM KOMUNIKACIJSKIM POTREBAMA

Marija Crnković

Centar BLOOM j.d.o.o., Ližnjan

✉ centar.bloom@gmail.com

Većina ljudi na svijetu komunicira bez napora i truda, ali postoje pojedinci koji kroz svoju svakodnevnicu ne uspijevaju zadovoljiti svoje komunikacijske potrebe koristeći govor (Beukelman i Ray, 2010). Augmentativna i alternativna komunikacija omogućuje i povećava komunikacijsku efikasnost osoba s kompleksnim komunikacijskim potrebama jer odgovara na teškoće u govoru/jeziku, produkciji i razumijevanju govora te pisanim oblicima komunikacije. Tehnologija i intervencije koje se koriste u sklopu augmentativne i alternativne komunikacije dio su habilitacijskih usluga jer podržavaju razvoj kompetencija, ali i rehabilitacijskih jer podržavaju pojedince sa stečenim teškoćama da povrate kompetentnost u narušenom području (Beukelman i Light, 2020). Istraživanja su pokazala da je kritično započeti s intervencijama kod djece što je ranije moguće, bez službene potvrde dijagnoze (Bolton i sur., 2012). Djeca s kompleksnim komunikacijskim potrebama mogu ostvariti značajne akademske napretke u razvoju vještina čitanja i pisanja (Mandak i sur., 2018). Postoje različiti oblici augmentativne i alternativne komunikacije koji pomažu osobama ispuniti njihove komunikacijske potrebe. Općenito se dijele na nepotpomognutu, koja ne zahtijeva upotrebu dodatne opreme ili tehnologije i potpomognutu komunikaciju, koja zahtijeva dodatnu opremu ili tehnologiju (Beukelman i Light, 2020). Svako osoba sa složenim komunikacijskim potrebama ima pravo primiti znanstveno utemeljenu uslugu augmentativne i alternativne komunikacije kako bi se unaprijedila komunikacija i sudjelovanje u svim aspektima života – edukaciji, zaposlenju, svakodnevnom životu, zdravstvenoj skrbi i životu u široj zajednici. Prema Mirenda (1993), jedina predvještina koju pojedinac treba imati za komunikaciju je ta da diše. Procjenu augmentativne i alternativne komunikacije provodi tim, koji uključuje osobu sa složenim komunikacijskim potrebama, člana obitelji/skrbnika i stručnjake raznih disciplina. Usmjerena je na prikupljanje informacija o osobi kako bi intervencija adekvatno odgovorila na sadašnje i buduće komunikacijske potrebe, uključujući personalizaciju komunikacijske podrške, dodatne instrukcije te identifikaciju podrške iz okoline i potencijalnih komunikacijskih partnera (Beukelman i Light, 2020).

Ključne riječi: komunikacija, augmentativna, alternativna, nepotpomognuta i potpomognuta komunikacija

OSTALE AKTIVNOSTI

1.	AKADEMIJA SOCIJALNE SKRBI – ISHODIŠNA TOČKA TRAJNOG
USAVRŠAVANJA STRUČNJAKA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI
<i>Voditelji: Marija Barilić i Hrvoje Gligora</i>	253
2.	<i>TEAM BUILDING</i> : MALI KRUG VELIKIH LJUDI
<i>Voditeljica: Nada Kegalj</i>	254
3.	UMREŽAVANJE, JAČANJE KAPACITETA I SURADNJE - KOJIM
METODAMA PSIHOLOGIJA MOŽE DOPRINIJETI?
<i>Voditeljica: Jasminka Mužinić Sabol</i>	255
4.	PREDSTAVLJANJE PROJEKTA “SELEKCIJA ZA POSLOVE BUDUĆNOSTI:
VALJANOST I REAKCIJE KANDIDATA NA DIGITALNE SELEKCIJSKE
METODE ZA MJERENJE MOTIVA ZA POSTIGNUĆEM I AKTIVNOG
OTVORENOG MIŠLJENJA”
<i>Voditelj: Mitja Ružojčić</i>	256

AKADEMIJA SOCIJALNE SKRBI – ISHODIŠNA TOČKA TRAJNOG USAVRŠAVANJA STRUČNJAKA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Marija Barilić*, Hrvoje Gligora

*Akademija socijalne skrbi, Zagreb

✉ marija.barilic@asosk.hr

Akademija socijalne skrbi javna je ustanova, osnovana je nedavno, temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, a sa svrhom provedbe stručnog usavršavanja radnika u djelatnosti socijalne skrbi. Njen rad temelji se na ciljevima promocije cjeloživotnog učenja, osiguravanja razvoja stručnih znanja i osobnih kompetencija radnika u djelatnosti socijalne skrbi, praćenja provedbe i vrednovanje rada Akademije radi kontinuiranog osiguravanja visokih standarda kvalitete. S obzirom na njenu zadanu misiju, Akademija pruža podršku stručnjacima raznih profila u sustavu socijalne skrbi od njihovog ulaska u sustav – organizacijom i provedbom početnih usavršavanja, planiranjem, predlaganjem, razvijanjem i organizacijom programa stručnog usavršavanja pripravnika u djelatnosti socijalne skrbi i osoba na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa te početnog stručnog usavršavanja radnika bez ili s vrlo malo prethodnog radnog iskustva u djelatnosti socijalne skrbi. Za potrebe organizacije i provedbe trajnih usavršavanja stručnjaka u sustavu socijalne skrbi - na koje je stavljen poseban naglasak - Akademija kontinuirano obavlja poslove prikupljanja i analize iskazanih interesa i potreba za sudjelovanjem i provođenjem aktivnosti stručnog usavršavanja radnika Hrvatskog zavoda za socijalni rad, Centra za posebno skrbništvo, Obiteljskog centra i pružatelja socijalnih usluga te osoba na rukovodećim pozicijama. Rad Akademije usmjeren je i na razvoj i provođenje supervizije unutar sustava, organizira usavršavanje za obiteljske medijatore, te donosi odluke o napredovanju stručnjaka u sustavu socijalne skrbi u zvanje mentora i savjetnika. Uz razvoj i evaluaciju stručnih usavršavanja i supervizije, Akademija obavlja poslove vezane uz uspostavljanje i razvoj međunarodne suradnje te organizaciju stručnih razmjena i studijskih posjeta s ciljem razmjene znanja, iskustava i primjera dobre prakse.

Ključne riječi: Akademija socijalne skrbi, stručno usavršavanje, profesionalne i osobne kompetencije

TEAM BUILDING: MALI KRUG VELIKIH LJUDI

**Nada Kegalj*, Linda Kolić-Sobol, Tanja Tuhtan-Maras, Borka Babić,
Natalija Marković, Hrvoje Gligora**

*OŠ Podmurvice, Rijeka

✉ nadakegalj@yahoo.com

Članovi Organizacijskog odbora GKHP pripremili su igru za sudionike Konferencije u obliku *Team buildinga*. Posljednjih nekoliko godina naučili smo koristiti i živjeti u digitalnom i virtualnom svijetu. Zadatak nam je: vratiti se igri, učenju i životu u realnom svijetu, učeći, družeći se, zabavljajući se. Iskoristimo digitalizaciju za stvarnost. Digitalizacija nam omogućava korištenje brojnih digitalnih alata uz pomoć kojih se može osuvremeniti nastava uvođenjem elemenata zabave i igre. Igrifikacija ili gemifikacija (engl. gamification) je riječ koja dolazi iz svijeta informacijskih tehnologija, igara i *online* igara. Glavna svrha je zainteresirati korisnika na određenu ciljnu aktivnost, povećati motivaciju, tjelesnu aktivnost, entuzijazam, učiti, zabaviti se. Igra se može primijeniti i pri organizaciji *team buildinga* te koristiti za jačanje grupe i suradnje. Primjenjiva je s odraslima i s djecom. Najjednostavniji način poučavanja igrom jest pretvaranje zadataka u probleme. To se čini tako da se zadatku doda priča s kojom se korisnik može identificirati jer ima veze sa stvarnim životom i vještinama koje su njemu samome potrebne. No to samo po sebi nije dovoljno. Probleme treba tako dizajnirati da korisnika dovode u situacije u kojima mora razmišljati, samostalno donositi odluke, surađivati s drugima, posebice ako problem nadrašta njegove mogućnosti. Definicija gemifikacije: korištenje elemenata oblikovanja igre u ne-igrajućem kontekstu, tj. izvan konteksta u kojem se igra obično provodi (npr. društveno okruženje, natjecanje, računalne igre i sl.). Obuhvaća primjenu metafora igre „u zadacima realnog života kako bi se utjecalo na ponašanje, pojačala motivacija i povećala angažiranost osobe“ (Marczewski, 2012) U ovoj igri, izvan predavaonice, sudionici će se upoznati s ljepotama Opatije, kvarnerskim običajima, hranom i pjesmom te sažeti cjelokupnu Konferenciju i ukazati na važnost suvremenih izazova mentalnog zdravlja u različitim okruženjima. Naučimo otključati potencijale igrom i tako jačati otpornost pojedinaca i društva.

Ključne riječi: igrifikacija, gemifikacija, igra, interdisciplinarnost

UMREŽAVANJE, JAČANJE KAPACITETA I SURADNJE – KOJIM METODAMA PSIHOLOGIJA MOŽE DOPRINIJETI?

Jasminka Mužinić Sabol

Točka promjene d.o.o., Zagreb

✉ jasminka.muzinic@tockapromjene.net

Predstavljamo primjer iz suradnje na razvojnom projektu umrežavanja dionika različitih uloga i profesija - pružatelja socijalnih usluga u lokalnoj zajednici. Kroz rad na projektu "Točka na P – Podrška, Povezanost, Poreč" organizacije civilnog društva pristupile su jačanju kapaciteta lokalne zajednice da uigrano, dostupno i kvalitetno odgovara na potrebe korisnika u kriznim situacijama. Koristeći načela građenja zajednice praktičara i metodologiju uvažavajućeg propitivanja, psihologinja, stručna suradnica na projektu oblikovala je komunikacijski okvir, a potom i moderirala susrete umrežavanja široke grupe predstavnika organizacija pružatelja socijalnih usluga i podrške. Svaka projektna aktivnost uključivala je predstavnike organizacija u socijalnom prostoru u lokalnoj zajednici (od udruga civilnog društva, predstavnika gradske uprave, institucija i organizacija kojima je grad osnivač, predstavnika organizacija socijalnog sustava, ravnatelja vrtića i škola). Koristili smo metodologiju koja postepeno i sustavno razvija suradnju, dobro odmjerenu razmjenu iskustva, jačanje međusobnog razumijevanja i informiranosti, usklađivanje u vrijednostima i razumijevanju uloga. Projekt je inovativni primjer dobre prakse povezivanja i podrške različitih stručnjaka, i pokazalo se da je metodologija učinkovita. Predstaviti ćemo načela, korištenu metodologiju, izazove i utjecaj (procjene na kraju projekta) na uključene predstavnike organizacija, pružatelja socijalnih usluga i podrške, te se nadamo da će biti poticaj da se znanja organizacijske i socijalne psihologije sustavnije koriste u razvoju suradnje i povezanosti različitih dionika u lokalnim ili profesionalnim zajednicama.

Ključne riječi: jačanje kapaciteta, umrežavanje, zajednica praktičara, metode razvoja povezanosti, projekt u lokalnoj zajednici

PREDSTAVLJANJE PROJEKTA “SELEKCIJA ZA POSLOVE BUDUĆNOSTI: VALJANOST I REAKCIJE KANDIDATA NA DIGITALNE SELEKCIJSKE METODE ZA MJERENJE MOTIVA ZA POSTIGNUĆEM I AKTIVNOG OTVORENOG MIŠLJENJA”

Mitja Ružojčić*, Zvonimir Galić, Maja Parmač Kovačić, Nikola Erceg, Antun Palanović

*Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb

✉ mruzojci@ffzg.hr

Povećana automatizacija korištenjem umjetne inteligencije (UI) i njezine najčešće primjene, strojnog učenja (SU) mijenja svijet rada velikom brzinom. Promjene su osobito utjecale na područje regrutacije i selekcije za posao. Uslijed povećanog priljeva kandidata, u želji za povećanjem učinkovitosti i brzine regrutacije i selekcije, veliki broj kompanija je počeo koristiti digitalne selekcijske postupke (DSP) poput automatizirane analize životopisa ili verbalne i neverbalne komunikacije iz video-intervjua uz pomoć UI/SU algoritama (Schellmann, 2024). Unatoč čestoj primjeni i tvrdnjama kako se uz pomoć ovih metoda mogu precizno i objektivno izmjeriti psihološke karakteristike kandidata, dokazi o psihometrijskoj valjanosti navedenih postupaka su ograničeni. U ovom izlaganju predstaviti ćemo znanstveno-istraživački projekt “Selekcija za poslove budućnosti: Valjanost i reakcije kandidata na digitalne selekcijske metode za mjerenje motiva za postignućem i aktivnog otvorenog mišljenja” (SEL_FOW; voditelj projekta: Zvonimir Galić), financiran od Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ). Projektom ćemo provjeriti valjanost i korisnost metoda strojnog učenja za procjenu psiholoških konstrukata u selekciji. Konkretno, fokusirat ćemo se na korištenje računalno potpomognute analize teksta i multimodalnih (tj. verbalnih i neverbalnih) podataka prikupljenih video-intervjuom za mjerenje motiva za postignućem i aktivnog otvorenog mišljenja kao osobina presudnih za radna mjesta budućnosti. Glavni ishod projekta bit će provjera valjanosti i reakcija kandidata na algoritme strojnog učenja za procjenu tih psiholoških karakteristika. U izlaganju ćemo opisati znanstveno-teorijske temelje, istraživačka pitanja i očekivane ishode projekta, opisati metodologiju istraživanja koja ćemo provesti u sklopu projekta te predstaviti projektni tim. Smatramo da će rezultati ovog projekta znatno doprinijeti razumijevanju uloge UI u kontekstu selekcije za posao te pomoći u odgovoru na pitanje kako UI može unaprijediti psihologijsko testiranje u sklopu selekcije, održavajući pravednost i transparentnost selekcijskog postupka.

Ključne riječi: umjetna inteligencija, strojno učenje, psihološko testiranje, selekcija

STRUČNI DOMJENCI

1. „NE MOŽEŠ ZAUSTAVITI VALOVE, ALI MOŽEŠ NAUČITI SURFATI“ – 258
BRINEMO LI O SEBI...
Voditeljica: *Marija Crnković*
2. PRAVILNIK O STRUČNOM USAVRŠAVANJU OVLAŠTENIH PSIHOLOGA – 259
ŠTO SE MIJENJA?
Sudjeluju: *Dubravka Svilar Blažinić i Sandra Matošina Borbaš*

„NE MOŽEŠ ZAUSTAVITI VALOVE, ALI MOŽEŠ NAUČITI SURFATI“ (J. KABAT-ZINN) – BRINEMO LI O SEBI...

Marija Crnković*, Nikolina Škrlec, Vanja Slijepčević Saftić, Renata Ćorić Špoljar, Kate Tia Divizić, Vanja Oparnica

*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb

✉ marija.krmek@poliklinika-djeca.hr

Prof. Pregrad (1996) kaže da posredna ili sekundarna trauma kod pomagača predstavlja „traumu koja se sastoji od događaja što ih klijenti opisuju svojim pomagačima, a ti događaji onda posredno traumatizirajuće djeluju na pomagače“. Naš svakodnevni rad u Poliklinici za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba uključuje rad s traumom i najtežim patnjama i djece i odraslih. Kroz izloženost traumi suočavamo se s našim novim emocionalnim iskustvima, događaju se razne reakcije i u tijelu i u psihi, što se s vremenom i ukoliko nismo toga svjesni, reflektira na sve organske sustave te organizam u cjelini. Dolazi do nezadovoljstva, umora, iscrpljenosti i općenito sagorijevanja, a u konačnici moguće i do nefunkcionalnog stručnjaka. Pomagački i terapijski odnos je specifičan odnos između klijenta i terapeuta u koji je s obje strane potrebno uložiti puno energije i napora, stručnog znanja stručnjaka, no i njegove osobnosti. Cilj ovog stručnog domjenka je da nađemo vremena za nas, za upoznavanje osoba iza imena koja vidimo na nalazima, izvještajima, mišljenjima, za razmjenu iskustava, snaga i resursa između stručnjaka koji se svakodnevno susreću u radu s traumom. Pitanja koja bismo si trebali postavljati su jesmo li svjesni toga te što radimo s time, kako se nosimo s našim emocijama te gdje crpimo resurse za biti dovoljno dobri, dovoljno otporni i dovoljno funkcionalni stručnjaci pomagači? Kako kao stručnjaci možemo kroz jačanje naših kapaciteta doprinijeti zdravijem mentalnom zdravlju pojedinaca (djece i njihovih roditelja), a time i boljem društvu u cjelini.

Ključne riječi: stručnjak, trauma, resursi

PRAVILNIK O STRUČNOM USAVRŠAVANJU OVLAŠTENIH PSIHOLOGA – ŠTO SE MIJENJA?

Dubravka Svilar Blažinić *, Sandra Matošina Borbaš

*Hrvatska psihološka komora, Zagreb

✉ dsvilar@gmail.com

Skupština Hrvatske psihološke komore je na svojoj sjednici 31.05.2024. izglasala novi Pravilnik o stručnom usavršavanju ovlaštenih psihologa, koji je stupio na snagu 01.07.2024. Aktualno je u tijeku prvo razdoblje praćenja stručnog usavršavanja sukladno Zakonu o psihološkoj djelatnosti od 24.10.2019., temeljem kojeg je obaveza stručnog usavršavanja jedna od temeljnih uvjeta za nastavak održavanja statusa ovlaštenog psihologa. Stručno usavršavanje obuhvaća kontinuirano praćenje razvoja psihološke znanosti i stjecanje novih kompetencija radi održavanja i unaprjeđenja kvalitete provođenja stručnih postupaka i mjera, kao i pravo na stjecanje specijaliziranih stručnih kompetencija potrebnih za pojedino područje primijenjene psihologije. Praćenje stručnog usavršavanja definirano je Pravilnikom, koji je u prethodnom razdoblju bio nešto drugačije koncipiran. U sklopu novog Pravilnika uvedene su različite promjene u dijelu reguliranja načina usavršavanja, promjene oblika usavršavanja te novog načina izračuna broja bodova koji se pridaju određenim oblicima usavršavanja kao i uvođenje obaveze temeljnog usavršavanja. Uvedene su promjene u način na koji se podnosi prijava od strane organizatora i koje su obaveze organizatora, a na koji način se podnosi pojedinačna prijava. Dodatno je opisan način na koji se vrši provjera stručnosti ovlaštenih psihologa te procedura u slučaju neispunjenja obveze, uključujući polaganje ispita provjere stručnosti. Pravilnik sadrži i zaseban dio sa priložima u sklopu kojih su obrazloženi načini bodovanja pojedinih oblika stručnog usavršavanja. U sklopu stručnog domjenka zajedno sa zainteresiranim kolegama raspraviti ćemo promjene nastupile novim Pravilnikom te što znače za proces praćenja u narednom razdoblju.

Ključne riječi: stručno usavršavanje, ovlaštene psiholozi, Pravilnik

SASTANCI STRUČNIH SEKCIJA HRVATSKOG PSIHOLOŠKOG DRUŠTVA

1.	SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U MEDICINI RADA Voditeljica: <i>Mateja Matić</i>	261
2.	SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U SOCIJALNOJ SKRBI Voditeljice: <i>Martina Antolković Hršak i Marina Ajduković</i>	262
3.	SASTANAK SEKCIJE ZA EKOLOŠKU PSIHOLOGIJU – AKTIVIRANJE RADA SEKCIJE Voditelj: <i>Josip Lopižić</i>	263
4.	SASTANAK SEKCIJE ZA KLINIČKU PSIHOLOGIJU Voditeljica: <i>Iva Žegura</i>	264
5.	SASTANAK SEKCIJE ZA PENOLOŠKU PSIHOLOGIJU Voditeljica: <i>Bernardica Franjić-Nađ</i>	265
6.	SASTANAK SEKCIJE ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE – AKTIVIRAJMO RAD STRUČNE SEKCIJE U NAJSTARIJEM PODRUČJU PSIHOLOGIJSKE PRAKSE U HRVATSKOJ Voditelji: <i>Natalija Marković i Josip Lopižić</i>	266
7.	SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU I LJUDSKA PRAVA Voditeljica: <i>Iva Žegura</i>	267
8.	SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU OBITELJI, BRAKA I PARTNERSTVA Voditeljica: <i>Andreja Brajša-Žganec</i>	268
9.	SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU SEKSUALNOSTI I PSIHOLOGIJU RODA Voditeljica: <i>Iva Žegura</i>	269
10.	SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU SPORTA I TJELESNOG VJEŽBANJA Voditeljica: <i>Renata Barić</i>	270
11.	SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU STARENJA Voditeljica: <i>Jasminka Despot Lučanin</i>	271
12.	SASTANAK SEKCIJE ZA VOJNU PSIHOLOGIJU Voditeljica: <i>Ida Šintiћ Verem</i>	272
13.	SASTANAK SEKCIJE ZA ZDRAVSTVENU PSIHOLOGIJU „ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA U HRVATSKOJ - GDJE SMO I KAMO DALJE?“ Voditelji: <i>Damir Lučanin i Alessandra Pokrajac-Bulian</i>	273

SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U MEDICINI RADA

Mateja Matić

Agape – Agencija za psihodijagnostiku i psihološki tretman, Karlovac

✉ maticmateja.mm@gmail.com

Sastanak sekcije psihologa u medicini rada držat će se s ciljem planiranja aktivnosti za naredni period, kao i evaluaciju aktivnosti kroz proteklu godinu. Svrha je okupiti kolege kako bismo razmotrili s čime se trenutačno suočavaju, na koje probleme trebamo obratiti posebnu pažnju te postoje li neki novi izazovi za koje se trebamo pripremiti.

Dnevni red:

1. Otvaranje sastanka
2. Sažetak aktivnosti u protekloj godini
3. Novi pravilnici i psihologijska testiranja
4. Prijedlozi za rad u narednoj godini
5. Razno
6. Zatvaranje sastanka

Ključne riječi: medicina rada, liječnički pregledi, psihologijsko testiranje

SASTANAK SEKCIJE PSIHOLOGA U SOCIJALNOJ SKRBI

Martina Antolković Hršak*, Marina Ajduković

*Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija psihologa u socijalnoj skrbi, Zagreb

✉ martina.antolkovichrsak@socskrb.hr

U okviru 31. konferencije hrvatskih psihologa održali bismo sastanak Sekcije psihologa u socijalnoj skrbi u sklopu kojeg bi prof. dr. sc. Marina Ajduković održala stručno predavanje na temu: „Profesionalni stres i sagorijevanje na poslu: Stara tema u novom kontekstu“. U predavanju će dosadašnja znanja o izvorima, znakovima i strategijama prevencije profesionalnog stresa i sagorijevanja biti nadopunjena novim konceptima koji imaju posebni značaj za psihologe u sustavu socijalne skrbi. To su: psihološka povreda, emocionalni rad kao izvor stresa, moralna povreda. Bit će prikazan i novi kontekst djelovanja, Zakon o zaštiti na radu (čl. 3., st. 18.; čl. 51.) i Strateški okvir razvoja mentalnog zdravlja do 2030. (Ministarstvo zdravstva, studeni 2022.) u kojem su jasno navedeni izvori obaveza poslodavaca u svezi s prevencijom stresa uzrokovanog na radu ili u vezi s radom kao i smjernice za očuvanje i unaprjeđenje mentalnog zdravlja na radu. Navedene promjene bit će sagledane i u kontekstu uvođenja sindroma sagorijevanja na poslu koji je uveden u MKB-11 pod šifrom QD-85. Nakon predavanja ostavlja se vrijeme za pitanja i raspravu.

Ključne riječi: Sekcija psihologa u socijalnoj skrbi, profesionalni stres i sagorijevanje

SEKCIJA ZA EKOLOŠKU PSIHOLOGIJU – AKTIVIRANJE RADA SEKCIJE

Josip Lopižić

Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb

✉ josiplopizic@psihologija.hr

Ekološka psihologija se najčešće definira kao grana teorijske i primijenjene psihologije s ciljem istraživanja odnosa pojedinca i okoliša. Dakle, istraživanje se odnosi na interakciju čovjeka i prirode koja ga okružuje s ciljem odgovora na pitanje – kako nas priroda, okoliš oblikuje i koje su posljedice na ponašanje pojedinaca i skupina (bilo pozitivne, bilo negativne). Krajnji cilj ovih istraživanja trebao bi biti usmjeren na dobrobit pojedinca i zajednice. Sekcija za ekološku psihologiju Hrvatskog psihološkog društva trenutačno je u „stanju mirovanja“, premda je nekoliko godina bila vrlo aktivna.

Cilj ovog konferencijskog susreta je raspraviti potrebu za aktiviranjem rada sekcije, potaknuti psihologe i psihologinje na jačanje i promicanje ove grane psihologije koja, kako u zajednici, tako i u našem obrazovanju nije dovoljno kvalitetno zastupljena.

Rasprava po navedenim pitanjima bit će održana nakon uvodnog predavanja Josipa Lopižića na temu "Klimatske promjene i mentalno zdravlje pojedinca i zajednice".

Ključne riječi: ekološka psihologija, sekcija za ekološku psihologiju

SASTANAK SEKCIJE ZA KLINIČKU PSIHOLOGIJU

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

✉ iva.zegura@gmail.com

Sastanak Sekcije za kliničku psihologiju nastoji okupiti kliničke psihologe i psihologinje zaposlene u različitim institucijama te one koji rade u privatnom sektoru. Predstavit će se plan aktivnosti za 2025. g. koji će dodatno biti nadopunjen prijedlozima članstva. Provjerit će se potreba jasnije prezentacije kliničke psihologije i važnosti kliničkih psihologa u interdisciplinarnim timovima.

Ključne riječi: interdisciplinarnost, klinička psihologija, strategija, suradnja

SASTANAK SEKCIJE ZA PENOLOŠKU PSIHOLOGIJU HRVATSKOG PSIHOLOŠKOG DRUŠTVA

Bernardica Franjić-Nadž*, Višnja Omrčen

*Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, OZ Turopolje, Turopolje

✉ hpd.penoloska.sekcija@gmail.com

Cilj sastanka Sekcije za penološku psihologiju je je izvijestiti sudionike sastanka o radu Sekcije, promovirati buduće aktivnosti i rad Sekcije općenito, zatim potaknuti nove oblike suradnje među članovima, kao i suradnju s drugim sekcijama. Na sastanku se planiramo osvrnuti na aktivnosti Sekcije za penološku psihologiju tijekom 2024. godine, temeljem kojih ćemo strukturirati prijedloge prema Upravi za zatvorski sustav i probaciju te definirati osnove plana aktivnosti za 2025. godinu s prijedlogom nositelja istih.

Dnevni red:

1. Osvrt na aktivnosti Sekcije za penološku psihologiju provedene tijekom 2024. godine
2. Prijedlozi prema Upravi za zatvorski sustav i probaciju
3. Plan za 2025. godinu i prijedlog nositelja aktivnosti
4. Plan aktivnosti za Tjedan psihologije 2025.
5. Razno.

Ključne riječi: psiholozi u zatvorskom sustavu i probaciji, sekcija HPD-a, plan rada, Tjedan psihologije

**SEKCIJA ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE – AKTIVIRAJMO RAD
STRUČNE SEKCIJE U NAJSTARIJEM PODRUČJU PSIHOLOGIJSKE
PRAKSE U HRVATSKOJ**

Natalija Marković*, Josip Lopižić

*Hrvatski zavod za zapošljavanje, PS Rijeka, Rijeka

✉ 051natalija@gmail.com

Profesionalno usmjeravanja najstarije je područje psihologijske prakse u Hrvatskoj i datira od vremena 19. lipnja 1931. g. kada je odlukom Izvršnog odbora Komore za trgovinu, obrt i industriju u Zagrebu utemeljena Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja. Glavna joj je zadaća bila savjetovanje mladih pri izboru obrtničkih ili trgovačkih zanimanja kao i pri izboru stručne škole, a na osnovi liječničkog pregleda tjelesne razvijenosti i zdravlja te psihologijskog testiranja sposobnosti i sklonosti. Osnutak Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja može se smatrati početkom razvoja primijenjene psihologije u Hrvatskoj. U svojoj povijesti ova institucija prolazi različite promjene, od društvenih i sadržajnih do političkih. No, jedno je sigurno, Stanica za savjetovanje pri izboru zvanja predstavljala je u vremenu svojeg nastanka i djelovanja jedinstvenu ustanovu u tadašnjoj državi i ukazivala na slijeđenje veza naših psihologa s europskim kolegama. Kakva je pozicija ovog područja psihologijske prakse danas i što se može očekivati u skladu s brzim i brojnim promjenama u zajednici, kakva je pozicija psihologa kao stručnjaka u području profesionalnog usmjeravanja, je li profesionalno usmjeravanje još uvijek temeljni sadržaj kolegica i kolega zaposlenih u ovom području prakse, je li nam još uvijek potrebna Sekcija za profesionalno usmjeravanje HPD-a? – neka su od pitanja koja želimo raspraviti na ovom sastanku.

Ključne riječi: profesionalno usmjeravanje, izbor zvanja, psihologijsko savjetovanje pri izboru zvanja

SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU I LJUDSKA PRAVA

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

✉ iva.zegura@gmail.com

Članstvu će biti prezentirane aktivnosti Sekcije za ljudska prava i psihologiju tijekom 2024. te iznijeti planovi aktivnosti za 2025. Primarna aktivnost je planiranje promocije Zbornika radova "Psihologija u promociji i zaštiti ljudskih prava" te predavanja te aktivnosti hrvatskih predstavnica u Global Initiative of Psychologists for Human Rights.

Ključne riječi: aktivnosti, ljudska prava, predavanja, psihologija, zbornik

SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHLOGIJU OBITELJI, BRAKA I PARTNERSTVA

Andreja Brajša-Žganec

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

✉ andreja.brajsa.zganec@pilar.hr

Na ovogodišnjoj konferenciji održati će se redoviti sastanak članova Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva. Raspravljat će se o vrlo aktualnim temama vezanim za današnju suvremenu obitelj, partnerske odnose i brak u kontekstu poboljšavanja kvalitete života članova obitelji, kvalitete partnerskih odnosa i zadovoljstva životom. Izazovi koji se postavljaju pred psihologe u području kvalitete života obitelji, braka i partnerstva iz dana u dan sve su veći, raznolikiji i stalno drugačiji, stoga kao struka morama jedni drugima pomagati u cilju postizanja najviših standarda. Pozivaju se kolegice i kolege, članice i članovi Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva Hrvatskog psihološkog društva te ostali zainteresirani sudionici konferencije na sastanak ove stručne Sekcije.

Ključne riječi: rad Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva

SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU SEKSUALNOSTI I PSIHOLOGIJU RODA

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb

✉ iva.zegura@gmail.com

Sastanak Sekcije za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda planiran je kao mjesto susreta kolegica i kolega koji se bave ljudskom seksualnosti te koji su zainteresirani za teme povezane s ljudskom seksualnosti i rodom. Provjerit će se potrebe kolegica i kolega za specifičnim aktivnostima od strane sekcije, posebno planiranje edukacija. Predložit će se aktivnosti u 2025.

Ključne riječi: edukacija, psihologija, rod, seksualnost

SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHLOGIJU SPORTA I TJELESNOG VJEŽBANJA

Renata Barić

Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Zagreb

✉ renata.baric@kif.hr

Dnevni red:

1. Otvaranje sastanka i verifikacija zapisnika s prethodnog sastanka
2. Aktualnosti - organizacija edukacije za stjecanje posebnog ovlaštenja za rad u području psihološke pripreme sportaša - EuroPsy diploma - osnovna i specijalistička diploma iz područja psihologije sporta
3. Tjedan psihologije 2025. - rasprava o aktivnostima članova Sekcije
4. Razno

SASTANAK SEKCIJE ZA PSIHOLOGIJU STARENJA HRVATSKOG PSIHOLOŠKOG DRUŠTVA

Jasminka Despot Lučanin

U mirovini, Zagreb

✉ jasminka.despotl@gmail.com

Cilj sastanka Sekcije za psihologiju starenja HPD-a je izvijestiti sudionike sastanka o aktivnostima članova sekcije tijekom prethodnog razdoblja te planirati predstojeće aktivnosti sekcije i potaknuti nove oblike suradnje među članovima.

Predviđene su sljedeće teme:

1. Pozivaju se kolegice i kolege koje u raznim područjima djelatnosti primjenjuju psihološka znanja i vještine u procjeni i tretmanu starijih osoba ili možda članova njihovih obitelji koji su suočeni sa zahtjevima skrbi o nemoćnim starijim roditeljima.
2. Radne organizacije i poslodavci, zbog nedostatka radnika, suočeni su s potrebom ponovnog zapošljavanja već umirovljenih radnika, što je razmjerno nova pojava o kojoj organizacijski psiholozi već mogu podijeliti svoja iskustva.
3. Također pozivamo kolegice i kolege koji mogu podijeliti neko pozitivno iskustvo praktičnog rada sa starijim osobama. S obzirom da gotovo četvrtinu naše populacije čine starije osobe, razmjena iskustava psihologa i psihologinja bila bi korisna kako bi se povećala vidljivost starijih osoba i u našoj struci, kako bi se psihološka struka suočila s predrasudama o starijim osobama te kako bismo ukazali na njihovu društvenu vrijednost.
4. Razmjena o temama obrazovanja u području psihologije starenja kao i poticanja zapošljavanja psihologa u radu sa starijima nužna je za bolju prilagodbu potrebama tržišta rada u sve starijem društvu. Pozivamo sve kolegice i kolege koji sudjeluju u konferenciji, a imaju iskustva u radu sa starijim osobama, da se pridruže razmjeni iskustava o ovim važnim temama.

Ključne riječi: aktivnosti sekcije, psihološki rad sa starijim osobama, obrazovanje iz psihologije starenja, zapošljivost u području rada sa starijim osobama

SASTANAK SEKCIJE ZA VOJNU PSIHLOGIJU

Ida Šintić Verem

Ministarstvo obrane RH, Zagreb

✉ sintic.ida@gmail.com

Prema Pravilniku o osnivanju i načinu rada stručnih sekcija Hrvatskog psihološkog društva, Sekcija za vojnu psihologiju kontinuirano održava sastanke Sekcije sa stručnim predavanjima odnosno u okviru seminara, konferencija i sličnih strukovnih događanja. Cilj ovoga sastanka je iskoristiti priliku kada je na okupu veći broj vojnih psihologa, kao i drugih psihologa te ostalih zainteresiranih sudionika Konferencije, održati sastanak o trenutno aktualnim temama vezano za rad Sekcije te se dogovoriti oko aktivnosti koje nam uskoro slijede. Teme dnevnog reda ovoga sastanka se odnose na planiranje aktivnosti početkom 2025. godine, kao i aktivnost koju smo započeli, a odnosi se na obilježavanje 35 godina Hrvatske vojne psihologije (dalje: HVP). U planu je prvo podsjetiti da se tradicionalno u veljači održava 18. Tjedan psihologije u organizaciji Hrvatskog psihološkog društva te potaknuti što veći broj članova Sekcije da se uključe u tu aktivnost. Pod drugom točkom će se ustanoviti što smo učinili po pitanju obilježavanja 35. obljetnice HVP i što ćemo dalje poduzeti. Treće, dogovoriti ćemo se za termin i teme održavanja sljedećeg sastanka Sekcije s predavanjima. Sudionici sastanka imat će priliku dati prijedloge za rad Sekcije u 2025. godini, kao i prijedloge za vlastitu aktivnost. Pozivamo sve kolegice i kolege, članice i članove Sekcije te ostale zainteresirane sudionike Konferencije na sastanak stručne Sekcije za vojnu psihologiju HPD-a.

Ključne riječi: stručna sekcija HPD-a, vojna psihologija, Tjedan psihologije

SASTANAK STRUČNE SEKCIJE ZA ZDRAVSTVENU PSIHOLOGIJU „ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA U HRVATSKOJ - GDJE SMO I KAMO DALJE?“

Damir Lučanin*, Alessandra Pokrajac Bulian

*Hrvatsko psihološko društvo, Sekcija za zdravstvenu psihologiju, Zagreb

✉ dlucanin@gmail.com

Cilj sastanka stručne Sekcije za zdravstvenu psihologiju HPD-a je podijeliti mišljenja i stavove sa sudionike sastanka o stanju i perspektivama razvoja zdravstvene psihologije u Hrvatskoj. Psihološka znanost ima potencijal poboljšati prevenciju bolesti ishoda i liječenja kroz bolje razumijevanje i utjecaj ka pozitivnim promjenama ponašanja ljudi. Zdravstvena psihologija je usredotočena na međuodnos bioloških sklonosti, ponašanja i društvenog konteksta. Psihologija bi mogla generirati povećanu dobrobit u području zdravlja izgradnjom bolje suradnje s drugim strukama u zdravstvu, te identificiranjem mogućih i poželjnih biheviornalnih intervencija za smanjenje razlika za zdravlje. Jedan od glavnih ciljeva zdravstvene psihologije je promicanje zdravih stilova života i prevencija bolesti. Zdravstveni psiholozi bi mogli raditi s drugim zdravstvenim profesionalcima na osmišljavanju i provedbi preventivnih programa za poticanje i usvajanje zdravih ponašanja. Zdravstvena psihologija treba biti usmjerena i na prepoznavanje i rješavanje psiholoških čimbenika rizika, kao što su stres, tjeskoba i depresija, koji mogu doprinijeti razvoju kroničnih bolesti. Promicanjem otpornosti i učinkovitog upravljanja stresom psiholozi mogu ojačati sposobnost ljudi da održe dobrobit i spriječe bolesti. Zdravstvena psihologija igra ključnu ulogu u liječenju i upravljanju kroničnim bolestima, koje zahtijevaju sveobuhvatan pristup koji uzima u obzir i medicinske i psihološke aspekte. Zdravstveni psiholozi bi trebali biti češće uključeni u rad s pacijentima koji pate od kroničnih bolesti, kao što su dijabetes, rak, kardiovaskularne bolesti i artritis. Kod svih područja zdravstvene psihologije vidljiva je njena uloga u sveobuhvatnoj skrbi za ljude, pridonoseći poboljšanju kvalitete njihova života te promičući njihovu emocionalnu i tjelesnu dobrobit. U sklopu sastanka bit će predstavljen značaj i mogućnosti povezivanja s Europskim društvom za zdravstvenu psihologiju u smislu poticaja za razvoj ovog područja psihologije u Hrvatskoj. Osim osvrta na aktivnosti članova Sekcije tijekom protekle godine raspravit će se i moguće aktivnosti u predstojećem periodu.

Ključne riječi: zdravstvena psihologija, biopsihosocijalni model, prevencija bolesti, zdravstveni ishodi, razmjena iskustava

KAZALO AUTORA

A

Ajduković, Dean, 25
Ajduković, Marina, 20, 21, 22, 24, 223,
262
Andreis, Lea, 168, 178, 204
Anić, Petra, 27, 28, 29, 30, 83, 87, 168,
178, 207
Antolković Hršak, Martina, 262
Antulić Majcen, Sandra, 88
Antunović, Lucija, 161
Azenić, Ana, 238

B

Babarović, Toni, 33, 34, 36, 37, 157,
213
Babić, Borka, 254
Babić, Janko, 169
Babić, Mirna, 210
Babić, Nikola, 120, 212
Bacinger Klobučarić, Berta, 121
Bačani, Dijana, 170
Bajić, Marija, 103
Bajs Pribisalić, Marina, 102, 111
Bakker, Arnold B., 9
Banov Trošelj, Katarina, 123
Barać, Martina, 220
Barić, Renata, 39, 41, 42, 214, 270
Barilić, Marija, 253
Batinjanin, Doroteja, 202
Bauer, Ksenija, 78, 216
Baždarić, Ksenija, 198
Bekavac, Petra, 140
Benaković R., Ksenija, 122, 224
Benaković, Tena, 224
Betlehem, Ruben, 69
Bilić Meštrić, Klara, 210
Birska, Jelena, 236
Blašković, Ivana, 81
Blažev, Mirta, 36
Bobanović, Marija, 171
Bodrožić Selak, Matea, 35, 190
Bogović, Anamarija, 124
Bojić-Čačić, Lidija, 31

Borić Letica, Ivana, 125
Borovac, Tijana, 156
Bošković, Gordan, 126
Božić, Luka, 55, 58
Bradić, Sanja, 127, 160
Brajša-Žganec, Andreja, 34, 213, 246,
268
Brandić, Vanja, 186
Branica, Vanja, 24
Brašnić Matić, Ljiljana, 161
Brezetić, Sandra, 156
Brkljačić, Tihana, 34
Brlas, Siniša, 172, 215, 249
Brnić, Ana, 173
Bubnić, Ljiljana, 174
Bupić, Jelena, 175

C

Cecić Erpič, Saša, 40, 214
Cek, Maša, 225
Cifrek-Kolarić, Marta, 75, 216
Cikojević, Lolita, 103
Crnković, Marija, 46, 49, 50, 51, 251,
258

Č

Čamber, Ema, 176
Čendo Metzinger, Tamara, 191
Čepić, Renata, 203
Černja Rajter, Iva, 36
Čurin, Eva, 90
Čurin, Jasna, 218

Ć

Ćepulić, Dominik-Borna, 128
Ćorić Špoljar, Renata, 49, 50, 51, 258
Ćorić, Omer, 129
Ćosić Prpić, Ivana, 177

D

Debelić, Tijana, 212
Despot Lučanin, Jasminka, 10, 218,
271

Dević, Ivan, 36
 Dežmar, Dina, 180
 Divizić, Kate Tia, 47, 48
 Divjak, Marko, 93, 238
 Dmejhal, Silvija, 205
 Dodig, Mateja, 243
 Draščić, Samanta, 62, 63
 Drenški, Loreta, 108
 Dukić, Ida, 89, 168, 178
 Dušević, Damjan, 136

Dž

Džida, Marija, 34

Đ

Đuran, Marija, 182

E

Erceg Milković, Tena, 244
 Erceg, Nikola, 256
 Ereiz, Ivana, 100

F

Farkaš Radočaj, Tatjana, 226
 Ferić-Živaljić, Stela, 106
 Fida, Roberta, 12
 Filipović, Franjo, 54, 55, 56, 57, 58, 59
 Filjak, Suzana, 111, 113, 241
 Filjak, Tomislav, 114, 179
 Flego, Jelena, 173, 181
 Franc, Renata, 130
 Frančišković, Jelena, 189
 Frančišković, Tanja, 198
 Frančula Modrčin, Ivana, 180
 Franjić-Nadž, Bernardica, 265
 Friščić, Hana, 192

G

Gale, Marina, 131
 Galić, Slavka, 227
 Galić, Zvonimir, 154, 256
 Glavina Jelaš, Ivana, 53, 56, 57, 59
 Gligora, Hrvoje, 7, 253, 254
 Gračanin, Asmir, 207
 Gračić, Irma, 111, 112
 Greblo Jurakić, Zrinka, 31, 89, 168, 178, 214

Gregčević, Ema, 181
 Grujić Tomas, Nada, 238
 Gudlin, Vivien, 90
 Gulin, Marina, 132

H

Handl, Hrvoje, 43, 44, 214
 Hanzec Marković, Ivana, 34
 Harl, Nataša, 238
 Hauser, Goran, 206
 Herceg, Antonija, 69
 Hoffmann, Vlatka, 109
 Holik, Ana, 133
 Horvat, Ana, 82
 Horvat, Irena, 107, 111
 Hribar, Martina, 210
 Hunjadi, Dora, 108

I

Igrec, Dominik, 210
 Ilakovac, Mirna, 238
 Ivaković, Fanika, 229
 Ivančić, Ivana, 64, 65, 134
 Ivanović, Josip, 54, 55, 57
 Iveljić, Ana Marija, 164
 Ivić, Sonja, 219

J

Jagmić, Neda, 228, 229
 Jakobek, Vedran, 41, 42
 Jakopović, Mirta, 135, 230
 Jakovčić, Ines, 136
 Jaman, Kamea, 231
 Jašić, Mladen, 180
 Javorina, Tanja, 137
 Jerković, Ivan, 138
 Jović, Slobodan, 217
 Jukić Talaja, Matea, 232
 Jurač Štefančić, Suzana, 76
 Jurčec, Lana, 237
 Jurić Vukelić, Dunja, 133

K

Kalebić Maglica, Barbara, 61, 62, 63, 64, 65, 82, 83, 87
 Kaliterna Lipovčan, Ljiljana, 34, 36, 213
 Kantor, Ena, 249

Karamatić Brčić, Matilda, 163
 Kardum, Igor, 123
 Karin, Jakov, 113
 Karlović, Ruža, 59
 Kegalj, Nada, 213, 254
 Kereša, Marina, 182
 Kirchofer, Bernarda, 135, 230
 Klapčić, Bojan, 139
 Klarić, Adriana, 203, 220
 Kljajić, Milana, 105
 Kolega, Maja, 237
 Kolić-Sobol, Linda, 254
 Komadina, Tamara, 59
 Koren, Helena, 140
 Kosanović, Ljiljana, 174
 Kosantek, Josip, 55, 58
 Kostelić Martić, Andreja, 141, 233
 Kotrla Topić, Marina, 34, 35
 Kovačić Tomac, Marcela, 115
 Kovačić, Marina, 112
 Kožljan, Petra, 22
 Kramar, Nicole, 81
 Krapić, Nada, 123
 Kresina, Sandro, 219
 Križić, Nenad, 215
 Krpanec, Eta, 36
 Krsnik, Josipa, 170
 Krupić, Dino, 156
 Kučan, Petra, 220
 Kučar, Maja, 34
 Kukić, Miljana, 84
 Kunštek, Marijana, 183
 Kuprešak, Sebastijan, 110
 Kurilić, Ivana, 87
 Kurtović, Ana, 64
 Kuterovac Jagodić, Gordana, 88, 125,
 217

L

Lampret, Nataša, 238
 Leljak, Branka, 184
 Letica Crepulja, Marina, 198
 Lipovac, Sandra, 185
 Livajić Pezer, Višnja, 104
 Lončarić Kelečić, Iva, 195
 Lončarić, Darko, 142, 186
 Lopižić, Josip, 6, 143, 215, 218, 263,
 266
 Lovrinčević, Zrinka, 144

Lučanin, Damir, 218, 273
 Lugović, Gina, 215
 Lulić Kujundžić, Sara, 243

Lj

Lješčak, Sanja, 205
 Ljubičić, Višnja, 31
 Ljubotina, Damir, 145

M

Madunić, Asja, 105
 Maglić, Marina, 130
 Mahnet, Kruno, 59
 Makarun, Nataša, 185
 Maksan, Filipa, 187, 234, 235
 Malada, Anamarija, 112
 Mamula, Maja, 146, 147
 Marasović, Danijela, 187
 Maravić, Jasminka, 210
 Maretić, Ana, 196
 Maričić, Jelena, 173, 181
 Marincel, Dunja, 148
 Marjanović, Dajana, 189
 Markotić, Marija, 188
 Marković Hanzec, Ivana, 133
 Marković, Natalija, 254, 266
 Martinac Dorčić, Tamara, 84, 160
 Marušić Štimac, Orjana, 219
 Maslić Seršić, Darja, 14
 Matec Mamuzić, Ines, 57
 Matešić, Krunoslav, 149
 Matešić, Krunoslav., 149
 Matić, Mateja, 261
 Matković, Marina, 189
 Matković, Željko, 54
 Matošina Borbaš, Sandra, 150, 259
 Mavar, Mladenk, 215
 Merkaš, Marina, 35, 190, 210, 217
 Mihaljević, Kristina, 147
 Mijoković, Adrijana, 101
 Mikuš, Ljiljana, 151
 Milaković, Marina, 140
 Milanković Belas, Renata, 208
 Milanović Lambeta, Anita, 236, 244
 Milas, Goran, 204
 Miloš, Iva Sofija, 228
 Milovanović, Tamara, 152, 220
 Miljević-Ridički, Renata, 34
 Miljković Krečar, Irena, 237

Miočić, Marijana, 163
 Mohorić, Tamara, 62, 63, 64, 82, 84
 Možnik, Marijo, 41, 42
 Mršić Jurina, Sanja, 67, 68
 Mužinić Sobol, Jasminka, 255

N

Nikčević-Milković, Anela, 142
 Nikolić Ivanišević, Matilda, 159, 247
 Nikolovski, Ivor, 65

O

Ogresta, Jelena, 23, 24
 Ombla, Jelena, 159, 247
 Omrčen, Višnja, 74, 216, 265
 Oparnica, Vanja, 47, 48, 258
 Orehovec, Jadranka, 153
 Ostojić, Ljerka, 201

P

Pahljina-Reinić, Rosanda, 160
 Palanović, Antun, 154, 256
 Parmač Kovačić, Maja, 256
 Pavičić, Laura, 71
 Pavić, Ena, 69
 Pavlović, Ivana, 70
 Pavlović, Tomislav, 130
 Payerl-Pal, Marina, 121
 Peharec Ramov, Renata, 180
 Peloza, Petra, 127
 Perić Pavišić, Katarina, 35
 Perišić, Kristina, 191
 Perković, Lada, 192
 Petrak, Olivera, 193
 Petričević, Nikola, 194
 Petrović, Gordana, 188, 197
 Pineda Balb, Angela, 238
 Pletikosić Tončić, Sanda, 206
 Pokrajac-Bulian, Alessandra, 80, 81,
 82, 83, 86, 87, 168, 178, 245, 273
 Pollock, Gary, 37
 Popović, Dora, 36
 Posavec, Dino, 151
 Potkonjak, Ana-Meyra, 124
 Pranjčić, Ivan, 56, 57, 58
 Pregrad, Ivana, 223
 Prlić, Tajana, 70
 Prskalo, Angiada, 180

Prskalo, Iva, 75, 76, 216
 Ptiček Perković, Jelena, 170
 Pukljak, Zrinka, 155
 Puljiz Lončar, Anamarija, 213

R

Radaš, Josipa, 41, 42
 Rade, Marinko, 180
 Radman, Morana, 195
 Rajhvajn Bulat, Linda, 23
 Rajter, Miroslav, 22
 Rako, Teo, 103
 Rede, Ivana, 220
 Rezo Bagarić, Ines, 23, 24, 223
 Rogić, Mia, 71
 Ručević, Silvija, 92, 94, 95, 156, 238
 Ruiz Estévez, Pablo, 238
 Rukavina, Melita, 196
 Rumbak, Iva, 183
 Ružić, Alen, 220
 Ružić, Valentina, 245
 Ružojčić, Mitja, 154, 217, 256

S

Samardžija, Sanja, 239
 Sánchez-Jiménez, Virginia, 238
 Schuster, Snježana, 195
 Sedinić, Dijana, 100
 Selak, Ivana, 101
 Sergio Kozumplik, Natali, 197
 Simičević, Vedrana, 217
 Skopljak, Katarina, 43, 44
 Sladoja Kozić, Ana, 158
 Slijepčević Saftić, Vanja, 47, 48, 258
 Slišković, Ana, 159, 247
 Smojver-Ažić, Sanja, 160, 203, 218
 Soljačić Vraneš, Hrvojka, 124
 Sošić Antunović, Ivana, 161
 Stanić, Luka, 24
 Stevanović, Aleksandra, 198, 212
 Stipčević, Elizabeta, 106
 Sučić, Ines, 130
 Sušac, Nika, 23
 Sušan, Zoran, 209, 218, 225
 Sviben, Ksenija, 199
 Svilar Blažinić, Dubravka, 199, 259

Š

Šarić, Jadranka, 56, 58
Šimić, Goran, 248
Šimić, Krešimir, 55, 56
Šimić, Zoran, 76
Šimunić, Ana, 159, 247
Šimunović, Mara, 36, 157
Šintić Verem, Ida, 99, 116, 272
Škrinjarić, Luka, 214
Škrlec, Nikolina, 49, 50, 51, 258
Šlezak, Petra, 182
Šljivić, Tihomir, 54
Štimac, Marina, 77, 200
Štrbac, Tea, 83
Štrucelj, Helena, 201
Šverko, Iva, 36, 157
Šverko, Linda, 220

T

Tadić, Ana, 103
Tadić, Maja, 34
Tadić, Tea, 100
Takšić, Iva, 202
Tatalović Vorkapić, Sanja, 162, 203
Tkalčić, Mladenka, 5, 201, 206, 245, 248
Tokić, Andrea, 159, 247
Tomac, Nensi, 204
Tomaić Marinić, Hermina, 193
Tomašić Humer, Jasmina, 205
Tončić, Marko, 206
Tonković Grabovac, Maša, 36, 168, 178
Toth, Marko, 191
Tovilović, Zdravko, 71
Trdina, Lorna, 90, 207
Troskot Perić, Rosana, 206
Tuhtan-Maras, Tanja, 254

V

Vac Burić, Neda, 240
Valenta, Dea, 30
Varga, Vanesa, 35
Veingerl Čič, Živa, 96, 238
Velki, Tena, 163
Vidaković, Marina, 164
Vlaić, Marina, 72
Vlašić-Cicvarić, Inge, 213, 220
Vračić, Ivan, 241
Vrkić Dimić, Jasmina, 164
Vukadinović, Minja, 208
Vuletić, Gorka, 215, 249

W

Werkmann, Greta, 69

Z

Zahoriy, Khrystyna, 180
Zdjelar, Aleksandar, 54
Zebić, Stipo, 155
Zubić, Nikoleta, 209, 225
Zujić, Iva, 180

Ž

Žagar, Danijela, 219
Žagar, Lucia, 28
Žanko, Maja, 43, 44
Žarković, Anja, 29
Žegura, Iva, 264, 267, 269
Živčić-Bećirević, Ivanka, 16, 152
Žulec Ivanković, Ana, 35, 190, 210

ZAHVALA SPONZORIMA

Grad Rijeka

Primorsko-goranska županija

Hrvatsko
Psihološko
Društvo